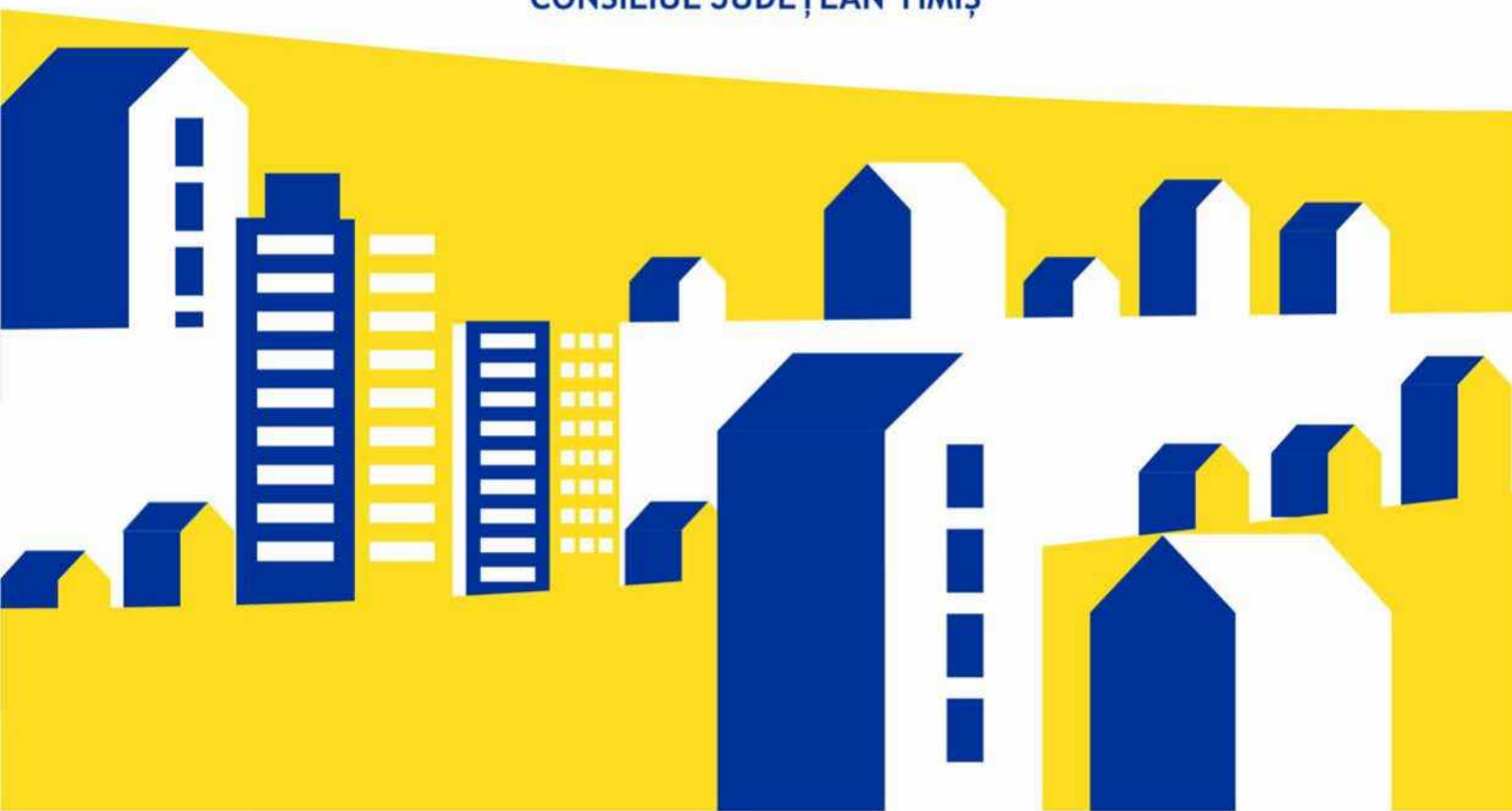

STRATEGIA DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ 2021-2027

CONSILIUL JUDEȚEAN TIMIȘ

Volumul 1: Analiza teritorială și administrativă a
județului Timiș

CUPRINS

1. ASPECTE METODOLOGICE	17
2. PREZENTAREA GENERALĂ ȘI PROFILUL JUDEȚULUI	20
3. CONTEXT STRATEGIC.....	25
3.1. Context strategic global și european	25
3.2. Oportunități de finanțare și direcții strategice preluate de la nivel european la nivel național.....	28
3.3. Context strategic național și regional	31
3.4. Context strategic județean	36
3.5. Implementarea documentelor strategice din județul Timiș în perioada 2014-2020	41
4. PROFIL SPAȚIAL ȘI DEZVOLTARE TERITORIALĂ	62
4.1. Rețeaua de localități.....	62
4.1.1. Context suprateritorial transfrontalier	62
4.1.2. Context suprateritorial național / regional	63
4.1.3. Structura rețelei de localități contextul județean.....	67
4.2. Zonificarea teritoriului.....	72
4.3. Disparități urban-rural.....	80
4.3.1. Structură socio-demografică și dezvoltare socială	80
4.3.2. Economia	81
4.3.3. Servicii publice	86
4.3.4. Utilități publice.....	93
4.3.5. Transport și mobilitate.....	97
5. STRUCTURĂ SOCIO-DEMOGRAFICĂ ȘI DEZVOLTARE SOCIALĂ.....	100
5.1. Profil socio-demografic.....	100
5.2. Comunități și dezvoltare socială.....	118
5.3. Principalele concluzii, provocări și recomandări pentru strategie	128
6. ECONOMIA.....	130
6.1. Context	130
6.2. Analiza principalilor indicatori macroeconomici de la nivel județean	131
6.3. Analiza mediului de afaceri județean	138
6.4. Analiza resurselor de muncă	149
6.5. Infrastructura și serviciile-suport pentru afaceri.....	167
6.6. Potențial de specializare.....	171
6.7. Activitatea de R&D și inovare	175
6.8. Investiții străine directe și comerțul exterior	182
6.8.1. Investițiile străine directe din județul Timiș	182
6.8.2. Comerțul exterior.....	187
6.9. Analiza sectorului agricol și al produselor alimentare	202
6.9.1. Fondul funciar și proprietatea agricolă.....	202
6.9.2. Structura producției vegetale	206
6.9.3. Structura producției zootehnice	216
6.9.4. Forța de muncă ocupată în agricultură.....	219
6.9.5. Sistemul agroalimentar	220
6.10. Analiza sectorului secundar	224
6.10.1. Analiza principalilor indicatori ai întreprinderilor cu profil industrial din județ	224
6.10.2. Principalele ramuri industriale și distribuția acestora în teritoriu. Domenii de excelență.....	230
6.10.3. Forța de muncă ocupată în industrie.....	236
6.10.4. Aglomerări industriale, clustere	239
6.10.5. Energia	239
6.11. Analiza sectorului de construcții	243
6.11.1. Analiza principalilor indicatori ai întreprinderilor cu profil de construcții din județ.....	243
6.11.2. Analiza forței de muncă din domeniul construcțiilor	244

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

6.12.	Analiza sectorului terțiar	246
6.12.1.	Analiza principalilor indicatori ai întreprinderilor cu profil de servicii din județ	246
6.12.2.	Analiza forței de muncă din domeniul serviciilor	248
6.12.3.	Analiza sub-sectorului de comerț	250
6.12.4.	Analiza sub-sectorului de transporturi și logistică	252
6.12.5.	Analiza sub-sectorului de IT&C	253
6.12.6.	Analiza sub-sectorului financiar și de asigurări.....	258
6.12.7.	Analiza sub-sectorului de tranzacții imobiliare.....	258
6.12.8.	Analiza sub-sectorului de activități științifice, profesionale și tehnice.....	259
6.12.9.	Analiza sub-sectorului de servicii administrative și suport.....	260
6.12.10.	Analiza sub-sectorului de servicii educaționale, sanitare, cultural-recreative	261
6.13.	Economia circulară și socială	262
6.13.1.	Economia circulară.....	262
6.13.2.	Economia socială.....	270
6.14.	Efectele pandemiei	271
6.15.	Turism	273
6.15.1.	Resursele turistice.....	274
6.15.2.	Infrastructura, serviciile și produsele turistice	279
6.15.3.	Circulația și performanța turistică	292
6.16.	Principalele concluzii, provocări și recomandări pentru strategie	300
7.	SERVICIILE PUBLICE	311
7.1.	Serviciile de educație	311
7.1.1.	Infrastructura de învățământ.....	311
7.1.2.	Populația școlară.....	318
7.1.3.	Oferta și performanța instituțională.....	321
7.1.4.	Învățământul superior	327
7.1.5.	Finanțarea învățământului.....	336
7.1.6.	Nivel calificare/educație	337
7.2.	Serviciile de sănătate.....	341
7.2.1.	Starea de sănătate a populației	341
7.2.2.	Infrastructura de sănătate și serviciile medicale	343
7.3.	Serviciile sociale.....	355
7.3.1.	Infrastructura și serviciile sociale.....	355
7.3.2.	Gradul de deservire al serviciilor sociale și principalele categorii de beneficiari	360
7.4.	Infrastructura, activitățile și serviciile culturale	365
7.4.1.	Infrastructura culturală.....	365
7.4.2.	Elemente de patrimoniu	372
7.4.3.	Vitalitatea culturală.....	384
7.5.	Infrastructura, activitățile și serviciile pentru sport și agrement	398
7.5.1.	Infrastructura și activitățile sportive.....	398
7.5.2.	Infrastructura și activitățile de agrement	404
7.6.	Principalele concluzii, provocări și recomandări pentru strategie	406
8.	UTILITĂȚI PUBLICE.....	413
8.1.	Alimentarea cu apă și colectarea apelor uzate	413
8.1.1.	Alimentarea cu apă	414
8.1.2.	Canalizarea și epurarea apei uzate	418
8.2.	Alimentarea cu energie termică	426
8.2.1.	Rețeaua de transport	437
8.2.2.	Rețeaua de distribuție.....	438
8.2.3.	Potențialul geotermal	442
8.3.	Alimentarea cu gaze naturale și fluide combustibile	443

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

8.4. Infrastructura energetică și telecomunicații	468
8.4.1. Alimentarea cu energie electrică	468
8.4.2. Iluminatul public	474
8.4.3. Rețelele de telecomunicații	479
8.5. Gestiunea deșeurilor	483
8.5.1. Zonele de management al deșeurilor și infrastructura aferentă.....	483
8.5.2. Cantitățile de deșeuri colectate și reciclate.....	485
8.6. Principalele concluzii, provocări și recomandări pentru strategie	494
9. TRANSPORT ȘI MOBILITATE	496
9.1. Conectivitate teritorială	496
9.2. Infrastructura de transport rutier.....	504
9.3. Infrastructura de transport feroviar	516
9.4. Infrastructura de transport aerian, de navigație și intermodală.....	521
9.5. Transport public județean	525
9.6. Moduri alternative de transport	526
9.7. Principalele concluzii, provocări și recomandări pentru strategie	529
10. MEDIU ȘI PROTECȚIA MEDIULUI	532
10.1. Elementele favorabile și restrictive impuse de către cadrul natural.....	532
10.1.1. Substratul geologic	532
10.1.2. Geomorfologia	532
10.1.3. Hidrografia	534
10.1.4. Clima	536
10.1.5. Solurile	538
10.1.6. Vegetația și fauna	540
10.2. Biodiversitate și arii naturale protejate.....	542
10.2.1. Arii naturale protejate de interes internațional și comunitar	542
10.2.2. Arii naturale protejate de interes național, județean și local	547
10.3. Calitatea factorilor de mediu.....	549
10.3.1. Calitatea aerului.....	549
10.3.2. Calitatea apei	557
10.3.3. Calitatea solului.....	563
10.3.4. Calitatea factorilor biotici	569
10.4. Riscuri și amenințarea schimbărilor climatice.....	574
10.4.1. Impactul prognozat al schimbărilor climatice.....	574
10.4.2. Vulnerabilitatea la riscuri naturale	578
10.4.3. Vulnerabilitatea la riscuri tehnologice.....	583
10.5. Principalele concluzii, provocări și recomandări pentru strategie	585
11. CAPACITATE ADMINISTRATIVĂ	587
11.1. Consiliul Județean Timiș atribuții și competențe.....	590
11.2. Resurse umane	592
11.3. Resurse financiare	597
11.4. Resurse materiale	604
11.5. Proceduri și sisteme de lucru	606
11.6. Relația cu cetățenii și actorii locali	607
11.7. Capacitatea administrativă a UAT-urilor din județul Timiș	611
11.8. Relații de cooperare internă/externă.....	624
11.9. Principalele concluzii, provocări și recomandări pentru strategie	632
12. CONCLUZII	633
12.1. Analiza SWOT.....	633
12.2. Analiza PESTLE	664
12.3. Diagnostic	674

13. ANEXE.....	684
13.1. Anexe context strategic.....	684
13.1.1. Obiectivele Politicii de Coeziune pentru perioada 2021-2027	684
13.1.2. Alocare PNRR pentru fiecare din cei 6 piloni	687
13.2. Anexe turism.....	689
13.2.1. O selecție a principalelor resurse turistice naturale din județul Timiș	689
13.2.2. O selecție a celor mai reprezentative atracții turistice antropice din județul Timiș.....	691
13.3. Anexe infrastructura, activitățile și serviciile culturale	693
13.3.1. Elemente de patrimoniu imaterial specifice județului Timiș	693
13.3.2. Actori relevanți în sectoarele culturale și creative din județul Timiș o selecție a asociațiilor, indivizilor și grupurilor mici din județ	698
13.4. Anexe infrastructura, activitățile și serviciile pentru sport și agrement	702
13.4.1. Principalele spații de petrecere a timpului liber din județul Timiș	702
13.5. Anexe infrastructura de alimentare cu gaze naturale și fluide combustibile	705

LISTA DE FIGURI

Figura 1. Procesul de realizare a unei strategii de dezvoltare teritorială.....	17
Figura 2. Domenii-cheie analizate în cadrul strategiei de dezvoltare a județului Timiș.....	18
Figura 3. Pilonii urmăriți prin abordarea integrată a dezvoltării inteligente	19
Figura 4. Pilonii urmăriți prin abordarea integrată a obiectivelor de reziliență.....	19
Figura 5. Sisteme urbane regionale și transfrontaliere	20
Figura 6. Obiectivele de Dezvoltare Durabilă.....	25
Figura 7 Alocare din fondurile Politicii de Coeziune, 2014-2020 (stânga) vs. 2021-2027 (dreapta)	29
Figura 8 Valoare Plan de Acțiune CJ Timiș 2017-2020, ca parte a Programului Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări din fonduri UE și Guvernamentale (mil. Euro)	43
Figura 9 Numarul proiectelor propuse a fi finanțate incluse în Planul de Acțiune CJ Timiș 2017-2020, ca parte a Programului Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări din fonduri UE și Guvernamentale (mil. Euro)	43
Figura 10 Rata de Realizare (RR), respectiv Rata de Accesare (RA) a fondurilor de finanțare neramburasbilă UE și Guvernamentale pe Axele de dezvoltare.....	44
Figura 11 Rata de Realizare (RR), respectiv Rata de Accesare (RA) a Planului de Acțiune al CJ Timiș 2017-2020	44
Figura 12 Valoare Plan de Acțiune CJ Timiș 2017-2020, ca parte a Programului Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări exclusiv din fonduri proprii ale CJ Timiș.....	48
Figura 13 Numarul proiectelor incluse în Planul de Acțiune CJ Timiș 2017-2020, ca parte a Programului Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări exclusiv din fonduri proprii ale CJ Timiș	48
Figura 14 Valoare proiecte (ale APL și Instituții identificate) incluse în Programului Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări din fonduri UE și Guvernamentale (mil. Euro)	52
Figura 15 Numarul de proiecte (ale APL și Instituții identificate) incluse în Programul Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări din fonduri UE și Guvernamentale (mil. Euro)	52
Figura 16 Rata de Realizare (RR), respectiv Rata de Accesare (RA) (proiecte - APL și Instituții identificate), ale Programului Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări din fonduri UE și Guvernamentale (mil. Euro)	53
Figura 17 Rata de Realizare (RR), respectiv Rata de Accesare (RA) a fondurilor din finanțări neramburasabile UE și Guvernamentale pe Axele de dezvoltare.....	53
Figura 18 Numarul total de proiecte (ale APL și Instituții identificate) incluse în Programul Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări din fonduri UE și Guvernamentale (mil. Euro)	54
Figura 19 Valoare totală proiecte (ale APL și Instituții identificate) incluse în Programul Strategic Multianual de dezvoltare aferent SDES 2015-2020(2023) finanțări din fonduri UE și Guvernamentale (mil. Euro)	54
Figura 20 Număr proiecte incluse în Programul Strategic Multianual 2015-2020(2023) finanțări exclusiv din fonduri proprii ale APL / Instituții identificate.....	58
Figura 21 Număr total proiecte incluse în Programul Strategic Multianual 2015-2020(2023) finanțări exclusiv din fonduri proprii ale APL / Instituții identificate	58
Figura 22 Valoarea proiectelor incluse în Programul Strategic Multianual 2015-2020(2023) finanțări exclusiv din fonduri proprii ale APL / Instituții identificate	59
Figura 23 Valoarea totală a proiectelor incluse în Programul Strategic Multianual 2015-2020(2023) finanțări exclusiv din fonduri proprii ale APL / Instituții identificate	59
Figura 24. Potențialul dezvoltării policentrice	64
Figura 25. Izocrone accesibilitate rutieră.....	69
Figura 26. Zona Metropolitană și Zona Urbană Funcțională (FUA).....	70
Figura 27. Suprafața fondului funciar după modul de folosință în județul Timiș în anul 2014	72
Figura 28. Ponderea suprafeței agricole din totalul fondului funciar al județului Timiș, 2014	73
Figura 29. Ponderea suprafeței ocupate de ape și bălți din totalul fondului funciar al județului Timiș, 2014	74
Figura 30. Ponderea pădurilor și vegetației forestiere din totalul fondului funciar al județului Timiș, 2014	75
Figura 31. Ponderea suprafeței ocupate de construcții din totalul fondului funciar al județului Timiș în anul 2014.....	76
Figura 32. Expansiunea zonelor construite în județul Timiș	77
Figura 33. Zone de expansiune urbană în localitatea Dumbrăvița, 2010 VS. 2020.....	78
Figura 34. Stadiul Planurilor Urbanistice Generale din județul Timiș	79
Figura 35. Capacitatea de cazare turistică în județul Timiș în anul 2021, nr. structuri	83
Figura 36. Structuri de alimentație publică în județul Timiș în anul 2021, nr. structuri.....	84

Figura 37. Numărul de școli pe medii de rezidență (stânga) și numărul de elevi pe sexe și medii de rezidență (mii persoane) în județul Timiș, 2020.....	86
Figura 38. Numărul total de clase pe medii de rezidență în județul Timiș, 2020.....	86
Figura 39. Distribuția posturilor didactice (stânga) și numărul de profesori calificați pe medii de rezidență (dreapta) în județul Timiș, 2020.....	87
Figura 40. Statistica comparativă a numărului de elevi raportat la numărul de cadre didactice local vs. media județeană, ciclul preșcolar, 2019	88
Figura 41. Statistica comparativă a numărului de elevi raportat la numărul de cadre didactice local vs. media județeană, ciclurile primar și gimnazial, 2019.....	89
Figura 42. Statistica comparativă a numărului de elevi raportat la numărul de cadre didactice local vs. media județeană, ciclul liceal, 2019	90
Figura 43. Asigurarea serviciului de alimentare cu apă, județ Timiș, UAT	93
Figura 44. Asigurarea serviciului de canalizare apă uzată, județ Timiș, UAT	94
Figura 45. Izocrone de accesibilitate către centre urbane în județul Timiș	97
Figura 46. UAT-uri nedeservite de transportul public județean, județul Timiș.....	98
Figura 47. Evoluția numărului de locuitori în județul Timiș, Regiunea Vest și România	100
Figura 48. Numărul locuitorilor din județul Timiș, 2020	102
Figura 49. Evoluția numărului de locuitori din județul Timiș, %, 2010-2020	103
Figura 50. Structura pe sexe și grupe de vârstă în județul Timiș, 2020.....	105
Figura 51. Structura pe sexe și grupe de vârstă în România, 2020	106
Figura 52. Proportia persoanelor cu vârste sub 15 ani din județul Timiș, 2020.....	107
Figura 53. Proportia persoanelor cu vârste cuprinse între 15 și 65 de ani din județul Timiș, 2020.....	108
Figura 54. Proportia persoanelor cu vârste de peste 65 de ani din județul Timiș, 2020.....	109
Figura 55. Principalele clustere demografice din județul Timiș, 2020	111
Figura 56. Profilul etnic principal (stânga) și etniile minoritare (dreapta) din județul Timiș, 2011	112
Figura 57. Profilul confesional principal (stânga) vs. religiile minoritare (dreapta) din județul Timiș, 2011	112
Figura 58. Distribuția cincinală pe grupe de vârstă în județul Timiș, 2010 și 2020	113
Figura 59. Rata sporului natural din județul Timiș, 2018	115
Figura 60. Soldul schimbărilor de domiciliu și de rezidență din județul Timiș, 2019	117
Figura 61. Procentul populației dezavantajate din localitățile din mediul urban din județul Timiș, 2014.....	121
Figura 62. Suprafața locuibilă raportată la locuitori și gospodăria la nivelul județului Timiș și a mediilor de rezidență, 2010	122
Figura 63. Suprafața locuibilă raportată la locuitori și gospodăria la nivelul județului Timiș și a mediilor de rezidență, 2019	122
Figura 64. Numărul total al organizațiilor non-guvernamentale la nivelul județului Timiș, 2020	124
Figura 65. Distribuția voturilor în județul Timiș pe grupe de vârstă și genuri în cadrul alegerilor prezidențiale tur 1, 2019	125
Figura 66. Distribuția voturilor în județul Timiș pe grupe de vârstă în cadrul alegerilor prezidențiale tur 2, 2019.....	125
Figura 67. PIB-ul județelor Regiunii de Dezvoltare Vest, în 2009 și 2018, milioane lei.....	132
Figura 68. PIB-ul nominal pe județe 2010-2019, milioane lei	133
Figura 69. Creșterea economică pe județe vs. România (%).....	133
Figura 70. PPS/capita din media UE, la nivelul județului Timiș și Cluj vs. România (%)	134
Figura 71. Dinamica PIB/locuitor (PPS) la nivel european, național, regional și județean, în perioada 2009-2017	134
Figura 72. Dinamica VAB (mil.euro) la nivelul județului Timiș, în perioada 2009-2018.....	135
Figura 73. Structura valorii adăugate brute din județul Timiș și România, în anul 2018	135
Figura 74. Produsul intern brut local.....	137
Figura 75. Numărul unităților locale active din județul Timiș și România, în perioada 2008-2019	138
Figura 76. Numărul unităților locale active din județul Timiș, pe clase de mărime, în 2009 și 2019.....	139
Figura 77. Unitățile locale active din județul Timiș, pe domenii de activitate, în anii 2009 și 2019	140
Figura 78. Distribuția cifrei de afaceri pentru anul 2019, la nivel local.....	141
Figura 79. Valoarea cifrei de afaceri per locuitor (euro/locuitor)	143
Figura 80. Valoarea profitului mediu/firmă în județele Timiș, Iași, Cluj, pe principalele activități economice, mii lei, 2019.....	144
Figura 81. Densitatea IMM-urilor în județul Timiș și România, pe perioada 2009-2019	145
Figura 82. Profesioniștii activi juridic (în funcțiune în decembrie 2019), înregistrați în județul Timiș, după forma juridică perioada 2009-2019.....	147
Figura 83. Dinamica demografiei profesioniștilor din județul Timiș și România, în perioada 2017-2020	148

Figura 84. Date sintetice referitoare la disponibilul de forță de muncă în județul Timiș, mii persoane, ianuarie 2020.....	149
Figura 85. Resursele de muncă ale județului Timiș, pe sexe, în perioada 2008-2019.....	150
Figura 86. Populația activă a județului Timiș, pe sexe, în perioada 2008-2019.....	150
Figura 87. Rata de activitate a populației în vârstă de muncă, la nivel național, regional, județean, în perioada 2008-2019.....	151
Figura 88. Rata de ocupare a populației, la nivel național, regional, județean, în perioada 2008-2019.....	152
Figura 89. Structura ocupațională a populației din județul Timiș și România, în anul 2019.....	153
Figura 90. Populația civilă ocupată și numărul mediu de salariați pe sectoare economice în județul Timiș, 2019.....	154
Figura 91. Ponderea salariaților din persoanele ocupate la 1 ianuarie 2020.....	156
Figura 92. Numărul mediu de salariați, 2019.....	157
Figura 93. Variația numărului de salariați între 2008-2019.....	158
Figura 94. Numărul de șomeri înregistrați oficial în județul Timiș, în perioada 2008-2020.....	159
Figura 95. Numărul de șomeri înregistrați, 2019.....	160
Figura 96. Rata șomajului la nivel național, regional și județean, în perioada 2008-2019.....	161
Figura 97. Ponderea șomerilor în totalul resurselor de muncă, 2020.....	162
Figura 98. Structura populației ocupate din județul Timiș, pe grupele de ocupații, la recensământul din 2011.....	163
Figura 99. Ocuparea pe grupe de ocupații.....	164
Figura 100. Structura ocupării pe sectoare și medii de rezidență în județul Timiș, la recensământul din 2011.....	165
Figura 101. Ocuparea pe sectoare instituționale.....	165
Figura 102. Distribuția entităților de R&D la nivelul județului Timiș, comparație cu alte județe din țară, 2008-2019.....	176
Figura 103. Cheltuielile R&D realizate în câteva județe din țară.....	177
Figura 104. Slariații din R&D la 10.000 de persoane ocupate civile în județul Timiș, comparație cu alte județe, 2019.....	178
Figura 105. Resursele umane din industriile high-tech și din serviciile intensive în cunoștințe high-tech, județele Timiș și Cluj, 2008 vs. 2019.....	179
Figura 106. Numărul absolvenților de studii superioare (nivel licență, masterat, doctorat), pe județe, în anul 2018.....	180
Figura 107. Repartizarea pe județ a soldului ISD, 2016 vs 2019.....	182
Figura 108. Numărul de firme cu capital străin din județul Timiș și valoarea capitalului străin subscris, sold existent la sfârșitul fiecărui an.....	183
Figura 109. Structura capitalului străin pe țări de proveniență, județul Timiș.....	185
Figura 110. Densitatea firmelor cu capital străin la 1.000 de locuitori, 2007-2017 și 2020.....	186
Figura 111. Numărul de salariați care lucrează în firmele cu capital străin, 2007 vs. 2018 și 2019.....	187
Figura 112. Dinamica exporturilor și importurilor județului Timiș (mii euro), în perioada 2011-2020.....	188
Figura 113. Surplusul comercial înregistrat cu țările partenere (euro), în anul 2020.....	189
Figura 114. Valoarea exporturilor/capita, pe județe, în 2019 și 2020.....	190
Figura 115. Balanța comercială pozitivă, pe secțiuni de mărfuri conform Nomenclatorului Combinat, mii euro, 2019-2020.....	191
Figura 116. Structura exporturilor județului Timiș în anul 2019 și 2020, mii euro.....	193
Figura 117. Structura importurilor județului Timiș în anul 2019 și 2020, mii euro.....	196
Figura 118. Evoluția indicatorului RCS (BALASSA) de la nivelul județului Timiș în perioada 2011-2020.....	200
Figura 119. Structura exporturilor de servicii, situație comparativă în milioane euro.....	201
Figura 120. Numărul fermelor cu peste 30 ha teren agricol.....	203
Figura 121. Suprafața agricolă pe categorii de terenuri, 2014, județul Timiș, ha.....	204
Figura 122. Situația pajiștilor cu valoare naturală ridicată în județul Timiș, 2019.....	205
Figura 123. Evoluția suprafețelor cultivate cu principalele culturi, județul Timiș, tone, 2008-2019.....	207
Figura 124. Structura principalelor culturi, județul Timiș, tone, 2019.....	207
Figura 125. Suprafața cultivată pe principalele culturi, județul Timiș, tone, 2020.....	208
Figura 126. Dinamica producției agricole la principalele culturi, județul Timiș, 2008-2019, tone.....	208
Figura 127. Producția medie pe principalele culturi, județul Timiș, kg/ha, 2020.....	210
Figura 128. Producția medie de struguri, județul Timiș, kg/ha, 2008-2020.....	211
Figura 129. Numărul pomilor fructiferi pe categorii, județul Timiș, 2008-2019.....	212
Figura 130. Producția medie de fructe, județul Timiș, kg/pom, 2008-2020.....	213
Figura 131. Dinamica parcului de mașini și utilaje agricole din județul Timiș, în perioada 2008-2019.....	214
Figura 132. Suprafața pe care s-au administrat îngrășăminte chimice și cantitatea acestora, la nivelul județului Timiș, în perioada 2008-2019.....	215
Figura 133. Suprafața pe care s-au administrat pesticide și cantitatea acestora, la nivelul județului Timiș, în perioada 2008-2019.....	215

Figura 134. Efectivele de animale din județul Timiș, în perioada 2008-2019	216
Figura 135. Numărul fermelor cu peste 100 de capete ovine și/sau caprine și/sau bovine	217
Figura 136. Densitatea animalelor la 100 ha, la nivel național, regional și județean, în anul 2019	218
Figura 137. Producția animală de la nivelul județului Timiș, în perioada 2008-2019	218
Figura 138. Forța de muncă ocupată în agricultura județului Timiș, după statutul ocupațional, în perioada 2008-2019.....	219
Figura 139. Schemă future food value chains	223
Figura 140. Numărul de unități locale active cu profil industrial din județul Timiș, pe clase de mărime, în perioada 2008-2019	225
Figura 141. Număr de unități locale active cu profil industrial din județul Timiș, pe ramuri, în anul 2019	226
Figura 142. Cifra de afaceri a unităților locale active cu profil industrial din județul Timiș, comparație cu alte județe, în perioada 2008-2019.....	227
Figura 143. Cifra de afaceri a unităților locale active cu profil industrial din județul Timiș, pe principalele ramuri, în anul 2019	228
Figura 144. Clasamentul ramurilor industriale de excelență folosind metoda utilității globale.....	231
Figura 145. Lanțul de valoare al industriei auto.....	232
Figura 146. Numărul de salariați ai unităților locale active cu profil industrial din județul Timiș, pe principalele ramuri, în anul 2019	236
Figura 147. Salariul mediu net lunar (lei) pe principalele ramuri ale industriei, în județul Timiș în anul 2019.....	237
Figura 148. Cifra de afaceri și investițiile nete ale unităților locale active cu profil energetic din județul Timiș, în perioada 2008-2019	240
Figura 149. Harta resurselor de energie alternativă în județul Timiș.....	242
Figura 150. Număr de unități locale active cu profil de construcții din județul Timiș, pe clase de mărime, în perioada 2008-2019	243
Figura 151. Cifra de afaceri și investițiile nete ale unităților locale active cu profil de construcții din județul Timiș, în perioada 2008-2019.....	244
Figura 152. Salariații unităților locale active cu profil construcții din județul Timiș, în perioada 2008-2019	244
Figura 153. Numărul de unități locale active cu profil terțiar din județul Timiș, pe sub-domenii de servicii, în anul 2019....	246
Figura 154. Cifra de afaceri totală a unităților locale active cu profil servicii din județul Timiș, Regiunea Vest și România, în perioada 2008-2019, milioane lei	247
Figura 155. Cifra de afaceri a unităților locale active cu profil de servicii din județul Timiș, pe sub-domenii de servicii, anul 2019	247
Figura 156. Numărul mediu de salariați al unităților locale active cu profil servicii din județul Timiș, pe sub-domenii de servicii, 2019	248
Figura 157. Numărul mediu de salariați al unităților locale active cu profil servicii din județul Timiș, pe sub-domenii de servicii, în anul 2019.....	249
Figura 158. Salariu mediu net lunar (lei) pe sub-domenii ale serviciilor în județul Timiș, 2019	249
Figura 159. Numărul specialiștilor pe principalele roluri din IT&C, comparație, 2020	254
Figura 160. Numărul persoanelor angajate în IT&C la nivelul zonelor metropolitane, 2017	256
Figura 161. Abordarea de plasare a județului Timiș	257
Figura 162. Modelul de business liniar vs. circular	263
Figura 163. Building blocks.....	265
Figura 164. Deșeuri municipale generate pe cap de locuitor, kg	266
Figura 165. Rata de reciclare a deșeurilor municipale, %	266
Figura 166. Rata de utilizare circulară a materialelor, în procent din totalul materialelor utilizate.....	267
Figura 167. Procentul angajaților în economia circulară din total angajați	268
Figura 168. Numărul de angajați și cifra de afaceri din economia circulară, 2019	268
Figura 169. Numărul de unități de cazare din județul Timiș , după tipologia structurilor de primire turistică în anul 2021 ..	280
Figura 170. Capacitatea de cazare turistică existentă și numărul de locuri de cazare existente în județul Timiș în anul 2021	282
Figura 171. Evoluția capacității de cazare turistică existentă, nr. locuri în perioada 2010-2020 în județul Timiș	283
Figura 172. Numărul de unități de cazare clasificate din județul Timiș, pe categorii de confort în anul 2021	283
Figura 173. Numărul de structuri de cazare din județul Timiș, comaprație Ministerul Turismului INS Booking Airbnb în anul 2020	284
Figura 174. Trasee turistice practicabile în județul Timiș.....	287
Figura 175. Evoluția turiștilor sosiți în perioada 2010-2019 în județul Timiș, turiști străini vs. turiști români	295
Figura 176. Ponderea vizitatorilor străini în județul Timiș în anul 2019	295

Figura 177. Sosiri ale turiștilor în județul Timiș în anul 2019	296
Figura 178. Top 10 județe cu cei mai mulți vizitatori străini în anul 2019	297
Figura 179. Evoluția intensității activității turistice în județul Timiș în perioada 2010-2019.....	298
Figura 180. Direcții viitoare identificate.....	308
Figura 181. Evoluția numărului de unități școlare în județul Timiș, 2010-2019.....	311
Figura 182. Rețeaua școlară în județul Timiș, 2020	312
Figura 183. Distribuția instituțiilor de învățământ în anul școlar 2020-2021 în județul Timiș.....	313
Figura 184. Distribuția unităților de învățământ din județul Timiș după forma de proprietate, 2020	313
Figura 185. Evoluția numărului de săli de clasă în județul Timiș, 2010-2019	314
Figura 186. Evoluția numărului de săli de clasă în județul Timiș, 2010-2019	314
Figura 187. Evoluția facilităților sportive din cadrul rețelei educaționale în județul Timiș, 2010-2019	315
Figura 188. Evoluția numărului de laboratoare în învățământul primar și secundar în județul Timiș, 2010-2019.....	316
Figura 189. Evoluția efectivelor școlare în județul Timiș, 2010-2020, mii persoane.....	318
Figura 190. Evoluția efectivelor școlare pe niveluri de învățământ în județul Timiș, 2010-2021	319
Figura 191. Distribuția efectivelor școlare anuale pe niveluri de învățământ în județul Timiș, 2010-2021.....	319
Figura 192. Distribuția claselor în planul de școlarizare pentru anul 2020-2021 în județul Timiș	322
Figura 193. Distribuția locurilor disponibile la admiterea la liceu după profil, în județul Timiș în anul 2020.....	322
Figura 194. Distribuția locurilor disponibile la admiterea la liceu după limba de predare, în județul Timiș în anul 2020.....	323
Figura 195. Evoluția comparativă a opțiunilor pe tipuri de învățământ în județul Timiș.....	324
Figura 196. Distribuția locurilor disponibile în învățământul tehnic în anul 2020	324
Figura 197. Dinamica ratei de promovare a bacalaureatului în sesiunea iunie-iulie, Timiș vs. nivelul național, 2012-2020 ..	325
Figura 198. Evoluția efectivelor de studenți în județul Timiș, 2015-2020	330
Figura 199. Distribuția după domiciliu a studenților înscriși la universitățile din Timiș, 2020.....	332
Figura 200. Distribuția după domiciliu a studenților înscriși la universitățile din Timiș, nivel licență, 2020.....	333
Figura 201. Distribuția după domiciliu a studenților înscriși la universitățile din Timiș, nivel master, 2020.....	335
Figura 202. Evoluția numărului de absolvenți cu diplomă în cadrul universităților din județul Timiș, 2014-2018.....	336
Figura 203. Evoluția cheltuielilor pentru învățământ din bugetele locale și județean ca valoare (dreapta, mil. RON) și ca pondere din totalul cheltuielilor (stanga, %), județul Timiș, 2014-2019.....	337
Figura 204. Statistica rezultatelor la proba de competențe digitale din cadrul bacalaureatului în județul Timiș, 2014-2020	339
Figura 205. Evoluția numărului de paturi în spitalele publice la 1.000 de locuitori, 2010-2019.....	348
Figura 206. Distribuția structurilor de servicii medicale publice la nivelul județului Timiș, 2019.....	349
Figura 207. Distribuția structurilor de servicii medicale private la nivelul județului Timiș, 2019	350
Figura 208. Distribuția principalelor structuri de servicii medicale pe teritoriul județului Timiș, 2019.....	351
Figura 209. Evoluția personalului medico-sanitar din sistemul public în județul Timiș, 2019	352
Figura 210. Evoluția personalului medico-sanitar din sistemul privat în județul Timiș, 2019	352
Figura 211. Numărul locuitorilor din județul Timiș ce revin unui medic de familie, 2019	353
Figura 212. Harta serviciilor sociale din județul Timiș.....	355
Figura 213. Numărul familiilor din județul Timiș în care părinții sunt plecați în străinătate la muncă, 2010-2020.....	361
Figura 214. Numărul copiilor aflați în plasament din județul Timiș, 2010-2020.....	362
Figura 215. Numărul asistenților maternali din județul Timiș, 2010-2020	362
Figura 216. Numărul copiilor din județul Timiș încadrați într-un grad de handicap pe tipuri de afecțiuni, 2010-2020	363
Figura 217. Situația persoanelor cu handicap din județul Timiș, 2010-2020	364
Figura 218. Evoluția numărului de biblioteci, muzee și colecții publice, cinematografe și instituții și companii de spectacole sau concerte în județul Timiș, în perioada 2010-2019	367
Figura 219. Distribuția dotărilor culturale la nivelul județului Timiș și numărul acestora pe UAT-uri.....	368
Figura 220. Diferențe urban-rural în ceea ce privește instituțiile culturale în județul Timiș în anul 2019.....	369
Figura 221. Distribuția dotărilor culturale raportate la numărul de locuitori în județul Timiș în anul 2019, %.....	370
Figura 222. Distribuția monumentelor istorice la nivelul județului Timiș.....	374
Figura 223. Consumul cultural la nivelul județului Timiș în perioada 2010-2019	387
Figura 224. Diferențe urban-rural în ceea ce privește consumul cultural în județul Timiș în anul 2019	388
Figura 225. Bugetul anual alocat în cultură, recreere și religie în județul Timiș în perioada 2010-2019, lei	390
Figura 226. Distribuția dotărilor sportive la nivelul județului Timiș.....	400
Figura 227. Evoluția numărului de secții sportive în județul Timiș în perioada 2010-2019.....	402
Figura 228. Evoluția numărului de sportivi legitimați în județul Timiș în perioada 2010-2019	403
Figura 229. Membrii ADI Apă-Canal Timiș și aria de operare SC Aquatim SA.....	413

Figura 230. Evoluția populației deservite de sistemul public de alimentare cu apă, județ Timiș, perioada 2010-2019, persoane	415
Figura 231. Evoluția capacității de producere a apei potabile, județul Timiș în perioada 2010-2019 m ³ /zi.....	416
Figura 232. Evoluția volumului de apă distribuit pentru consum, județul Timiș în perioada 2010-2019, mii m ³ /an	417
Figura 233. Evoluția rețelei de distribuție apă potabilă în județul Timiș în perioada 2010-2019, km	417
Figura 234. Unitățile Administrativ Teritoriale racordate la sisteme de canalizare și epurare apă uzată în județul Timiș.....	419
Figura 235. Evoluția populației racordată la sistemul de canalizare în județul Timiș, perioada 2010-2019, nr. persoane	420
Figura 236. Infrastructura de apă uzată în mediul rural din județul Timiș.....	420
Figura 237. Evoluția rețelei de canalizare apă uzată în județul Timiș, perioada 2010-2019, km	421
Figura 238. Harta zonelor geotermale din România	442
Figura 239. Localizarea rețelelor de transport gaze naturale pe teritoriul județului Timiș	444
Figura 240. Harta principalelor culoare de transport gaze naturale, aparținând SNT România	445
Figura 241. Harta organizării teritoriale a SNTGN TRANSGAZ SA la nivelul României	445
Figura 242. Principalele conducte de transport gaze naturale de pe teritoriul județului Timiș	446
Figura 243. Numărul localităților în care se distribuie gaze naturale în cadrul Macroregiunii Patru și Regiunile de dezvoltare componente.....	452
Figura 244. Gaze naturale distribuite în Macroregiunea patru și în Regiunile de Dezvoltare componente, mii mc	453
Figura 245. Numărul localităților în care se distribuie gaze naturale pe medii de rezidență, în Regiunea de Dezvoltare Vest și județele aferente	454
Figura 246. Gaze naturale distribuite, după destinație, în Regiunea de Dezvoltare Vest, mii mc	455
Figura 247. Lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor în Regiunea de Dezvoltare Vest, km	456
Figura 248. Variația lungimii totale a conductelor de distribuție gaze naturale în localitățile urbane din județul Timiș, km	456
Figura 249. Variația lungimii totale a conductelor de distribuție gaze naturale în localitățile din județul Timiș, km.....	457
Figura 250. Variația cantității de gaze natural distribuite consumatorilor casnici deserviți de compania DELGAZ Grid în localitățile din județul Timiș în perioada 2010-2019.....	463
Figura 251. Variația cantității de gaze natural distribuite consumatorilor non-casnici deserviți de compania DELGAZ Grid în localitățile din județul Timiș, în perioada 2010-2019.....	464
Figura 252. Amplasarea stațiilor 110kW/mt pe teritoriul județului Timiș	472
Figura 253. UAT-uri din județul Timiș cu serviciu de iluminat public organizat	475
Figura 254. Încadrarea județului Timiș în harta potențialului solar al României	476
Figura 255. Încadrarea județului Timiș în harta potențialului eolian al României	477
Figura 256. UAT-uri din județul Timiș cu centrale electrice care utilizează surse regenerabile în funcțiune	479
Figura 257. Acoperirea cu servicii 4G pe teritoriul județului Timiș	480
Figura 258. Acoperirea cu servicii 5G în municipiul Timișoara.....	481
Figura 259. UAT-uri din județul Timiș cu acces la internet broadband.....	482
Figura 260. Zonele de colectare a deșeurilor și infrastructura principală de gestiune a deșeurilor din județul Timiș	483
Figura 261. Capacitatea de transferare a centrelor de colectare (%), în funcție de tipul de deșeu colectat, din județul Timiș	484
Figura 262. Evoluția cantității totale de deșeuri generate (t/an) în perioada 2015-2018 în județul Timiș.....	486
Figura 263. Evoluția cantității totale de deșeuri industriale periculoase și nepericuloase generate (t/an) în perioada 2015-2018 în județul Timiș.....	486
Figura 264. Cantitatea medie de deșeuri municipale colectate pe locuitor (kg/locuitor), comparație județul Timiș (anul 2019) vs. media națională și cea europeană (2018)	487
Figura 265. Cantitatea medie de deșeuri municipale colectate pe locuitor (kg/locuitor) în anul 2019 în județul Timiș	488
Figura 266. Evoluția cantității totale de deșeuri (t/an) în perioada 2015-2018 în județul Timiș	489
Figura 267. Prognoza potențialului energetic pentru perioada 2019-2025 în județul Timiș	489
Figura 268. Evoluția ratei de conectare la serviciul de salubritate în perioada 2015-2018 în județul Timiș, %	490
Figura 269. Operatorii de salubritate din județul Timiș.....	491
Figura 270. Cantitatea de deșeuri reciclate pentru fiecare zonă de colectare, în funcție de tipul de deșeu reciclat (t/an) în anul 2019 în județul Timiș	492
Figura 271. Numărul de operatori care gestionează deșeurile în anul 2019 din județul Timiș, nr.	493
Figura 272. Rețeaua TEN-T Centrală (Core)	496
Figura 273. Segmentele Coridoarelor TEN-T care străbat județul Timiș	497
Figura 274. Destinațiile accesibile de pe Aeroportul Timișoara.....	500
Figura 275. Izocrona de accesibilitate pe cale rutieră a Aeroporturilor.....	501
Figura 276. Rețeaua de drumuri și autostrăzi din județul Timiș	505

Figura 277. Populația deservită de principalele drumuri din jud. Timiș	506
Figura 278. Fluxuri de trafic în jud. Timiș, 2015	507
Figura 279. Indice de motorizare, jud. Timiș, 2010-2019.....	508
Figura 280. Indice de motorizare în județele din România, 2019	508
Figura 281. Lungimea drumuri din jud. Timiș, 2010-2019	510
Figura 282. Calitatea drumurilor județene, jud. Timiș, 2010-2019	513
Figura 283. Calitatea drumurilor comunale, jud. Timiș, 2010-2019.....	513
Figura 284. Accidente rutiere în jud. Timiș, 2010-2020	514
Figura 285. Persoane accidentate / decedate în urma accidentelor rutiere în jud. Timiș, 2010-2020.....	514
Figura 286. Accidente rutiere în jud. Timiș, 2018	515
Figura 287. Infrastructura de transport feroviar din jud. Timiș	517
Figura 288. Populația deservită de căile ferate din jud. Timiș	518
Figura 289. Frecvența trenurilor având ca punct de plecare stațiile principale din jud. Timiș	519
Figura 290. Frecvența trenurilor în jud. Timiș.....	520
Figura 291. Hărți cicloturism, proiectul Tour de Banat, România-Serbia, 2018.....	527
Figura 292. Piața Libertății, municipiul Timișoara.....	528
Figura 293. Județul Timiș relief și hidrografie	534
Figura 294. Distribuția resurselor de apă din județul Timiș	536
Figura 295. Radiația globală medie în perioada 1994-2018 pe teritoriul României	537
Figura 296. Viteza medie a vântului la înălțimi de 50m în județul Timiș.....	538
Figura 297. Harta amenajărilor de îmbunătățiri funciare din județul Timiș	540
Figura 298. Arii Naturale Protejate de interes comunitar în județul Timiș	545
Figura 299. UATB-uri cu Arii Naturale Protejate de interes comunitar.....	546
Figura 300. Principalele surse de degradare a aerului în județul Timiș	551
Figura 301. Stațiile de monitorizare a calității aerului din județul Timiș.....	553
Figura 302. Evoluția numărului de depășiri ale limitei orare pentru NO2 în perioada 2018-2020	554
Figura 303. Evoluția concentrațiilor medii anuale de NO2 în perioada 2017-2019.....	554
Figura 304. Evoluția numărului de depășiri ale valorii țintă (maxima zilnică a mediilor pe 8 ore), pentru ozon în perioada 2017-2020	555
Figura 305. Evoluția numărului de depășiri ale limitei zilnice pentru particule în suspensie PM10 în perioada 2017-2020.....	555
Figura 306. Numărul acțiunilor demarate pentru diminuarea degradării aerului	556
Figura 307. UAT-uri vulnerabile la poluarea cu nitrați	559
Figura 308. Starea chimică a corpurilor de apă de suprafață (%)	561
Figura 309. Apele de suprafață și subterane cu calitate slabă.....	562
Figura 310. Numărul acțiunilor demarate pentru diminuarea degradării apelor	563
Figura 311. Evoluția cantității de îngrășăminte chimice și naturale utilizate în agricultură (tone substanță activă), în perioada de timp 2015-2019.....	565
Figura 312. Evoluția suprafeței terenurilor pe care s-au aplicat îngrășămintele chimice și naturale (ha), în perioada 2015-2019	566
Figura 313. Cantitatea de pesticide (kg substanță activă) și suprafața terenurilor pe care s-au aplicat pesticidele în anul 2019	566
Figura 314. Procentul suprafețelor solurilor în funcție de clasele de calitate în anul 2019, %	567
Figura 315. Numărul siturilor contaminate și potențial contaminate, pentru anii 2008, 2019 și 2020.....	567
Figura 316. Numărul acțiunilor demarate pentru diminuarea degradării solurilor	568
Figura 317. UAT-urile în care au fost sancționați peratorii economici din cauza degradării factorilor biotici.....	570
Figura 318. Evoluția suprafețelor de păduri, mii ha.....	571
Figura 319. Procentul suprafeței degradate a fondului forestier, %.....	572
Figura 320. Evoluția suprafețelor de păduri regenerare artificial, ha.....	572
Figura 321. Evoluția temperaturii medii anuale (°C) la stațiile meteorologice din județul Timiș	574
Figura 322. Evoluția precipitațiilor medii anuale (mm) la stațiile meteorologice din județul Timiș	575
Figura 323. Evoluția numărului de zile tropicale la stațiile meteorologice din județul Timiș	576
Figura 324. Valoarea maximă a precipitațiilor căzute în 24 ore la stațiile meteorologice din județul Timiș în perioada 1990 - 2019	576
Figura 325. Alunecări de teren în UAT-urile din județul Timiș	580
Figura 326. UAT-uri din județul Timiș afectate de inundații	581
Figura 327. UAT-uri potențial afectate de incendii de pădure.....	582

Figura 328. Componentele Capacității Administrative	588
Figura 329. Condiții privind existența capacității administrative.....	588
Figura 330. Posturile aferente aparatului tehnic de specialitate al Consiliului Județean Timiș în funcție de statut - funcționari publici vs. personal contractual	593
Figura 331. Distribuția funcționarilor publici în funcție de vechimea în specialitatea studiilor.....	594
Figura 332. Distribuția funcționarilor publici în funcție de grupa de vârstă	594
Figura 333. Mobilitatea personalului CJ Timiș în perioada 2018 - 2020	595
Figura 334. Evoluția ratei de ocupare a posturilor din organigrama aparatului de specialitate al Consiliului Județean Timiș	595
Figura 335. Evoluția bugetelor de investiții în județul Timiș (mil. Lei)	597
Figura 336. Evoluție veniturilor totale ale Consiliului Județean Timiș (mil. Lei).....	598
Figura 337. Evoluția ponderii serviciului anual al datoriei publice locale aferent CJ Timiș.....	598
Figura 338. Distribuția cheltuielilor Consiliului Județean Timiș în perioada 2014 - 2019	599
Figura 339. Clasamentul privind atragerea de fonduri nerambursabile la nivelul consiliilor județene pe parcursul cadrului financiar 2014 - 2020 (date pentru perioada 2016-2019).....	600
Figura 340. Volumul fondurilor europene nerambursabile atrase la nivelul consiliilor județene pe cap de locuitor, pe parcursul cadrului financiar 2014 - 2020 (lei), (date pentru perioada 2016-2019).....	601
Figura 341. Clasamentul privind atragerea de fonduri nerambursabile la nivelul județelor pe parcursul cadrului financiar 2014 - 2020.....	602
Figura 342. Volumul fondurilor europene nerambursabile atrase la nivelul județelor, pe cap de locuitor, pe parcursul cadrului financiar 2014 - 2020 (lei).....	603
Figura 343. Evoluția modalității de adresare a solicitărilor pe parcursul perioadei 2014 - 2020	608
Figura 344. Evoluția solicitărilor primite de Consiliul Județean Timiș în baza legii 522/2001 pe parcursul perioadei 2014 - 2020	609
Figura 345. Distribuția funcționarilor publici în funcție de grupa de vârstă la nivelul municipiilor din județul Timiș	615
Figura 346. Distribuția funcționarilor publici în funcție de grupa de vârstă la nivelul orașelor din județul Timiș	616
Figura 347. Distribuția funcționarilor publici în funcție de grupa de vârstă la nivelul comunelor din județul Timiș	616
Figura 348. Evoluția veniturilor totale ale municipiilor și orașelor din județul Timiș (mil. Lei).....	617
Figura 349. Evoluția veniturilor totale ale comunelor din județul Timiș (mil. Lei).....	617
Figura 350. Clasamentul privind atragerea de fonduri nerambursabile pe municipii și orașe în perioada 2016 - 2019	618
Figura 351. Clasamentul privind atragerea de fonduri nerambursabile pe poli de creștere pe parcursul cadrului financiar 2014 - 2020 (mil. Lei).....	619
Figura 352. Clasamentul privind atragerea de fonduri nerambursabile per capita pe poli de creștere pe parcursul cadrului financiar 2014 - 2020 (Lei).....	619
Figura 353. Volumul fondurilor europene nerambursabile atrase la nivelul municipiilor și orașelor pe cap de locuitor în perioada 2016 - 2019	620
Figura 354. Volumul fondurilor europene nerambursabile aferente perioadei 2014-2020 atrase la nivelul UAT-urilor, per capita, în perioada 2016 - 2019	621
Figura 355. Clasamentul privind atragerea fondurilor nerambursabile pe comune în perioada 2016 - 2019.....	622
Figura 356. Volumul fondurilor europene nerambursabile atrase la nivelul comunelor pe cap de locuitor în perioada 2016 - 2019	623

LISTA DE TABELE

Tabel 1. Obiectivele strategiei pentru cultură și patrimoniu național	35
Tabel 2 Analiza Stadiu implementare Plan Acțiune CJ Timiș 2017-2020 pentru pregătirea, promovarea și implemenatarea proiectelor de investiții ca parte a Programului Strategic Multianual aferent SDES Timiș 2015-2020(2023) finanțări din fonduri UE și Guvernamentale	42
Tabel 3 Analiza Stadiu implementare Plan Acțiune CJ Timiș 2017-2020 pentru pregătirea, promovarea și implemenatarea proiectelor de investiții ca parte a Programului Strategic Multianual aferent SDES Timiș 2015-2020(2023) finanțări realizate exclusiv din fonduri proprii ale CJ Timiș	47
Tabel 4 Analiza gradului de implementare proiecte ale APL și Instituții identificate incluse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare aferent SDES Timiș 2015-2020(2023) finanțări realizate din fonduri externe nerambursabile și Guvernamentale	51
Tabel 5. Populația rezidentă înregistrată în anul 2016 și populația previzionată pentru anii 2030 și 2060 varianta medie	101
Tabel 6. Indicatori demografici principali, 2020.....	104
Tabel 7. Indicatorii asociați mișcării naturale, 2018.....	114
Tabel 8. Indicatorii asociați mișcării migratorii, 2019	116
Tabel 9. Ponderea populației rurale din județ aflată în comunele cu diferite categorii de dezvoltare, 2011	118
Tabel 10. IDUL în municipiile și orașele din județul Timiș, 2011	119
Tabel 11. Localitățile din mediul rural din județul Timiș care au înregistrat rate de marginalizare, 2016.....	121
Tabel 12. Populația ocupată civilă, numărul mediu de salariați pe sectoare economice, în județul Timiș, 2019.....	155
Tabel 13. Lista principalilor angajatori din județul timiș	166
Tabel 14. Parcurile industriale din județul Timiș.....	168
Tabel 15. Hachman Index.....	173
Tabel 16. Indicele de competitivitate și de atractivitate.....	174
Tabel 17. Institute, centre de cercetare și entități de transfer tehnologic în județul Timiș.....	175
Tabel 18. Lista primelor 30 de persoane juridice din județul Timiș, ordonate descrescător în funcție de participarea străină la capitalul social subscris	184
Tabel 19. Principalii exportatori ai județului Timiș (extra UE).....	194
Tabel 20. Poziționarea județului Timiș din perspectiva valorii exporturilor pe secțiunile din Nomenclatorul Combinat	194
Tabel 21. Principalii importatori ai județului Timiș (extra UE)	197
Tabel 22. Principalele țări partenere Non-UE - exporturi	197
Tabel 23. Principalele țări partenere Non-UE - importuri	198
Tabel 24. Evoluția suprafeței cultivate pe forme de proprietate, județul Timiș	205
Tabel 25. Evoluția suprafeței cultivate cu principalele culturi pe forme de proprietate, județul Timiș, tone, 2008-2019.....	206
Tabel 26. Evoluția producției medii la hectar, la principalele culturi, 2008-2019, județul Timiș, kg/ha.....	209
Tabel 27. Cultura de viț de vie.....	210
Tabel 28. Pomi fructiferi.....	212
Tabel 29. Rata de dependență economică față de activitățile agricole	219
Tabel 30. Sistemul agroalimentar	220
Tabel 31. Firmele mari din industria prelucătoare.....	228
Tabel 32. Comparatie specializarea forței de muncă ocupate a Regiunii Vest	238
Tabel 33. Distribuția teritorială în funcție de cifra de afaceri	245
Tabel 34. Distribuția teritorială în funcție de cifra de afaceri în sub-sectorul de comerț	250
Tabel 35. Distribuția teritorială în funcție de cifra de afaceri în sub-sectorul de transporturi și logistică.....	253
Tabel 36. Cele mai mari firme din IT&C active în județul Timiș, după numărul de contracte active, 2020	255
Tabel 37. Concentrarea activităților în sub-sectorul financiar și de asigurări.....	258
Tabel 38. Cele mai reprezentative clădiri de birouri.....	259
Tabel 39. Concentrarea activităților în sub-sectorul de tranzacții imobiliare	259
Tabel 40. Concentrarea activităților în sub-sectorul activității științifice, profesionale și tehnice	260
Tabel 41. Concentrarea activităților în sub-sectorul de servicii administrative și suport	261
Tabel 42. Modele de afaceri circulare.....	264
Tabel 43. Capacitatea de cazare turistică existentă în structurile autorizate în anul 2021 în județul Timiș.....	280
Tabel 44. Evoluția principalilor indicatori ai circulației turistice în județul Timiș pentru perioada 2010-2019	292

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

Tabel 45. Sezonalitatea activității turistice în județul Timiș în anul 2019	293
Tabel 46. Sezonalitatea activității turistice în județul Timiș în anul 2020	294
Tabel 47. Evoluția facilităților sportive pe niveluri de educație în județul Timiș, 2010-2019	315
Tabel 48. Situația laboratoarelor școlare la sfârșitul anului școlar 2020 în județul Timiș.....	317
Tabel 49. Raportarea efectivelor școlare la numărul de săli de clasă în județul Timiș, 2014-2019	320
Tabel 50. Statistica elevilor aflați în risc de abandon școlar în județul Timiș, 2013-2021.....	320
Tabel 51. Evoluția ratelor de abandon școlar pe niveluri de învățământ în județul Timiș, 2010-2020	321
Tabel 52. Top 10 licee după ultima medie de admitere în județul Timiș, 2016-2019	323
Tabel 53. Topul liceelor	325
Tabel 54. Numărul de cadre didactice pe niveluri de educație în județul Timiș, 2014-2019	326
Tabel 55. Numărul de elevi raportat la numărul de cadre didactice pe niveluri de educație în județul Timiș, 2014-2019	326
Tabel 56. Oferta de studii universitare în județul Timiș, 2020	327
Tabel 57. Top ramuri științifice după numărul de studenți înscriși la studiile nivel licență în județul Timiș, 2020	331
Tabel 58. Top ramuri științifice după numărul de studenți înscriși la studiile nivel master în județul Timiș, 2020	333
Tabel 59. Statistica rezultatelor la examenul de bacalaureat pentru materiile STEM în 2020, județul Timiș	339
Tabel 60. Localizarea serviciilor sociale din județul Timiș, 2021	356
Tabel 61. Lista ONG-urilor active în domeniul social din județul Timiș, 2021.....	356
Tabel 62. Dinamica numărului de persoane cu dizabilități angajate în județul Timiș, 2010-2020	364
Tabel 63. Patrimoniul cultural construit al județului Timiș	372
Tabel 64. Pozițiile ocupate în clasamentul privind vitalitatea culturală a orașelor, pe indicatori	385
Tabel 65. Vitalitatea culturală a orașelor analiză comparativă	386
Tabel 66. Top 5 sectoare creative în județul Timiș.....	391
Tabel 67. Top 5 CAEN din sectoarele creative din județul Timiș.....	392
Tabel 68. Resursele de apă potențiale și tehnic utilizabile aferente județului Timiș sunt (mil. m ³ /an)	414
Tabel 69. Situația investițiilor propuse și stadiul lor de realizare la sfârșitul anului 2020	422
Tabel 70. Energia termică distribuită în Macroregiunea patru și în Regiunile de Dezvoltare componente, gigacalorii	426
Tabel 71. Numărul localităților urbane în care se distribuie energie termică în Macroregiunea patru și în Regiunile de Dezvoltare componente.....	426
Tabel 72. Numărul localităților rurale în care se distribuie energie termică în Macroregiunea patru și în Regiunile de Dezvoltare componente, gigacalorii	427
Tabel 73. Energia termică distribuită în Regiunea de Dezvoltare Vest, gigacalorii	427
Tabel 74. Energia termică distribuită în localitățile județului Timiș (gigacalorii)	428
Tabel 75. Cantitatea de energie termică vândută pe tip de consumator	431
Tabel 76. Situație consumatori casnici (populație)	432
Tabel 77. Situația agenților economici și a instituțiilor racordate la rețeaua secundară a SACET.....	433
Tabel 78. Situația clienților racordați la rețeaua primară a SACET	433
Tabel 79. Situația localităților alimentate în prezent și în perspectivă, cantitățile de gaze naturale distribuite în perioada 2010-2019, numărul și tipul consumatorilor racordați în anii respectivi și lungimea rețelei de distribuție	459
Tabel 80. Lungimea rețelei de distribuție gaze naturale, la nivelul județului Timiș.....	460
Tabel 81. Variația numărului de consumatori casnici deserviți de compania DELGAZ Grid în localitățile din județul Timiș, în perioada 2010-2019.....	461
Tabel 82. Variația numărului de consumatori comerciali deserviți de compania DELGAZ Grid în localitățile din județul Timiș, în perioada 2010-2019.....	461
Tabel 83. Variația numărului total de consumatori non-casnici deserviți de compania DELGAZ Grid în localitățile din județul Timiș, în perioada 2010-2019.....	462
Tabel 84. Proiecte în cadrul sistemelor de distribuție gaz	465
Tabel 85. Capacități de producere în cogenerare în județul Timiș	468
Tabel 86. Consumuri de energie clienți casnici	468
Tabel 87. Consumuri de energie clienți noncasnici.....	469
Tabel 88. Stații de transformare	471
Tabel 89. Calitatea serviciului de alimentare în rețelele electrice de distribuție.....	473
Tabel 90. UAT-uri care au organizat serviciul de iluminat publice.....	474
Tabel 91. Parametrii și date ale potențialului fotovoltaic.....	476
Tabel 92. Durata deplasărilor între municipiul Timișoara și centre urbane importante de la nivel național	499
Tabel 93. Aree Naturale Protejate de interes comunitar în județul Timiș	542
Tabel 94. Aree Naturale Protejate de interes național în județul Timiș.....	547

Tabel 95. Principalele surse de degradare a calității aerului.....	550
Tabel 96. Sursele de degradare a calității apelor de suprafață și numărul de secțiuni poluate pentru fiecare sursă în parte	557
Tabel 97. Sursele de degradare a calității apelor subterane.....	557
Tabel 98. Stațiile de monitorizare a calității apei râurilor din bazinul hidrografic Bega-Timiș.....	559
Tabel 99. Parametrii monitorizați și frecvențele de monitorizare pentru apele subterane ale spațiului Hidrografic Banat ..	560
Tabel 100. Starea calitativă și starea chimică a corpurilor de apă subterană	561
Tabel 101. Sursele de degradare a solurilor.....	564
Tabel 102. Sursele de degradare a pădurilor	571
Tabel 103. Suprafața spațiilor verzi/Locuitor în toate localitățile urbane	573
Tabel 104. Temperatura medie anuală comparație 1961-1990 și 1990-2019	574
Tabel 105. Precipitații medie anuale comparație 1961-1990 și 1990-2019.....	575
Tabel 106. Zone cu risc seismic ridicat din județul Timiș	578
Tabel 107. Unități administrativ-teritoriale afectate de alunecări în județul Timiș.....	578
Tabel 108. Operatori economici care prezintă pericole de accidente majore substanțe periculoase (obiective SEVESO) .	583
Tabel 109. Organigrama aparatului de specialitate al Consiliului Județean Timiș	590
Tabel 110. Situația ocupării posturilor în cadrul Consiliului Județean Timiș.....	593
Tabel 111. Numărul posturilor, corespunzător grupelor în funcție de nr. de locuitori.....	596
Tabel 112. Inventarul imobilelor deținute de ADETIM	604
Tabel 113. Numărul posturilor din comune, corespunzător grupelor de populație	611
Tabel 114. Numărul posturilor din orașe, corespunzător grupelor de populație	611
Tabel 115. Numărul posturilor din municipii, corespunzător grupelor de populație	611
Tabel 116. Capacitatea administrativă a unităților administrativ-teritoriale din județul Timiș	612
Tabel 117. Obiectivele Politicii de Coeziune pentru perioada 2021-2027	684
Tabel 118. Alocare PNRR pentru fiecare din cei 6 piloni.....	687

A.

ELEMENTE INTRODUCATIVE

1. ASPECTE METODOLOGICE

Strategia de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2021-2027 este elaborată în cadrul proiectului „Implementarea cadrului instituțional de dezvoltare strategică la nivelul județului Timiș”, MySMIS 135760/SIPOCA 784. Proiectul este finanțat în cadrul Programului Operațional Capacitate Administrativă, Axa prioritară 2 Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente, Componenta 1: CP13/2019 pentru regiunea mai puțin dezvoltată „Fundamentarea deciziilor, planificare strategică și măsuri de simplificare pentru cetățeni la nivelul administrației publice locale din regiunile mai puțin dezvoltate”.

În ultimii ani au fost realizate numeroase ghiduri și metodologii privind managementul și planificarea strategică sau dezvoltarea locală, oferind o bază solidă pentru definirea procesului de planificare strategică și a etapelor acestuia în cazul elaborării unei strategii integrate de dezvoltare la nivel județean. Câteva exemple de astfel de ghiduri sunt reprezentate de Ghidul de planificare strategică a dezvoltării economice (realizat în anul 2004 cu sprijin tehnic din partea Programului de Reformă Guvernamentală prin Parteneriate Durabile GRASP, finanțat de Guvernul S.U.A. prin USAID), Manualul Participanților pentru Management strategic și planificare strategică în instituțiile publice (sesiune de instruire organizată în anul 2011 de Ministerul Finanțelor Publice prin intermediul Programului Operațional „Dezvoltarea Capacității Administrative”) sau Ghidul pentru planificarea și fundamentarea procesului decizional din administrația publică locală (elaborat de Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice în anul 2018).

Conform acestor ghiduri, planificarea strategică reprezintă un proces sistematic, prin care o instituție își stabilește anumite priorități care sunt esențiale pentru îndeplinirea misiunii ei, în acord cu evoluția mediului în care aceasta își desfășoară activitatea. Planificarea strategică este o activitate orientată spre viitor, vizând obiectivele de dezvoltare și etapele necesare realizării acestora. Planificarea strategică este un proces continuu, ce ar putea fi utilizat de comunitățile locale pentru a se asigura că politicile și programele existente corespund necesităților de dezvoltare socio-economică a comunității, în cadrul limitărilor impuse de resursele locale disponibile.¹ Pornind de la aceste metodologii, se poate contura un proces integrat de planificare strategică, structurat pe o suită logică de etape și subetape, după cum urmează:

FIGURA 1. PROCESUL DE REALIZARE A UNEI STRATEGII DE DEZVOLTARE TERITORIALĂ

¹ Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, 2018. *Ghidul pentru planificarea și fundamentarea procesului decizional din administrația publică locală*

Sursa: prelucrare proprie

Elaborarea Strategiei de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2021-2027 urmărește principalii pași ai unui proces integrat de planificare strategică, de la analiza potențialului local, la stabilirea obiectivelor de dezvoltare și a căilor de acțiune și la identificarea surselor pentru finanțarea obiectivelor de investiții stabilite în cadrul strategiei.

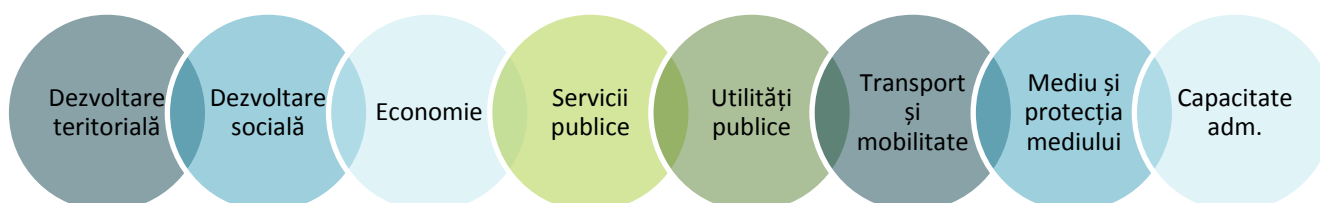
Strategia de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2021-2027 este elaborată în contextul în care, în această perioadă, instituțiile Uniunii Europene trasează cadrul strategic de implementare a politicilor europene pentru perioada 2021-2027, precum și bugetul aferent operaționalizării priorităților și politicilor definite. România, în calitate de Stat Membru, trebuie, la rândul său, să se alinieze la aceste priorități și politici atât la nivel național, cât și la nivel local. Această aliniere constă în principal în definirea priorităților naționale și locale de dezvoltare pentru perioada 2021-2027 sau pe termen lung, adaptarea la contextul strategic european și la instrumentele de suport (financiar, cu precădere) disponibile.

În acest context, elaborarea Strategiei de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2021-2027 are rolul de a:

- Alinia dezvoltarea județului Timiș la cadrul strategic existent (2014-2020) și mai ales la cel aferent perioadei de programare 2021-2027 la nivel local și suprateritorial;
- Se constituie un instrument care să permită Consiliului Județean Timiș luarea deciziilor adaptate la contextul strategic pe baza informațiilor și datelor relevante și actualizate;
- Promova un proces transparent de consultare a actorilor relevanți din județ pentru identificarea corectă a nevoilor și așteptărilor comunității prin intermediul lucrului în parteneriat;
- Reprezenta viziunea comunității cu privire la dezvoltarea sa viitoare, fiind astfel împărtășită de toți actorii relevanți de la nivel județean și transpusă într-un set de obiective specifice și un plan de acțiuni concret;
- Alinia politicile și instrumentele de dezvoltare a județului Timiș la instrumentele de sprijin naționale și ale Uniunii Europene în domeniu, respectiv la cerințele programelor operaționale și sectoriale aferente perioadei de programare 2021-2027.

Prezenta strategie pornește de la un set de probleme, nevoi și elemente de potențial identificate la nivelul județului, pentru a construi cadrul strategic de dezvoltare pentru următorii ani. În acest context, analiza situației existente a vizat o serie de domenii-cheie care, prin caracterul lor complex, surprind caracteristicile principale ale teritoriului. Pentru a asigura coerența procesului de planificare, provocărilor identificate în etapa de analiză le sunt asociate obiective strategice și specifice, detaliate prin programe și proiecte ce conduc la atingerea viziunii de dezvoltare.

FIGURA 2. DOMENII-CHEIE ANALIZATE ÎN CADRUL STRATEGIEI DE DEZVOLTARE A JUDEȚULUI TIMIȘ

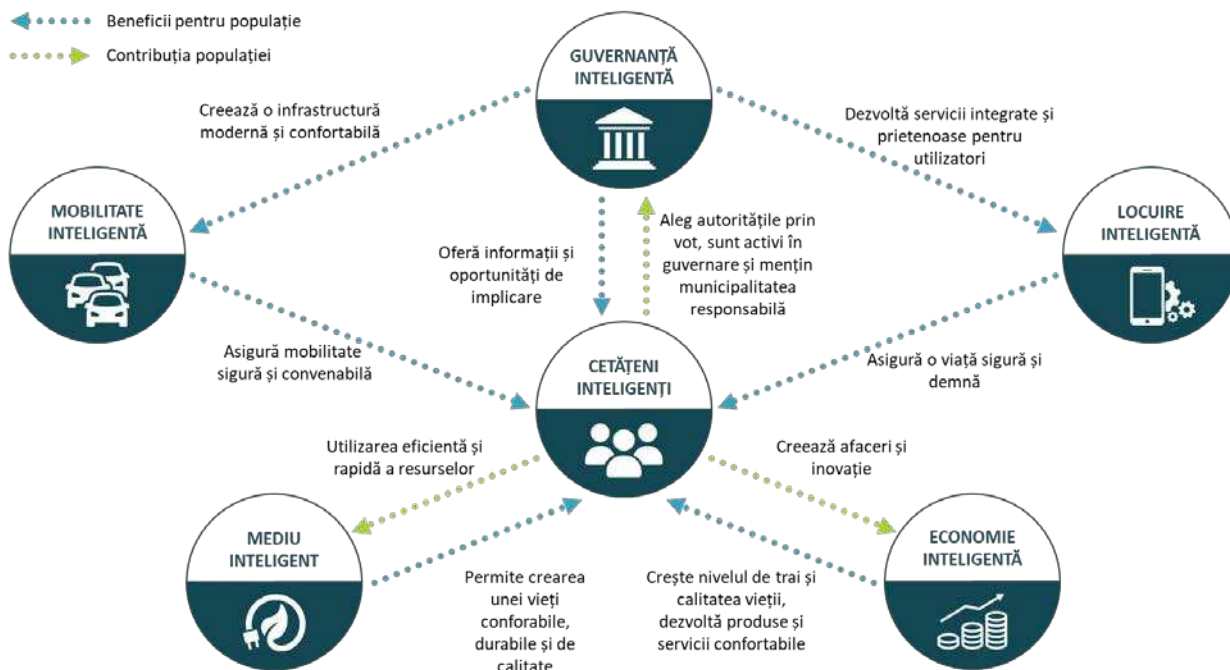

Sursa: prelucrare proprie

În același timp, având în vedere profilul județului Timiș, precum și contextul socio-economic și sanitar actual, demersul de planificare strategică urmărit a vizat și o serie de concepte complementare, care însă sunt din ce în ce mai esențiale pentru o dezvoltare teritorială sustenabilă și competitivă. În acest sens, un prim aspect abordat

a fost cel al dezvoltării inteligente, care a fost evaluat în raport cu toate domeniile de interes pentru strategie, fiind de altfel un proces care presupune, de asemenea, o abordare integrată.

FIGURA 3. PILONII URMĂRIȚI PRIN ABORDAREA INTEGRATĂ A DEZVOLTĂRII INTELENTE

Sursa: prelucrare proprie

Nu în ultimul rând, pentru a putea contribui la dezvoltarea capacității unui teritoriu de adaptare și de menținere a unei continuități pe parcursul apariției unor șocuri și, în același timp, de păstrare a principiilor dezvoltării durabile, la fel de importante sunt astfel și principiile de reziliență. Reziliența se bazează pe persistență, adaptabilitate și incluzivitate, precum și pe o abordare integrată, reflexivă și cu caracter transformator astfel încât să permită obținerea celor trei caracteristici de bază anterior menționate.

FIGURA 4. PILONII URMĂRIȚI PRIN ABORDAREA INTEGRATĂ A OBIECTIVELOR DE REZILIENȚĂ

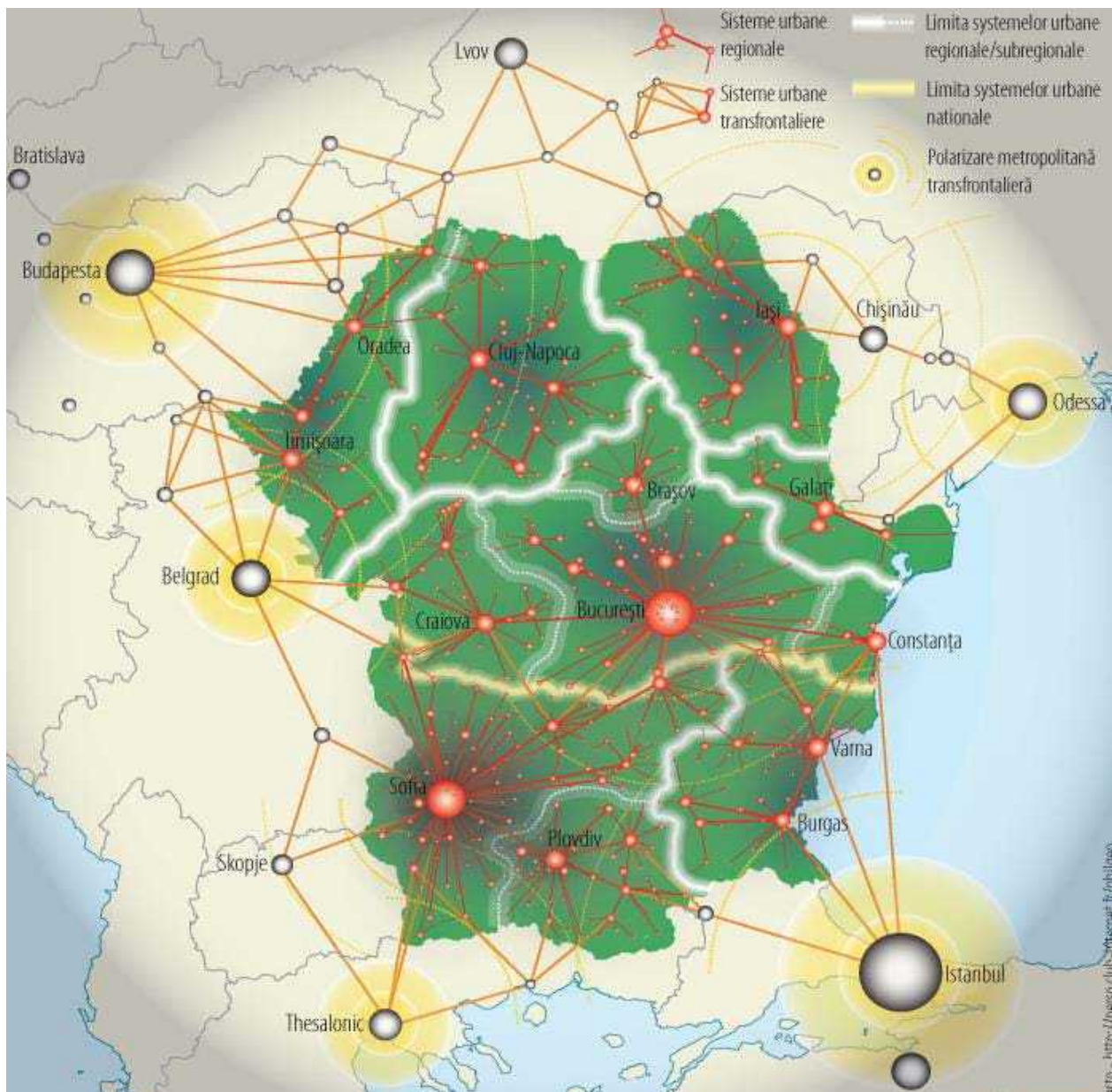

Sursa: prelucrare proprie

2. PREZENTAREA GENERALĂ ȘI PROFILUL JUDEȚULUI

Județul Timiș face parte din Regiunea de Dezvoltare Vest alături de județele Arad, Caraș-Severin și Hunedoara, fiind situat în centrul provinciei istorice Banat. Datorită încadrării în teritoriu, o treime din limitele județului constituie și frontiere de stat: în partea de nord-vest se învecinează cu județul Csongrád (Ungaria), iar la sud-vest județul Timiș se învecinează cu Provincia Autonomă Voivodina (Serbia). Teritoriul județului se învecinează în nord cu județul Arad, la est cu județul Hunedoara și la sud-est cu Caraș-Severin.

FIGURA 5. SISTEME URBALE REGIONALE ȘI TRANSFRONTALIERE

Sursa: Atlasul teritorial al României

Județul se bucură de prezența tuturor formelor de relief, începând cu Lunca Timișului cu altitudine de 75m până la Munții Poiana Ruscă, cu vârful Padeș ce atinge înălțimea de 1.384m. Forma de relief predominantă este cea de câmpie, aparținând unor subunități ale Câmpiei de Vest ce ocupă o suprafață de aproximativ 6.700 kmp (77.2% din suprafața județului), dar prezintă și zone de dealuri, de orogeneză hercinică, cu înălțimi între 300 și 600m, ce ocupă aproximativ 1.650 kmp (respectiv 19% din suprafața județului).

Județul este străbătut de numeroase ape curgătoare din bazinele hidrografice Bega Timiș Caraș și Mureș, cele mai importante fiind: Bega, Bega Veche, Timiș, Bârzava, Moravița, Nădrag și Aranca. În cadrul județului este prezent și cel mai mare lac din vestul României, lacul Surduc (530 ha). Județul Timiș beneficiază de suprafețe întinse de arii naturale protejate și rezervații naturale, printre care putem aminti rezervația paleontologică de la Rădmănești, rezervația ornitologică (Mlaștinile Satchinez și Mlaștinile Murani), rezervațiile forestiere de la Bazoș, Bistra și Cenad, Lunca Timișului, Lunca Mureșului Inferior și Lunca Pogănișului.

Cu o suprafață totală de 8.696,7 kmp, reprezentând 3,5% din suprafața totală a țării, județul Timiș este cel mai întins județ al României. Județul Timiș reprezintă cel mai vestic județ din țară, fiind totodată poziționat la granița cu Ungaria și Serbia, fapt ce favorizează cooperarea transfrontalieră dintre cele trei țări.

Județul Timiș face parte din Euroregiunea Dunăre Criș Mureș Tisa (DKMT), alături de județele Arad, Caraș-Severin și Hunedoara și de județele Csongrád, Békésy, Bács-Kiskun (Ungaria) și Provincia Autonomă Voivodina (Serbia). Astfel, rețeaua de localități a județului Timiș este angrenată la o serie de sisteme urbane, atât transfrontaliere, cât și regionale.

În ceea ce privește componența județului, în cadrul acestuia există două municipii Timișoara și Lugoj, 8 orașe Ciacova, Gătaia, Recaș, Buziaș, Deta, Făget, Jimbolia, Sânicolau Mare, 89 comune și 313 de sate. Cea mai importantă așezare urbană, respectiv reședința județului Timiș, este municipiul Timișoara.

Prin HG 998/2008 pentru desemnarea poliilor de creștere și dezvoltare urbană în cadrul cărora s-au realizat cu prioritate investiții prin programele cu finanțare comunitară și națională și investiții din Axa Prioritară 1 Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor poli urbani de creștere, a Programului Operațional Regional 2007-2013, municipiul Timișoara a fost desemnat pol de creștere, cu această ocazie fiind constituită și zona metropolitană Timișoara.

Polul de creștere Timișoara sprijină dezvoltarea policentrică la nivel național și regional alături de municipiul Arad, desemnat pol de dezvoltare (prin adoptarea principiilor dezvoltării policentrice promovate la nivelul Uniunii Europene cu scopul de a reechilibra rețeaua națională de localități prin contracararea tendințelor de accentuare a gradului de polarizare și hipertrofiere a capitalei).

ISTORIC

Județul Timiș a făcut parte timp de trei secole din diferite imperii sau administrații, făcând astfel subiectul a diferite strategii sau politici de retenție și dezvoltare a așezărilor. Astfel, sistemul de localități al județului Timiș a înregistrat o serie de extinderi și contracții de-a lungul timpului, ce au fost direct influențate de relațiile de cooperare din cadrul teritoriului.

Evoluția sistemului de așezări a fost influențată de o serie de momente-cheie și de schimbări administrativ-politice, perioade de creștere accelerată și perioade de tranziție, după cum urmează:

SCHIMBAREA ADMINISTRAȚIEI

- 1526 bătălia de la Mohacs, în urma căreia regatul ungar a fost divizat, iar Banatul și Transilvania au devenit principat aflat sub suzeranitate turcească, începând cu 1541;
- 1718 trecerea de la administrația turcă la cea austriacă/habsburgică;
- 1867 trecerea de la administrația austriacă la cea maghiară;
- 1919 instaurarea primei administrații românești din istoria orașului;

- 1945 trecerea de la administrația de tip comunist;
- 1989 trecerea de la administrația de tip comunist la economia de piață/europeană.

PERIOADELE DE CREȘTERE ACCELERATĂ

- 1727-1868 administrația austriacă/habsburgică;
- 1880-1918 administrația maghiară;
- 1919-1945 administrația română;
- 2005-2025 sistemul urban în contextul European.

În acest context, influența imperiului habsburgic a jucat un rol determinant în constituirea sistemului de așezări de astăzi. Obiectivele strategice ale imperiului au vizat crearea unei centuri de siguranță cu scopul conservării dominației în zonă, formată din cetățile fortificate Oradea, Arad și Petrova Radin (Novi-Sad Serbia) la care se adaugă și cetatea Timișoarei. Cu o distanță de doar 100 km între ele, vor forma un sistem urban de nivel regional ce va angaja relații de cooperare, direcționate de administrația de la Viena. Cetatea Timișoara a ocupat un loc important în cadrul strategiilor vieneze de după 1730 de dezvoltare a unui sistem de cooperare economică, socială, culturală și de amenajare a teritoriului. Totodată, implantarea de noi localități pentru coloniștii germani a condus la creșterea populației din jurul cetății. O serie de așezări din perioada de colonizare austriacă a banatului s-au păstrat până în zilele noastre, ca de exemplu Deta, Recaș, Cenad, Săcălaz, Sânicolau. Unirea suburbiilor cu cetatea a fost propusă începând cu anul 1875 de către autoritățile maghiare, dar acest proces a început în 1893 și s-a realizat parțial până în 1914.

Și în perioada administrației maghiare Banatul a trecut printr-un proces de colonizare, de aceasta dată cu populație maghiară. În paralel, au avut loc importante lucrări de infrastructură, ca de exemplu lucrări edilitare și inaugurarea căii ferate dintre Szeged, Jimbolia și Timișoara, în anul 1857, cale ferată ce unea Banatul cu restul Europei și traversa Budapesta și Viena.

În timpul administrației române și comuniste, fiind influențată de numeroase schimbări privind organizarea administrativă teritorială, cea mai mare parte a teritoriului județului a făcut parte din județul Timiș-Torontal, ținutul Timiș, regiunea Timișoara, precum și din comitatul Timiș.

ACCESIBILITATE

Județul Timiș este conectat la rețeaua europeană de transport prin intermediul rețelelor TEN-T Centrală și Globală, astfel că principalul coridor ce îl deservește este coridorul Rin-Dunăre, ce asigură legătura cu capitala Austriei, cu partea central-sudică a Germaniei (orașele München, Stuttgart și Nürnberg) și cu Orașul Strasbourg din Franța. De asemenea, coridorul Orient East-Med traversează teritoriul județului, și asigură legătura cu Budapesta.

Totodată, în comparație cu alte județe, se remarcă faptul că Timiș este printre județele cele mai bine servite de rețeaua TEN-T, dispunând de legături facile cu marile orașe europene.

La nivel local și regional, pe teritoriul județului sunt prezente trasee importante de transport naționale și interregionale, acestea constituind axe de dezvoltare importante. Județul Timiș este situat pe coridorul 2 București-Granița de Vest a României (OR2) (1) ramura sudică, propus prin Master Planul General de Transport al României, ce conectează capitala României cu granița de vest, traversând regiunea istorică Oltenia și centrele urbane Pitești, Slatina, Craiova, Drobeta Turnu Severin și (2) ramura nordică ce traversează Transilvania, Țara Hațegului, Munții Apuseni prin orașele Pitești, Sibiu, Deva, Timișoara și Arad.

Județul Timiș se conectează în teritoriu prin intermediul următoarelor artere rutiere principale:

- Drumul european E70 (DN 59 și DN 6) care intră în țară din Serbia pe la PCTF Stamora Moravița și face legătura, prin Timișoara, cu sudul țării și cu capitala, București;

- Drumul european E 671 (DN 69), care străbate județul de la nord la sud, asigurând o bună legătură cu Ungaria, respectiv Europa Centrală.

Proiectele de la nivel național și regional prefigurează niște coridoare ce definesc relații bune cu zona de sud:

- Autostrada A1 Transcarpați (tronsonul Holdea Margina), implementare în perioada 2016-2017;
- Drum Expres DX2 Danubius Expres (Drobeta Turnu Severin-Lugoj), implementare în perioada 2021-2026;
- Drum de conectivitate C21 Lugoj;
- Drum de conectivitate C12 Timișoara legătură ET12-A1;
- Trans Regio TR12 Țara Timișului (tronsonul Reșița Voiteg), implementare în perioada 2022-2025;
- Euro Trans ET12 Banatica (tronsonul Timișoara Moravița), implementare în perioada 2016-2018;
- Varianta de ocolire Timișoara, implementare în perioada 2016-2018;
- Stația CF Timișoara Nord;
- CF electrificare Timișoara Stamora Moravița, implementare în perioada 2021-2025;
- CF modernizare Timișoara Arad, implementare în perioada 2025-2029
- CF modernizare Caransebeș Timișoara, implementare în perioada 2025-2029;
- CF viteză sportivă Timișoara Arad, implementare în perioada 2016-2017;
- Aeroportul Internațional „Traian Vuia” Timișoara, implementare în perioada 2016-2018;
- Multimodal Timișoara, implementare în perioada 2016-2017.

În prezent, din perspectiva transportului feroviar, legăturile sunt facilitate prin intermediul a unei magistrale (900) și 18 linii secundare care aparțin magistralelor 900 (București-Timișoara), 200 (Brașov-Curtici) și 300 (București Episcopia Bihor). Magistrala 900 de cale ferată, al cărei traseu este București (nord) Roșiori (nord) Craiova Filiași Caransebeș Timișoara (nord), străbate teritoriul județului pe relația Lugoj Timișoara.

Județul Timiș dispune de aeroport propriu care îndeplinește rolul de hub (nod de transport intermodal) regional pentru legăturile cu marile orașe (München, Frankfurt, Tirana, Hurgada, București, Barcelona, Madrid, Dortmund, Milano și Londra), aflându-se pe direcția preferențială de legătură a României cu regiunile centrale ale UE.

POPULAȚIE ȘI ECONOMIE

Populația totală a județului Timiș era în anul 2020 de 759.416 locuitori. Tendința generală la nivelul întregului județ este de creștere a populației. Dintre aceștia, aproximativ 58% locuiau în mediul urban și aproximativ 42% în mediul rural. UAT-urile cu cea mai numeroasă populație sunt cele care fac parte din zona urbană funcțională (ZUF) Timișoara, ce găzduiește o populație de peste 500.000 persoane, în cadrul a 49 de unități administrative-teritoriale

În ceea ce privește economia județului, sectorul cel mai important reprezentat la nivel local este industria componentelor auto, susținut de companii mari, printre care: Continental Automotive Products, Continental Automotive România, ContiTech și Inginerie (toate din grupul Continental AG), Delphi Packard Romania, Hella România, Mahle, Dräxlmaier, Flextronics Romania.

În ceea ce privește convergența reală, ultimii 7 ani au adus o creștere a PIB-ului/capita la standardul puterii de cumpărare din județul Timiș de la 68% din media Uniunii Europene, la 84%. La nivel național, județul Timiș se

clasează pe a doua poziție după București din punct de vedere al PIB-ului, cu o contribuție de 5% în 2020 din PIB-ul total din România, având o economie dezvoltată și printre cele mai ridicate rate antreprenoriale din țară.

Timișul se remarcă ca fiind cel de-al doilea pol de business la nivel național, după București-Ilfov, cu o cifră de afaceri a companiilor de 72 de miliarde de lei, care constituie aproximativ 5% din cifra de afaceri de 1.400 de miliarde de lei a tuturor companiilor din România. Exporturile județului s-au situat la peste 35.5 de miliarde de lei, Timiș numărându-se printre puținele județe din țară cu balanță comercială pozitivă. Județul Timiș este totodată și cel mai mare importator de bunuri de consum, după București.

Județul Timiș se află într-o permanentă dezvoltare teritorială. Acesta prezintă un potențial de dezvoltare economică deosebit de ridicat datorită amplasării la frontiera de vest. Totodată, amplasarea pe cea mai importantă arteră comercial-fluvială europeană reprezentată de Canalul Dunăre Main Rin și respectiv rolului de poartă și interfață între Uniunea Europeană și țările din estul acesteia, constituie un context favorabil. Definit ca o putere economică importantă și un centru inovativ cu o accesibilitate bună în teritoriu, județul Timiș beneficiază de toate premisele necesare pentru a beneficia de o dezvoltare durabilă și de sporirea calității vieții populației.

3. CONTEXT STRATEGIC

În vederea elaborării Strategiei de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș, este necesară înțelegerea contextului strategic de nivel superior și actualizarea obiectivelor și priorităților de dezvoltare ale județului în conformitate cu noua perioadă de programare 2021-2027. Această nouă perioadă vizează și actualizarea politicilor europene pentru perioada de referință și a bugetelor aferente operaționalizării priorităților și politicilor definite. În calitate de Stat Membru, România trebuie să se alinieze acestor priorități și politici atât la nivel național, cât și la nivel local și sectorial, fiind astfel urmărită adaptarea la contextul strategic european și la instrumentele de suport disponibile.

În acest sens, demersul de elaborare a strategiei pentru județul Timiș va urmări corelarea cu documentele de planificare strategică relevante de la nivel global, european, național, regional și județean, fiind vizate obiectivele și direcțiile ce ghidează dezvoltarea la nivel macro, cât și cele specifice, orientate către teritoriul studiat.

3.1. CONTEXT STRATEGIC GLOBAL ȘI EUROPEAN

La nivel global politicile de dezvoltare durabilă s-au concretizat într-un demers strategic mai larg al Națiunilor Unite, respectiv Obiectivele de dezvoltare durabilă ale Organizației Națiunilor Unite 2030 (UNSDG2030). Acestea au fost definite în cadrul Summit-ului privind dezvoltarea din septembrie 2015, în urma căruia a rezultat **AGENDA 2030 PENTRU DEZVOLTARE DURABILĂ**, un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: economic, social și de mediu. În cadrul acestui demers au fost identificate o serie de 17 obiective de dezvoltare în toate domeniile esențiale ale societății umane.

FIGURA 6. OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE DURABILĂ

Sursa: Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă

Prin intermediul Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, se stabilește o agendă de acțiune ambițioasă pentru orizontul de timp 2030 în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităților și a injustiției și protejării planetei. Așa cum era de așteptat, subiectele de mediu și cele privind reducerea disparităților prin îmbunătățirea infrastructurii și a accesului la servicii mai bune pentru toți cetățenii au primit un caracter strategic.

DECLARAȚIA MINISTERIALĂ DE LA GENEVA PE LOCUIRE ȘI DEZVOLTARE URBANĂ DURABILĂ susține prioritățile Agendei Urbane Habitat III și Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. În cadrul declarației sunt evidențiate provocări precum: accesibilitatea locuințelor (din punct de vedere financiar, schimbările climatice, întărirea legăturilor urban-rural și planificarea orientată către cetățean. Pentru a preîntâmpina aceste provocări, prin Declarația de la Geneva sunt promovate:

- Locuirea accesibilă;
- Inovarea, incluziunea și ameliorarea perspectivelor de viitor pentru tineri;
- Ameliorarea și eficientizarea serviciilor publice pentru a susține dezvoltarea durabilă și echilibru de gen;
- Locuirea incluzivă care ține cont de persoane cu dizabilități și vârstnici;
- Integrarea provocărilor de mobilitate și sănătate publică în procesul de planificare;
- Orașe verzi, compacte și reziliente;
- Revitalizarea fondului construit, eficientizare termică și transferul către surse regenerabile de energie;
- Integrarea soluțiilor TIC în gestiunea orașelor ținând cont de confidențialitate și securitate;
- Întărirea guvernanței, mai ales la nivel de comunitate (asociații de proprietari etc.).

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă stabilite de ONU la nivel mondial, destinate politicilor de dezvoltare urbană durabilă au fost adoptate în cadrul Conferinței Habitat III a ONU sub denumirea de **NOUA AGENDĂ URBANĂ**. Aceasta conține orientările necesare pentru ca orașele din toată lumea să fie mai favorabile incluziunii, mai ecologice, mai sigure și mai prospere. Ele au fost adoptate de Comisia Europeană prin intermediul a trei angajamente:

- Punerea în aplicare a noii Agende urbane prin intermediul Agendei urbane a UE Agenda urbană a UE a fost concepută astfel încât orașele să aibă un cuvânt de spus în procesul de elaborare a politicilor. Cu cele 12 teme prioritare, guvernanta pe mai multe niveluri și accentul pus asupra învățării reciproce, Agenda urbană a UE contribuie la punerea în aplicare a noii Agende urbane în cadrul Uniunii Europene și în parteneriat cu părțile interesate din mediul urban nu doar orașele, ci și întreprinderile, ONG-urile și reprezentanții statelor membre și ai instituțiilor UE.
- Planurile de acțiune pentru cele 14 teme prioritare includ recomandări în materie de politici, bune practici și proiecte care urmează să fie partajate și aplicate pe scară mai largă în UE.
- Elaborarea unei definiții armonizate la nivel mondial a noțiunii de oraș Aceasta ar facilita cadrul pe baza căruia orașele din toată lumea ar putea compara datele, stabili criterii de referință și asigura o mai bună monitorizare. Instrumentul utilizat este o bază de date online, precum și o listă mondială a orașelor care să includă principalele lor caracteristici.

Pactul Verde European (European Green Deal) reprezintă strategia post-2020 a Uniunii Europene și este parte din demersurile Comisiei Europene de a implementa Agenda 2030 a Națiunilor Unite. Prin Pactul Verde European, UE a stabilit o agendă ambițioasă pentru a atinge neutralitatea din punct de vedere climatic până în 2050, sprijinind tranziția către o economie verde și circulară competitivă, decuplată de utilizarea resurselor neregenerabile. Pactul Verde European include un set de măsuri legislative, acțiuni și mecanisme de finanțare care acoperă domeniile: energie durabilă, economie circulară, transport curat, natură și biodiversitate, alimentație și agricultură, finanțe ecologice și industrie. Pactul este susținut de un plan de acțiune concret și de un angajament privind transformarea obiectivelor în obligații din punct de vedere juridic, prin Legea europeană privind clima. După cum se precizează în foaia de parcurs privind Pactul Verde European, se urmărește

elaborarea de „politici profund transformativă” și integrarea sustenabilității și acțiunilor climatice în toate politicile și programele UE.

Printre principalele provocări ale următoarei decade, transpuse în seturi de măsuri de politică în cadrul Pactului Verde European, se regăsesc o serie de elemente direct relevante pentru prezenta strategie:

- **ENERGIE CURATĂ** | Eliminarea utilizării cărbunelui ca sursă de energie reprezintă un pas crucial în atingerea obiectivelor climatice în 2030 și 2050. Astfel, eficiența energetică devine o prioritate la nivel comunitar, însă bazată pe surse regenerabile, concomitent cu reducerea contribuției cărbunelui și gazului natural. Pentru asigurarea unei alimentări cu energie sigură și la un preț acceptabil pentru toate tipurile de consumatori, piața europeană trebuie să devină mai integrată, interconectată și digitalizată.
- **INDUSTRIE DURABILĂ** | Economia circulară joacă un rol central în transformarea industrială la nivel european, viitorul fiind construit în jurul modernizării și creșterii eficienței, în special în industriile mari consumatoare de energie.
- **CONSTRUIREA ȘI RENOVAREA** | Creșterea eficienței energetice a clădirilor reprezintă o oportunitate atât prin prisma consumului de energie, cât și prin cea a susținerii economiilor locale, antrenând sectorul imobiliar sustenabil. Comisia Europeană va lansa o platformă dedicată acestui sector, reunind toți actorii relevanți susținerii acestui demers, pentru identificarea unor idei creative, mecanisme de finanțare și abordări inovatoare care să valorifice la maximum resursele existente.
- **MOBILITATEA DURABILĂ** | Reducerea emisiilor de carbon ca urmare a transportului trebuie să fie de cel puțin 90% pentru a contribui semnificativ la atingerea obiectivelor privind neutralitatea climatică. Comisia Europeană are în plan să adopte o strategie pentru susținerea mobilității inteligente și durabile în 2020, având în centru nevoile utilizatorilor și încurajarea mijloacelor alternative de transport, nepoluante, mai sigure și accesibile.

Relevantă în contextul elaborării Strategiei de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș pentru perioada 2021-2027 este și **AGENDA TERITORIALĂ** a Uniunii Europene, lansată în anul 2011 și revizuită ulterior în 2020. Documentul strategic revizuit vizează orizontul de timp 2030 și se bazează pe două obiective generale, respectiv „O Europă justă” și „O Europă verde”. Cele două sunt susținute de 6 priorități orientate către dezvoltarea teritoriului european, după cum urmează²:

- Europa echilibrată Dezvoltare teritorială mai bine echilibrată, utilizând diversitatea Europei;
- Regiuni funcționale Dezvoltare locală și regională convergentă, mai puțină inegalitate între locuri;
- Integrare peste granițe Locuire și muncă mai ușoare peste granițele naționale;
- Mediu sănătos Mediu ecologic mai bun, orașe și regiuni neutre din punct de vedere climatic și reziliente;
- Economie circulară Economii locale puternice și sustenabile într-o lume globalizată;
- Conexiuni sustenabile Conectivitate fizică și digitală sustenabilă a locurilor.

² Agenda Teritorială 2030. Disponibilă online la: <https://www.territorialagenda.eu/home.html>

3.2. OPORTUNITĂȚI DE FINANȚARE ȘI DIRECȚII STRATEGICE PRELUATE DE LA NIVEL EUROPEAN LA NIVEL NAȚIONAL

În ceea ce privește noul ciclu de programare 2021-2027, pe plan european, cel mai important document strategic pentru următorul exercițiu financiar este **PROPUNEREA DE REGULAMENT AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI DE STABILIRE A UNOR DISPOZIȚII COMUNE PRIVIND FONDUL EUROPEAN DE DEZVOLTARE REGIONALĂ, FONDUL SOCIAL EUROPEAN PLUS, FONDUL DE COEZIUNE ȘI FONDUL EUROPEAN PENTRU PESCUIT ȘI AFACERI MARITIME, ȘI DE INSTITUIRE A UNOR NORME FINANCIARE APLICABILE ACESTOR FONDURI, PRECUM ȘI FONDULUI PENTRU AZIL ȘI MIGRAȚIE, FONDULUI PENTRU SECURITATE INTERNĂ ȘI INSTRUMENTULUI PENTRU MANAGEMENTUL FRONTIERELOR ȘI VIZE**, din mai 2018, prin care Comisia Europeană propune o nouă abordare strategică pentru Politica de Coeziune. În cadrul regulamentului sunt evidențiate noile obiective de politică, acestea fiind rezultatul corelării și simplificării celor 11 obiective tematice utilizate în perioada 2014-2020. Astfel, aceasta va fi ghidată de următoarele cinci obiective principale:

- **O Europă mai inteligentă** o transformare economică inovatoare și inteligentă;
- **O Europă mai ecologică** cu emisii scăzute de carbon;
- **O Europă mai conectată** mobilitate și conectivitate TIC regională;
- **O Europă mai socială** implementarea Pilonului european al drepturilor sociale;
- **O Europă mai aproape de cetățeni** dezvoltarea sustenabilă și integrată a zonelor urbane, rurale și de coastă.

În propunerea Comisiei Europene pentru bugetul 2021-2027, România are alocate 27 miliarde de euro prin Politica de Coeziune, cu 8% mai mult față de perioada de programare 2014-2020. Perioada post-2020 marchează o creștere substanțială a resurselor alocate pentru domeniile cercetare-inovare și tehnologii digitale (+160%), dar și pentru domeniul dedicat atenuării schimbărilor climatice și mediu înconjurător.

Politica de coeziune continuă investițiile în toate regiunile, pe baza a trei categorii: mai puțin dezvoltate, în tranziție, mai dezvoltate. Metoda de alocare a fondurilor se bazează încă, în mare măsură, pe PIB-ul pe cap de locuitor. Se introduc noi criterii șomajul în rândul tinerilor, nivel scăzut de educație, schimbări climatice, primirea și integrarea migraților, pentru a ilustra mai bine realitatea de pe teren. Politica de coeziune continuă să sprijine strategiile de dezvoltare inițiate și coordonate la nivel local. Crește și dimensiunea urbană a politicii de coeziune, prin alocarea a 8% din FEDR dezvoltării urbane durabile și printr-un nou program de colaborare în rețea și de consolidare a capacităților dedicat autorităților urbane. Cooperarea interregională și transfrontalieră va fi facilitată de noua posibilitate ca o regiune să utilizeze părți din propria alocare pentru a finanța proiecte în altă parte a Europei, împreună cu alte regiuni. Noua generație a programelor de cooperare interregională și transfrontalieră „Interreg”, va ajuta statele membre să depășească obstacolele transfrontaliere și să dezvolte servicii comune.

Implementarea politicii de coeziune 2021-2027 la nivel național se va realiza prin intermediul a 9 programe operaționale, respectiv:

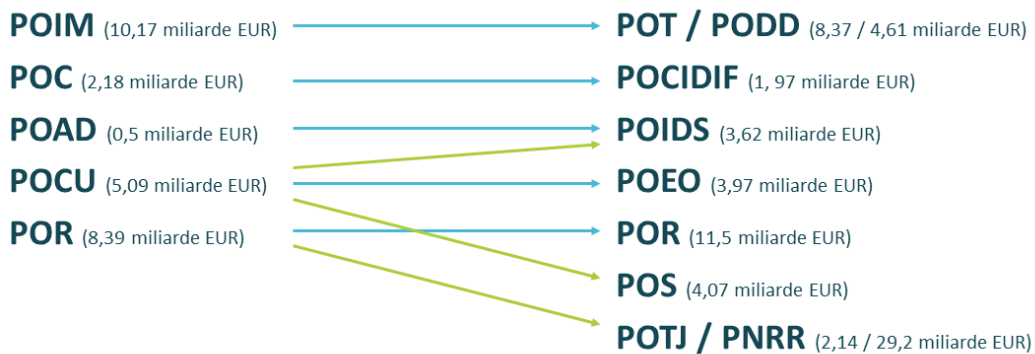
- Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD);
- Programul Operațional Transport (POT);
- Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF);
- Programul Operațional Sănătate (POS);
- Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO);
- Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS);
- Programele Operaționale Regionale (POR);

- Programul Operațional Asistență Tehnică (POAT);
- Programul Operațional Tranziție Justă (POTJ).

Structura programelor operaționale pentru perioada 2021-2027 este diferită față de cea a perioadei anterioare, atât din punct de vedere al alocării financiare, cât și din punct de vedere al domeniilor vizate. Noua structură ilustrează priorități identificate la nivel european și național, cu un rol important acordat inovării, digitalizării, atenuării schimbărilor climatice, dar și sprijinirea unor domenii de bază ce necesită investiții importante, precum sănătatea.

FIGURA 7 ALOCARE DIN FONDURILE POLITICII DE COEZIUNE, 2014-2020 (STÂNGA) VS. 2021-2027 (DREAPTA)

Sursa: Ghidul Fondurilor Europene 2021-2027 pentru Actorii locali

Programul Operațional Regional Vest reprezintă principalul document de orientare a investițiilor cofinanțate din fonduri europene din Regiunea de Dezvoltare Vest și, implicit, a celor din județul Timiș, în perioada 2021-2027, având o alocare orientativă de 1 miliard EUR. Prioritățile POR Vest³ pentru perioada 2021-2027 sunt următoarele:

- Prioritatea 1 O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice (OP1) alocare estimativă de 233 mil. EUR;
- Prioritatea 2 O regiune cu orașe Smart și o administrație digitalizată (OP1) alocare estimativă de 40 mil. EUR;
- Prioritatea 3 O regiune cu orașe prietenoase cu mediul (OP2) alocare estimativă de 168 mil. EUR;
- Prioritatea 4 O regiune cu mobilitate sustenabilă (OP2) alocare estimativă de 157 mil. EUR;
- Prioritatea 5 O regiune accesibilă (OP3) alocare estimativă de 158 mil. EUR;
- Prioritatea 6 O regiune educată (OP4) alocare estimativă de 151 mil. EUR;
- Prioritatea 7 O regiune atractivă (OP5) alocare estimativă de 226 mil. EUR;
- Prioritatea 8 Asistență tehnică.

PLANUL NAȚIONAL DE RELANSARE ȘI REZILIENȚĂ (PNRR) AL ROMÂNIEI, un document strategic extrem de important pentru perioada de programare 2021-2027, acesta stabilind domeniile și prioritățile de investiții de la nivel național, precum și a direcțiilor de reformă în contextul crizei pandemice existente. Documentul se bazează pe cei 6 piloni principali ai Mecanismului de redresare și reziliență european și propune alocarea a 41.1 miliarde EUR (141% din alocarea României din granturi și împrumuturi) pentru reformele naționale. Planul

³ varianta aprilie 2021 disponibilă la data elaborării SIDU Arad

Național de Redresare și Reziliență al României a fost aprobat de către Comisia Europeană la data de 27 Septembrie 2021.

De asemenea, în ceea ce privește dezvoltarea rurală, în perioada 2021-2027 se va realiza conform **PLANULUI NAȚIONAL STRATEGIC PAC**, un document necesar în vederea accesării fondurilor aferente Politicii Agricole Comune, în valoare de 365 de miliarde EUR. România are alocată o sumă de 20.5 miliarde EUR dintre care 13.5 miliarde EUR pentru plățile directe, 363 mil. EUR pentru măsurile de sprijinire a pieței (FEGA) și 6.7 miliarde EUR pentru dezvoltare rurală (FEADR). În prezent Planul Național Strategic al României este în curs de elaborare.

Dezvoltarea în perioada post 2020 va fi susținută și de instrumentul temporar de redresare **NEXTGENERATIONEU**, menit să ajute statele membre în procesul de redresare după pandemia de COVID-19. Elementul central al acestui instrument este Mecanismul de redresare și reziliență, având un buget de 672,5 miliarde EUR pentru împrumuturi și granturi disponibile pentru sprijinirea reformelor și investițiilor realizate de către statele membre. Pentru accesarea împrumuturilor și granturilor, fiecare state membru trebuie să elaboreze un plan național de redresare și de reziliență care să prezinte principalele reforme și intervenții prevăzute pentru perioada post-pandemie.

Scopul principal al mecanismului este de a atenua impactul socio-economic al pandemiei și de a orienta eforturile post-pandemie către o dezvoltare durabilă, rezilientă, pregătită pentru oportunitățile oferite de tranzițiile către o economie verde și către digitalizare. Astfel, mecanismul se bazează pe 6 piloni principali, respectiv:

- Tranziția verde;
- Transformarea digitală;
- Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii;
- Coeziune socială și teritorială;
- Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională;
- Politici pentru generația următoare, copii și tineret.

Mecanismul este bazat, totodată, pe direcțiile și prioritățile promovate prin Pactul verde european ca strategie de dezvoltare sustenabilă a teritoriului european. Astfel, mecanismul este menit să contribuie semnificativ la integrarea acțiunilor climatice și a sustenabilității mediului, statele membre trebuind să asigure cel puțin 37% din alocarea totală a planului de redresare și reziliență către acțiuni care să contribuie la tranziția verde. Totodată, mecanismul vizează digitalizarea la nivel european, cu cel puțin 20% din alocarea planurilor de redresare și reziliență fiind destinate cheltuielilor digitale. **PLANUL NAȚIONAL DE RELANSARE ȘI REZILIENȚĂ (PNRR) AL ROMÂNIEI**, un document strategic extrem de important pentru perioada de programare 2021-2027, acesta stabilind domeniile și prioritățile de investiții de la nivel național, precum și a direcțiilor de reformă în contextul crizei pandemice existente. Documentul se bazează pe cei 6 piloni principali ai Mecanismului de redresare și reziliență european și propune alocarea a 41.1 miliarde EUR (141% din alocarea României din granturi și împrumuturi) pentru reformele naționale. În capitolul 13. Anexe, punctul 13.1.2, se poate consulta tabelul care centralizează propunerile PNRR pentru fiecare pilot în parte, precum și bugetul inițial de negociere pentru fiecare componentă în parte.

Cea mai ridicată alocare se regăsește în cazul Pilonului I, acesta vizând tranziția verde. În cadrul acestui pilon sunt propuse proiecte pentru utilitățile publice, fondul forestier și spațiile verzi, transportul feroviar, mobilitatea urbană, energia regenerabilă și eficiența energetică. Acesta este urmat de Pilonul III și Pilonul V, cele două fiind orientate către dezvoltarea socio-economică a teritoriului național.

Versiunea actuală a PNRR a fost transmis în luna Martie 2021 către Guvernul României, urmând ca acesta să fie ulterior aprobat prin Hotărâre de Guvern.

3.3. CONTEXT STRATEGIC NAȚIONAL ȘI REGIONAL

În ceea ce privește documentele relevante de la nivel național, se remarcă următoarele:

- Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR);
- PATN (Planul de Amenajarea Teritoriului Național);
- Master Planul General de Transport (MPGT);
- Strategia Națională privind Îmbătrânirea Activă (SNIA);
- Strategia Națională privind Reducerea Părăsirii Timpurii a Școlii (SNRPTS);
- Strategia Națională pentru Învățământ Terțiar (SNIT);
- Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE TERITORIALĂ A ROMÂNIEI (SDTR)⁴ este documentul strategic care vizează dezvoltarea teritoriului național pentru orizontul de timp 2035, prezentând viziunea și obiectivele de dezvoltare la nivel național, regional și interregional, precum și aspecte ce privesc dezvoltarea la nivel transfrontalier și transnațional.

Conform viziunii SDTR, „România în 2035 este o țară cu un teritoriu funcțional, administrat eficient, care asigură condiții de viață și locuire pentru cetățenii săi și are un rol important în dezvoltarea zonei de sud-est a Europei”. Aceasta se bazează pe 5 obiective generale, după cum urmează:

1. Asigurarea unei integrări funcționale a teritoriului național în spațiul european prin sprijinirea interconectării eficiente a rețelelor energetice, de transporturi și broadband;
2. Creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitară și a serviciilor publice în vederea asigurării unor spații urbane și rurale de calitate, atractive și incluzive;
3. Dezvoltarea unei rețele de localități competitive și coezive prin sprijinirea specializării teritoriale și formarea zonelor funcționale urbane;
4. Protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială;
5. Creșterea capacității instituționale de gestionare a proceselor de dezvoltare teritorială.

Pentru concretizarea viziunii, Strategia propune un scenariu de dezvoltare pentru anul 2035, concentrat pe dezvoltarea unei României policentrice. Scenariul urmărește dezvoltarea unor nuclee de concentrare a resurselor umane, materiale, tehnologice și de capitaluri, fiind vizate orașele mari și medii. Scopul unei astfel de dezvoltări este de a conecta eficient zonele de dezvoltare de la nivel național cu teritoriile europene, în vederea integrării mai bune a României în cadrul Uniunii Europene atât din punct de vedere economic, cât și regional.

Județul Timiș se află printre cele mai dezvoltate regiuni ale României, situându-se pe locul doi, după municipiul București, alături de județul Cluj, cele două fiind considerate cele mai dinamice regiuni la nivel național. Acesta face parte din Euroregiunea „Dunăre Criș Mureș Tisa” și se află pe traseul axei de dezvoltare interregionale Iași Bacău Brașov Timișoara Arad Oradea Satu-Mare, urmărindu-se dezvoltarea și extinderea relațiilor dintre comunitățile și autoritățile locale în domenii precum economie, educație, cultură, sănătate, știință și sport. Totodată, municipiul Timișoara împreună cu municipiul Arad constituie a doua cea mai mare zonă economică a României după municipiul București.

---

⁴ MDRAP, Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, 2016.

SDTR prevede următoarele măsuri ce vizează în mod direct dezvoltarea județului Timiș și a localităților componente:

- Înființarea de trasee de cale ferată ușoară care să lege centrul orașelor mari de aeroporturi și de localitățile din zonele polarizare, inclusiv cu utilizarea infrastructurii feroviare existente sau a tehnologiei monoșină/monorail;
- Realizarea de variante de ocolire pentru o serie de orașe, printre care și Timișoara (varianta sud);
- Extinderea pistelor de biciclete care să facă legătura între centrul urban și zona de influență urbană, inclusiv înființarea de stații de închiriere și dotarea autobuzelor cu suporturi de biciclete;
- Reabilitarea structurală și creșterea performanței energetice a blocurilor de locuințe, inclusiv promovarea utilizării resurselor regenerabile de energie pentru alimentarea acestora, cu precădere în orașele cu peste 50% din locuințe situate în blocuri (Timișoara, Lugoj);
- Construcția de spitale regionale de urgență în fiecare regiune de dezvoltare (Timișoara);
- Reabilitarea, modernizarea, extinderea și echiparea campusurilor universitare, cu prioritate în centrele universitare cu peste 5,000 de studenți în sistemul public;
- Construcția, reabilitarea și modernizarea locuințelor sociale, inclusiv în parteneriat public-privat, cu precădere în orașele cu o pondere de peste 5% a populației în zone cu locuire precară (Lugoj, Timișoara, Jimbolia);
- Construcția de parcuri științifice și tehnologice (Timișoara);
- Construcția unui terminal intermodal de mărfuri (Timișoara);
- Înființarea/extinderea de parcuri logistice (Timișoara);
- Construcția de centre de cercetare-dezvoltare-inovare în domeniile prioritare de cercetare-dezvoltare și de specializare inteligentă de la nivel național;
- Înființarea de sisteme regionale de marketing și de piețe de gross/burse pentru produse agroalimentare (Timișoara-Arad);
- Dezvoltarea și consolidarea axei transfrontaliere Timișoara - Belgrad.

PLANUL DE AMENAJAREA TERITORIULUI NAȚIONAL (PATN)

Secțiunea I Rețele de transport a PATN propune următoarele intervenții de modernizare/extindere a infrastructurii locale pentru o conectivitate ridicată a teritoriului:

- Autostrada Nădlac - Arad - Timișoara - Lugoj - Deva - Sibiu - Pitești - București - Lehliu - Fetești - Cernavodă - Constanța;
- Autostrada Timișoara - Stamora Moravița;
- Autostrada Lugoj - Caransebeș - Drobeta Turnu Severin - Filiași - Craiova - Calafat;
- Drumul expres/cu 4 benzi Nădlac - Timișoara;
- Drumul expres/cu 4 benzi Cenad - Timișoara;
- Linia de cale ferată Arad - Timișoara - Caransebeș - Drobeta Turnu Severin - Strehaia - Craiova - Calafat;
- Linia de cale ferată Timișoara - Stamora Moravița;
- Canalul Bega pe sectorul Timișoara - frontieră;

- Port Timișoara pe canalul Bega;
- Aeroportul Timișoara.

Secțiunea a III-a Zone protejate a PATN, aprobată prin Legea nr. 5/2000, evidențiază principalele zone protejate de la nivelul județului Timiș, precum și localizarea acestora în teritoriu. Județul dispune de 14 rezervații și monumente ale naturii concentrate în cadrul orașului Făget și a comunelor Cenad, Tormac, Sacoșu Turcesc, Sânpetru Mare, Remetea Mare, Bara, Satchinez, Ghiroda, Beba Veche, Pișchia, Peciu Nou și Fârdea. Totodată, județul dispune și de monumente și ansambluri de arhitectură fiind parte din valorile de patrimoniu cultural de interes național, respectiv un ansamblu urban, marcat de centrul istoric al municipiului Timișoara și 5 biserici și ansambluri mănăstirești în municipiul Timișoara și comunele Banloc și Gătaia. Secțiunea a III-a a PATN identifică municipiile Timișoara și Lugoj, orașul Făget și comunele Banloc, Gătaia și Margina ca unități administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național.

Secțiunea a V-a Zone de risc natural, aprobată prin Legea nr. 575/2001, pentru secțiunea cutremure de pământ, include municipiile și orașele din județul Timiș în zona cu intensitate seismică VII (intensitatea seismică exprimată în grade MSK), cu o perioadă de revenire de cca 100 ani, excepție făcând orașul Deta, acesta încadrându-se în zona cu intensitate seismică VIII. Totodată, o parte dintre localitățile din județ sunt predispuse la risc de inundații atât pe cursurile de apă, cât și pe torenți. În ceea ce privește alunecările de teren, localitățile din județ sunt încadrate ca având un risc de producere a alunecărilor de teren de tip reactivat, cel mai ridicat risc fiind evidențiat în Brestovăț, Ohaba Lungă, Pietroasa și Secaș.

MASTERPLANUL GENERAL DE TRANSPORT (MPGT) este un document strategic care vizează dezvoltarea infrastructurii de transport la nivel național, urmărind nevoile de dezvoltare ale României, precum și direcțiile și obiectivele trasate de Uniunea Europeană în ceea ce privește transportul. MPGT se încadrează în orizontul de timp 2014-2030, conturând intervenții cu orizont 2020, cât și baza pentru intervențiile post 2020 și se concentrează pe următoarele teme generale și obiective strategice⁵:

- **EFICIENȚĂ ECONOMICĂ** | sistemul de transport trebuie să fie eficient în ce privește operațiunile de transport și utilizatorii acestuia. În mod specific, beneficiile sistemului de transport ar trebui să depășească costurile;
- **SUSTENABILITATE** | acest concept include sustenabilitatea financiară, economică și de mediu. Modurile de transport așa numite durabile feroviar, transport cu autobuzul și transport naval care sunt mai eficiente energetic și cu un grad mai scăzut de emisii trebuie dezvoltate în mod prioritar;
- **SIGURANȚA** | investițiile în transporturi ar trebui să producă un sistem de transport mai sigur;
- **IMPACTUL ASUPRA MEDIULUI** | sistemul de transport nu trebuie să aibă un impact negativ asupra mediului;
- **DEZVOLTAREA ECONOMICĂ** | sistemul de transport trebuie configurat astfel încât să permită dezvoltarea economică atât la nivel național, cât și la nivel regional. Investițiile în transporturi trebuie, de asemenea, să favorizeze echitatea față de cetățenii României;
- **FINANȚAREA** | există un deficit substanțial de finanțare a transporturilor în România. La nivelul proiectelor disponibilitatea fondurilor europene prin intermediul Fondurilor Structurale (FC, FEDR, Connecting Europe Facility (CEF) și PPP) vor afecta oportunitatea implementării acestora dar și prioritizarea lor. Programul general va trebui să se încadreze în limita unor estimări realiste a fondurilor naționale și internaționale disponibile pe perioada planificată.

⁵ Ministerul Transporturilor, Master Plan General de Transport al României, 2015.

Conform MPGT, județul Timiș este traversat de rețeaua TEN-T Centrală (Core) atât pe cale rutieră, cât și pe cale feroviară, aceasta desfășurându-se pe direcția N-S către municipiul Arad, respectiv granița cu Serbia, precum și pe direcția E-V între municipiul Timișoara și zona sudică a teritoriului național. De asemenea, master planul prevede și o serie de intervenții a căror implementare vor contribui la dezvoltarea județului Timiș, acestea fiind orientate către finalizarea autostrăzii A1, extinderea infrastructurii rutiere, modernizarea infrastructurii feroviare și a celei destinate transportului aerian, precum și implementarea unor structuri de transport multimodal.

STRATEGIA NAȚIONALĂ PRIVIND ÎMBĂTRÂNIREA ACTIVĂ (SNIA) vizează reducerea îmbătrânirii fizice premature și încurajarea populației vârstnice de a participa activ în societate până la o vârstă cât mai înaintată. Astfel, Strategia promovează principiile acceptate de ONU și de Comisia Europeană, respectiv autoîmplinirea, participarea, independența, îngrijirea și demnitatea.

Totodată, această se bazează pe 3 obiective strategice, după cum urmează:

- Prelungirea și îmbunătățirea calității vieții persoanelor vârstnice;
- Promovarea participării sociale active și demne a persoanelor vârstnice;
- Obținerea unui grad mai ridicat de independență și siguranță pentru persoanele cu nevoi de îngrijire de lungă durată.

Strategia Națională privind Îmbătrânirea Activă se află în strânsă legătură cu Strategia Națională de Sănătate, fiind necesare pregătirea sistemului medical pentru deservirea populației vârstnice, cât și întârzierea îmbătrânirii fizice și a apariției bolilor cronice.

STRATEGIA NAȚIONALĂ PRIVIND REDUCEREA PĂRĂSIRII TIMPURI A ȘCOLII (SNRPTS) contribuie la atingerea obiectivelor majore ale Strategiei Europa 2020, urmărind îmbunătățirea nivelului de educație și de instruire, cât și soluționarea principalilor factori de risc în ceea ce privește șomajul, sărăcia și excluziunea socială. Astfel, strategia se bazează pe măsuri de prevenire, de intervenție și de compensare pentru a asigura o acoperire cât mai largă a provocărilor și elementelor de potențial la nivel național din punct de vedere al reducerii părăsirii timpurii a școlii.

Programele și măsurile propuse prin intermediul strategiei sunt concentrate în cadrul a 4 piloni strategici, respectiv:

- Asigurarea accesului la educație și la o educație de calitate pentru toți copiii;
- Asigurarea finalizării învățământului obligatoriu de către toți copiii;
- Reintegrarea în sistemul de educație a persoanelor care au părăsit timpuriu școala;
- Dezvoltarea sprijinului instituțional adecvat.

STRATEGIA NAȚIONALĂ PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT TERȚIAR (SNIT) contribuie la eforturile României de a se alătura până în anul 2030 statelor europene cu economii avansate, acesta reprezentând obiectivul principal al viziunii de dezvoltare al învățământului terțiar din România. Astfel, viziunea strategiei este ca „în anul 2020, învățământul terțiar foarte performant va constitui motorul creșterii economice, va contribui la creșterea productivității și va promova coeziunea socială, punând astfel fundamentele unei economii bazate pe cunoaștere. Învățământul superior va pregăti specialiști care pot să dezvolte o societate competitivă într-o

economie globală. Instituțiile de învățământ superior vor putea să catalizeze creativitatea și inovarea în întreaga societate din România și, în special, să susțină economia în dezvoltarea de produse și servicii”.⁶

STRATEGIA PENTRU CULTURĂ ȘI PATRIMONIU NAȚIONAL stabilește prioritățile și direcțiile de acțiune pentru planificarea culturală de la nivel național din perioada 2016-2022, urmărind o dezvoltare culturală echilibrată, durabilă și inteligentă, care să fie în beneficiul societății și a tuturor actorilor implicați. Documentul se bazează pe 5 axe prioritare, fiecare cuprinzând obiective și direcții de acțiune specifice.

TABEL 1. OBIECTIVELE STRATEGIEI PENTRU CULTURĂ ȘI PATRIMONIU NAȚIONAL

AXA PRIORITARĂ	OBIECTIV GENERAL	DIRECȚIE DE ACȚIUNE
Cultura factor de dezvoltare durabilă	Valorificarea resurselor culturale elemente de identitate locală și regională pentru dezvoltare teritorială durabilă și o calitate ridicată a vieții	Promovarea unei abordări integrate a intervențiilor pentru dezvoltare teritorială, cu evidențierea rolului culturii
		Susținerea unei dezvoltări durabile prin turism cultural
Economia creativă	O mai bună protejare a patrimoniului cultural, bazată pe o cunoaștere a situației și a angajării de parteneriate eficiente (local-central și public-privat)	-
	Dezvoltarea antreprenoriatului în SCC	-
	Valorificarea avantajelor competitive ale SCC pentru dezvoltare	-
Acces la cultură și diversitatea expresiilor culturale	Creșterea activității comerciale externe a operatorilor români din SCC	-
	Dezvoltarea publicului pentru cultură	Susținerea diversificării categoriilor de public al instituțiilor de cultură
		Impulsionarea creșterii consumului cultural
		O mai bună înțelegere a obiectivelor comune domeniilor culturii și educației educație prin și pentru cultură
	Dezvoltarea creativității contemporane	-
Cultura română în circuitul cultural internațional	Creșterea vitalității formelor culturale specifice minorităților naționale și ale noilor grupuri etnice de pe teritoriul României	-
	Amplificarea intervențiilor culturale pentru grupurile vulnerabile	-
	Creșterea prezenței operelor, creatorilor și operatorilor culturali români la nivel internațional	Promovarea pe plan internațional a valorilor culturale ale României
Capacitatea sectoarelor	Îmbunătățirea serviciului public în	Susținerea mobilității practicienilor culturali și a participării operatorilor culturali români la rețele, proiecte și programe internaționale bazate pe cooperare
		Srijinirea performanței administrației și a

⁶ Ministerul Educației și Cercetării, Strategia Națională pentru Învățământ Terțiar 2015-2020.

AXA PRIORITARĂ	OBIECTIV GENERAL	DIRECȚIE DE ACȚIUNE
culturale și creative	domeniul culturii	instituțiilor publice de cultură
		Promovarea integrității în sectorul cultural public
		Încurajarea guvernării participative prin informarea și implicarea operatorilor culturali
	Extinderea și modernizarea infrastructurii culturale	-
	Debirocratizarea și actualizarea cadrului de reglementare și a practicilor de finanțare a SCC	-
	Îmbunătățirea statutului socio-profesional și a condiției creatorului	-
	Creșterea rolului TIC în cultură	-
Dezvoltarea competențelor practicienilor culturali și a atractivității SCC ca are ocupațională pentru alegerea unei profesii	-	

Sursa: Strategia pentru cultură și patrimoniu național

La nivel regional, unul dintre documentele strategice relevante este **PLANUL DE DEZVOLTARE REGIONALĂ (PDR) VEST 2021-2027**, principalul document de planificare și programare al Regiunii Vest pentru următoarea perioadă de programare. În prezent, documentul se află în curs de elaborare, urmând ca o dată cu finalizarea acestuia să se realizeze o analiză mai detaliată a viziunii, obiectivelor și direcțiilor prioritare promovate pentru perioada de programare 2021-2027 la nivelul Regiunii Vest.

Un alt document strategic important de la nivel regional este **STRATEGIA REGIONALĂ DE SPECIALIZARE INTELIGENTĂ 2021-2027** care conturează următorul obiectiv general: „Până în anul 2027, Regiunea Vest își propune să își consolideze ecosistemul regional de inovare devenind: mai productivă, mai dinamică și conectată la nou”⁷. Acestuia i se adaugă o serie de obiective specifice, după cum urmează:

- Accentuarea rolului cercetării-inovării aplicative;
- Preluarea tehnologiilor înalte;
- Concentrare asupra întăririi potențialului inovativ al IMM-urilor.

Scopul documentului este de a ghida dezvoltarea regiunii din punct de vedere a specializării inteligente în perioada următoare de programare, ținând cont de sursele de finanțare existente și de maximizarea potențialului existent la nivelul regiunii. Astfel, strategia propune 6 sectoare prioritare de specializare inteligentă, respectiv: agricultură și industrie alimentară, eficiență energetică și construcții (clădiri) sustenabile, industria manufacturieră și prelucrătoare, industriile culturale și creative, TIC, industria 4.0 și automotive și sănătate.

3.4. CONTEXT STRATEGIC JUDEȚEAN

La nivel județean, se remarcă o serie de documente strategice ce conțin direcții de dezvoltare importante pentru județului Timiș, acestea fiind conturate în perioada de programare 2014-2020.

⁷ ADR Vest, Strategia Regională de Specializare Inteligentă 2021-2027.

Disponibilă la: https://adrvest.ro/wp-content/uploads/2020/09/RIS3_28-09-2020.pdf

Cel mai important astfel de document este STRATEGIA DE DEZVOLTARE ECONOMICO-SOCIALĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ 2015-2020/2023. Scopul general al strategiei este de a contura o creștere economică durabilă la nivelul județului Timiș în perioada vizată (2015-2020/2023) prin atingerea tuturor obiectivelor stabilite și prin îndeplinirea viziunii.

Astfel, strategia conturează o viziune de dezvoltare pentru județul Timiș, având drept orizont de timp anul 2050, fiind definită după cum urmează: „Dezvoltarea durabilă a județului Timiș prin crearea unui mediu economico-social competitiv, stabil, sănătos și diversificat, capabil să asigure dezvoltarea economică continuă prin avantaj comparativ, specializare și reindustrializare inteligentă, economisirea relativă de resurse minerale și energetice clasice, protecția mediului, creșterea calității vieții cetățenilor și reducerea semnificativă a decalajelor de evoluție față de regiunile similare NUTS 3 ale Uniunii Europene (UE), nivelul de dezvoltare al județului ajungând în anul 2050 la nivelul mediu al regiunilor dezvoltate din UE”⁸.

Această viziune este susținută de 6 direcții strategice, după cum urmează:

- Tranziția spre condiții de viață și spre un nivel de sănătate ridicat;
- Trecerea la păstrarea viabilității mediului înconjurător și dezvoltare socio-culturală a colectivităților de populație umană;
- Tranziția spre consum eficient de materiale-energie, securitate energetică și mobilitatea bunurilor persoanelor;
- Un sistem integrat de cunoaștere și de învățare pentru dezvoltare economică și socială;
- Tranziția spre o producție locală alimentară și securitatea sănătății colectivităților umane și a mediului înconjurător;
- Trecerea la permanentizarea unor relații internaționale de cooperare regională și la crearea unei dimensiuni instituționale vizibile la nivelul UE a Regiunii /NUTS 3 RO424⁹.

Acestora li se adaugă și obiectivul general și obiectivele specifice ale strategiei, acestea fiind propuse cu un orizont de timp în anul 2025. Obiectivul general sprijină dezvoltarea socio-economică durabilă la nivelul județului, bazându-se pe „reproiectarea produselor, serviciilor și tehnologiilor corespunzătoare nevoilor locale pentru a asigura județului Timiș cel mai ridicat nivel al competitivității prin valoare adăugată/salariat și eficiență energetică și de consum de resurse minerale de produs”¹⁰. Obiectivele specifice vizează domenii precum accesibilitate, atractivitate, poli locali de creștere, competitive, turism și calitatea vieții, orientându-se către îmbunătățirea gradului acestora în vederea atingerii obiectivului general propus.

La nivelul județului se remarcă și **PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL AL JUDEȚULUI TIMIȘ**, împreună cu **PLANUL DE ACȚIUNE AL JUDEȚULUI TIMIȘ PENTRU PERIOADA 2017-2020**, cele două conturând principalele proiecte considerate relevante pentru dezvoltarea județului în perioada 2017-2020, fiind evidențiate titlul proiectelor, sursele de finanțare și bugetul estimat al acestora. Conform Planului de Acțiune, proiectele propuse vizează diferite domenii care susțin dezvoltarea economico-socială a județului, precum infrastructură (37 de proiecte), eficiență energetică și utilizarea energiilor regenerabile (2 proiecte) și alte domenii de interes (45 de proiecte).

Un alt document relevant la nivel județean este și **PLANUL DE AMENAJARE A TERITORIULUI JUDEȚULUI TIMIȘ**, acesta conturând strategia de dezvoltare spațială a județului. Acesta a fost elaborat în anul 2013, vizând ca în următorul deceniu județul Timiș să devină un „spațiu european modern, atractiv, cu o dezvoltare teritorială echilibrată, un mediu economic competitiv și dinamic, bazat pe inovare și transfer tehnologic, ce asigură un nivel de trai decent locuitorilor săi, o stare a mediului natural și antropoc prezervată în condițiile dezvoltării durabile,

⁸ ADETIM CJ Timiș, Strategia de Dezvoltare Economico-Socială a Județului Timiș 2015-2020/2023, 2015.

⁹ Codul județului Timiș

¹⁰ ADETIM CJ Timiș, Strategia de Dezvoltare Economico-Socială a Județului Timiș 2015-2020/2023, 2015.

servicii de educație și sănătate de înaltă calitate, precum și o infrastructură de transport edilitară bine conturată”¹¹.

Planul de Amenajare a Teritoriului Județului Timiș se axează pe 7 domenii țintă, respectiv contextul suprateritorial, structura activităților și zonificarea teritoriului, gospodărirea apelor și echiparea edilitară, căi de comunicație și transport, populația și rețeaua de localități, zone protejate turism și cadrul natural, mediul, zone de risc. Pentru fiecare dintre aceste domenii sunt propuse sub-domenii, obiective sectoriale și obiective specifice, care susțin obiectivul general al PATJ, respectiv „Dezvoltarea durabilă a județului Timiș crearea unui mediu economico-social competitiv, stabil, sănătos și diversificat, capabil să asigure creșterea economică continuă, creșterea calității vieții cetățenilor și reducerea decalajelor de dezvoltare față de regiunile Uniunii Europene”¹².

Pe lângă acestea, la nivel județean sunt active și o serie de strategii sectoriale din domenii precum educație, sănătate, cultură sau mediu, direcțiile și prioritățile promovate de către acestea fiind relevante pentru dezvoltarea județului. Un prim astfel de document este **STRATEGIA DE TINERET A JUDEȚULUI TIMIȘ** pentru perioada 2017-2021, aceasta fiind concentrată pe educație, muncă, incluziune socială, sănătate și mediu, voluntariat, participare, cultură și recreere, urmărind ca până în anul 2021 tineri să aibă acces la informațiile, infrastructura și serviciile necesare pentru a putea desfășura activitățile aferente domeniilor anterior menționate.

STRATEGIA CULTURALĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ 2018-2022 cuprinde 4 direcții strategice principale, orientate către dezvoltarea vieții culturale, menținerea multiculturalității, integrarea culturii locale la nivel național și european, precum și către dezvoltarea ofertei culturale locale, acestea fiind susținute de o serie de obiective generale și specifice, precum și de măsuri aferente fiecărui obiectiv specific. Scopul strategiei este de a dezvolta sectorul cultural de la nivelul județului Timiș, în vederea creșterii competitivității acestuia atât la nivel național, cât și la nivel european, dar și pentru a asigura servicii de calitate pentru locuitorii județului.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A EDUCAȚIEI FIZICE ȘI A SPORTULUI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ pentru perioada 2018-2023 prezintă principalele direcții prioritare care să ghideze dezvoltarea coerentă a domeniului sportului în județul Timiș, luând în considerare dimensiunile sociale, economice și de mediu ale dezvoltării durabile. Astfel, strategia este structurată în jurul a 3 piloni: participare, practicare și performanță și a 3 linii directoare: încurajarea sportului de masă, susținerea sportului de performanță și dezvoltarea infrastructurii sportive.

Un alt document strategic relevant este **STRATEGIA JUDEȚULUI TIMIȘ PRIVIND DEZVOLTAREA SERVICIILOR SOCIALE** (2014-2020), ce urmărește diversificarea și dezvoltarea serviciilor sociale din județul Timiș pentru toate categoriile sociale, precum și protejarea și asigurarea tuturor drepturilor omului. Strategia se bazează pe 3 direcții principale de acțiune, după cum urmează¹³:

- Furnizarea serviciilor sociale destinate copilului / familiei;
- Furnizarea serviciilor sociale destinate persoanelor adulte;
- Furnizarea serviciilor sociale destinate altor categorii de persoane aflate în dificultate.

Scopul acestora este de a asigura îmbunătățirea serviciilor sociale pentru toate categoriile țintă vizate de strategie, fiind conturate obiective generale și specifice pentru fiecare direcție de acțiune, în conformitate cu necesitățile și resursele identificate la nivel județean.

STRATEGIA SECTORIALĂ DE DEZVOLTARE TURISTICĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ (2018-2028) stabilește prioritățile pe termen scurt, mediu și lung în domeniul turismului la nivelul județului Timiș, fiind orientată către valorificarea

¹¹ SC Urban Team SRL SC Velplan Design SRL SC Urban Profesional Consulting SRL, Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județului Timiș volum 9. Strategia de Dezvoltare Spațială, 2013.

¹² SC Urban Team SRL SC Velplan Design SRL SC Urban Profesional Consulting SRL, Actualizare Plan de Amenajare a Teritoriului Județului Timiș volum 9. Strategia de Dezvoltare Spațială, 2013.

¹³ Consiliul Județean Timiș, Strategia județului Timiș privind dezvoltarea serviciilor sociale 2014-2020.

corespunzătoare a resurselor turistice existente, precum și către o dezvoltare economică coerentă la nivelul întregului teritoriu județean. Astfel, au fost stabilite 3 obiective generale¹⁴:

1. Creșterea veniturilor încasate din activități turistice și conexe la nivelul județului Timiș cu 15% până în 2020 și cu 20% până în 2028 comparativ cu anul 2017.
2. Creșterea cu 10% a gradului de notorietate a județului Timiș până în 2020 și cu 15% până în 2028 comparativ cu anul 2017 ca destinație turistică.
3. Creșterea cu 9% a numărului de persoane implicate în industria ospitalității până în 2028 față de anul 2017.

Îndeplinirea acestor obiective este necesară pentru a conduce atât la creșterea ofertei de servicii turistice din județ, cât și la creșterea ponderii pe care turismul o are în cadrul economiei locale.

MASTER PLANUL ENERGETIC AL JUDEȚULUI TIMIȘ este un alt document strategic relevant la nivel județean, ce a vizat orizontul de timp 2013-2020, scopul acestuia fiind de a orienta dezvoltarea sectorului energetic pe baza politicilor și standardelor de la nivel național și european, în conformitate cu principiile dezvoltării durabile. Măsurile și intervențiile propuse prin intermediul Masterplanului vizează multiple sectoare, respectiv clădirile și instalații aferente, transportul, sistemul de termoficare, producția de energie locală, achizițiile în domeniul energetic, comunicarea, promovarea managementului deșeurilor și promovarea potențialului SRE.

STRATEGIA DE EFICIENȚĂ ENERGETICĂ A JUDEȚULUI TIMIȘ urmărește dezvoltarea domeniului energie pentru orizontul de timp 2021-2027, bazându-se pe următoarea viziune:

„Consiliul Județean Timiș vizează dezvoltarea energetică și economică sustenabilă a județului, prin politici și direcții de acțiune coroborate cu liniile strategice stabilite la nivel European, național și Județean în domeniul energiei, cu scopul de a asigura securitatea energetică și accesul la energie a locuitorilor, atingerea unor consumuri energetice eficiente, creșterea competitivității serviciilor energetice și încurajarea și susținerea unei dezvoltări durabile prin reducerea dependenței de sursele de energie convenționale în detrimentul resurselor energetice regenerabile, cu scopul de a limita impactul asupra mediului și a îmbunătății calitatea vieții locuitorilor Județului Timiș”¹⁵.

Strategia se bazează pe o serie de obiective specifice orientate către informarea și educarea părților interesate în legătură cu domeniul energetic, creșterea aportului județului la îndeplinirea angajamentelor asumate de România prin aderarea la Tratatul de Aderare și implementarea acquis-ului comunitar, promovarea eficienței energetice prin creșterea ponderii surselor regenerabile, promovarea tehnologiilor și echipamentelor durabile, fundamentarea unui portofoliu de proiecte de dezvoltare investiționale în sectorul energetic, fundamentarea elaborării de politici, proiecte și programe în domeniu, precum și către identificarea consumurilor energetice de la nivelul județului. Astfel, strategia identifică principalele domenii de intervenție pentru sectorul energetic din județul Timiș, respectiv energia electrică, termoficarea, clădirile, transportul, deșeurile, achizițiile publice ecologice și informarea și conștientizarea cetățenilor.

PLANUL DE MENȚINERE A CALITĂȚII AERULUI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ (2019-2023) este important la nivel județean întrucât identifică principalele nevoi și provocări cu care se confruntă județul la momentul elaborării și conturarea unui set de măsuri specifice care să asigure menținere a unei calități cât mai ridicate a aerului de pe teritoriul județean. Cele 9 măsuri propuse prin plan sunt următoarele¹⁶:

- Reabilitare/modernizare infrastructură de transport și infrastructuri conexe;
- Mărirea gradului de folosire a transportului public și încurajarea utilizării mijloacelor de transport în comun și a bicicletelor pentru fluidizarea traficului;

¹⁴ Expert Consulting SRL, Strategia sectorială de dezvoltare turistică a județului Timiș 2018-2028.

¹⁵ Consiliul Județean Timiș, Strategia de Eficiență energetică a Județului Timiș 2021-2027.

¹⁶ Consiliul Județean Timiș, Plan de menținere a calității aerului în județul Timiș, 2019.

- Îmbunătățirea infrastructurii agricole, modernizarea drumurilor de exploatare agricole;
- Reabilitarea termică a clădirilor publice și a locuințelor;
- Realizare/modernizare parcuri și spații publice urbane de agrement, identificare terenuri degradate pentru plantare perdele forestiere/împăduriri;
- Retenția pulberilor și a mirosurilor specifice;
- Îmbunătățirea programului de salubritate de la nivelul județului Timiș;
- Realizare/extindere rețea de distribuție a gazelor naturale;
- Înlocuirea/îmbunătățirea echipamentelor utilizate în sectorul industrial;
- Campanii de conștientizare a populației cu privire la efectele poluării atmosferice, sursele majore de poluare și poluanți specifici, măsurile propuse pentru menținerea calității aerului la nivelul județului Timiș.

Nu în ultimul rând, important la nivelul județului este și documentul de candidatură al municipiului Timișoara pentru titlul de Capitală europeană a culturii 2021. Acesta evidențiază principalele abordări pe care municipiul reședință de județ dorește a le implementa pentru a diminua problemele și provocările identificate precum absența energiei civice, lipsa toleranței față de grupurile marginale, diminuarea spațiului public sau lipsa unui profil internațional.

Astfel, conceptul propus pentru municipiul Timișoara se bazează pe o strategie participativă (Shine your light!) și o strategie de comunicare (Light up your city!), cele două lucrând împreună pentru a defini viziunea artistică a municipiului.

Totodată, în cadrul acestei propuneri sunt concretizate și 5 direcții principale¹⁷:

- **TIMIȘOARA DESCHISĂ** | Gestionarea culturii are la bază democrația participativă, în cadrul căreia sectorul public creează un mediu propice activităților culturale de înaltă calitate.
- **TIMIȘOARA CREATIVĂ** | Arta contemporană este încurajată într-o manieră activă, acordând o importanță deosebită dimensiunii experimentale și interdisciplinarității.
- **TIMIȘOARA IMPLICATĂ** | Unitatea și diversitatea culturală conlucrează permanent, iar identitatea culturală a orașului, aflată într-un perpetuu proces de redefinire, își are rădăcinile în caracterul multicultural, multilingvistic și multiconfesional al orașului.
- **TIMIȘOARA CONECTATĂ** | Orașul se află în contact direct cu mișcările artistice contemporane din România și Europa.
- **TIMIȘOARA RESPONSABILĂ** | Patrimoniul natural și cel construit sunt protejate iar spațiile publice bine puse la punct și deschise oferă o experiență culturală și artistică bogată și diversă.

Participarea municipiului Timișoara oferă acestuia o vizibilitate ridicată atât la nivel național, cât și la nivel european, putând să atragă după sine o creștere a turismului local, acest lucru beneficiind economia locală atât a municipiului, dar și a județului. Municipiul Timișoara este un centru urban important la nivel județean, conturând astfel multiple posibilități de dezvoltare atât a teritoriului său administrativ, cât și a celui județean.

---

¹⁷ Timișoara 2021 Capitală Europeană a Culturii.

3.5. IMPLEMENTAREA DOCUMENTELOR STRATEGICE DIN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN PERIOADA 2014-2020

În perioada 2014-2020, județul Timiș a implementat o serie de proiecte aferente documentelor strategice active la nivelul Consiliului Județean Timiș. Cel mai important astfel de document este Strategia de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2015-2020 (2023). În cele ce urmează este prezentat Raportul privind analiza gradului de implementare a Strategiei de Dezvoltare Economică și Socială a Județului Timiș 2015-2020 (2023), realizat de Consiliul Județean Timiș:

I).-Componenta CJTimiș și Instituții subordonate - Planul de Acțiune al Județului Timiș pentru pregătirea, promovarea și implementarea proiectelor ca parte a Programului Strategic Multianual de Dezvoltare 2015-2023

Analiza gradului de implementare a SDES 2015-2020(2023) are la bază Planul de Acțiune al Județului Timiș pentru pregătirea, promovarea și implementarea proiectelor ca parte a Programului Strategic Multianual de Dezvoltare 2015-2023 aferent SDES 2015-2023.

Din cauza faptului că, procesul de prelucrare și evaluare a datelor la nivelul tuturor proiectelor incluse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare aferent SDES 2015-2020 (2023), este o activitate de mai lungă durată, analiza gradului de implementare a SDES 2015-2020(2023) s-a efectuat pornind de la proiectele prioritizate în Planul de Acțiune al Județului Timiș pentru componenta Consiliul Județean Timiș, instituții și servicii subordonate pentru care au existat oportunități și posibilități de finanțare și respectiv decizii/hotărâri, precum și resurse alocate pentru implementarea proiectelor.

Proiectele cuprinse în Planul de acțiune au fost inițiate și se implementează în perioada programare 2014-2020, perioadă pentru care se aplică regula "n+3". Din perspectiva utilizării fondurilor nerambursabile alocate României în perioada 2014-2020, acest fapt presupune că activitățile aferente proiectelor pot fi realizate până la data de 31.12.2023.

Prin urmare, prezentul Raport de evaluare este unul intermediar, rezultatele finale (gradul final de implementare) ale Strategiei urmând să fie analizate după încheierea ciclului de programare.

Indicatori Analiza Stadiu implementare **Plan Acțiune CJ Timiș 2017-2020** pentru pregătirea, promovarea și implemențarea proiectelor de investiții ca parte a Programului Strategic Multianual aferent SDES Timiș 2015-2020(2023) **finanțări din fonduri UE și Guvernamentale***

TABEL 2 ANALIZA STADIU IMPLEMENTARE PLAN ACȚIUNE CJ TIMIȘ 2017-2020 PENTRU PREGĂTIREA, PROMOVAREA ȘI IMPLEMENȚAREA PROIECTELOR DE INVESTIȚII CA PARTE A PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL AFERENT SDES TIMIȘ 2015-2020(2023) FINANȚĂRI DIN FONDURI UE ȘI GUVERNAMENTALE

Axa SDES Timiș 2015-2023	Valoare (mil. Euro***) disponibilă pt. finanțare Timiș Progr. UE	Valoare (mil. Euro***) estimată/propusă a fi accesată în Planul de Acțiune CJ Timiș	Nr proiecte promovate ca prioritare în Planul de Acțiune	Nr. proiecte depuse spre finanțare	Valoare proiecte depuse spre finanțare (mil. Euro)	Nr. proiecte aprobate la finanțare	Valoare proiecte aprobate la finanțare (mil.Euro**)	Nr. proiecte finalizate	Valoare proiecte finalizate (mil.Euro**)	Nr. proiecte în implementare	Valoare proiecte în implementare (mil.Euro**)	Rata de realizare R, (val. Proiecte finalizate+implementare /val. Proiecte propuse) (%)	Rata de accesare (val.tot. proiecte finalizate+implem / val. totala disponibilă) (%)	Indicatori fizici de rezultat					Indicatori valorici
														Tronsoane nou construite nr/km	Tronsoane modernizate nr/km	Tronsoane reabilitate nr/km	Nr beneficiari directi/potentiali	Alt Indicator Propus prin proiect	Cost mediu/(km, buc, UM, m ²) (Euro)
														14	15	16	17	18	19
1.Transport	40,0* 30,0**	84,18	24	17	84,18	16	69,18	8	13,60	8	55,58	82,18	98,80	11 / 73,6	2 / 6,5	0 / 0	Populația județului Timiș (770.900 cetățeni)	-	367.240 euro/km
3.Educație și Resurse Umane	36,6	2,0	5	1	1,69	1	1,69	0	0	1	1,69	84,5	4,60	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	cca. 370 elevi și cadre didactice beneficiari directi	Clădire Liceu eficientizată Energetic	661 euro/m ²
4.Social Sănătate și	62,0	37,2	13	9	9,4	6	8,5	0	0	6	8,5	22,9	13,70	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	336 persoane-beneficiari directi	Un nr. de 6 Case tip familial ; Un nr de 3 Centre de zi	-
5.Turism	12,3	1,9	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	-	-	-
6.Dezvoltare Economică	54,1	4,7	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	-	-	-
10.Cooperare Teritorială	76,68	56,82	33	8	17,89	5	16,29	0	0	5	16,29	28,67	21,25	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	Populația care beneficiază de servicii de raspuns transfrontaliere, imbunatatite prin proiect (770.900 cetățeni), Regiunea Vest	Multiple dotari specializate pt ISU Timiș și ISU Arad, + dotari echipam. specializate Cladire Spital Maternitate	Nu se aplică
11.Cultura	31,0	8,3	2	1	3,33	0	0	0	0	0	0	0	0,00	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	700.000 locuitori jud. Timiș	Cladire Reabilitata	-
Total	342,68	197,10	82	36	116,49	28	95,66	8	13,60	20	82,06	48,53	27,92						

Sursa: Planul de Acțiune CJ Timiș pentru pregătirea, promovarea și implemențarea proiectelor de investiții 2017-2020 date prelucrate

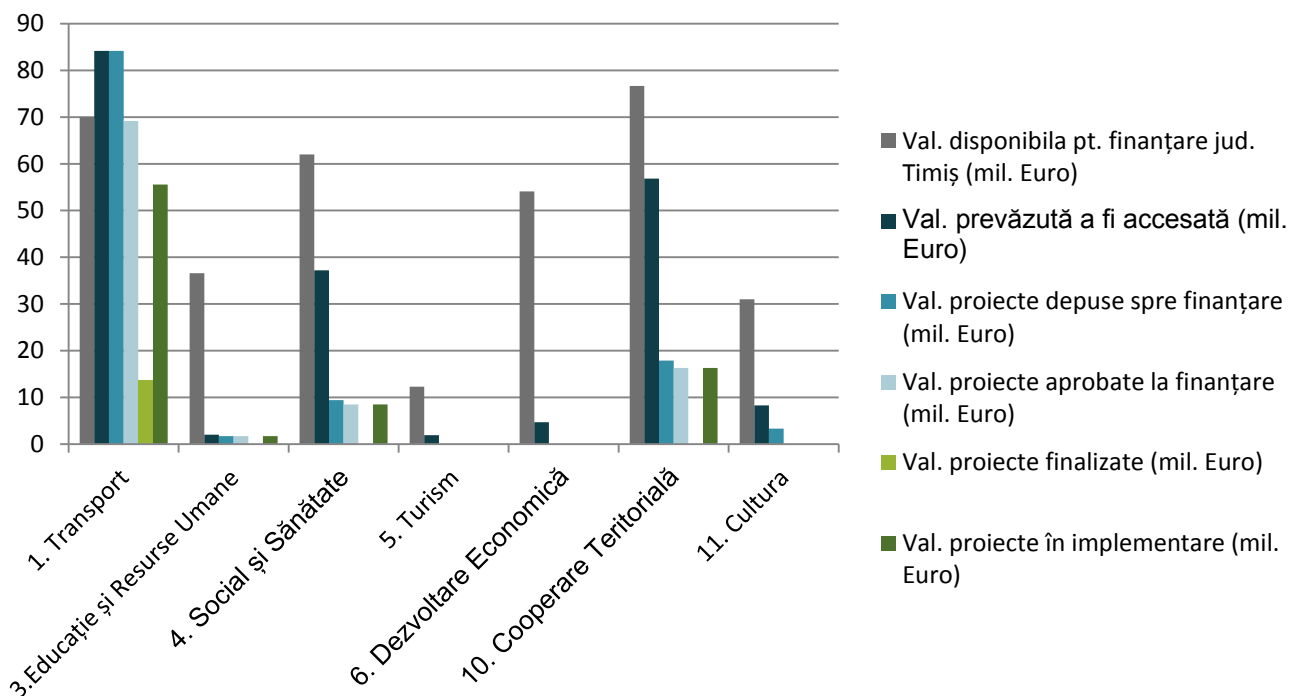
Notă - *în analiza au fost luate în considerare doar acele programe de finanțare pentru care autoritățile județene au fost eligibile județul Timiș;

**Sumă disponibilă la finanțare pe programul POR 2014-2020 - infrastructura de transport drumuri județene -pt. Județul Timiș ;

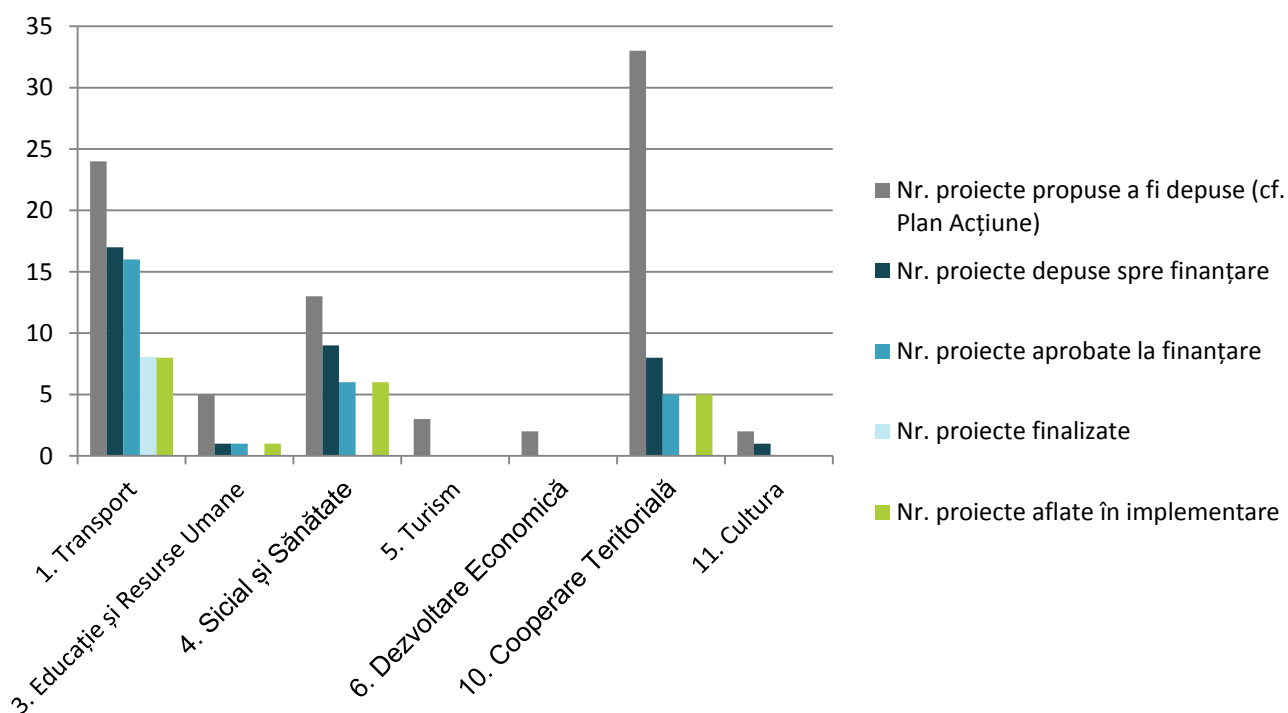
***Suma propusă a fi accesată pe Programul Guvernamental PNDL II -2017;

***Cursul de referință luat în calcul este de 4,8 lei=1 euro

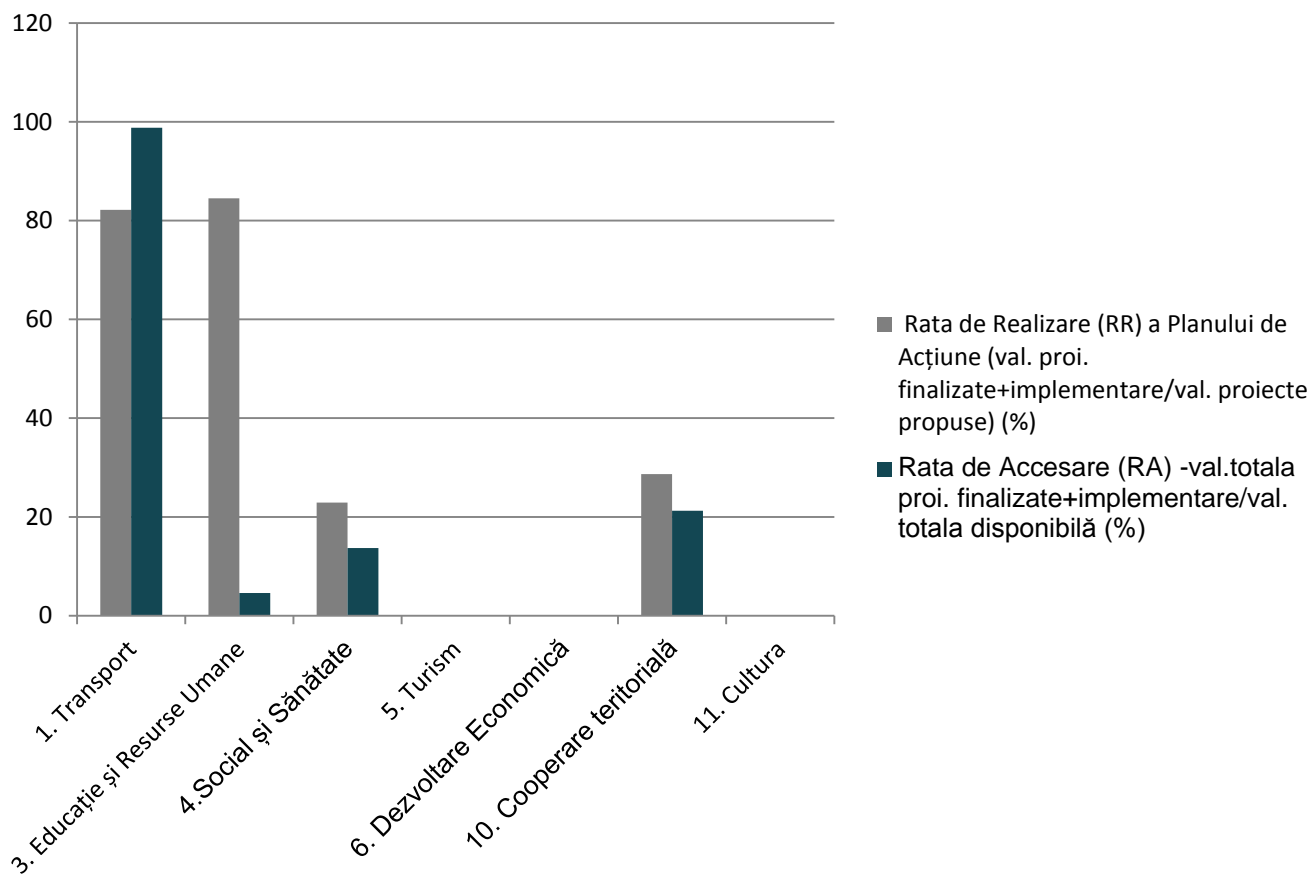
FIGURA 8 VALOARE PLAN DE ACȚIUNE CJ TIMIȘ 2017-2020, CA PARTE A PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI DIN FONDURI UE ȘI GUVERNAMENTALE (MIL. EURO)

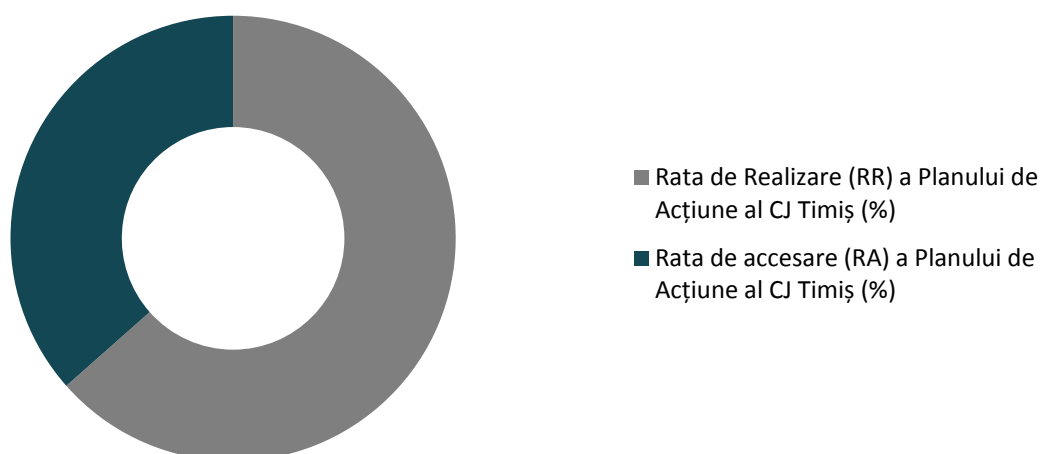
FIGURA 9 NUMARUL PROIECTELOR PROPUSE A FI FINANȚATE INCLUSE ÎN PLANUL DE ACȚIUNE CJ TIMIȘ 2017-2020, CA PARTE A PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI DIN FONDURI UE ȘI GUVERNAMENTALE (MIL. EURO)

FIGURA 10 RATA DE REALIZARE (RR), RESPECTIV RATA DE ACCESARE (RA) A FONDURILOR DE FINANȚARE NERAMBURABILĂ UE ȘI GUVERNAMENTALE PE AXELE DE DEZVOLTARE

FIGURA 11 RATA DE REALIZARE (RR), RESPECTIV RATA DE ACCESARE (RA) A PLANULUI DE ACȚIUNE AL CJ TIMIȘ 2017-2020

În perioada analizată, conform Tabel nr.1.1 și a reprezentărilor grafice - Graficul nr. 1.1, respectiv Graficul nr. 1.2, numărul total de proiecte incluse în Planul de Acțiune al județului Timiș 2017-2020, ca parte a Programului

Strategic Multianual de Dezvoltare socio-economică a județului Timiș pentru perioada 2015-2023, este de 132 proiecte.

Pentru un număr de 82 de proiecte au fost identificate posibile surse alternative de finanțare (respectiv programe cu finanțare nerambursabilă ale Uniunii Europene, programe de finanțare cu fonduri guvernamentale disponibile în perioada de programare 2014-2020), din care un număr de 36 proiecte în valoare totală de cca. 116,49 mil. Euro au fost pregătite și transmise spre a fi finanțate efectiv din fonduri nerambursabile au fost finalizate documentațiile tehnice.

Din cele 36 proiecte depuse spre finanțare la Autoritățile de Management ale programelor de finanțare unde Consiliul Județean a fost eligibil, precum și pe fondurile guvernamentale, au fost aprobate la finanțare un număr de 28 proiecte în valoare totală de cca. 95,66 mil. Euro.

Cele mai multe proiecte au fost depuse pe Axa 1. Transport 17 proiecte, în valoare totală de cca. 84,18 mil. Euro, din care au fost aprobate la finanțare un număr de 16 proiecte în valoare de cca. 69,18 mil. Euro:

- proiecte depuse spre finanțare pe Programul POR 2014-2020 - 7 proiecte, în valoare de cca. 58,77 mil Euro și
- proiecte depuse spre finanțare din Programul Guvernamental PNDL II 2017-2019 - 10 proiecte în valoare de cca. 25,35 mil. Euro

Pe Axa 4. Social și Sănătate au fost depuse un număr de 9 proiecte în valoare de cca. 9,5 mil. Euro, din care au fost aprobate la finanțare un număr de 6 proiecte în valoare de cca. 8,5 mil. Euro.

De asemenea, conform datelor din tabelul 1.1, se poate observa faptul că, în perioada de referință analizată, au fost finalizate un număr de 8 proiecte, în valoare de cca. 13.60 mil. Euro, finanțate din fonduri nerambursabile UE sau Guvernamentale, toate regăsindu-se pe Axa Transport - infrastructură rutieră de drumuri județene.

În acest context, este necesară precizarea faptului că proiectele aflate în implementare în perioada de referință, pe perioada de programare curentă 2014-2020 vor fi finalizate până la finele anului 2023, din perspectiva absorbției fondurilor nerambursabile UE pe programele de finanțare accesate la nivelul anului 2023 - (regula n+3).

Pe Axa.5 Turism, din cele 3 proiecte propuse spre promovare nu a fost depus niciun proiect pentru finanțare pe programele cu finanțare europeană sau guvernamentală, aceeași situație regăsindu-se și pe Axa 6. Dezvoltare Economică, unde din cele 2 proiecte propuse în Planul de Acțiune, nu a fost depus niciun proiect pentru finanțare pe programele europene, ele fiind propuse a fi finanțate cu fonduri guvernamentale (Compania Națională pentru Investiții).

Pe Axa Cooperare Teritorială au fost incluse spre promovare în Planul de Acțiune un număr de 33 proiecte în valoare totală estimată de cca.56,82 mil. Euro. Au fost depuse spre finanțare cu fonduri europene un număr de 8 proiecte în valoare de cca. 17,89 mil. Euro, depuse pe programele de cooperare IPA Ro-Se 2014-2020, respectiv Interreg CBC Ro-Hu 2014-2020. În perioada de referință au fost aprobate la finanțare un număr de 5 proiecte în valoare de cca. 16,29 mil. Euro, proiecte care se află în implementare.

Trebuie precizat faptul că, în Planul de Acțiune un număr de 19 proiecte cu posibilă sursă de finanțare fonduri nerambursabile pe programele de finanțare - cooperare tranfrontalieră, sunt încadrate în Prioritatea 2, ceea ce înseamnă că acestea vor putea fi propuse spre finanțare pentru perioada de programare la finanțări din fonduri nerambursabile 2021-2027.

De asemenea, pe Axa Cultura au fost promovate un număr de 2 proiecte în valoare totală estimată de cca. 8,3 mil. Euro, din care a fost depus spre finanțare un singur proiect în valoare de cca. 3,33 mil. Euro, proiect care nu a fost aprobat la finanțare în perioada de referință.

Din tabelul 1.1, respectiv Graficul nr. 1.3 și Graficul nr. 1.4, reiese faptul că Rata de realizare (RR) a Planului de Acțiune este de cca. 48,53%, fiind dată de raportul procentual dintre valoarea proiectelor finalizate și în implementare, și valoarea proiectelor propuse. Cel mai mare procent al Ratei de realizare (RR) se înregistrează

pe Axa Transport cca, 82.18%. Trebuie luat în considerare faptul că, din cele 132 proiecte incluse în Planul de Acțiune al CJ Timiș 2017-2020, un număr de cca. 32 proiecte sunt încadrate în Prioritatea 2, ceea ce reprezintă aproximativ 24,1 % din totalul proiectelor propuse, proiecte care pot fi luate în considerare a fi depuse spre finanțare pentru perioada de programare 2021-2027.

Rata de accesare (RA) a fondurilor nerambursabile este de cca. 27,92%, aceasta fiind dată de raportul procentual dintre valoarea totală a proiectelor finalizate și în implementare, și valoarea totală disponibilă pentru a fi accesată.

În ceea ce privește indicatorii fizici de rezultat, din tabelul 1.1 se observă că în urma finalizării, dar și a implementării proiectelor aflate în derulare a proiectelor de infrastructură de drumuri anul de referință 2023 (aplicând regula n+3), vor fi modernizate/reabilitate peste 81,1 km tronsoane de drumuri județene, în valoare totală de cca. 96,66 mil. Euro, la un cost mediu/km de cca. 367,2 mii. Euro.

De asemenea, prin implementarea proiectelor de pe Axa Social și Sănătate vor fi construite/modernizate/reabilitate 6 case de tip familial pentru copii cu dizabilități, precum și un număr de 3 centre de zi pentru persoane în vârstă, cu peste 336 de beneficiari direcți. Pe Axa Educație și Resurse Umane prin implementarea și finalizarea proiectului aflat în implementare, va fi eficientizată energetic clădirea Liceului „IRIS”, cu peste 370 de elevi și cadre didactice beneficiari direcți.

Prin implementarea proiectelor aflate în implementare pe Axa Cooperare Teritorială va beneficia populația județului Timiș, respectiv a Regiunii Vest, prin îmbunătățirea serviciilor de răspuns transfrontalier în situații de urgență, respectiv prin construirea unei maternități care să ofere servicii medicale la standarde europene.

Indicatori Analiza Stadiu implementare **Plan Acțiune CJ Timiș 2017-2020** pentru pregătirea, promovarea și implemenatarea proiectelor de investiții ca parte a Programului Strategic Multianual aferent SDES Timiș 2015-2020(2023) **finanțări realizate exclusiv din fonduri proprii ale CJ Timiș**

TABEL 3 ANALIZA STADIU IMPLEMENTARE PLAN ACȚIUNE CJ TIMIȘ 2017-2020 PENTRU PREGATIREA, PROMOVAREA ȘI IMPLEMENATAREA PROIECTELOR DE INVESTIȚII CA PARTE A PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL AFERENT SDES TIMIȘ 2015-2020(2023) FINANȚĂRI REALIZATE EXCLUSIV DIN FONDURI PROPRII ALE CJ TIMIȘ

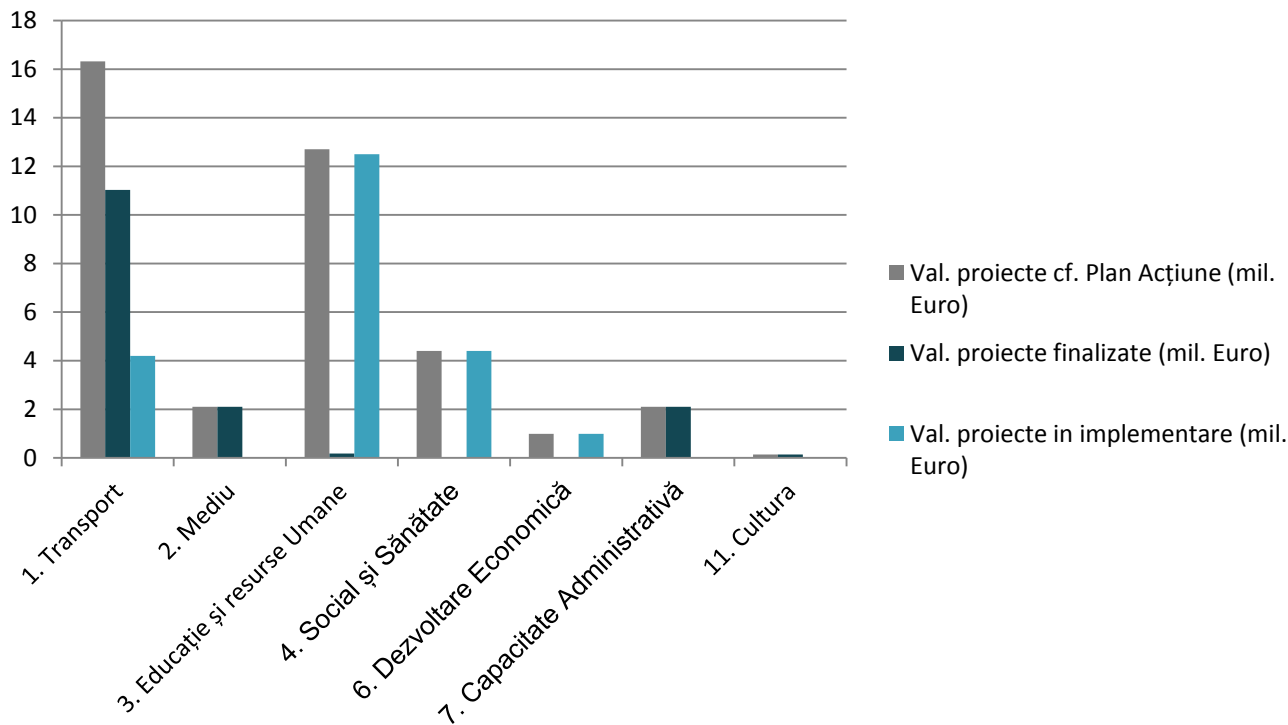
AXA	Nr. proiecte cf. Plan Acțiune	Valoare proiecte cf. Plan Acțiune (mil. Euro*)	Nr proiecte finalizate	Valoare proiecte finalizate (mil. Euro*)	Nr. proiecte în implementare	Valoare proiecte în implementare (mil. Euro*)	Indicatori fizici de rezultat					Indicatori valorici
							Tronsoane nou construite nr/km	Tronsoane modernizate nr/km	Tronsoane reabilitate nr/km	Nr beneficiari direcți/potentiali	Alt Indicator Propus prin proiect	Cost mediu/(km, buc, m ²) (Euro)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.Transport	35	16,32	7	11,03	13	4,20	6 / 30,65	0	4 / 28,4	Populația Judetului Timis (770.900 cetățeni)	-	258.135 Euro/Km
2.Mediu	1	2,10	1	2,10	0	0,00	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	Populația Judetului Timis (770.900 cetățeni)	Celula depozitare gunoi menajer	-
3.Educație și Resurse Umane	4	12,70	1	0,18	3	12,50	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	cca. 276 elevi și cadre didactice beneficiari direcți.	Corp nou cladire construit Bazin de înot didactic	-
4.Social și Sănătate	4	4,40	0	0,00	3	4,40	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	cca. 367 elevi și cadre didactice beneficiari direcți	Cladire reabilitată	-
6.Dezvoltare Economică	2	0,99	0	0,00	1	0,99	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	Populație jud Timiș	Centru legume/fructe	-
7.Capacitate Administrativă	1	2,10	1	2,10	0	0,00	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	250	Cladire reabilitată	-
11.Cultura	3	0,14	1	0,14	0	0,00	Nu se aplică	Nu se aplică	Nu se aplică	Populație jud Timiș	Cladire reabilitata	-
Total	50	38,75	11	15,55	20	22,09						

Sursa: Planul de Acțiune **CJ Timiș** pentru pregătirea, promovarea și implemenatarea proiectelor de investiții 2017-2020 - date prelucrate

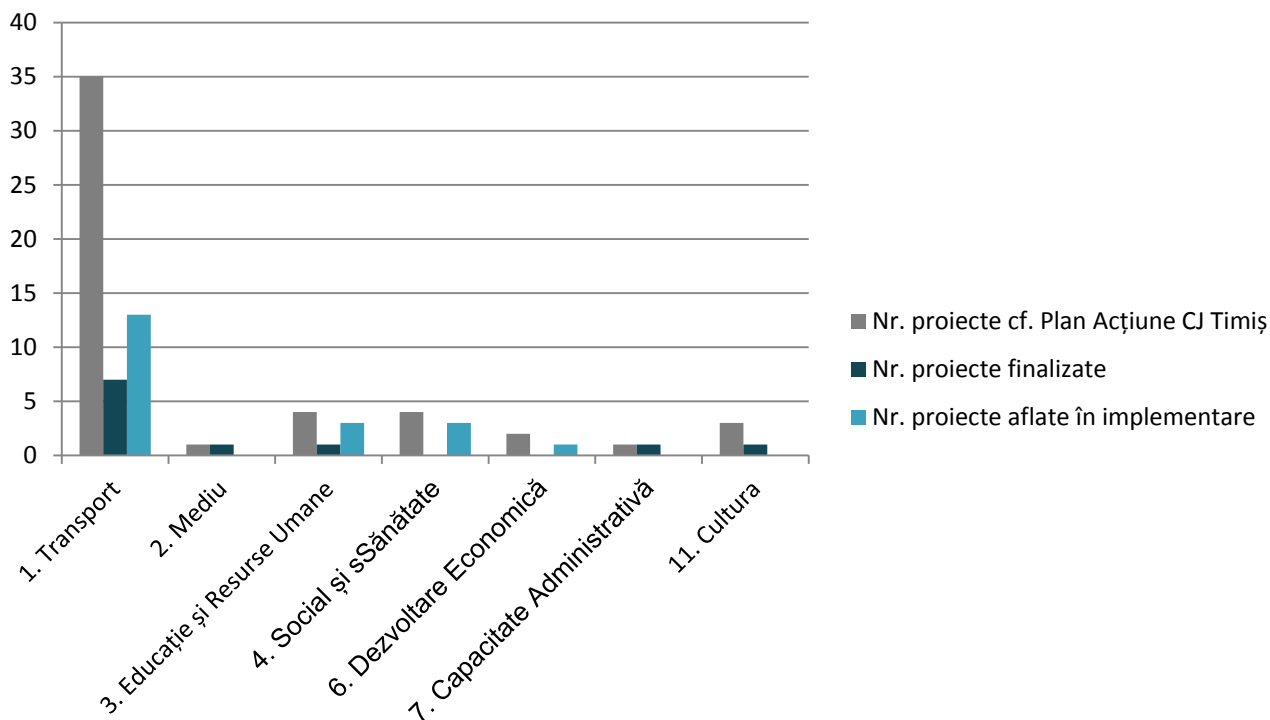
* Cursul de referință luat în calcul este de 4,8 lei=1 euro

FIGURA 12 VALOARE PLAN DE ACȚIUNE CJ TIMIȘ 2017-2020, CA PARTE A PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI EXCLUSIV DIN FONDURI PROPRII ALE CJ TIMIȘ

FIGURA 13 NUMARUL PROIECTELOR INCLUSE ÎN PLANUL DE ACȚIUNE CJ TIMIȘ 2017-2020, CA PARTE A PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI EXCLUSIV DIN FONDURI PROPRII ALE CJ TIMIȘ

În perioada de referință analizată, conform tabel nr.1.2, respectiv Graficul nr 1.5 și Graficul nr. 1.6, numărul de proiecte propuse spre finanțare exclusiv din bugetul propriu CJ Timiș, incluse în Planul de Acțiune al județului Timiș 2017-2020, ca parte a Programului Strategic Multianual de Dezvoltare Socio - Economică a județului Timiș, pentru perioada 2015-2023, este de 50 proiecte, în valoare totală estimată de cca.38,75 mil. Euro, din care un număr de 11 proiecte au fost finalizate în perioada de referință, în valoare de cca. 15,55 mil. Euro, iar un număr de 20 proiecte se află în implementare, în valoare de cca. 22,09 mil. Euro.

Cel mai mare număr de proiecte au fost prevăzute a se finanța din bugetul propriu al CJ Timiș, pe Axa Transport infrastructură rutieră de drumuri județene - 35 proiecte în valoare totală de cca. 16,32 mil. Euro, din care au fost finalizate în perioada de referință analizată, un număr de 7 proiecte în valoare de cca. 11,03 mil/ Euro, iar un număr de 13 proiecte în valoare estimată de cca. 4,2 mil. Euro se află în implementare.

Pe Axa Mediu și Axa Capacitate Administrativă în perioada de referință analizată, au fost prevăzute a se finanța din bugetul propriu al CJ Timiș, cele mai puține proiecte, și anume câte un proiect pe fiecare axă de dezvoltare, în valoare de 2,1 mil. Euro fiecare, proiecte finalizate.

Pe Axa Educație și Resurse Umane au fost prevăzute pentru finanțare din bugetul propriu, un număr de 4 proiecte în valoare totală de cca. 12,7 mil. Euro, din care un proiect a fost finalizat în perioada de referință, în valoare de 0,18 mil. Euro, iar un număr de 3 proiecte se află în implementare în valoare de cca. 12,5 mil. Euro.

Pe Axa Social și Sănătate au fost incluse în Planul de Acțiune, pentru finanțare un număr de 4 proiecte în valoare totală estimată de cca. 4,4 mil. Euro, proiecte care se află în implementare.

Pe Axa Dezvoltare Economică au fost prevăzute la finanțare din bugetul propriu un număr de 2 proiecte în valoare totală estimată de cca. 0,99 mil. Euro, din care un singur proiect se află în implementare.

De asemenea, pe Axa Cultura au fost prevazute pentru finanțare un număr de 3 proiecte de investiții în valoare totală estimată de cca. 0,14 mil. Euro, din care un singur proiect a fost finalizat.

În ceea ce privește indicatorii fizici de rezultat, din tabelul 1.2 se observă că în urma implementării și finalizării proiectelor de infrastructură de drumuri au fost sau vor fi modernizate/reabilitate peste 59,5 km de drumuri județene, în valoare totală de cca.14,23 mil. Euro, la un cost mediu/km estimat de cca.258,1 mii. Euro.

De asemenea, prin implementarea proiectelor de pe Axa Social și Sănătate vor fi peste 367 de elevi și cadre didactice beneficiari direcți, ca urmare a reabilitării și modernizării clădirii Liceului Atanasiu.

Pe Axa Educație și Resurse Umane prin finalizarea proiectului aflat în implementare, vor fi peste 500 elevi și cadre didactice beneficiari direcți, prin modernizare clădire Liceu, respectiv construire bazin de înot didactic.

II).-Componenta APL Timiș și Instituții identificate cu proiecte incluse în Programul Strategic Multianual aferent SDES 2015-2020 (2023)

Analiza gradului de implementare a SDES 2015-2020(2023) are la bază proiectele incluse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare 2015-2023 aferent SDES 2015-2023 ale Administrațiilor Publice Locale (APL) Timiș și Institutii importante identificate .

Din cauza faptului că, procesul de prelucrare și evaluare a datelor la nivelul tuturor proiectelor incluse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare aferent SDES 2015-2020 (2023), este o activitate de mai lungă durată, analiza gradului de implementare a SDES 2015-2020(2023) s-a efectuat inițial pornind de la proiectele prioritizate în Planul de Acțiune al Județului Timiș pentru componenta Consiliul Județean Timiș, instituții și servicii subordonate pentru care au existat oportunități și posibilități de finanțare și respectiv decizii/hotărâri, precum și resurse alocate pentru implementarea proiectelor, continuând cu analiza gradului de implementare a SDES 2015-2020(2023) aferentă proiectelor incluse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare 2015-2023, ale APL Timiș și Institutii importante identificate.

Proiectele cuprinse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare 2015-2020(2023) au fost inițiate și se implementează în perioada de programare 2014-2020, perioadă pentru care se aplică regula “n+3”. Din perspectiva utilizării fondurilor nerambursabile alocate României în perioada 2014-2020, acest fapt presupune că activitățile aferente proiectelor pot fi realizate până la data de 31.12.2023.

Prin urmare, prezentul Raport de evaluare este unul intermediar, rezultatele finale (gradul final de implementare) ale Strategiei urmând să fie analizate după încheierea ciclului de programare.

2.1-Analiza gradului de implementare proiecte ale APL și Instituții identificate incluse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare aferent SDES Timiș 2015-2020(2023) finanțări realizate din fonduri externe nerambursabile și Guvernamentale

Indicatori Analiza Stadiu implementare - proiecte ale APL și Instituții identificate incluse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare aferent SDES Timiș 2015-2020(2023), pentru pregătirea, promovarea și implemenatarea proiectelor de investiții finanțări realizate din fonduri externe nerambursabile și Guvernamentale *

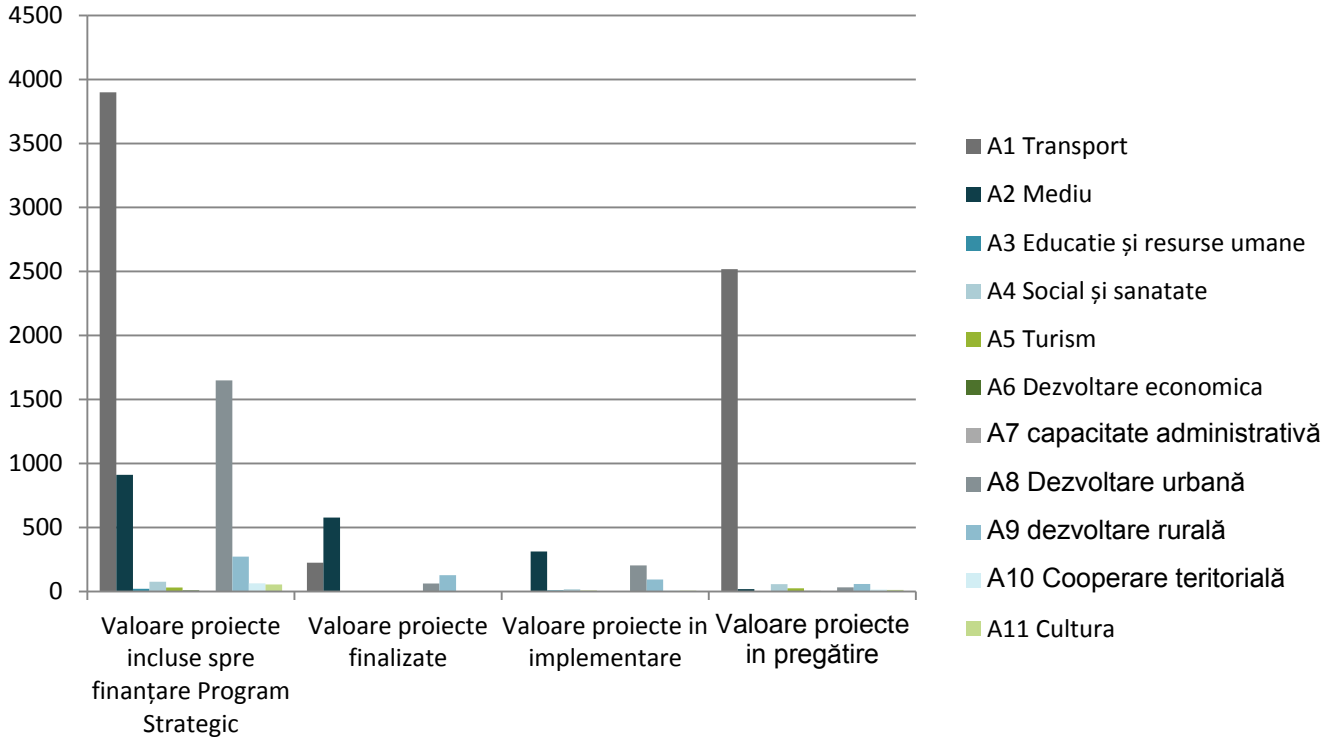
TABEL 4 ANALIZA GRADULUI DE IMPLEMENTARE PROIECTE ALE APL ȘI INSTITUȚII IDENTIFICATE INCLUSE ÎN PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES TIMIȘ 2015-2020(2023) FINANȚĂRI REALIZATE DIN FONDURI EXTERNE NERAMBURSABILE ȘI GUVERNAMENTALE

Axa SDES Timiș 2015-2020(2023)	Nr. proiecte incluse (prevazute) spre finanțare în Programul Strategic	Valoare proiecte incluse (prevazute) spre finanțare în Programul Strategic (mil. Euro)	Nr. proiecte finalizate	Valoare proiecte finalizate (mil. Euro)	Nr. proiecte aflate în implementare	Valoare proiecte aflate în implementare (mil. Euro)	Nr. proiecte aflate în pregătire	Valoare proiecte aflate în pregătire (mil. Euro)	Rata de accesare (RA) a Programului Strategic (val. proi finaliz. +val proiecte în implem./val. proiecte prevaz. Spre finanțare (%))	Rata de realizare (RR) a Programului Strategic (nr. proi. Finalizate+nr proi în implem./nr. proiecte prevazute spre finanțare (%))
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Transport	59	3.979,11	4	225,0	8	0,92	15	2.518,62	5,68	20,33
2. Mediu	200	911,54	106	577,32	44	313,13	12	19,6	97,68	75,00
3. Educație și Resurse Umane	15	21,20	0	0,00	4	9,70	10	0,36	45,75	26,66
4.Social și Sănătate	23	76,03	0	0,00	2	16,66	21	57,26	21,92	8,70
5.Turism	11	30,50	0	0,00	2	5,25	9	25,25	17,50	18,18
6.Dezvoltare Economică	8	8,70	0	0,00	1	4,06	7	4,63	46,66	12,50
7. Capacitate Administrativă	3	0,47	0	0,00	0	0,00	3	0,47	0,00	0,00
8. Dezvoltare Urbană	196	1.649,97	32	62,09	22	202,88	28	31,73	16,07	27,55
9. Dezvoltare Rurală	454	273,82	154	127,93	101	92,67	28	58,67	80,55	56,17
10.Cooperare Teritorială	42	62,55	0	0,00	1	6,00	8	14,64	9,68	2,38
11.Cultura	14	54,77	0	0,00	2	6,00	2	12,00	10,95	14,28
Total	1025	7.068,66	296	991,44	187	654,57	143	2.743,23	23,29	47,12

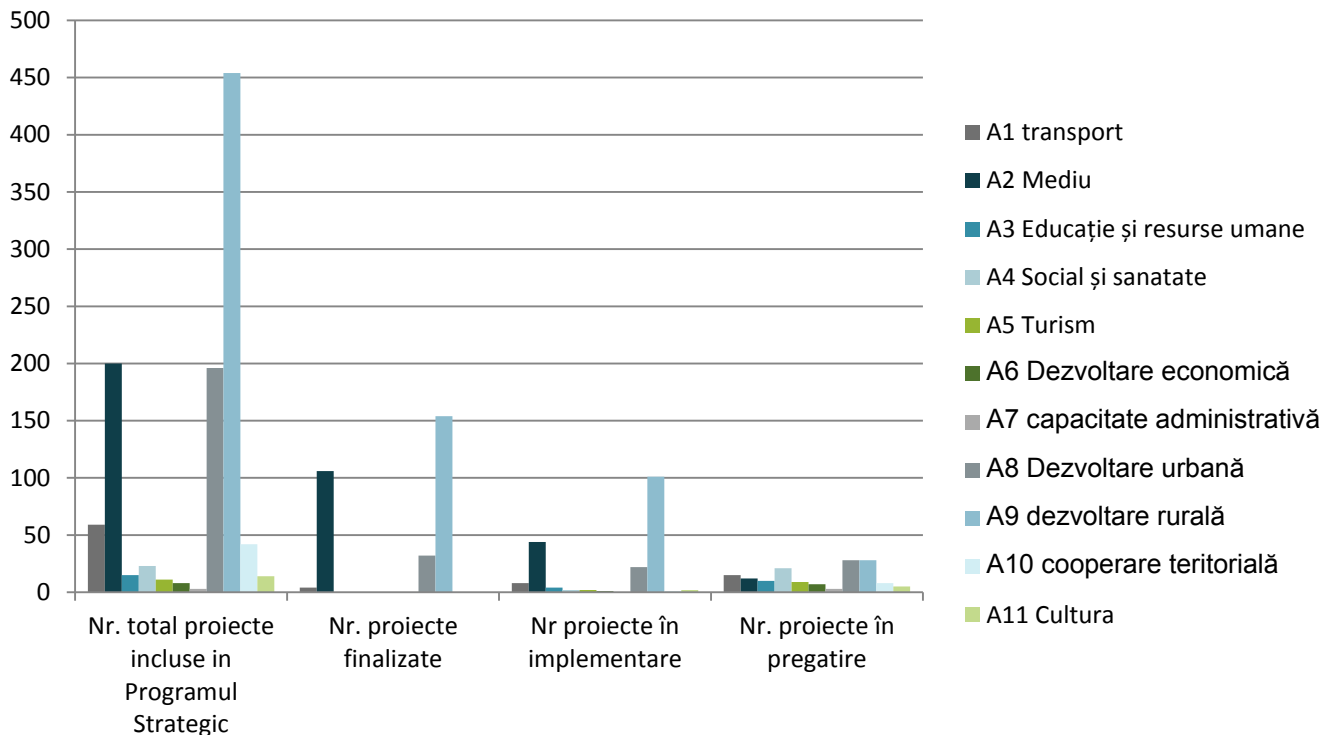
Sursa: Programul Strategic Multianual de Dezvoltare 2015-2020(2023) date prelucrate

Notă - *în analiza au fost luate in considerare doar acele programe de finanțare pentru care APL Timiș și Instituțiile identificate care au fost eligibile județul Timiș; ** Cursul de referință luat în calcul este de 4,8 lei=1 euro

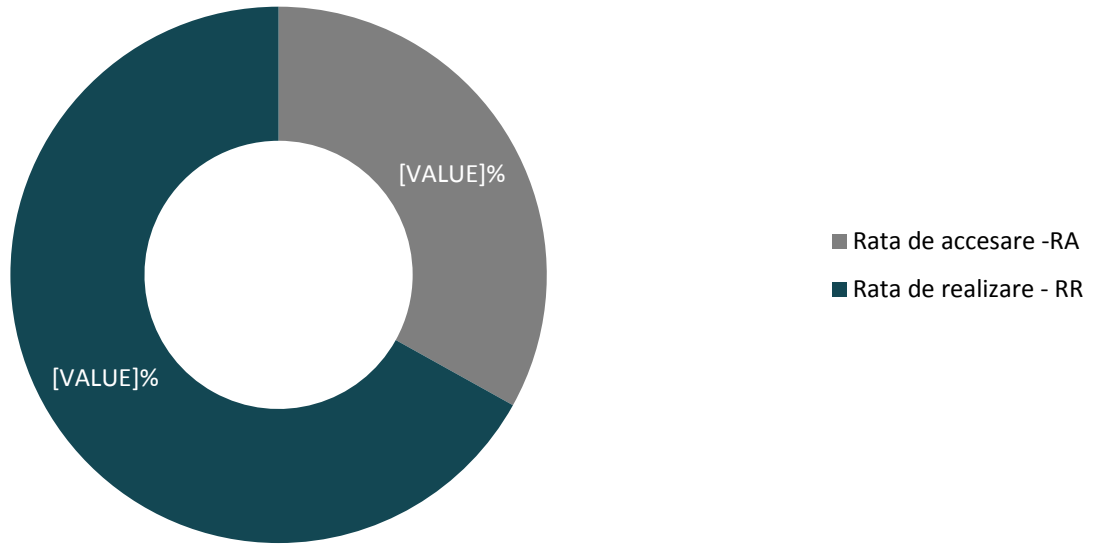
FIGURA 14 VALOARE PROIECTE (ALE APL ȘI INSTITUȚII IDENTIFICATE) INCLUSE ÎN PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI DIN FONDURI UE ȘI GUVERNAMENTALE (MIL. EURO)

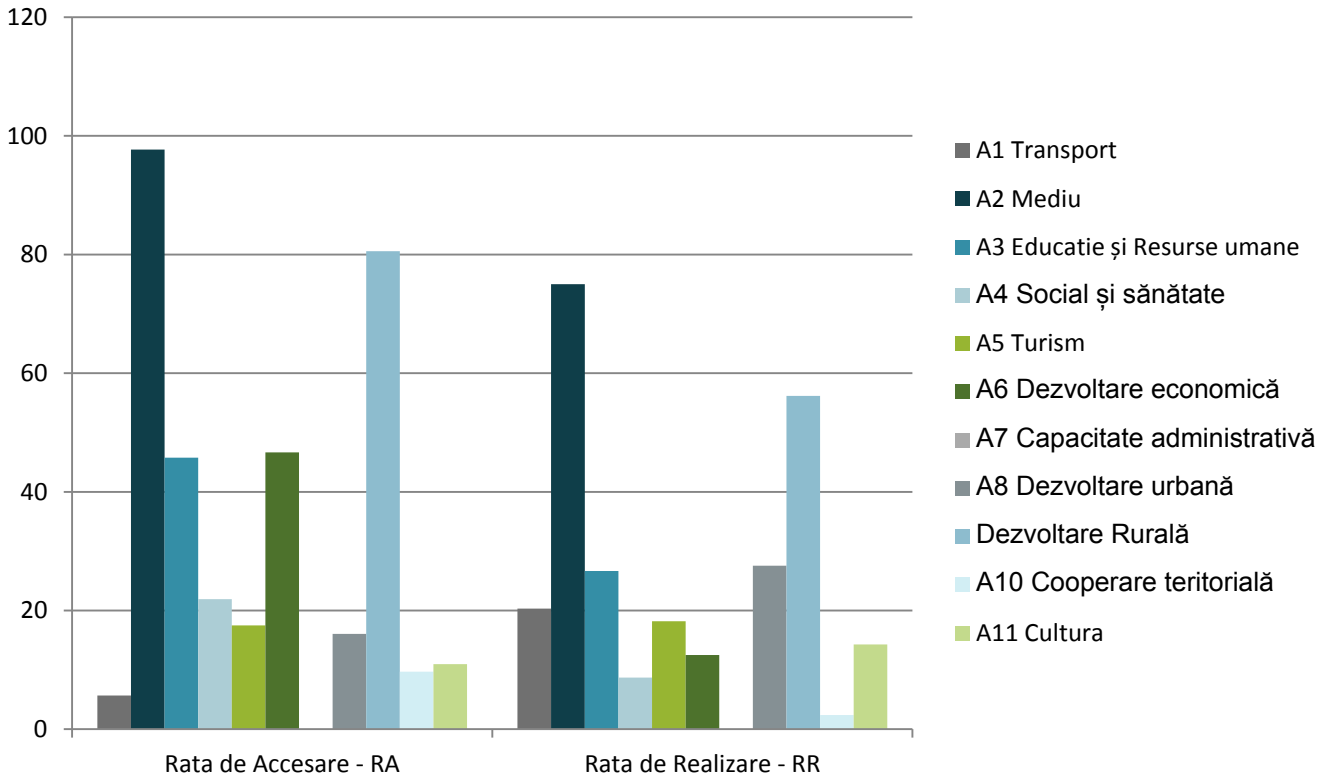
FIGURA 15 NUMARUL DE PROIECTE (ALE APL ȘI INSTITUȚII IDENTIFICATE) INCLUSE ÎN PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI DIN FONDURI UE ȘI GUVERNAMENTALE (MIL. EURO)

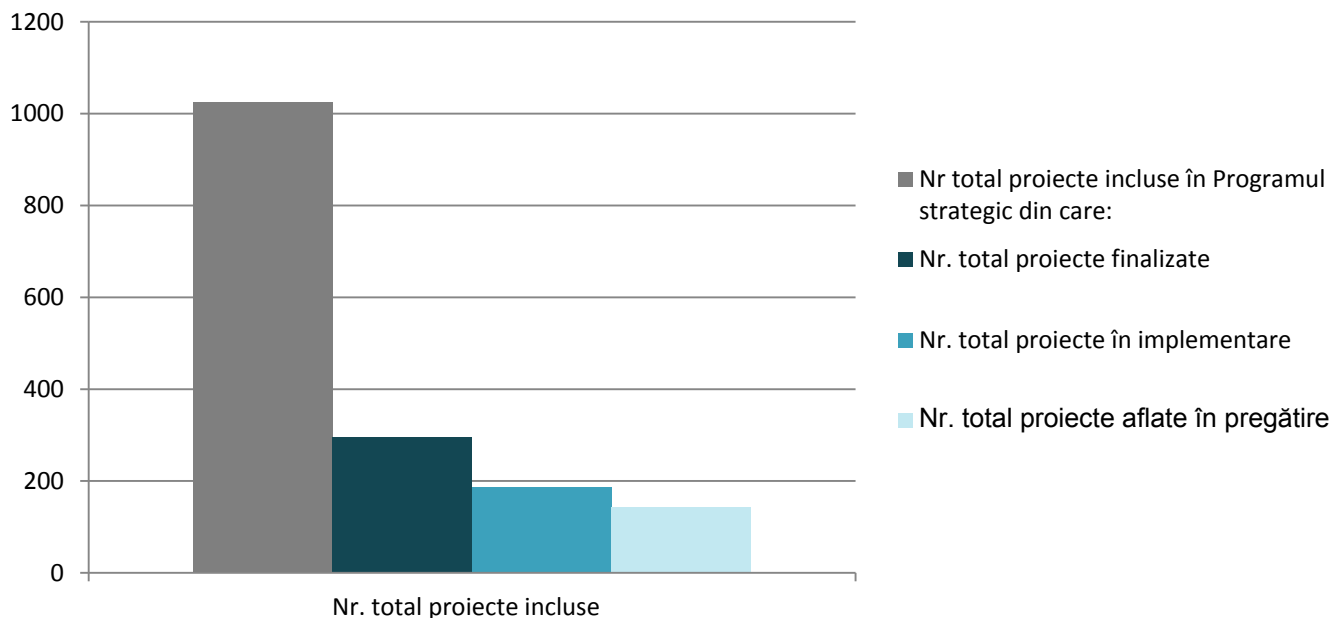
FIGURA 16 RATA DE REALIZARE (RR), RESPECTIV RATA DE ACCESARE (RA) (PROICTE - APL ȘI INSTITUȚII IDENTIFICATE), ALE PROGRAMULUI STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI DIN FONDURI UE ȘI GUVERNAMENTALE (MIL. EURO)

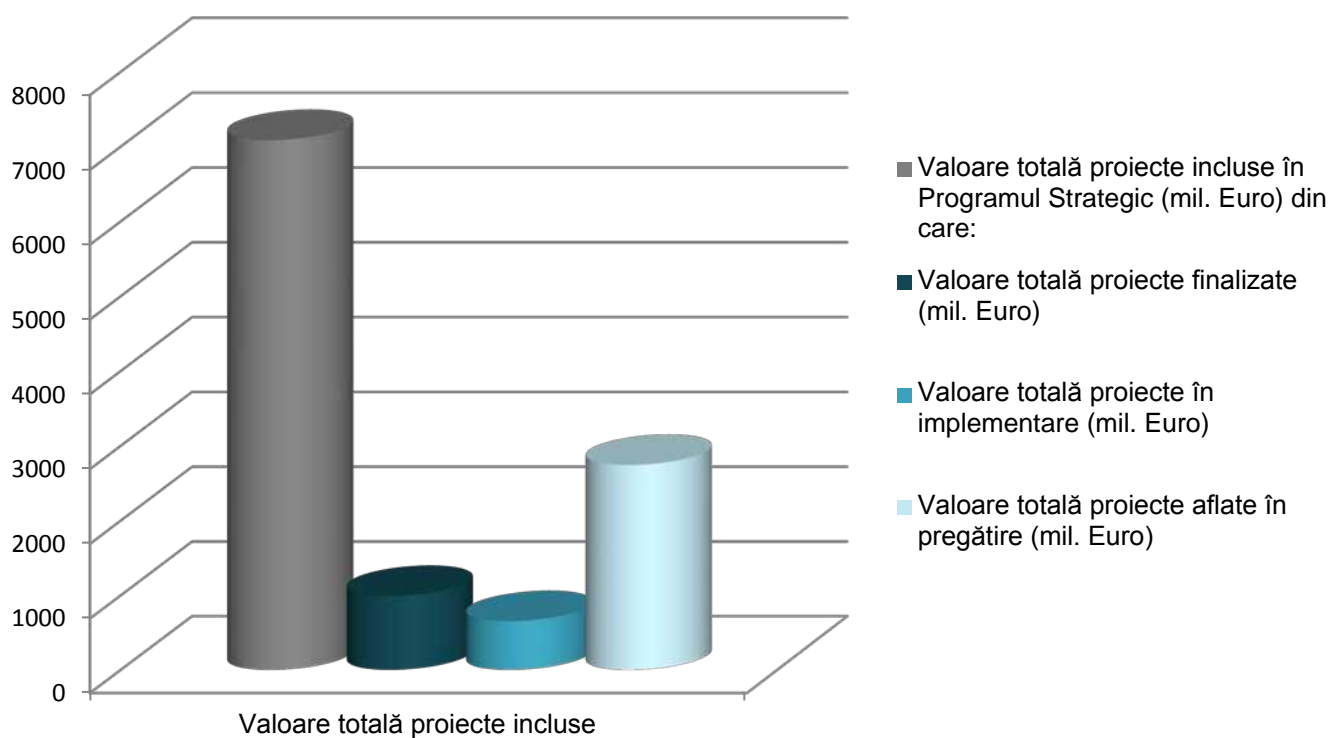
FIGURA 17 RATA DE REALIZARE (RR), RESPECTIV RATA DE ACCESARE (RA) A FONDURILOR DIN FINANȚĂRI NERAMBURASBILE UE ȘI GUVERNAMENTALE PE AXELE DE DEZVOLTARE

FIGURA 18 NUMARUL TOTAL DE PROIECTE (ALE APL ȘI INSTITUȚII IDENTIFICATE) INCLUSE ÎN PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI DIN FONDURI UE ȘI GUVERNAMENTALE (MIL. EURO)

FIGURA 19 VALOARE TOTALĂ PROIECTE (ALE APL ȘI INSTITUȚII IDENTIFICATE) INCLUSE ÎN PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES 2015-2020(2023) FINANȚĂRI DIN FONDURI UE ȘI GUVERNAMENTALE (MIL. EURO)

În perioada analizată, conform Tabel nr.2.1 și a reprezentărilor grafice (graficul nr. 2.1, respectiv graficul nr. 2.2, graficul nr.2.5 și graficul 2.6), numărul total de proiecte ale APL Timiș și Instituții identificate, incluse în Programul Strategic Multiannual al județului Timiș aferent SDES 2015-2020 (2023) este de 1025 proiecte în valoare totală estimată de cca. 7.068,66 mil. Euro.

Proiectele incluse în Programul Strategic au fost depuse spre finanțare pe programele de finanțare nerambursabilă UE, precum și pe programele Guvernamentale unde APL Timiș și Instituțiile identificate, au fost eligibile și anume: Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2014-2020, Programul Operațional Regional (POR) 2014-2020, POIM 2014-2020, Fondul de Mediu, AFIR, CBC Ro-Hu 2014-2020, IPA Ro-se 2014-2020, PNDR I și II.

De asemenea, conform datelor din tabelul 2.1, se observă faptul că, în perioada de referință analizată au fost finalizate un număr de 296 proiecte în valoare totală de cca. 991,44 mil. Euro, finanțate din fonduri nerambursabile UE sau Guvernamentale.

Din totalul de 1024 proiecte incluse în Programul Strategic, un număr de 187 proiecte se află în implementare în valoare de cca. 654,57 mil. Euro, iar un număr de 143 de proiecte se află în pregătire, în valoare de cca. 2.743,23 mil. Euro, pe programele de finanțare nerambursabilă UE și Guvernamentale.

În acest context, este necesară precizarea faptului că proiectele aflate în implementare în perioada de referință, pe perioada de programare curentă 2014-2020 vor fi finalizate până la finele anului 2023, din perspectiva absorbției fondurilor nerambursabile UE pe programele de finanțare accesate la nivelul anului 2023 - (regula n+3).

Pe Axa Transport au fost incluse în Programul Strategic un număr de 59 proiecte, în valoare de cca. 3.979,11 mil. Euro, din care un număr de doar 4 proiecte au fost finalizate, în valoare de 225 mil. Euro, un număr de 8 proiecte se află în implementare în valoare de cca. 920.000 Euro, iar cca. 15 proiecte se află în pregătire în valoare estimată de cca. 2.518,62 mil. Euro.

Pe Axa Mediu au fost incluse un număr de 200 proiecte în valoare de cca. 911,54 mil. Euro, din care 106 proiecte au fost finalizate în perioada de referință, în valoare de cca. 577,32 mil. Euro, cca. 44 proiecte se află în implementare în valoare de cca. 313,13 mil. Euro, iar un număr de 12 proiecte se află în pregătire în valoare de cca. 19,6 mil. Euro. Majoritatea covârșitoare a proiectelor de pe această axă sunt proiecte de infrastructură de înființare/extindere/ reabilitare rețele alimentare cu apă potabilă sau rețele de canalizare, finanțate prin programele de finanțare nerambursabilă UE PNDR 2014-2020, Fondul de Mediu și fonduri guvernamentale - PNDR I /II.

Pe Axa Educație și resurse umane, din cele 15 proiecte incluse spre finanțare în valoare de cca. 21,20 mil. Euro nu a fost finalizat niciun proiect în perioada de referință analizată. Un număr de 4 proiecte se află în implementare în valoare de cca. 9,70 mil. Euro, iar un număr de 10 proiecte se află în pregătire, în valoare de cca. 360.000 euro.

Pe Axa Social și Sănătate au fost prevăzute spre finanțare un număr de 23 proiecte, în valoare de cca. 76,03 mil. Euro, din care nu a fost finalizat niciun proiect în perioada de referință. Un număr de 2 proiecte se află în implementare în valoare de cca. 16,66 mil. Euro, iar un număr de 21 proiecte se află în pregătire cu o valoare de cca. 57,26 mil. Euro.

Cel mai mic număr de proiecte se înregistrează pe Axa Dezvoltare economică 8 proiecte în valoare de cca. 8,70 mil. Euro, din care un proiect se află în implementare în valoare de 4,06 mil. Euro, iar un număr de 7 proiecte se află în pregătire în valoare de cca. 4,63 mil. Euro, respectiv Axa Capacitate Administrativă 3 proiecte în valoare de cca. 0,47 mil. Euro, toate cele 3 proiecte se află în pregătire.

Pe Axa Turism au fost incluse spre promovare la finanțare un număr de 11 proiecte în valoare de cca. 30,50 mil. Euro, însă în perioada de referință nu a fost finalizat niciun proiect. Din cele 11 proiecte incluse în Programul Strategic, un număr de 9 proiecte în valoare de cca. 25,25 mil. Euro se află în pregătire, (un număr de 2 proiecte se află la stadiul de propunere sau Fișă de proiect).

Pe Axa Dezvoltare Urbană au fost incluse (în special proiecte ale Primăriei Timișoara), un număr de 196 proiecte în valoare totală de cca. 1.649,97 mil. Euro, din care un număr de 32 proiecte în valoare de cca. 62,09 mil. Euro au fost finalizate în perioada de referință analizată, iar un număr de 22 proiecte se află în implementare în valoare de cca. 202,88 mil. Euro. Un număr de 28 proiecte în valoare de cca. 31,73 mil. Euro se află în pregătire documentație (SPF, SF, PT).

Cel mai mare număr de proiecte incluse și promovate spre finanțare se înregistrează pe Axa Dezvoltare rurală, proiecte promovate de către APL din județul Timiș.

Astfel, în perioada de referință pe această axă au fost promovate un număr total de 454 proiecte în valoare totală de cca. 273,82 mil. Euro, din care un număr de 154 proiecte au fost finalizate, în valoare de cca. 127,93 mil. Euro, 101 proiecte se află în implementare cu o valoare totală de cca. 92,67 mil. Euro, iar un număr de 28 proiecte în valoare de cca. 58,67 mil Euro se află în pregătire documentație.

Pe Axa Cooperare Teritorială au fost incluse spre promovare la finanțare un număr de 42 proiecte în valoare de cca. 62,55 mil. Euro, în perioada analizată nu a fost finalizat nici un proiect. Din cele 42 proiecte incluse în Programul Strategic, un proiect se află în implementare în valoare de cca. 6 mil. Euro, iar un număr de 8 proiecte în valoare de cca. 14,64 mil Euro se află în pregătire. Celelalte 33 proiecte incluse, se află la stadiul de Fișă Proiect sau Propunere.

Pe Axa Cultură, au fost incluse spre promovare la finanțare un număr de 14 proiecte în valoare de cca. 54,77 mil. Euro, nefiind finalizat niciun proiect. Un număr de 2 proiecte în valoare de cca. 6 mil. Euro se află în implementare, iar 2 proiecte în valoare cca. 12 mil. Euro se află în pregătire. Celelalte 10 proiecte incluse în Programul strategic se află la stadiul De Fișă Proiect sau Propunere.

Din tabelul 2.1, respectiv Graficul nr. 2.3 și Graficul nr. 2.4, reiese faptul că Rata de realizare (RR) a Programului Strategic Multianual județul Timiș 2015-2023 pentru proiectele APL Timiș și Instituții identificate este de cca. 47,12%, fiind dată de raportul procentual dintre numărul proiectelor finalizate și în implementare, și numărul proiectelor propuse. Cel mai mare procent al Ratei de realizare (RR) se înregistrează pe Axa Mediu cca. 75%, iar cel mai mic procent al RR a fost înregistrat pe Axa Capacitate administrativă (0,00%).

Rata de accesare (RA) a fondurilor nerambursabile este de cca. 23,29%, aceasta fiind dată de raportul procentual dintre valoarea totală a proiectelor finalizate și în implementare, și valoarea totală a proiectelor incluse spre finanțare în Programul Strategic. Cel mai mare procent al RA a fost înregistrat pe Axa Mediu 97,68 %, iar cea mai mică Rată de Accesare a fost înregistrată pe Axa Capacitate Administrativă 0,00%, aceasta din cauza faptului că, din cele 3 proiecte incluse și promovate pentru finanțare, toate se află în pregătire documentație.

Indicatori Analiza Stadiu implementare - proiecte ale APL și Instituții identificate incluse în Programul Strategic Multianual de Dezvoltare aferent SDES Timiș 2015-2020(2023), pentru pregătirea, promovarea și implemenatarea proiectelor de investiții finanțări realizate exclusiv de la bugetul propriu al APL/Instituții Identificate *

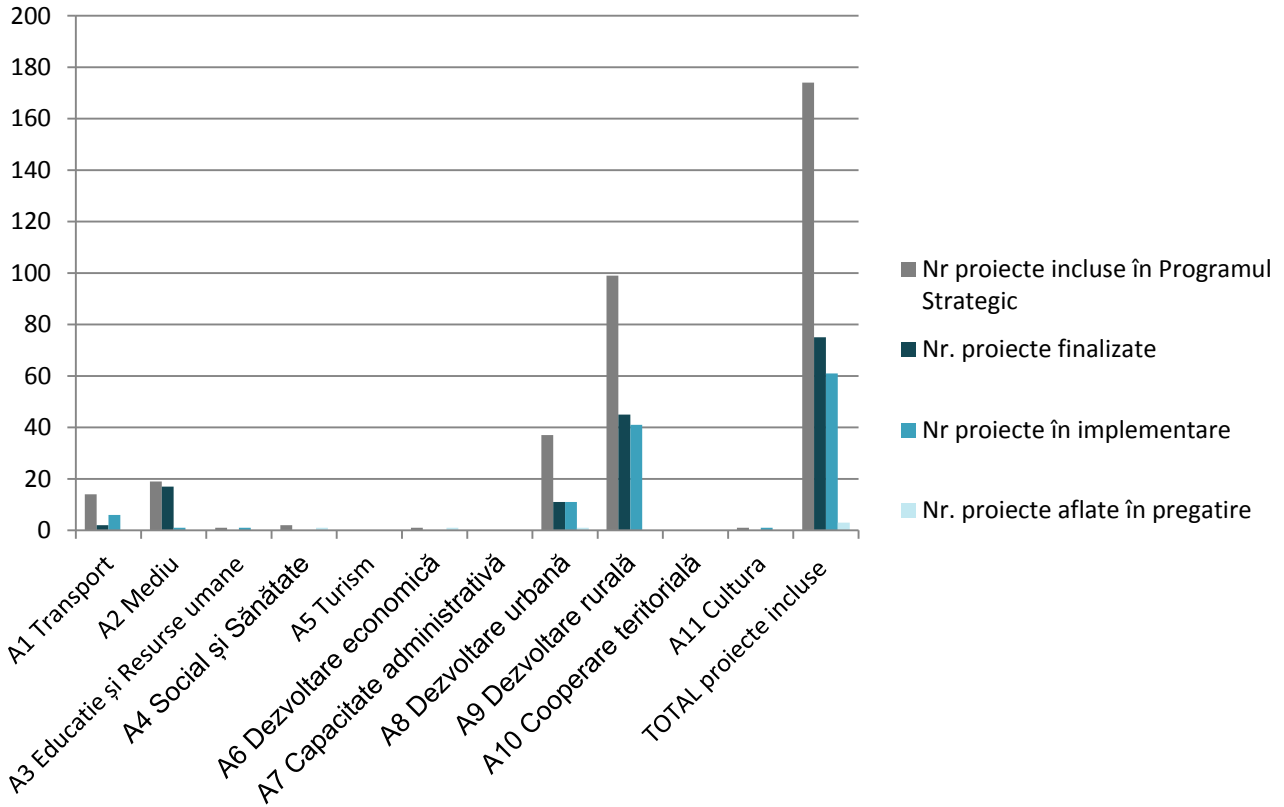
TABEL 5 ANALIZA GRAD IMPLEMENTARE PROIECTE ALE APL ȘI INSTITUȚII IDENTIFICATE, INCLUSE ÎN PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL DE DEZVOLTARE AFERENT SDES TIMIȘ 2015-2020(2023) FINANȚĂRI REALIZATE EXCLUSIV DE LA BUGETUL PROPRIU AL APL/INSTITUȚII IDENTIFICATE

Axa SDES Timiș 2015-2020(2023)	Nr. proiecte incluse (prevazute) spre finanțare în Programul Strategic	Valoare proiecte incluse (prevăzute) spre finanțare în Programul Strategic (mil. Euro)	Nr. proiecte finalizate	Valoare proiecte finalizate (mil. Euro)	Nr. proiecte afiate în implementare	Valoare proiecte afiate în implementare (mil. Euro)	Nr. proiecte afiate în pregătire	Valoare proiecte afiate în pregătire (mil. Euro)
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Transport	14	5,54	2	0	6	4,61	0	0
2. Mediu	19	15,79	17	5,44	1	1,50	0	0
3. Educație și Resurse Umane	1	13,27	0	0	1	13,27	0	0
4.Social și Sănătate	2	2,11	0	0	0	0	1	0
6.Dezvoltare Economică	1	0	0	0	0	0	1	0
8. Dezvoltare Urbană	37	52,71	11	19,05	11	31,92	1	1,22
9. Dezvoltare Rurală	99	32,36	45	14,66	41	12,66	0	0
10.Cooperare Teritorială	0	0	0	0	0	0	0	0
11.Cultura	1	5,25	0	0	1	5,25	0	0
Total	174	127,03	75	39,15	61	69,21	3	1,22

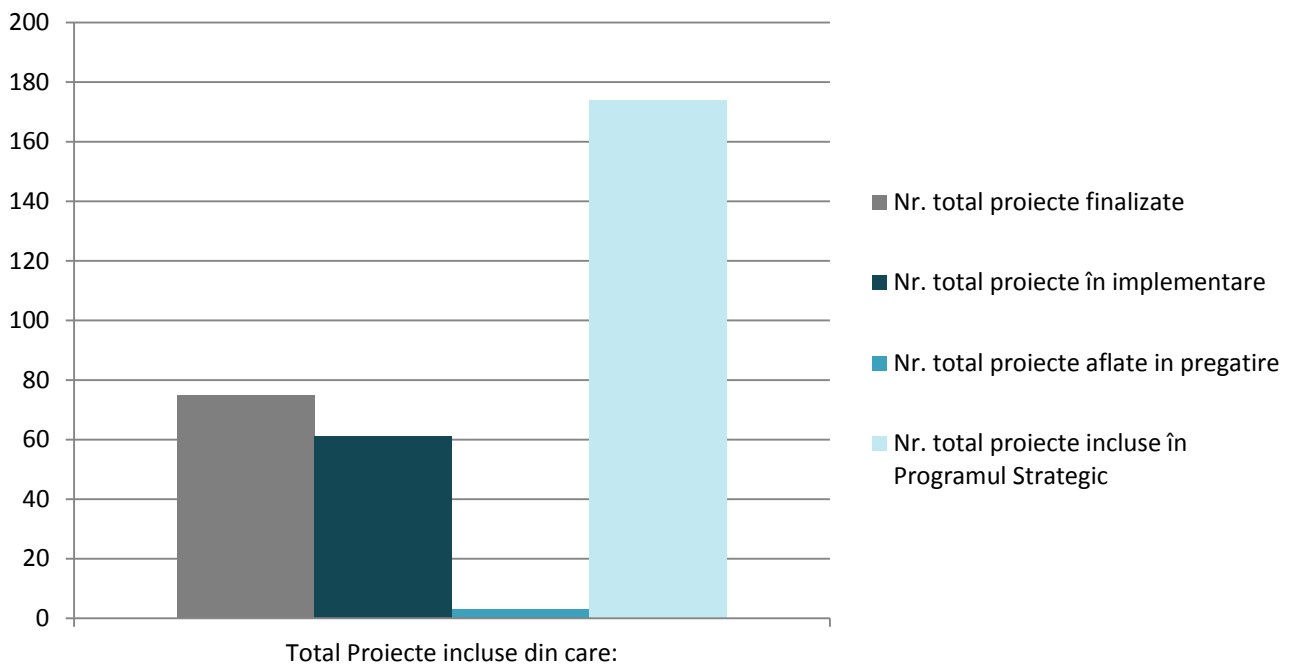
Sursa: Programul Strategic Multianual al județului Timiș 2015-2020(2023) date prelucrate

Nota: * Cursul de referință luat în calcul este de 4,8 lei=1 euro

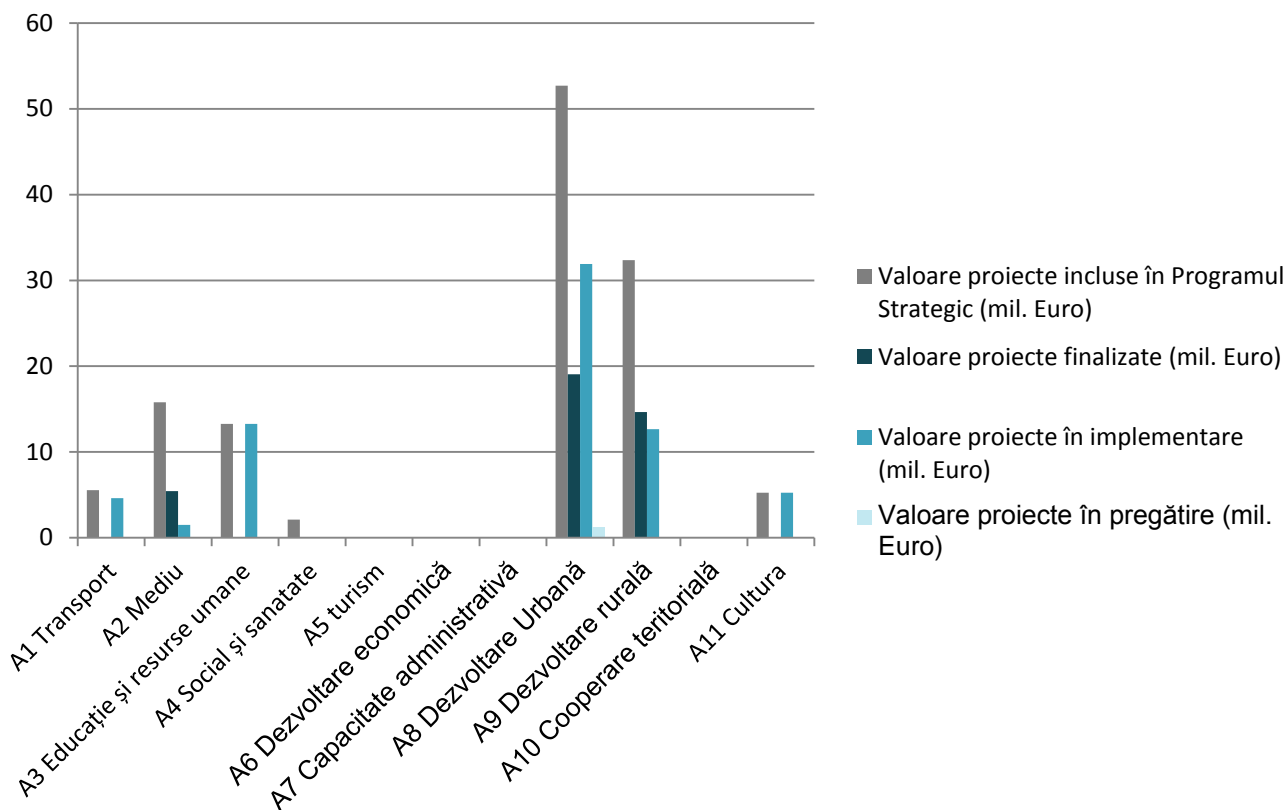
FIGURA 20 NUMĂR PROIECTE INCLUSE ÎN PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL 2015-2020(2023) FINANȚĂRI EXCLUSIV DIN FONDURI PROPRII ALE APL / INSTITUȚII IDENTIFICATE

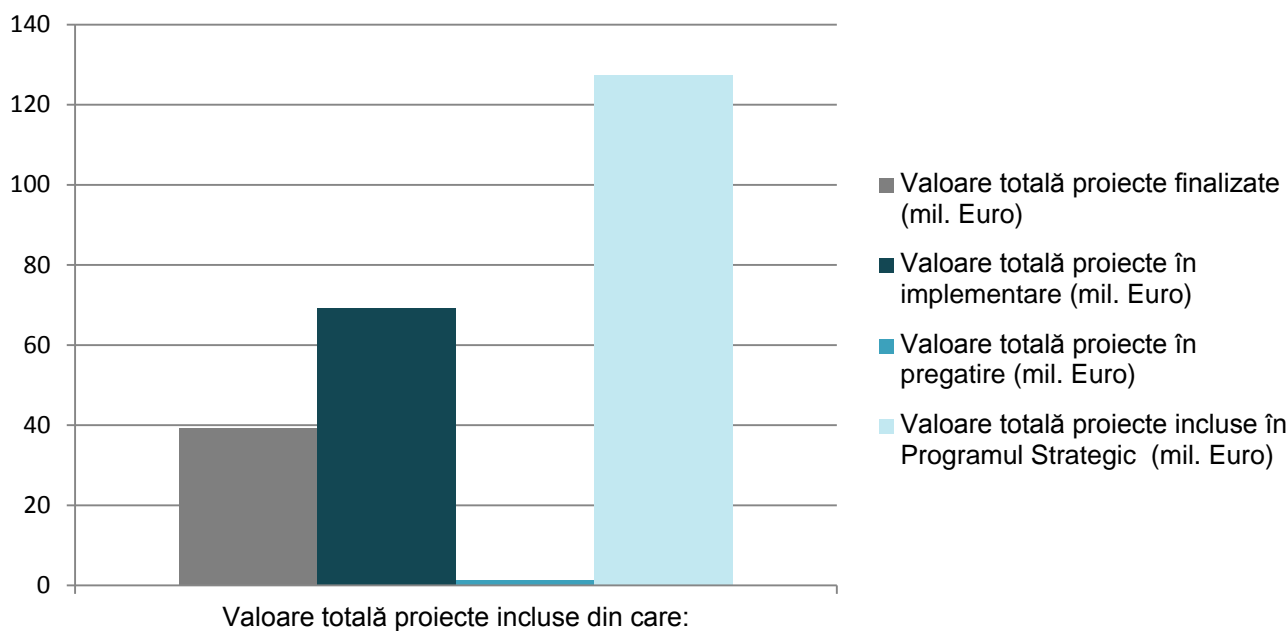
FIGURA 21 NUMĂR TOTAL PROIECTE INCLUSE ÎN PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL 2015-2020(2023) FINANȚĂRI EXCLUSIV DIN FONDURI PROPRII ALE APL / INSTITUȚII IDENTIFICATE

FIGURA 22 VALOAREA PROIECTELOR INCLUSE ÎN PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL 2015-2020(2023) FINANȚĂRI EXCLUSIV DIN FONDURI PROPRII ALE APL / INSTITUȚII IDENTIFICATE

FIGURA 23 VALOAREA TOTALĂ A PROIECTELOR INCLUSE ÎN PROGRAMUL STRATEGIC MULTIANUAL 2015-2020(2023) FINANȚĂRI EXCLUSIV DIN FONDURI PROPRII ALE APL / INSTITUȚII IDENTIFICATE

În perioada de referință analizată, conform tabel nr.2.2, respectiv Graficul nr 2.7 și Graficul nr. 2.9, numărul de proiecte propuse spre finanțare exclusiv din bugetul propriu CJ Timiș, incluse în Programul Strategic Multi-annual de Dezvoltare Socio - Economică a județului Timiș, aferent SDES Timiș pentru perioada 2015-2023, este de 174

proiecte, în valoare totală estimată de cca.127,03 mil. Euro, din care un număr de 75 proiecte au fost finalizate în perioada de referință, în valoare totală de cca. 39,15 mil. Euro, iar un număr de 61 proiecte se află în implementare, în valoare de cca. 69,21 mil. Euro. De asemenea, un număr de 3 proiecte în valoare de 1,22 mil Euro se aflau în pregătire, diferența de cca. 34 proiecte se află la stadiul de Fișă de proiect sau Propunere.

Cel mai mare număr de proiecte au fost incluse în Programul Strategic și prevăzute a se finanța din bugetul propriu al APL și Instituții identificate, pe Axa Dezvoltare Rurală - 99 proiecte (proiecte ale APL Timiș) în valoare totală de cca. 32,36 mil. Euro, din care au fost finalizate în perioada de referință analizată, un număr de 45 proiecte în valoare de cca. 14,66 mil. Euro, iar un număr de 41 proiecte în valoare estimată de cca. 12,66 mil. Euro se află în implementare.

Din tabelul 2.2 rezultă faptul că pe Axa Turism , respectiv Capacitate administrativă nu au fost prevăzute proiecte spre finanțare din bugetul propriu, de către APL Timiș și Instituții Identificate.

Pe Axa Transport din cele 14 proiecte incluse în Programul Strategic Multianual, în valoare de cca. 5,54 mil. Euro, un număr de două proiecte au fost finalizate, iar un număr de 6 proiecte în valoare de cca. 4,61 mil. Euro se aflau în implementare.

Pe Axa Mediu, au fost incluse și prevăzute spre finanțare din bugetul propriu, un număr de 19 proiecte în valoare de cca. 15,79 mil. Euro, din care 17 proiecte au fost finalizate, în valoare de cca. 5,44 mil. Euro, iar un proiect în valoare de 1,50 mil. Euro se afla în implementare.

Pe Axele Educație și resurse umane, Dezvoltare economică, respectiv Axa Cultura, a fost inclus în Programul Strategic Multianual câte un proiect pe fiecare Axă. Astfel pe Axa Educație și resurse umane a fost inclus un proiect în valoare de cca. 13,27 mil. Euro, proiect aflat în pregătire. Pe Axa Dezvoltare economică a fost inclus un proiect aflat în pregătire documentație, iar pe Axa Cultură a fost inclus un proiect în valoare de cca. 5,25 mil. Euro, proiect aflat în pregătire documentație.

Pe Axa Social și sănătate au fost incluse un număr de 2 proiecte, în valoare de cca. 2,11 mil. Euro, din care un proiect se află în pregătire documentație.

Pe Axa Dezvoltare Urbană au fost incluse în Programul Strategic Multianual spre finanțare, un număr de 37 proiecte în valoare totală de cca. 32,36 mil. Euro, din care un număr de 11 proiecte au fost finalizate în valoare de cca. 19,50 mil. Euro, un număr de 11 proiecte în valoare de cca. 31,92 mil. Euro se aflau în implementare, iar un proiect în valoare de cca. 1,22 mil. Euro se află în pregătire documentație.

Din graficul nr. 2.8, respectiv graficul nr. 2.10 se poate observa că numărul total de proiecte finanțate din fonduri proprii este de 174 de proiecte în valoare totală de cca. 127,03 mil. Euro.

Dacă se compară numărul de proiecte finanțate din fonduri nerambursabile UE și Guvernamentale cu numărul proiectelor finanțate din bugetul propriu al APL Timiș și Instituții identificate, se observă o diferență destul de mare și anume:

- din fonduri nerambursabile și Guvernamentale au fost incluse și prevăzute spre finanțare un număr total de 1025 proiecte în valoare totală de cca. 7.068,66 mil. Euro, față de un număr de numai 174 proiecte finanțate din fonduri proprii, în valoare de cca. 127,03 mil. Euro.

B.

ANALIZA TERITORIALĂ ȘI ADMINISTRATIVĂ

4. PROFIL SPAȚIAL ȘI DEZVOLTARE TERITORIALĂ

4.1. REȚEAUA DE LOCALITĂȚI

Județul Timiș se află în vestul României, pe teritoriul Regiunii de Dezvoltare Vest, alături de județele Arad, Caraș-Severin și Hunedoara. Analiza contextului teritorial presupune trei niveluri de referință:

- context suprateritorial-transfrontalier;
- context suprateritorial național/regional;
- context județean.

Rețeaua de așezări a județului va fi analizată și prin prisma elementelor ce pot influența dezvoltarea acestuia și anume direcțiile strategice, coridoarele de transport, polii urbani polarizatori, formele de asociere și cooperare teritoriale la fiecare nivel teritorial de referință.

4.1.1. CONTEXT SUPRATERITORIAL TRANSFRONTALIER

POLI DE DEZVOLTARE | Pornind de la contextul Europei de Est și a zonei balcanice din care face parte și județul Timiș, acesta se află în triunghiul format de capitalele europene Budapesta, Belgrad și București, cu care însă nu se află într-o competiție directă, pe fondul faptului că acești poli urbani au rolul de capitale naționale și o populație de peste 1,5 milioane de locuitori.

Poziția sa strategică în teritoriu, în apropierea graniței de vest, reprezintă o oportunitate pentru cooperarea transfrontalieră, susținută de apropierea dintre centrele urbane importante din România și Ungaria – Timișoara, Arad, Oradea, Szeged sau Debrecen. Acest fapt marchează importanța județului asupra teritoriului ce depășește limita regională și națională, județul Timiș având rolul de poartă de intrare în țară dinspre Serbia și Ungaria, fiind cel mai vestic județ al României. Acesta se învecinează la Vest cu județul Csongrád – Ungaria și la Sud-Vest cu provincia Voivodina – Serbia, legătura între aceste teritorii fiind asigurată de punctele de trecere a frontierei de la Cenad, respectiv cele de la Stamura, Moravița și Jimbolia.

AXE / CORIDOARE | Aflându-se pe direcția preferențială de legătură a României cu regiunile centrale și vestice ale Europei, Timișoara îndeplinește și rolul de hub (nod de transport intermodal) aerian regional prin legăturile disponibile către marile orașe (München, Frankfurt, Tirana, Hurghada, București, Barcelona, Madrid, Dortmund, Milano sau Londra). Totodată dubla reorientare a accesibilității spre Europa Centrală și spre București este accentuată și de faptul că reprezintă un nod în rețeaua TEN-T pe coridorul Rin Dunăre și constituie o oportunitate de conectare a rețelei de așezări a județului la rețeaua europeană.

Rețeaua trans-Europeană de transport (TEN-T) joacă un rol important în crearea unei rețele intermodale la nivel European ce include linii feroviare, drumuri, căi navigabile interioare, rute de transport maritime, porturi și aeroporturi și vizează creșterea competitivității economice și coeziunii sociale.

În acest context, relația Budapesta -Timișoara-București are un potențial major în contextul în care Timișoara se află la aproximativ 400 km distanță de două așezări de peste 1 un milion de locuitori și pe coridorul Orient East-Med din rețeaua TEN-T.

Mai mult, rolul căilor ferate de pe rețeaua TEN-T Core este acela de a asigura conectivitatea feroviară internațională și națională inclusiv pe teritoriul României și propune coridoare feroviare în lungul cărora au fost modernizate sau sunt în curs de modernizare căile ferate. Traseul de cale ferată TEN-T identificat pe raza județului este București – Craiova – Dr. Tr. Severin – Caransebeș – Lugoj – Timișoara.

Pe lângă existența căilor ferate din rețeaua TEN-T, căile ferate cu potențial de conectivitate transfrontalieră sunt situate în zona de graniță și se conectează cu căile ferate din țările învecinate (căi ferate cross-border). Acestea pot asigura legături secundare transfrontaliere de exemplu: Timișoara – Jimbolia (SRB)

În ceea ce privește legăturile rutiere transfrontaliere și intențiile viitoare de dezvoltare, propunerea de reabilitare a drumului eurotrans Timișoara – Stomora Moravița (SRB) este așteptată să creeze o axă de dezvoltare Timișoara-Belgrad, ce va facilita schimburi cu o piață emergentă în care interesele economice pot fi promovate mutual, inclusiv oferirea unei alternative de acces la coridorul IV pan-european

În contextul, marilor proiecte de infrastructură propuse, distanța dintre localitățile aflate în același sistem devine relativă, iar sistemul de așezări devine din ce în ce mai influențat de poziția pe care o ocupă în diferitele rețele internaționale de transport.

ZONE FUNCȚIONALE / MODELE DE COOPERARE | La nivel regional, județele Timiș, Arad, Caraș-Severin și Hunedoara fac parte din Euroregiunea Dunăre-Criș-Mureș-Tisa (DKMT), ce are ca obiectiv cooperarea trilaterală între regiuni din România, Ungaria și Republica Serbia, precum și promovarea dezvoltării socio-economice a întregii arii de cooperare în vederea integrării în procesele moderne ale Europei.

Județul Timiș face parte de asemenea și din Programul IPA de cooperare transfrontalieră România Serbia alături de județele Mehedinți, Caraș-Severin și Timiș, Borski, Branicevski, Juzno Banatski, Srednje Banatski, Severno Banatski. De asemenea, acesta face parte și din Programul Interreg V-A România – Ungaria 2021-2027 în cadrul căruia va beneficia de asistență financiară comunitară nerambursabilă și va participa la un inițative de cooperare transfrontalieră alături de județele Arad Bihor și Satu Mare din România, precum și Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés și Csongrád din Ungaria.

4.1.2. CONTEXT SUPRATERITORIAL NAȚIONAL / REGIONAL

POLI DE DEZVOLTARE | Județul Timiș găzduiește una dintre cele trei capitale primare¹⁸ ale României, alături de Iași și Cluj-Napoca¹⁹, fiind totodată fosta capitală a regiunii istorice Banat, iar în prezent având rolul de pol de creștere la nivelul Regiunii Vest. De-a lungul timpului orașele-capitală (la nivelul regiunilor istorice) au funcționat istoric independent, în timp ce crearea în jurul acestora a unor sisteme de localități reprezintă o tendință mai recentă, fiind influențată de mobilitatea ridicată a populației și bunurilor, precum și a diferitelor tipuri de asocieri care stabilesc din ce în ce mai mult între așezări.²⁰ Municipiul Timișoara depășește ca populație și importanță celelalte municipii din județ, cum este cazul Lugojului sau celelalte municipii reședință de județ din regiune, precum în cazul municipiilor Arad (județul Arad), Deva (județul Hunedoara) sau Reșița (județul Caraș-Severin). La Recensământul Populației și al Locuințelor din 2011, Municipiul Timișoara se clasa pe locul 3 la nivel național, cu o populație de 319.279 de locuitori.

În teoria polilor de creștere formulate de F. Perroux în 1955, conceptul desemnează un grup dinamic și integrat de industrii, organizat în jurul unui sector industrial propulsiv, capabil de dezvoltare rapidă și de generare a unei creșteri prin efecte de multiplicare și diseminare în restul sectoarelor economiei. Acest concept din domeniul economiei a fost transpus spațial la nivel național, prin politica polilor de creștere ce are ca obiectiv inducerea unei creșteri economice rapide și crearea unor legături socio-economice intense cu zonele înconjurătoare ale centrelor de dezvoltare. În legislația din România, au fost definite mai multe categorii de centre urbane: 7 poli de creștere (câte unul pentru fiecare regiune de dezvoltare, cu excepția regiunii București-Ilfov) și 13 poli de dezvoltare urbană de importanță regională. Prin HG 998/2008 pentru desemnarea polilor de creștere și a polilor de dezvoltare urbană și implicit a zonelor metropolitane formate în jurul polilor de creștere, în care se realizează

¹⁸ Orașe ce au reprezentat capitalele fostelor regiuni istorice Moldova, Transilvania, Banat, cu o importanță majoră în țară, importanță care se manifestă permanent în toate domeniile vieții sociale a țării

¹⁹ Strategia de Dezvoltare Teritorială a României

²⁰ Strategia de Dezvoltare Teritorială a României

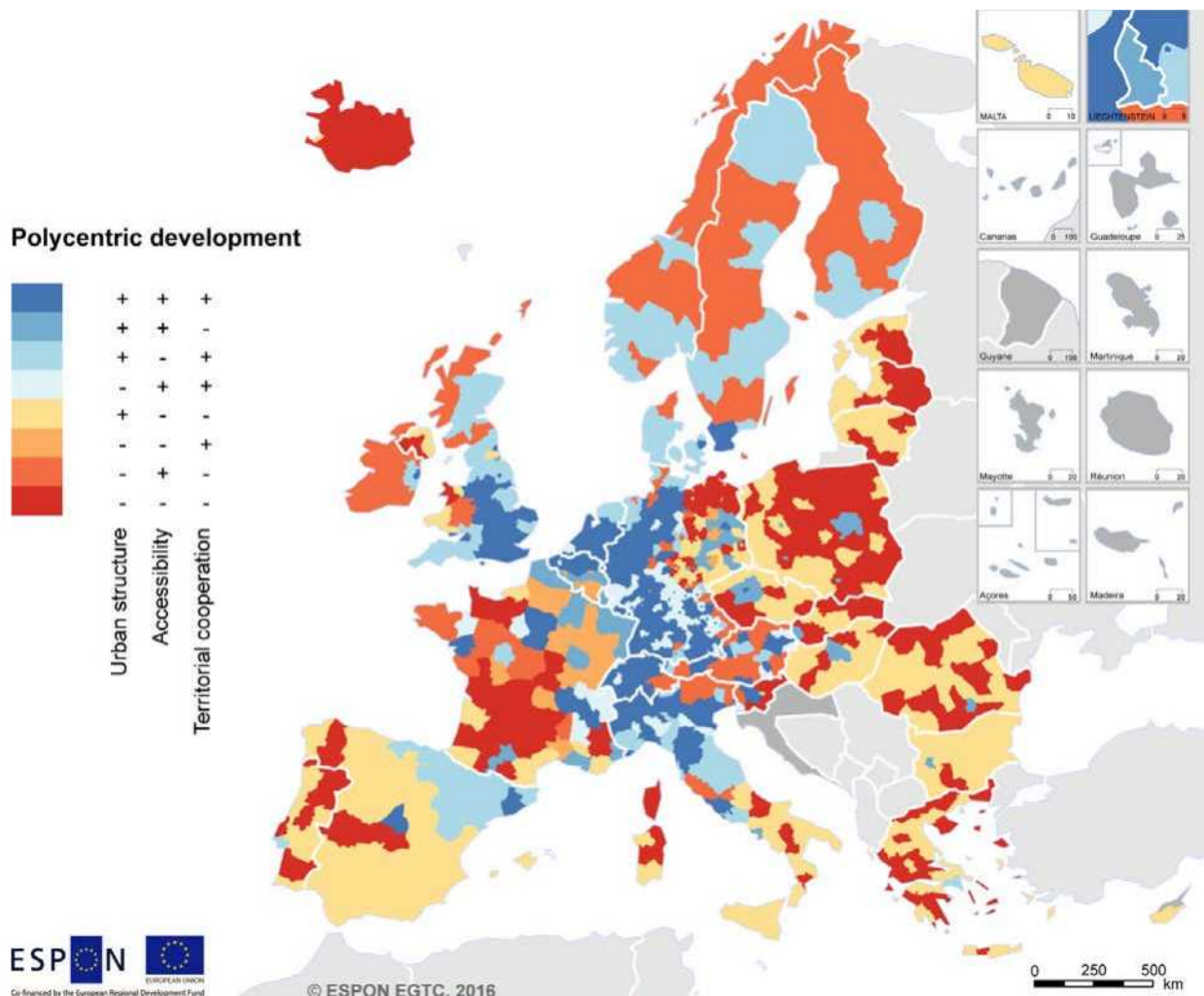
cu prioritate investiții din programele cu finanțare comunitară și națională, Municipiul Timișoara a fost desemnat pol de creștere al Regiunii Vest, iar municipiul Arad - pol de dezvoltare.

În același timp, pornind de la direcțiile prevăzute la nivelul Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României, Timișoara se află pe axa de dezvoltare Timișoara-Arad-Oradea-Satu Mare, fapt ce poate conduce la accentuarea unei conexiuni Timișoara-Arad. Aceasta se poate realiza prin dezvoltarea transportului feroviar de mare viteză, inclusiv dublarea căii ferate existente între cele două centre urbane în contextul în care acest sistem urban a căpătat o importanță deosebită datorită faptului că reprezintă al doilea pol economic din România, după capitală.

Conceptul de cooperare policentrică teritorială este tratat și în studiul ESPON, Polycentric Territorial Structures and Territorial Cooperation, conform căruia dezvoltarea policentrică poate determina o masă economică critică, obținută prin sprijinul centrelor urbane ce oferă o dezvoltare mai echilibrată între regiuni și mai multe relații de cooperare și funcționalitate urban-rural. Conform studiului, modelele de dezvoltare policentrică identificate la diferite scări teritoriale sunt definite de trei criterii:

- Structura ierarhica a rețelei urbane ce accentuează nodurile urbane de diferite dimensiuni și funcții;
- Modelele de accesibilitate ce dezvăluie mobilitatea în cadrul regiunii, al țării sau în interiorul spațiului UE;
- Structurile și practicile de cooperare teritoriala existenta.

FIGURA 24. POTENȚIALUL DEZVOLTĂRII POLICENTRICE

Sursa: ESPON.eu

Conform criteriilor enunțate mai sus se poate remarca:

- sistemul de așezări din județul Timiș se bucură de densitate ridicată a așezărilor urbane;
- beneficiază de o accesibilitate medie la nivel european înregistrând un scor de 100, pe o scară de la 0 la 180;
- tipologia de cooperare teritorială este orientată către formarea sistemelor urbane, fără încadrarea vreunui pol urban în clasificarea de tip FUA & MEGA.²¹

Prin urmare, conform studiului pentru dezvoltarea cooperării policentrice teritoriale la nivelul țării este esențială creșterea accesibilității și promovarea cooperării teritoriale.

AXE / CORIDOARE | Regiunea Vest se bucură de prezența unor trasee importante de transport naționale și interregionale, acestea constituind axe de dezvoltare la nivelul teritoriului.

În prezent, județul Timiș este traversat de importante drumuri europene:²²

- Drumul european E70 (DN 59 și DN 6) care intră în țară din Serbia pe la PCTF Stamora Moravița și face legătura, prin Timișoara, cu sudul țării și cu capitala, București;
- Drumul european E 671 (DN 69), care străbate județul de la nord la sud, asigurând o bună legătură cu Ungaria, respectiv Europa Centrală.

Proiectele de autostrăzi de la nivelul național și regional constituie de asemenea coridoare majore, ce definesc o serie de relații puternice în teritoriu: autostrada Arad Timișoara (finalizată), Timișoara Lugoj (finalizată), Lugoj Deva (în construcție).²³

În același timp, în prezent, pe raza județului Timiș rețeaua feroviară are o lungime de 795 km din care 113 km sunt de cale electrificată. Pe teritoriul județului Timiș rețeaua feroviară este formată dintr-o magistrală (900) și 18 linii secundare care aparțin magistrelor 900 (București Timișoara), 200 (Brașov-Curtici) și 300 (București-Episcopia Bihor). Magistrala 900 de cale ferată, al cărei traseu este București(nord) Roșiori(nord) Craiova Filiași Caransebeș Timișoara(nord), străbate teritoriul județului pe relația Lugoj Timișoara.²⁴

Din punct de vedere al direcțiilor viitoare de dezvoltare, județul Timiș este situat pe coridorul rutier 2 București-Granița de Vest a României (OR2) ramura sudică și cea nordică, coridor propus prin Master Plan General de Transport al României.

Coridorul 2 București-Granița de Vest a României (OR2) ramura sudică, conectează capitala României cu granița de vest, traversând regiunea istorică Oltenia și centrele urbane: Pitești, Slatina, Craiova, Drobeta Turnu Severin.

Coridorul 2 București-Granița de Vest a României (OR2) ramura nordică traversează Transilvania, Țara Hațegului, Munții Apuseni prin orașele Pitești, Sibiu, Deva, Timișoara, Arad.

Rolul coridorului 2 este de a asigura o conexiune între România și Europa, dar și de a promova o conectivitate națională ce asigură fluxuri de investiție în contextul unei piețe economice comune.

În același timp, pe lângă coridorul cheie, la nivelul Master Planului Regional de Transport al României au fost propuse o serie de drumuri transregionale sau drumuri expres cu rolul de a asigura legătura între coridoare și de a conecta principalele axe de transport rutier la nivel național:

²¹ ESPON (2016), Polycentric Territorial Structures and Territorial Cooperation, Luxemburg: ESPON

²² PATJ Timiș (2012), Studiu de fundamentare Căi Majore de Circulație în județul Timiș

²³ PATJ Timiș (2012), Studiu de fundamentare Căi Majore de Circulație în județul Timiș

²⁴ PATJ Timiș (2012), Studiu de fundamentare Căi Majore de Circulație în județul Timiș

- Drumul expres Lugoj-Craiova ce are obiectivul de a spori eficiența economică a rețelelor de transport prin conectarea centrului industrial Craiova cu vestul țării și Ungaria. Ruta se conectează și la trecerea peste Dunăre Vidin-Calafat.
- Drumul transregional Arad-Oradea ce are ca obiectiv crearea de legături între municipiile reședință de județ și rețeaua TEN-T.

Conectivitatea la nivel teritorial a județului Timiș va fi facilitată pe viitor și de rutele de căi ferate intermagistrale ce asigură legătura între coridoarele TEN T și magistralele feroviare naționale. Căile ferate identificate în această categorie și propuse prin Master Plan General de Transport al României sunt: Lugoj Ilia și Timișoara Radna. De asemenea, un alt proiect important îl constituie și modernizarea infrastructurii feroviare pentru implementarea soluției de transport de tip tram-tren pe ruta Reșița Sud Bocșa Timișoara Nord și asigurarea legăturii cu aeroportul Traian Vuia. Soluția tram-tren determină o rețea de mijloace de transport care circulă atât pe liniile urbane cât și pe liniile de tren din afara localităților.

În același timp, conform PATN- Secțiunea I.A. sunt prevăzute următoarele direcții de dezvoltare de căi rutier în județul Timiș:

- Autostrada: Nădlac Arad Timișoara Lugoj Deva Sibiu Pitești București Lehliu Fetești Cernavodă Constanța;
  - Autostrada: Timișoara Stamura Moravița;
  - Autostrada: Lugoj Caransebeș Drobeta-Turnu Severin Filiași Craiova Calafat;
- Drum expres cu 4 benzi: Nădlac Timișoara.

ZONE FUNCȚIONALE / MODELE DE COOPERARE | Rolul municipiului la nivel național este întărit și de apartenența Timișoarei la sistemul inter-regional Patrulateral Vestului sau Alianța Vestului, format din Arad Cluj Napoca Oradea Timișoara. Printre obiectivele asumate de AVE se regăsesc îmbunătățirea relațiilor în teritoriu și anume “creșterea radicală a mobilității între cele patru orașe și nu numai, prin implementarea proiectelor de autostrăzi Transilvania, Via Carpathia, Timișoara Belgrad, dezvoltarea unei rețele de trenuri de mare viteză între cele patru orașe, dezvoltarea unei rețele de transport public inter-regional și intra-regional, creșterea mobilității ecologice în zona metropolitană prin proiecte de tip tren, tramvai, troleibuz, autobuz electric, metrou metropolitan, susținerea legii parteneriatului public-privat pentru proiecte de infrastructură și accesarea de fonduri europene în acest sens.”²⁵

Din punct de vedere al zonelor funcționale, trebuie menționat și sistemul urban Timișoara Arad, care se bucură de o conexiune facilă odată cu inaugurarea autostrăzii Timișoara Arad ce marchează o distanță de aproximativ 50 km între cele două centre urbane, având un potențial de dezvoltare ridicat datorită accesibilității crescute. Conform legii nr.351 din 2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național Secțiunea a IV-a Rețeaua de localități, conceptul de sistem urban este definit astfel: sistem de localități învecinate între care se stabilesc relații de cooperare economică, socială și culturală, de amenajare a teritoriului și de protecție a mediului, echipare tehnico-edilitară, fiecare păstrând-și autonomia administrativă. Momentan la nivel național este recunoscut doar sistemul urban Galați Brăila, centrele urbane ce îl compun aflându-se la o distanță de aproximativ 20 km.

În cazul sistemului urban Timișoara Arad, criteriul proximității nu constituie un factor determinant în formarea acestuia ci efectele și beneficiile de ordin strategic, administrativ și economic printre care putem enumera: efectul de piață cea de doua cea mai mare piață de desfacere din țară, economiile de aglomerare, complementaritatea funcțională, întărirea capacității de negociere și lobby la nivel național și european. De

---

²⁵ Site-ul oficial Capital. Disponibil la: <https://www.capital.ro/aliana-vestului-este-oficiala-patru-oras-se-separa-de-bucurest.html>

asemenea capacitatea de polarizare a arealului Timișoara – Arad este conturată și de existența unor centre universitare de prestigiu.²⁶

În contextul sistemului urban Timișoara – Arad, o definiție mai adecvată pentru acesta ar fi cea dată de Grupo Aduar²⁷: Sistemul urban este o asociere de așezări careia îi corespund unele funcțiuni supra-locale între un spațiu înțeles ca unitar. Aceste funcțiuni atrag sau generează fluxuri care depășesc limitele administrative ale fiecărui element al sistemului. Sistemul urban deține în general unele directive sau criterii de ordonare internă care structurează în ranguri sau niveluri, în funcție de poziția în sistem, cărora le corespund funcțiuni urbane progresiv mai specializate care deserveșc arii de influență cu creștere progresivă.

4.1.3. STRUCTURA REȚELEI DE LOCALITĂȚI – CONTEXTUL JUDEȚEAN

IERARHIA LOCALITĂȚILOR DUPĂ RANG ȘI CATEGORII DE MĂRIME | Județul Timiș este definit de o structură administrativă teritorială compusă din două municipii (Timișoara, Lugoj), 8 orașe (Ciacova, Gătaia, Recaș, Buziaș, Deta, Făget, Jimbolia, Sânicolau Mare), 89 comune și 313 sate, conform Legii nr. 290/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 2/1968 cu privire la organizarea administrativă a teritoriului României.

Conform clasificărilor localităților din Legea nr. 351/2001 cu modificările și completările ulterioare, Județul Timiș include următoarele²⁸:

- 1 localitate de rangul I (municipii de importanță națională, cu influență potențială la nivel european) municipiul Timișoara;
- 1 localitate de rangul II (municipii de importanță interjudețeană, județeană sau cu rol de echilibru în rețeaua de localități) municipiul Lugoj;
- 5 localități de rangul III (orașe) orașul Buziaș, Deta, Făget, Jimbolia, Sânicolau Mare;
- 339 de localități de rangul IV (sate reședință de județ).

Din punct de vedere al numărului de locuitori, în cadrul județului Timiș se regășesc următoarele tipologii de centre urbane:

- 1 oraș mare cu peste 100.000 locuitori – Municipiul Timișoara;
- 0 orașe mijlocii cu 50.000-99.999 locuitori;
- 1 oraș mijlociu cu 20.000-49.999 locuitori – Municipiul Lugoj;
- 2 orașe mici 10.000-19.999 locuitori – Oraș Jimbolia, Sânicolau Mare;
- 6 orașe mici 1.603-10.000 locuitori – Oraș Buziaș, Ciacova, Deta, Făget, Gătaia, Recaș.

REȚEAUA POLICENTRICĂ LOCALĂ | La nivel județean, sistemul centrelor urbane se concentrează în jurul municipiului Timișoara, care se poziționează relativ în centrul județului, celelalte localități urbane având o distribuție echilibrată sub forma unui inel concentric în jurul acestuia. Din punct de vedere funcțional, acesta reprezintă un sistem monocentric cu ușoare tendințe de policentricitate determinate de prezența municipiului Lugoj. Din punct de vedere al distribuției teritoriale a localităților, zona din nordul județului (Mașloc, Bogda, Brestovăț, Ghizela, Secaș, Bara) este încadrată conform Legii 351/2001 în categoria zonelor lipsite de orașe pe o

²⁶ Studiu de potențial privind dezvoltarea la nivelul municipiilor Timișoara și Arad, Avenza, 2007-2013

²⁷ Diccionario de geografía urbana, urbanismo y ordenación del territorio, Editorial Ariel, Barcelona, 2000

²⁸ PATJ Timiș (2013), Volumul 4 Populația și Rețeaua de localități

rază mai mare de 25-30 km, fapt ameliorat parțial prin înființarea orașului Recaș. Spre deosebire de aceasta, zona de sud a județului se bucura de o concentrare mai mare de localități urbane (Ciacova, Deta, Gătaia).²⁹

Prin urmare, putem identifica un potențial de dezvoltare a unor arii de cooperare între orașele din zona de sud a județului, ca urmare a acestei concentrări urbane pe o suprafață relativ restrânsă, cu distanțe scurte între centrele urbane. Astfel putem vorbi despre un spațiu mult mai concentrat, care ajutat de zona de influență a celor trei orașe poate deveni un areal cu relații teritoriale multiple. De asemenea, se conturează și premisele pentru o dezvoltare policentrică prin posibilitatea extinderii zonei Metropolitane Timișoara și constituirii zonei periurbane Lugoj, în timp ce Lugoj și Făget pot forma sisteme urbane de sprijin pentru sistemul urban Timișoara Arad.³⁰

AXE / CORIDOARE | Un factor esențial în sistemul de localități județean îl joacă infrastructura rutiera ce constituie principalele axe de dezvoltare la nivelul județului Timiș. Putem observa ca drumul european E70 grupează cele mai multe municipii și orașe cum ar fi Lugoj, Recaș, Timișoara sau Sânnicolau Mare. Restul orașelor sunt amplasate pe drumuri naționale care converg spre municipiul reședință de județ, astfel: Jimbolia este amplasat pe DN 59A, Deta pe DN 59, iar Gătaia pe DN 58B. Făgetul este amplasat pe DN 68A, care se unește în Lugoj cu drumul european E70. Dintre toate localitățile urbane numai Ciacova este conectat la rețeaua de transport prin drumuri județene (DJ 693B, DJ 595A)³¹.

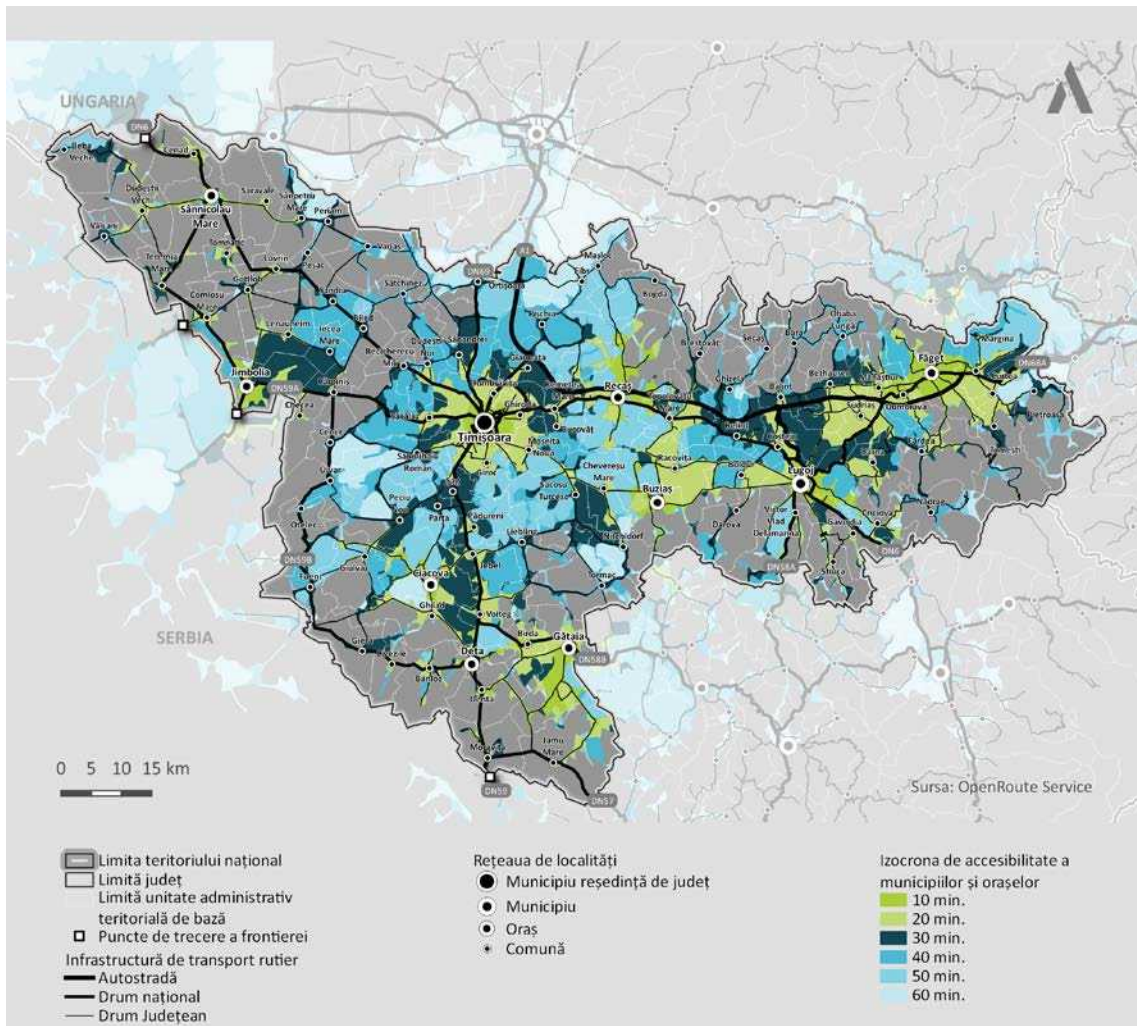
---

²⁹ Strategia de Dezvoltare Teritorială a României

³⁰ R. Radoslav, AM. Branea, S. Badescu, M. Gaman, T. Morar, I. Nicolau (2010), Organic Growth studies for territorial development, urbanism and urban design, editura Orizonturi Universitare

³¹ PATJ Timiș (2013), Volumul 4 Populația și Rețeaua de localități

FIGURA 25. IZOCRONE ACCESIBILITATE RUTIERĂ

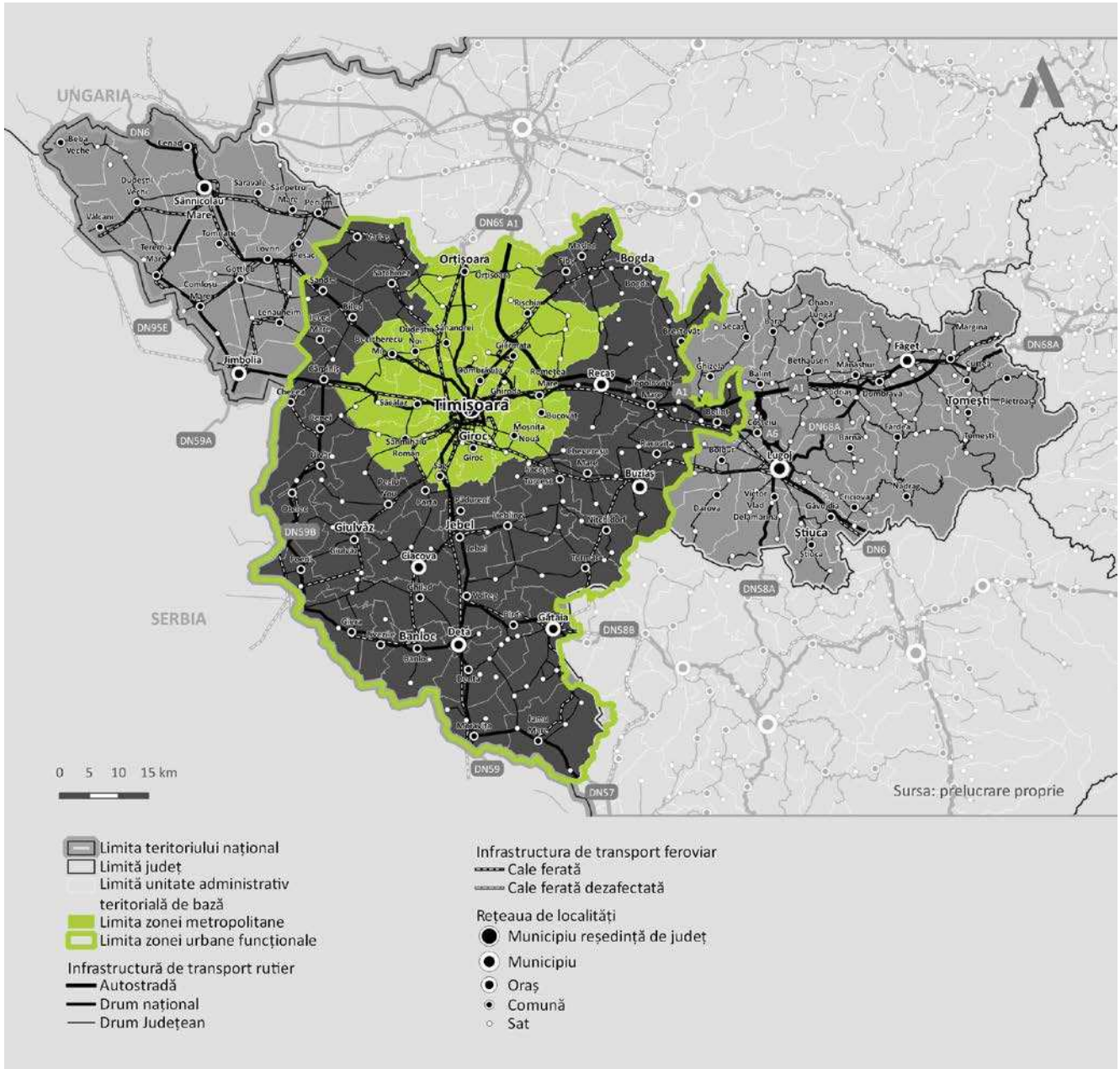

Sursa: <https://classic-maps.openrouteservice.org>

ZONE FUNCȚIONALE / MODELE DE COOPERARE | Din punct de vedere al influenței teritoriale, municipiul Timișoara a fost de-a lungul timpului un centru polarizator din punct de vedere economic, social și cultural pentru comunitățile din vecinătatea sa. În contextul de sporire a numărului de locuitori în localitățile suburbane, precum și de depopulare a municipiului Timișoara, în anul 2009 a fost înființată Asociația de Dezvoltare Intercomunitară a Polului de creștere Timișoara (zona metropolitană Timișoara), pentru un management integrat al zonei, în care s-au aliat 15 unități administrativ teritoriale municipiul Timișoara, comunele Becicherecu Mic, Bucovăț, Dudeștii Noi, Dumbrăvița, Ghiroda, Giarmata, Giroc, Moșnița Nouă, Orțișoara, Pișchia, Remetea Mare, Săcălaz, Sânmihaiu Roman, Șag și CJ Timiș. ³² La acestea s-au adăugat ulterior unitățile administrative Biled, Ciacova, Fibiș.

³² PATJ Timiș (2013), Volumul 4 Populația și Rețeaua de localități

FIGURA 26. ZONA METROPOLITANĂ ȘI ZONA URBANĂ FUNCȚIONALĂ (FUA)

Sursa: <https://adi-pct.ro/>

În același timp, conform metodologiei de identificare a zonelor urbane funcționale realizate de MDRAP, ce transpune directivele metodologiei OCDE, este identificat Timișoara ca oraș-centru polarizator în cadrul zonei urbane funcționale ce are în componență 49 de UAT, cu o suprafață totală de 4.100 kmp și o populație de 531.974 locuitori.³³

În concluzie, rețeaua de așezări de la nivelul județului Timiș prezintă o structură densă a centrelor urbane, cu o accesibilitate favorabilă datorită prezenței axelor de transport europene și naționale și cu un potențial sporit de formare a unor sisteme de cooperare în funcție de nivelul teritorial de referință studiat:

³³ PATN Rețeaua de localități-propunere revizuire

Context supraterritorial-transfrontalier:

- Budapesta Belgrad Timișoara București;
- Timișoara Arad Szeged Budapesta;
- Budapesta Timișoara București; Rețeaua de așezări din județele Timiș Arad Caraș-Severin - Bács-Kiskun Csongrád Vojvodina (DKMT);
- Rețeaua de așezări din județele Mehedinți Caraș-Severin Timiș Borski Branicevski Juzno Banatski Srednje Banatski Severno Banatski (Programul IPA).

Context supraterritorial național-regional:

- București Craiova Dr. Tr. Severin Caransebeș Lugoj Timișoara;
- Reșița Timișoara Arad Oradea Cluj-Napoca;
- Reșița Sud Bocșa Timișoara;
- Timișoara Arad.

Context județean:

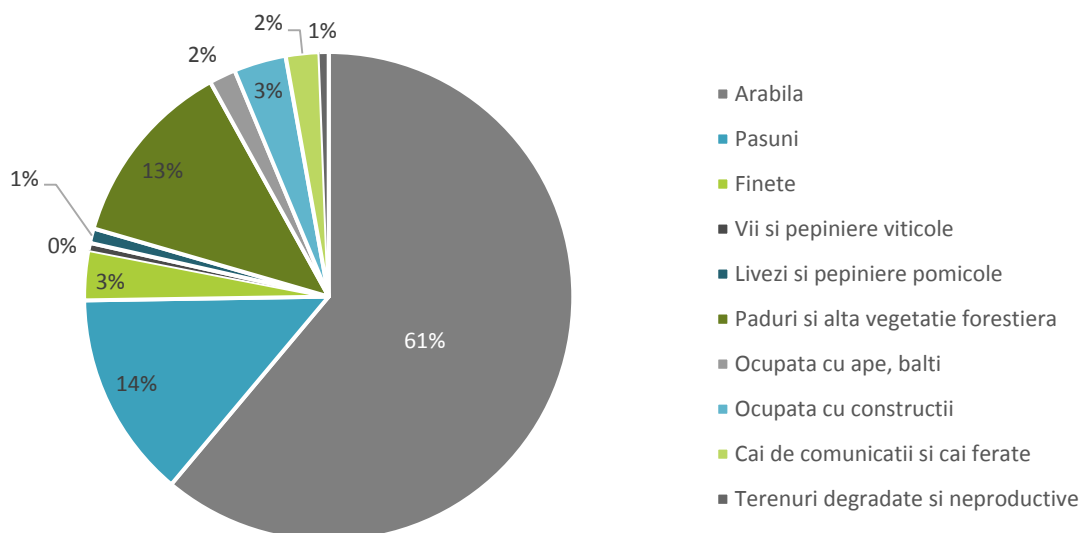
- Municipiul Timișoara comunele Becicherecu Mic Bucovăț Dudeștii Noi Dumbrăvița Ghiroda Giarmata și Giroc Moșnița Nouă Orțișoara Pișchia Remetea Mare Săcălaz Sânmihaiu Roman Șag (polul de creștere Timișoara);
- Zona periurbană Lugoj;
- Sistemul urban Ciacova Deta Gătaia.

4.2. ZONIFICAREA TERITORIULUI

Structura fondului funciar după modul de folosință al terenului este determinată de diversele funcțiuni economice la nivelul așezărilor, de contextul natural, precum și dezvoltarea zonelor construite și a infrastructurilor tehnice. În cazul județului Timiș, această structură se prezintă după cum urmează:

FIGURA 27. SUPRAFAȚA FONDULUI FUNCJAR DUPĂ MODUL DE FOLOSINȚĂ ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN ANUL 2014

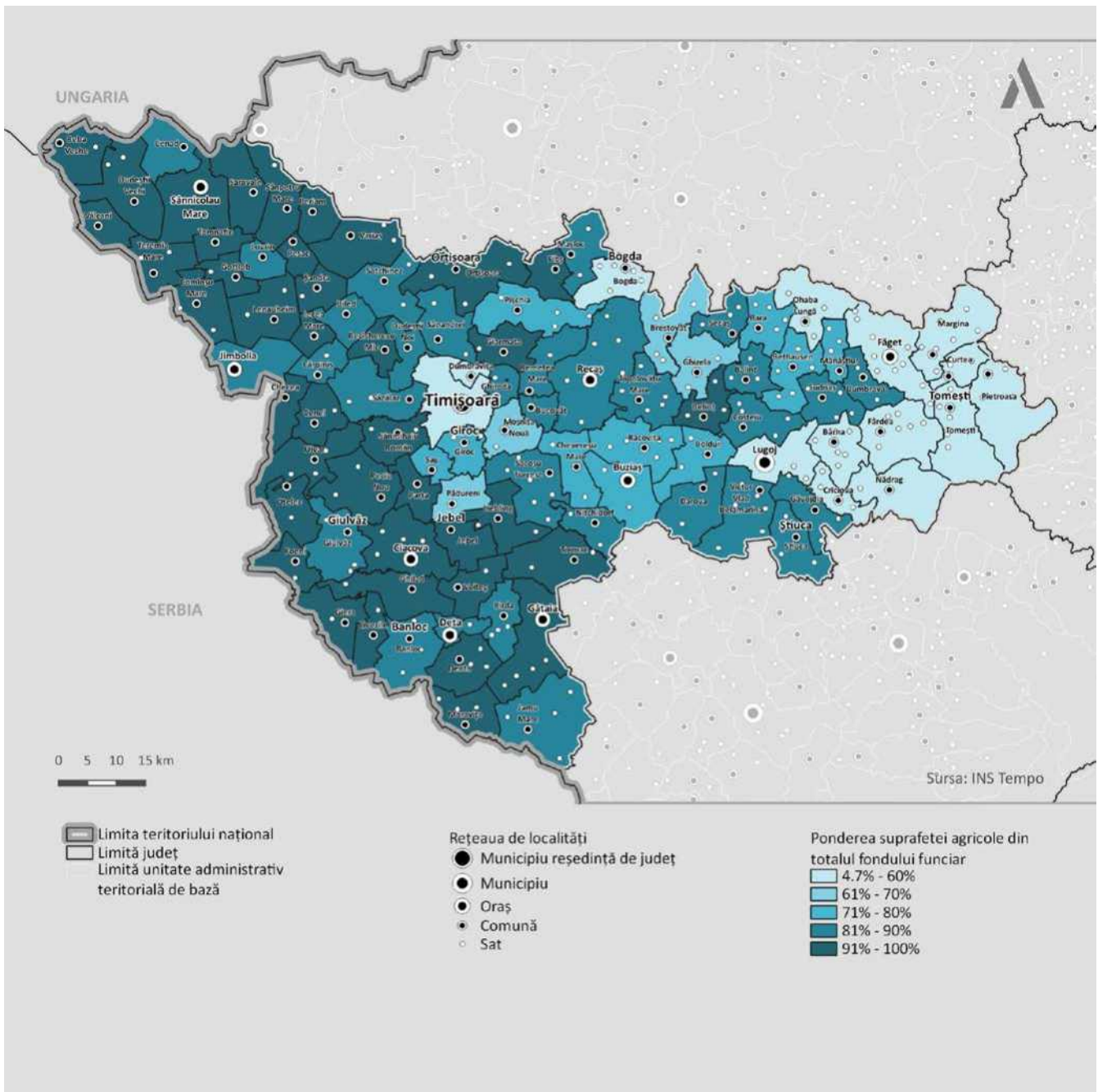
Sursa: Baza de date INS Tempo

În ceea ce privește zonificarea teritoriului județean, aceasta este caracterizată de o pondere ridicată a suprafeței arabile (peste 61% din totalul fondului funciar), traversată sau mărginită de importante ape curgătoare cum fi Bega, Bega Veche, Timiș, Bârzava, Moravița, Nădrag și Aranca precum și acoperită de corpuri de apă majore precum cel mai mare lac din vestul României, lacul Surduc (530 ha). Mai mult, unele dintre aceste caracteristici se remarcă și la nivel local, mai mult de trei sferturi din UAT-urile județului Timiș fiind acoperite în proporție de peste 60% de terenuri agricole.

În partea nord vestică a județului se concentrează cele mai multe UAT-uri cu o pondere ridicată a terenurilor arabile., în timp ce spre zona de est încep să se remarce terenurile acoperite de pășuni și livezi și alături de zonele cu păduri datorită altitudinilor mai ridicate ale terenului. Trebuie menționat însă și faptul că fondul forestier a cunoscut degradări de-a lungul timpului prin exploatarea nerațională a unor suprafețe, însă la nivelul județului Timiș această problemă nu este la fel de gravă precum în alte zone ale țării, fiind în același timp luate și măsuri de regenerare precum evenimentele de plantare forestieră, astfel încât în anul 2019 s-a înregistrat și o creștere a suprafeței fondului forestier.

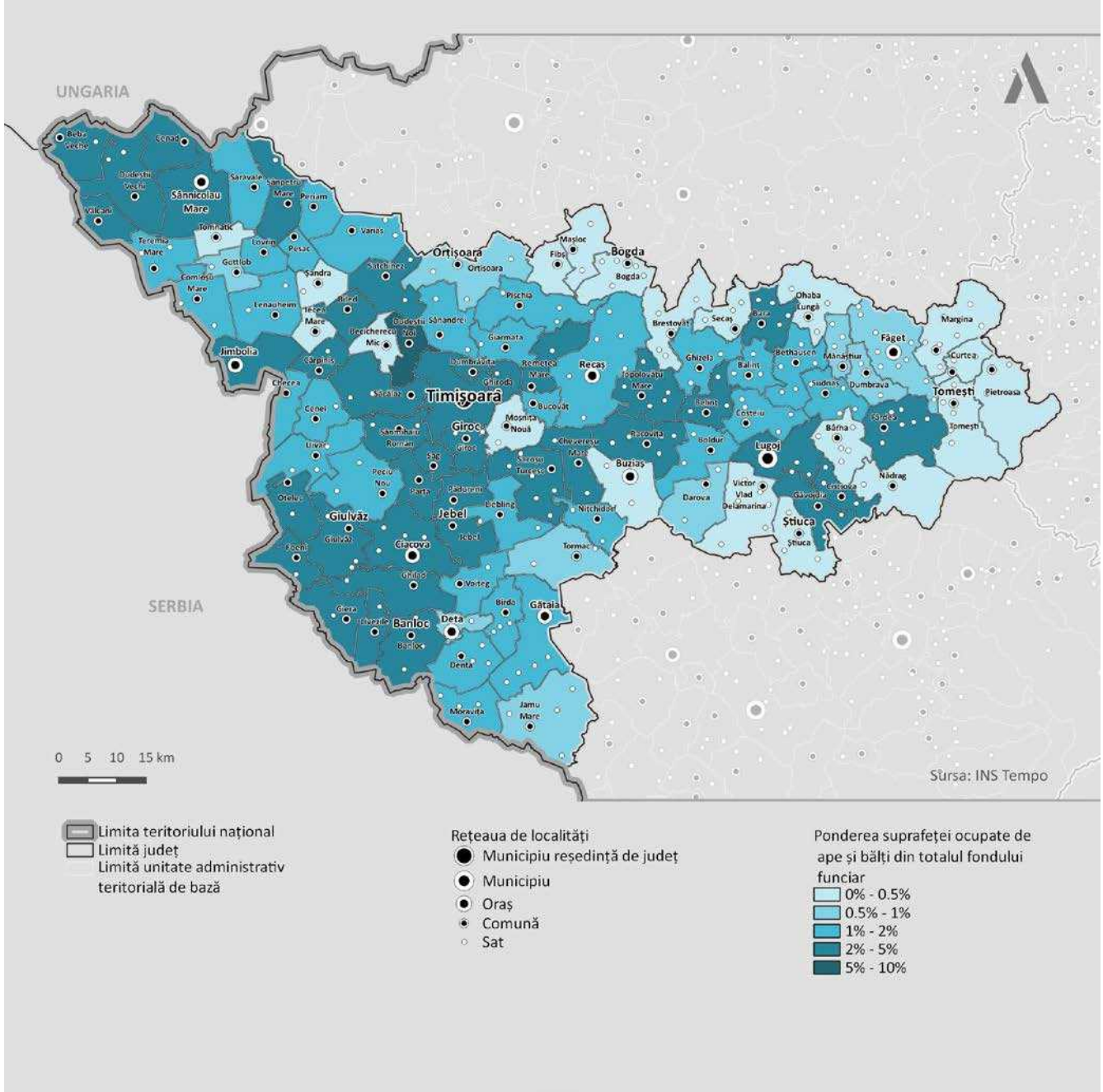
În ceea ce privește resursele de apă, acestea reprezintă aproximativ 2% din suprafața totală a județului, Acestea se compun din două bazine hidrografice: Bega Timiș Caraș și Mureș. Cele mai importante râuri din acest județ se consideră a fi: Bega, Bega Veche, Timiș, Bârzava, Moravița, Nădrag din bazinul hidrografic Bega Timiș Caraș și Aranca din bazinul hidrografic Mureș.

FIGURA 28. PONDERA SUPRAFETEI AGRICOLE DIN TOTALUL FONDULUI FUNCINAR AL JUDEȚULUI TIMIȘ, 2014

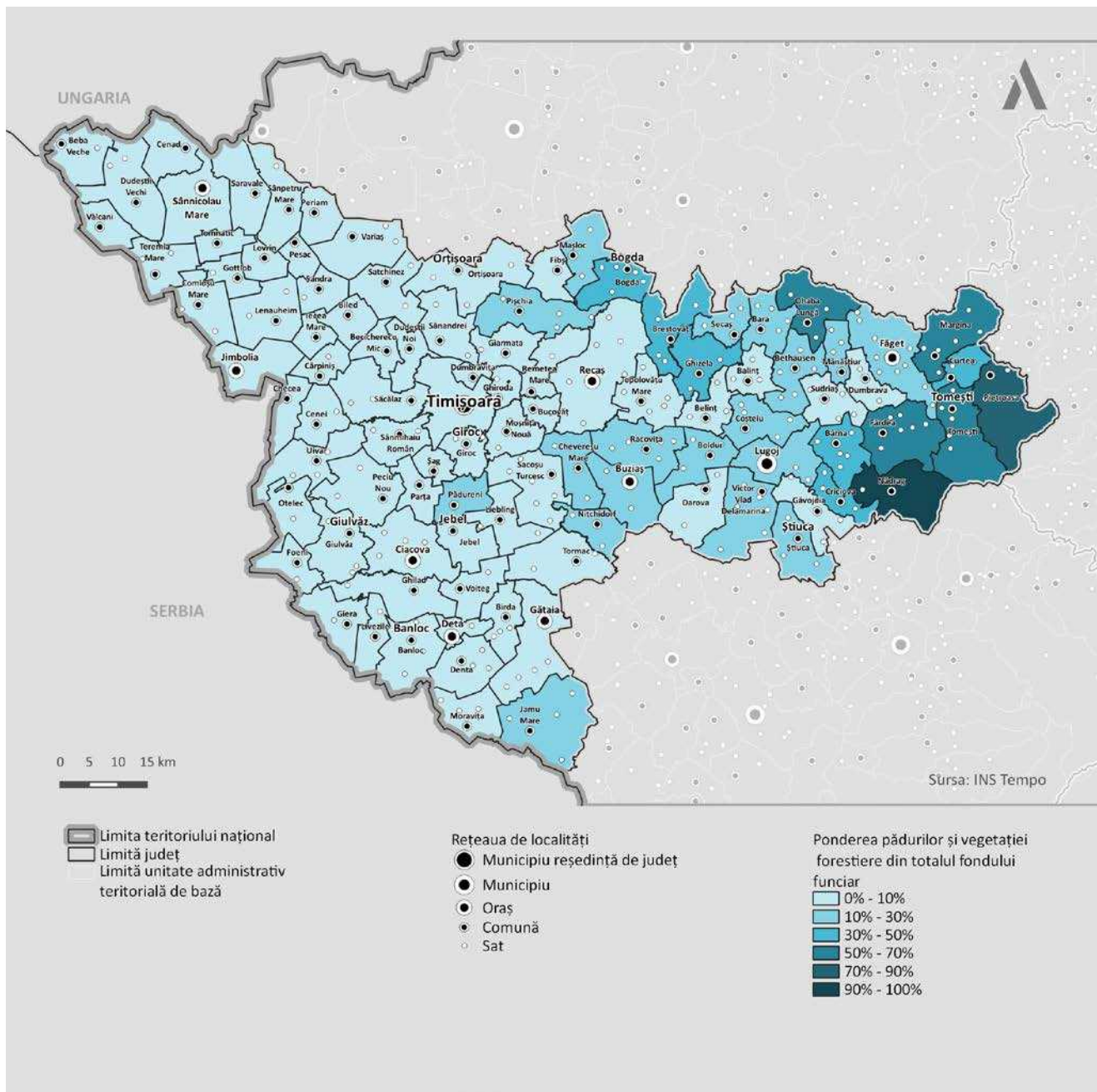
Sursa: Baza de date INS Tempo

FIGURA 29. PONDERA SUPRAFEȚEI OCUPATE DE APE ȘI BĂLȚI DIN TOTALUL FONDULUI FUNCİAR AL JUDEȚULUI TIMIȘOARA, 2014

Sursa: Baza de date INS Tempo

FIGURA 30. PONDERA PĂDURILOR ȘI VEGETAȚIEI FORESTIERE DIN TOTALUL FONDULUI FUNCİAR AL JUDEȚULUI TIMIȘ, 2014

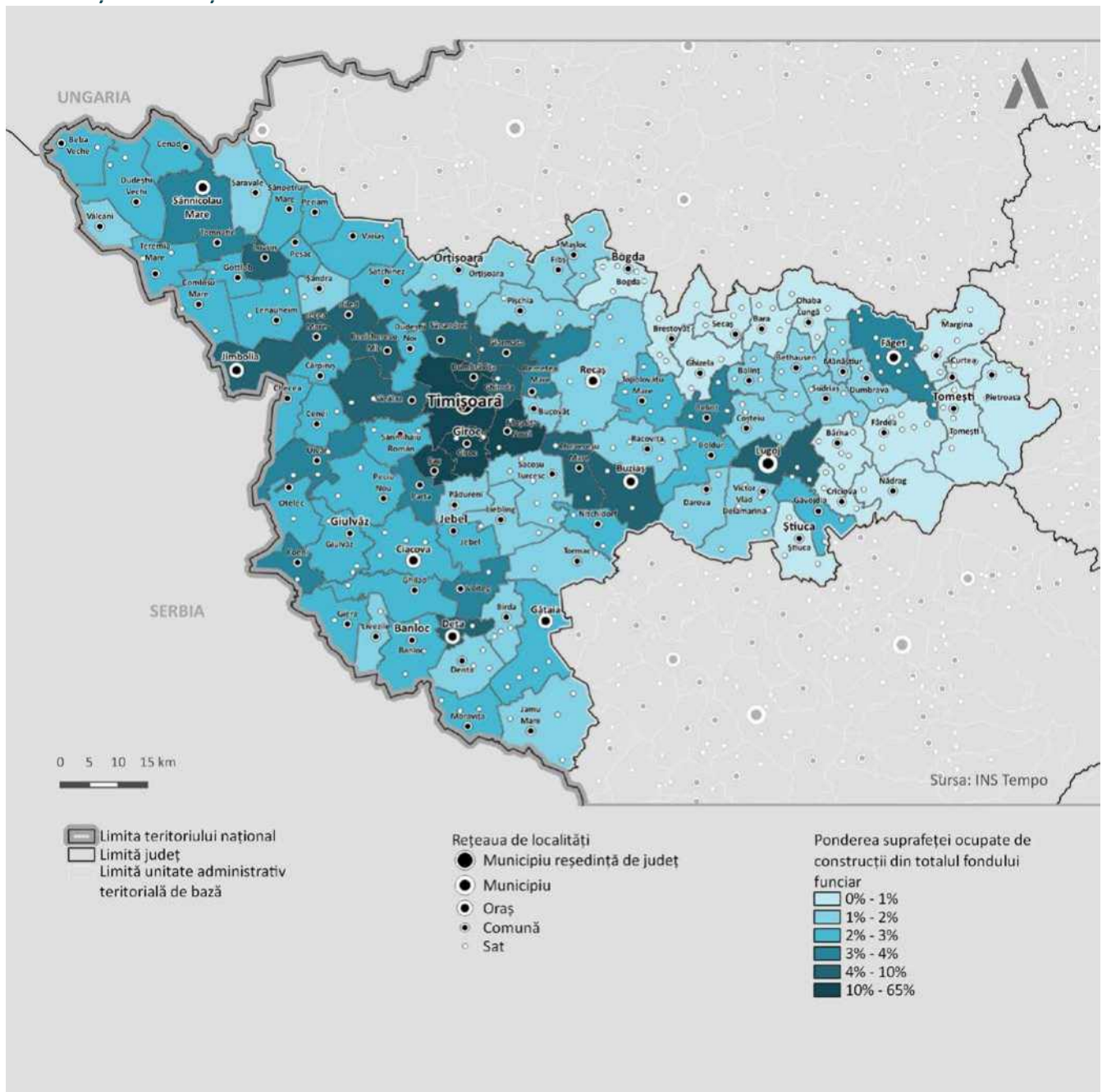

Sursa: Baza de date INS Tempo

Nu în ultimul rând, printre tipologiile majore de terenuri se numără și cele ocupate de construcții, caracterul de câmpie al zonei fiind evidențiat și de această dată. Studiind ponderea suprafețelor ocupate de construcții, se remarcă faptul că cele mai ridicate procente se regăsesc în UAT-urile din jurul municipiului Timișoara (Moșnița Nouă, Dumbrăvița, Giroc, Șag, Ghiroda, Giarmata, Sănandrei, Săcălaz) la care se adaugă unități precum Jimbolia, Sânnicolau Mare, Buziaș, Chevereșu Mare, Lovrin, Biled, Becicherecu Mic sau Iecea Mare. Astfel putem observa că la nivelul întregului județ, este vizibil un proces accentuat de suburbanizare generat de proximitatea față de municipiile cu rol polarizator, în special în cazul municipiului Timișoara.

Acest proces este vizibil prin expansiune noi zone rezidențiale sau activități economice în lungul principalelor circulații, precum și conversia terenurilor agricole.

FIGURA 31. PONDERA SUPRAFEȚEI OCUPATE DE CONSTRUCȚII DIN TOTALUL FONDULUI FUNCİAR AL JUDEȚULUI TIMIȘOARA ÎN ANUL 2014

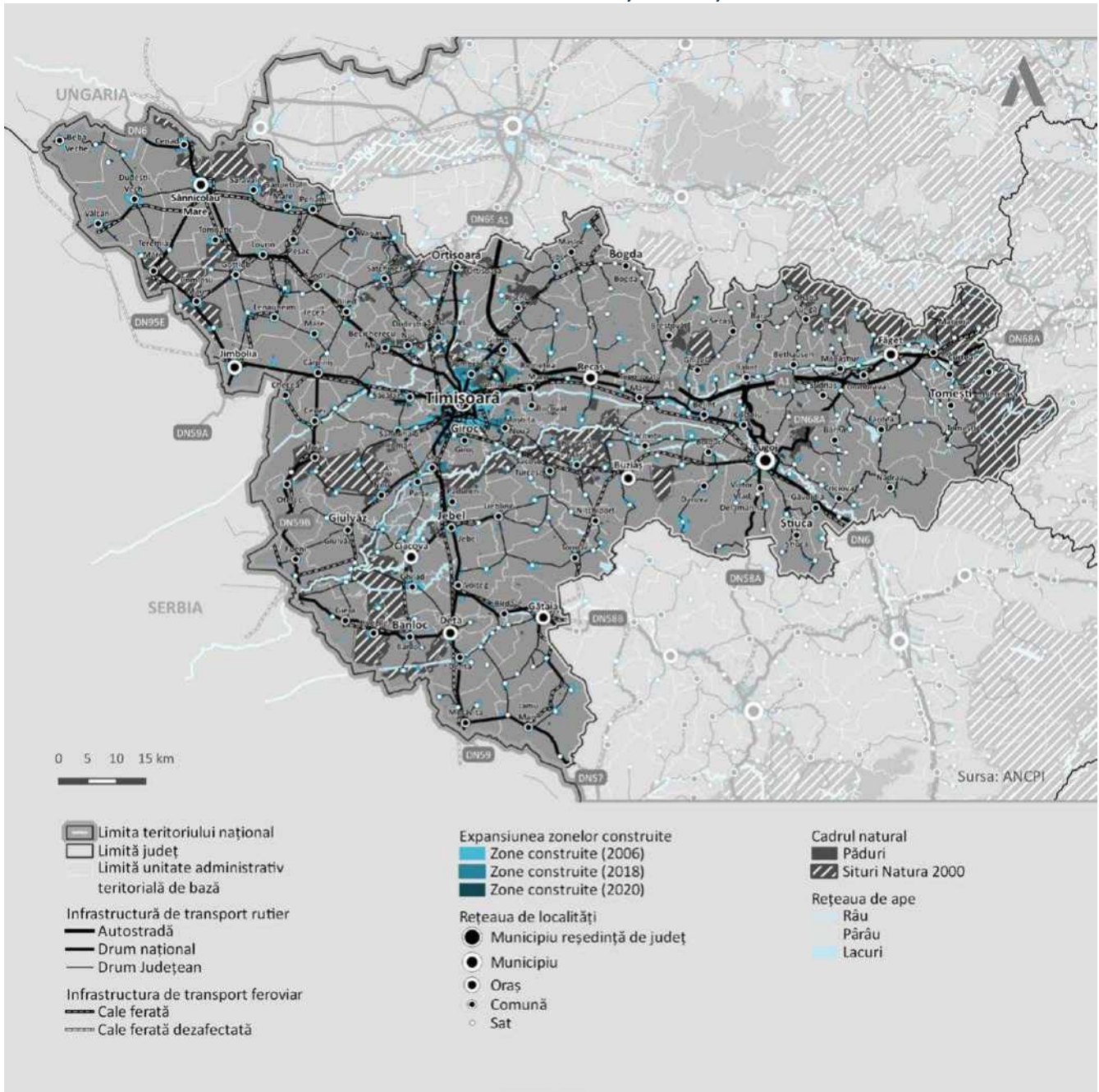

Sursa: Baza de date INS Tempo

În consecință, dispunerea utilizării terenurilor din județul Timiș este influențată de extinderea mediului antropic și de lipsa unor trepte de relief repartizate echilibrat pe teritoriul acestuia. Având în vedere că forma predominantă de relief este cea de câmpie, județul constituie unul din cele mai fertile regiuni agricole din țară cu o suprafață generoasă de teren agricol însumând 80%.

Expansiunea urbană / dezvoltarea urbană se produce atunci când rata conversiei de utilizare a teritoriului depășește rata de creștere a populației. Potrivit definiției oferite de Jaeger și Schwick, gradul de expansiune este mai mare atunci când zona construită este mai mare, clădirile sunt mai dispersate în peisaj, iar intensitatea utilizării zonelor construite este mai mică. Factorii majori care duc la modificarea mediului urban sunt cauzate de fenomenul de globalizare, precum și de schimbările la scară largă din plan social, economic și demografic.

FIGURA 32. EXPANSIUNEA ZONELOR CONSTRUITE ÎN JUDEȚUL TIMIȘ

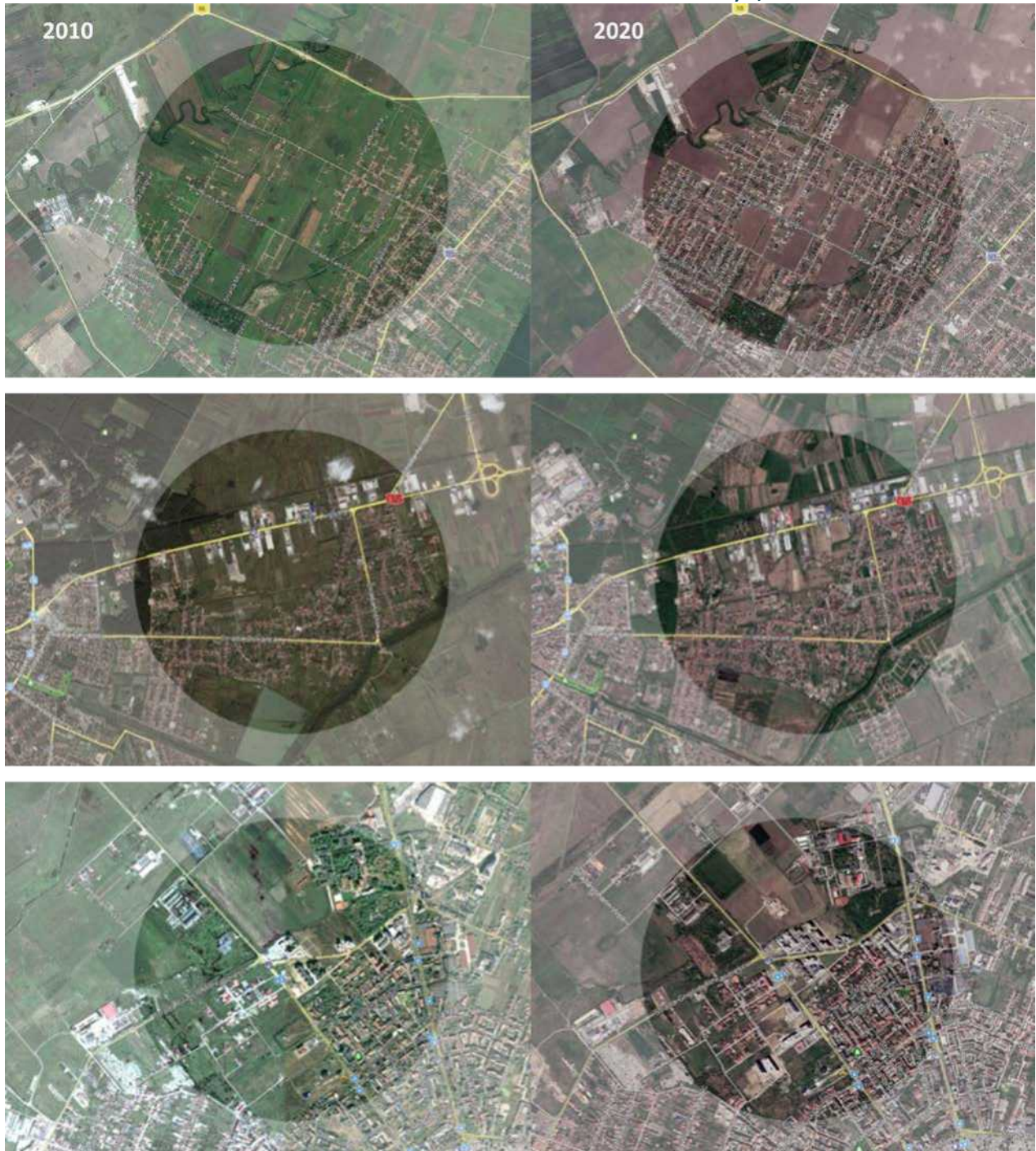

Sursa: ANCP

Principala zonă de expansiune teritorială se regăsește în cadrul sistemului urban Timișoara, care a cunoscut o dezvoltare de tip 'urban sprawl', prin dezvoltarea zonelor de la periferie (Chișoda, Ghiroda, Dumbrăvița, Moșnița), extinderi dinspre vest (Săcălaz), dinspre est (Moșnița Veche) și dinspre sud (Șag). Totodată, noile suburbii cum ar fi Dumbrăvița, Ghiroda, Remetea mare, Moșnița Nouă, Giroc, Șag, Sânmihaiul Român, Săcălaz și orașul Jimbolia au înregistrat o creștere a populației între anii 2000-2010 implici prin dezvoltările acestora.

Procesul de expansiune se remarcă și pe areale mai restrânse în cazul unor localități precum Cenad, Dudeștii Vechi, Ciacova. Se poate observa astfel că, județul a cunoscut un ritm mult mai lent de creștere după 2006, iar procesul de expansiune teritorială este mult mai vizibil în cadrul așezărilor periurbane și în zone conectate la principalele artere de circulații.

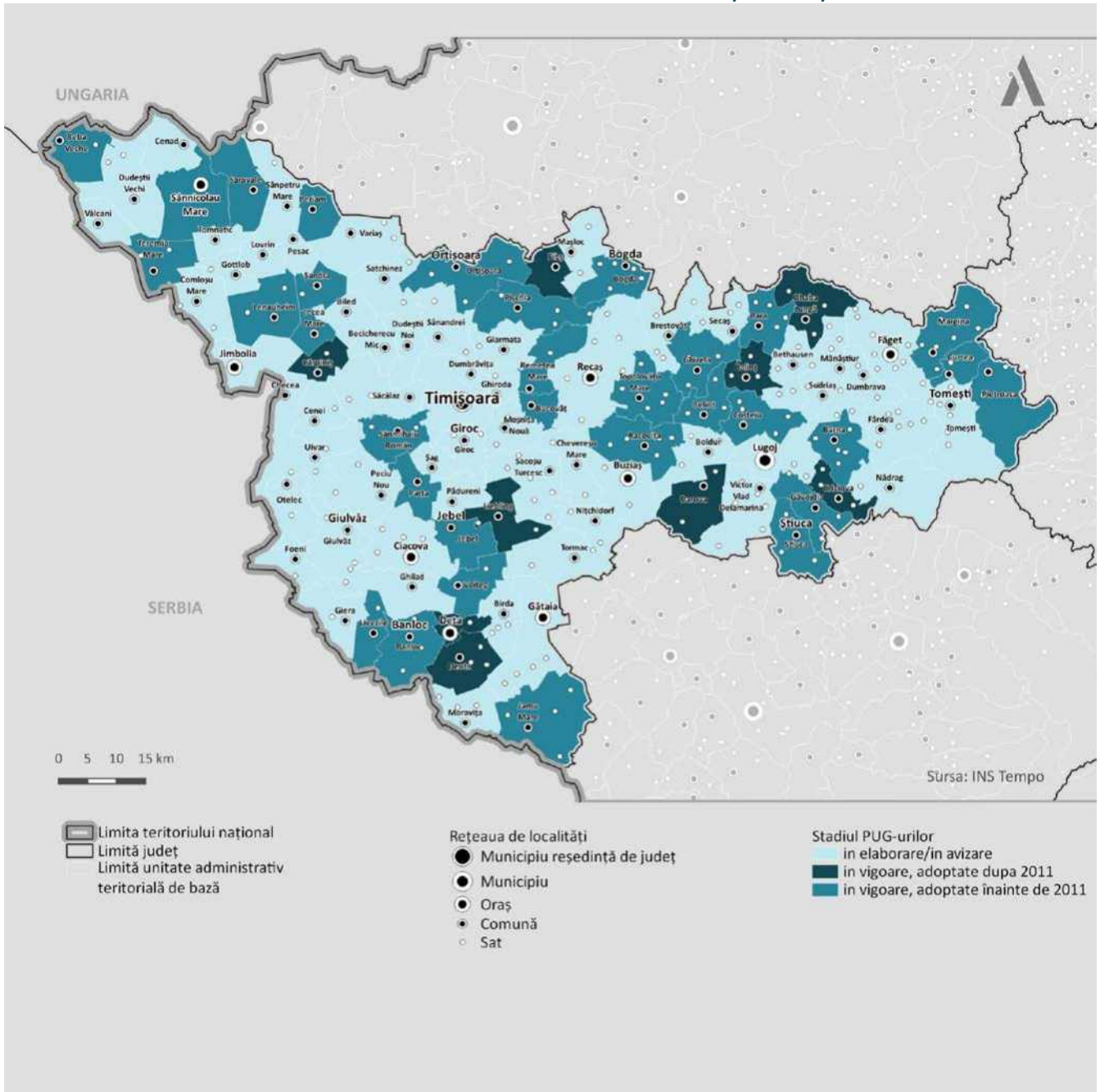
FIGURA 33. ZONE DE EXPANSIUNE URBANĂ ÎN LOCALITATEA DUMBRĂVIȚA, 2010 VS. 2020

Sursa: Google Earth

Pentru o dezvoltare echilibrată și eficientă a teritoriului este necesară și o gestionare performantă amenajării teritoriului și urbanismului, astfel încât noile zone apărute să aibă acces la toate utilitățile și dotările socio-economice necesare și să se bazeze pe o valorificare eficientă a resurselor de teren disponibile, în special în interiorul localităților. Pentru aceasta, este necesar ca documentațiile de amenajarea teritoriului și urbanism să fie adaptate la contextul spațial actual, pentru a putea urmări o serie de direcții realiste și oportune de dezvoltare. La nivelul județului Timiș, mai mult de două treimi dintre Planurile Urbanistice Generale ale UAT-urilor componente se află în elaborare sau avizare, fapt ce va conduce în următorii ani la apariția unei noi generații de documentații, bazate pe cele mai recente situații din teritoriu.

FIGURA 34. STADIUL PLANURILOR URBANISTICE GENERALE DIN JUDEȚUL TIMIȘOARA

Sursa: Primăria Municipiului Timișoara

4.3. DISPARITĂȚI URBAN-RURAL

4.3.1. STRUCTURĂ SOCIO-DEMOGRAFICĂ ȘI DEZVOLTARE SOCIALĂ

Principalele disparități remarcate între mediul urban și mediul rural identificate la nivelul județului Timiș din perspectiva profilului socio-demografic sunt următoarele:

- La nivelul județului, procentul persoanelor vârstnice (18%) este mai ridicat față de cel al persoanelor tinere în mediul urban prin comparație cu mediul rural, unde este invers (14,6% persoane vârstnice);
- Rata natalității este mai crescută în mediul rural (11,4‰) față de mediul urban (9,59‰);
- Coeficientul de dependență al persoanelor tinere este mai crescut în mediul rural (234,3‰) față de mediul urban (234,3‰);
- Coeficientul de dependență al persoanelor vârstnice este mai scăzut în mediul rural (211,4‰) față de mediul urban (261,4 ‰);
- Raportul de îmbătrânire demografică este mai mare în mediul urban (1.351,6‰) față de mediul rural (902,3‰);
- Rata natalității este mai sporită în mediul rural (11,3‰) față de mediul urban (9,5‰);
- Rata mortalității este mai scăzută în mediul urban (9,7‰) față de mediul rural (10,7‰);
- Sporul natural înregistrează o valoare pozitivă în mediul rural (0,6 ‰), pe când în mediul urban este negativă (-0,2‰);
- Soldul schimbărilor de reședință este negativ în mediul rural (-303), spre deosebire de mediul urban unde este pozitiv (+4.324);
- Soldul schimbărilor de domiciliu este pozitiv în mediul rural (+7.046), spre deosebire de mediul urban unde este negativ (-2.182);
- În mediul urban s-au înregistrat creșteri mai mari ale suprafeței locuibile/locuitor (+40,5%) față de mediul rural(+35%), ceea ce se validează inclusiv în cazul raportării suprafeței la gospodărie (în mediul urban +26,8% și în mediul rural +23,5%);
- Discrepanțe foarte mari înregistrate între prețurile de vânzare ale locuințelor din mediul urban (în special zona municipiului Timișoara și proximitate și a municipiului Lugoj) față de mediul rural.

Discrepanța foarte mare în ceea ce privește oportunitățile pentru tineri, care se concentrează preponderent în mediul urban prin reprezentativitatea municipiului Timișoara, iar în restul județului sunt foarte limitate.

4.3.2. ECONOMIA

ECONOMIE

Indicatorii de substanță care subliniază diferențele urban rural au fost tratați în fiecare sub-capitol al acestui document. Cu toate acestea, putem puncta câteva aspecte importante care au rezultat din analiză:

Din perspectiva densității teritoriale a unităților economice (numărul de unități/1000 locuitori) care demonstrează atractivitatea economică a teritoriilor și nivelul de bunăstare al acestora, se evidențiază următoarele rezultate:

- Rețeaua așezărilor rurale cu cele mai mari valori ale densității teritoriale a unităților economice este alcătuită din: Dumbrăvița, Ghiroda, Bogda, Giroc, Moșnița Nouă, Șag, Săcălaz, Sânanndrei, Remetea Mare, Sânmihaiu Român, Bara care depășesc media județeană.
- Rețeaua așezărilor urbane cu cele mai mari valori ale densității teritoriale a unităților economice: Municipiul Timișoara. Restul orașelor și municipiul Lugoj au o densitate antreprenorială sub media județeană și destul de redusă, comparativ cu ce se înregistrează în unele localități rurale.

Comunele aflate în dificultate sunt: Saravale, Banloc, Pesac, Sânpetru Mare, Vâlcani, Teremia Mare, Iecea Mare, Checea, Curtea, Moravița și Uivar care au sub 10 firme/1000 locuitori. În aceeași situație se regăsește și orașul Ciacova.

Din perspectiva bunăstării economice în teritoriu prin intermediul indicatorului cifra de afaceri totală la nivel de locuitor avem următoarea distribuție rural-urban. Doar 24 de așezări urbane și rurale depășesc media județeană.

- Rețeaua așezărilor rurale: cele mai bine dezvoltate comune din acest punct de vedere sunt Ghiroda, Remetea Mare, Parța, Dumbrăvița, Dudeștii Noi, Giroc, Orțișoara, Giarmata, Săcălaz, Sânanndrei, Moșnița Nouă, Șag, Boldur, Satchinez, Mănăștiur, Giera, Peciu Nou, Voiteg.
- Rețeaua așezărilor urbane: oraș Sânnicolau Mare, municipiul Timișoara, oraș Jimbolia, oraș Făget, oraș Receaș, municipiul Lugoj.

Problemele cele mai mari se întâlnesc în comunele Tomești, Pietroasa, Barna, Victor Vlad Delamarina, Balinț, unde cifra de afaceri/locuitor nu ajunge nici la 150 euro/capita.

Bunăstarea, reflectată prin produsul intern brut, este concentrată în aceleași unități teritoriale: urbane Timișoara, Sânnicolau Mare, Lugoj, Jimbolia, care depășesc media județeană, respectiv rurale Ghiroda, Giroc, Remetea Mare, Parța, Giarmata, Săcălaz. Comunele aflate în dificultate sunt: Pietroasa, Tomești, Bogda, Barna etc. Rezultatele slabe sunt puse pe seama faptului că aceste comune se află la o distanță suficient de mare față de centrele de putere, care nu reușesc să difuzeze creșterea suficient (avem cazul Pietroasei sau al Tomeștiului care nu reușesc să absoarbă "creștere" de la Lugoj). O bună parte din acestea vor rămâne așa și în viitor, pentru că nu au nici viziune de dezvoltare, nici avantaje comparative pe care le-ar putea valorifica. O posibilă soluție ar fi asocierea dintre autoritățile publice locale pentru dezvoltarea unor proiecte în parteneriat.

Din perspectiva zonelor de dependență ocupațională față de o activitate dominantă:

- Zone rurale cu salariați dependenți de activități agricole: Bara, Giera, Foeni;
- Zone rurale și urbane cu salariați dependenți de activități industriale: Mănăștiur, Criciova, orașul Făget, orașul Jimbolia;
- Zone rurale cu salariați dependenți de activitățile de construcții: Nițchidorf;
- Zone rurale cu salariați dependenți de activități comerciale: Secaș;
- Zone rurale cu salariați dependenți de activități de servicii: Dudeștii Noi, Balinț, Iecea Mare.

Pentru aceste zone care sunt preponderent rurale și care nu au o economie variată, este necesară diversificarea oportunităților ocupaționale în unitățile economice existente sau atragerea unor investitori străini care să rezolve această diferență.

Mai multe informații despre disparitățile urban-rural, pot fi regăsite în sub-capitolele documentului.

TURISM

Criza provocată de pandemia de COVID-19 a afectat semnificativ turismul, dar a oferit în același timp și șansa de a exploata noi resurse turistice care până acum nu au fost promovate suficient și despre care, atât localnicii cât și turiștii, nu știau întotdeauna suficiente detalii. Astfel, oamenii au căutat locuri unde să nu existe aglomerație, unde să fie respectate protocoalele sanitare și unde peisajele să îndemne la depărtarea de cotidian. Norocul face că România este cunoscută pentru zona sa rurală, iar județul Timiș nu face excepție.

Zona rurală a județului Timiș prezintă anumite aspecte pozitive care, dacă sunt valorificate într-o manieră sustenabilă, pot da naștere la noi experiențe turistice inedite. Unele dintre cele mai importante resurse turistice ale județului se regăsesc în mediul rural și reușesc să conturează un produs turistic complex, diversificat, unde natura se îmbină cu patrimoniul cultural tradițional și cel antropoc.

De departe unul dintre atuurile zonelor rurale din județul Timiș este dat de turismul gastronomic și mâncarea locală, fiind unele dintre cele mai valoroase resurse în acest moment, cu o contribuție importantă la economia locală și un aport considerabil la dezvoltarea micilor antreprenori. Combinația dintre gastronomie și turism este tot mai atractivă în ultimii ani. Turiștii străini sau din țară care vizitează o destinație turistică gustă tot mai mult produse locale și iau parte la brunch-uri și tradiții locale. Acest lucru a adus un plus de imagine destinațiilor turistice și a impulsionat activitatea economică din destinație și din împrejurimi. Deși beneficiile sunt clare, multe dintre destinațiile turistice nu știu cum să includă mâncarea locală în oferta lor turistică și să o transforme într-o resursă de valoare.

Un exemplu inedit este cel realizat în județul Sibiu cu ajutorul Asociației My Transylvania, prin care se promovează patrimoniul local și cultura gastronomică cu ajutorul evenimentelor alternative în sudul Transilvaniei. De altfel, Asociația a reușit începând cu anul 2020 să introducă proiectul Banat Brunch proiect de cultură gastronomică.

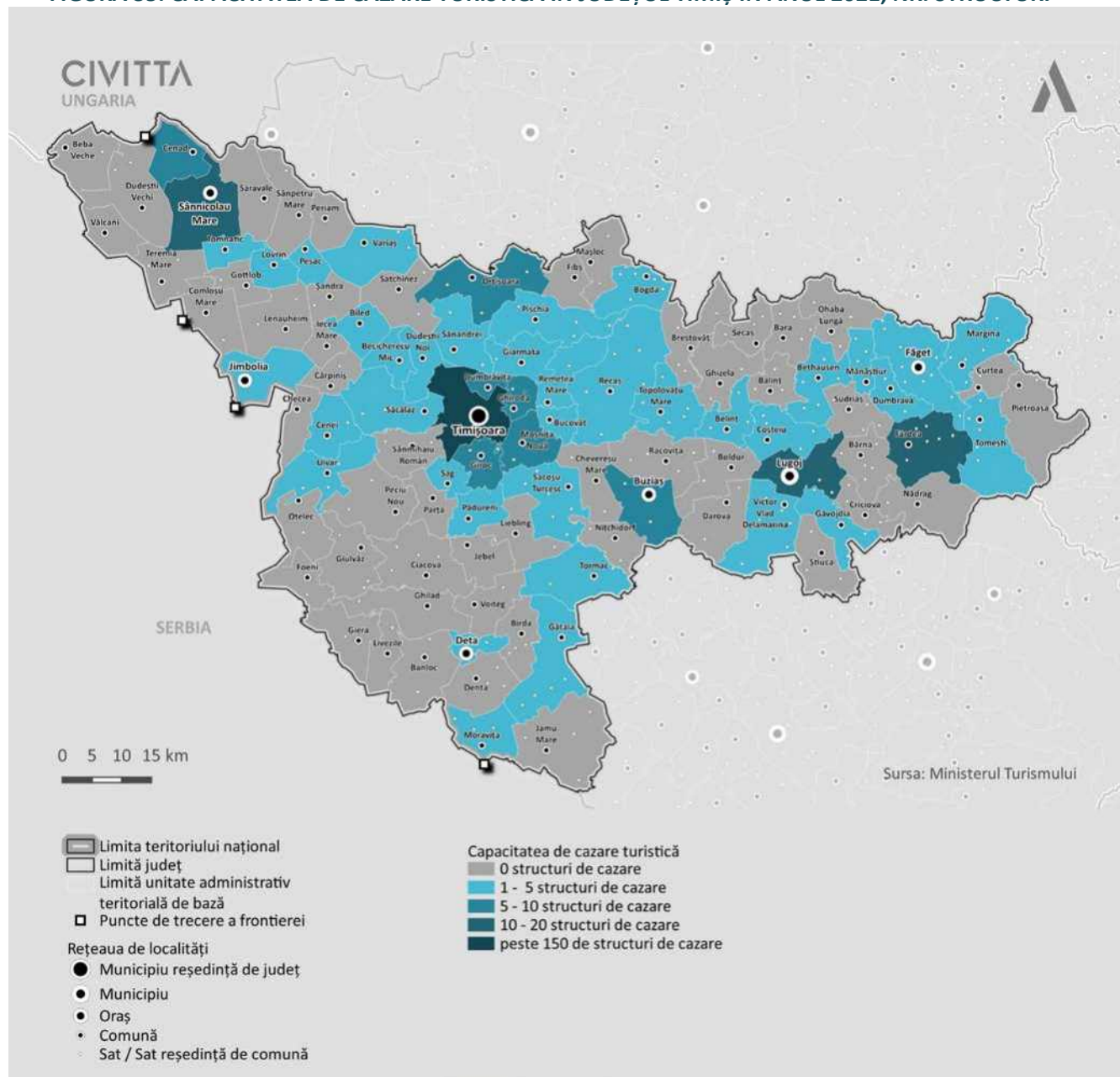
Acest proiect a avut un real succes pe teritoriul județului Timiș, fiind puse astfel în evidență multe sate din zona rurală a județului care nu au fost suficient promovate până acum. Social media joacă un rol important în stârnirea interesului și entuziasmului pentru experiențele gastronomice. De aceea, cei ce promovează acest tip de turism, îl promovează prin festivaluri gastronomice, brunch-uri sau ateliere de gătit și îi încurajează pe turiști să răspândească experiențele lor prin poze.

În cazul județului Timiș, zonele care s-au bucurat de un real succes al acestui proiect în anul 2020 au fost municipiul Timișoara și localitățile Coșteiu de Sus, Pietroasa, Berini, Deta și Groși. Bucătăria bănățeană tradițională este fascinantă prin bogăție și varietate, efect al influenței naționalităților care trăiesc în această zonă multiethnică, fapt ce îi face pe turiști să își dorească să descopere și mai mult aceste lucruri și să încerce experiența aceasta în timpul vacanțelor petrecute în județul Timiș.

În același timp, județul Timiș se bucură de un capital bogat de resurse turistice, concentrate într-o serie de areale cu potențial ridicat de dezvoltare, ce acoperă o gamă variată de atracții, de la elemente favorabile de cadru natural și de patrimoniu natural, la un patrimoniu cultural diversificat (atât material monumente istorice, situri arheologice, cât și imaterial meșteșuguri, tradiții, obiceiuri), precum și la o paletă largă de activități de agrement, fapt ce a reprezentat la nivelul județului un atu considerabil în condițiile în care tot mai mulți turiști au căutat să aibă parte de vacanțe sigure, departe de aglomerația orașelor consacrate. Pe lângă turismul de tip city-break, turismul MICE sau turismul de evenimente forme practicate mai mult în zonele urbane, celelalte tipuri de turism au avut parte de un grad mai ridicat de atractivitate în ultima vreme, în special cele de tip rural, fiind mai sigure pentru turiști în această perioadă.

În ceea ce privește infrastructura turistică ce susține activitățile turistice, aceasta este alcătuită în primul rând din unitățile de cazare existente pe teritoriul județului Timiș. La nivelul anului 2020, în Timiș sunt clasificate conform datelor³⁴ de pe site-ul Ministerului Turismului un număr de 105 de astfel de structuri în zona rurală și 218 de structuri în zona urbană, fiind astfel doar 32,51% dintre structuri în mediul rural și 67,49% de structuri în mediul urban.

FIGURA 35. CAPACITATEA DE CAZARE TURISTICĂ ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN ANUL 2021, NR. STRUCTURI

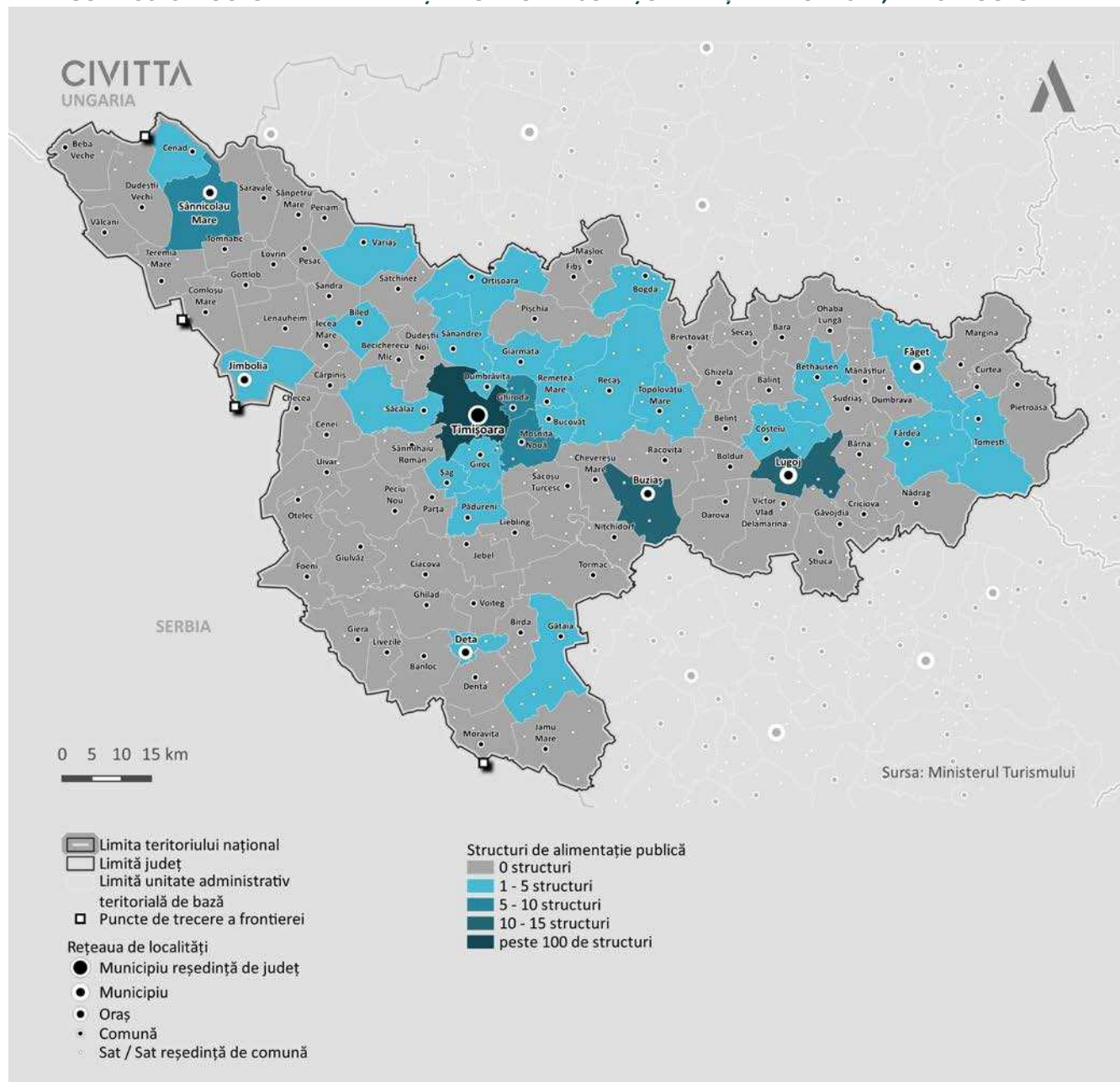
Sursa: Prelucrare date Ministerul Turismului

După cum se poate observa, cele mai multe structuri turistice se află în municipiul Timișoara cu peste 150 de structuri de cazare, fiind urmat de municipiul Lugoj, localitățile Sânnicolau Mare și Fârdea, cu un număr al structurilor de cazare cuprins între 10 și 20 de astfel de structuri. Cea mai mare pondere este ocupată de localitățile cu un număr cuprins între 1 și 5 structuri de cazare, urmate de localitățile care nu prezintă niciun fel de structură de cazare clasificată în baza de date a Ministerului Turismului.

³⁴ Actualizate pe data de 26.02.2021

Trebuie menționată în același timp și diferența între structurile de alimentație publică clasificate din zona urbană, spre deosebire de cele din zona rurală.

FIGURA 36. STRUCTURI DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ ÎN JUDEȚUL TIMIȘ ÎN ANUL 2021, NR. STRUCTURI

Sursa: Prelucrare date Ministerul Turismului

Astfel că, dintr-un total de 231 de structuri de alimentație publică clasificate³⁵, doar 48 dintre acestea se află în mediul rural, respectiv 20,78% și 183 de structuri în mediul urban, respectiv 79,22%. În mediul rural cele mai multe structuri de alimentație publică clasificate se află în localitățile Ghiroda (8 structuri) și Moșnița Nouă (7 structuri), spre deosebire de mediul urban în care orașul cu cele mai multe structuri de alimentație publică clasificate este Timișoara (140), urmat de municipiul Lugoj cu 13 structuri și orașul Buziaș cu 11 structuri.

³⁵ Conform date Ministerul Turismului date actualizate pe 05.03.2021

La fel ca în cazul structurilor de cazare, cea mai mare pondere este reprezentată de localitățile în care se regăsesc între 1 și 5 structuri de alimentație publică, urmate de localitățile care nu prezintă nicio astfel de structură clasificată în baza de date a Ministerului Turismului.

De asemenea, în ultimii ani, întreprinzătorii locali au intuit potențialul imens al turismului și au construit, amenajat și dotat numeroase structuri de cazare turistică – hoteluri, pensiuni, moteluri, campinguri sau cabane turistice, inclusiv în mediul rural. Un astfel de exemplu este și amenajarea zonei Lacului Surduc. Asociația de Turism a județului Timiș organizează o campanie de promovare a structurilor de cazare și servit masa din zona lacului Surduc, prin realizarea mai multor panouri outdoor de mari dimensiuni, care vor fi amplasate în zonă și care vor cuprinde locațiile de cazare și servit masa, cu datele de contact și amplasare, astfel încât turiștii care ajung în zonă să poată apela direct proprietarii acestora.³⁶

Mai mult ca oricând, satele bănățene – cu frumusețea locurilor, unicitatea și farmecul tradițiilor – constituie o atracție din ce în ce mai căutată de turiști, iar cererile pentru locuri de cazare în mediul rural cresc anual, creând premisele dezvoltării turismului pe întreg teritoriul județului Timiș. În contextul pandemiei de COVID-19, sectorul HoReCa a fost grav afectat de criza sanitară. Cu toate acestea, la nivelul zonelor rurale, restricțiile nu au avut un impact la fel de puternic, micile afaceri bucurându-se de o mai mare atenție în această perioadă, spre deosebire de industria ospitalieră din marile orașe și municipii.

Pe lângă acest aspect, zonele rurale au primit și un sprijin semnificativ din partea administrației publice, fie prin proiecte de promovare a acestora în mediul online, fie prin crearea unor noi trasee turistice sau produse turistice complexe – precum Eco Timiș, care a făcut ca atenția turiștilor să se îndrepte mai mult spre astfel de zone.

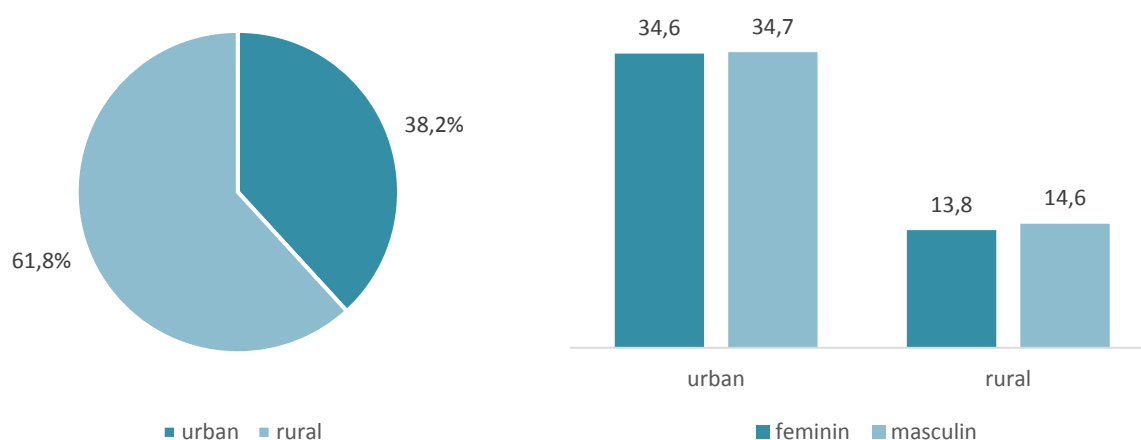
³⁶ <https://turismtimis.ro/clasificarea-structurilor-de-cazare-din-mediul-rural-in-timis/>

4.3.3. SERVICII PUBLICE

SERVICIILE DE EDUCAȚIE

Din perspectiva disparităților la nivel județean, conform datelor Ministerului Educației, în județul Timiș 61,8% dintre școli sunt localizate în mediul rural, acest lucru putând fi explicat prin nevoia de acoperire în teritoriul a populației în vârstă de școală, fără a impune mobilitatea acestora către instituții din mediul urban. Deși numărul de elevi cu rezidență în mediul urban (69,3 mii persoane) este cu mult mai mare decât cel din mediul rural (28,4 mii persoane), situația locației efectuării procesului de învățare se echilibrează prin intermediul spațiilor disponibile per unități de învățământ.

FIGURA 37. NUMĂRUL DE ȘCOLI PE MEDII DE REZIDENȚĂ (STÂNGA) ȘI NUMĂRUL DE ELEVI PE SEXE ȘI MEDII DE REZIDENȚĂ (MII PERSOANE) ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

Sursa: datele disponibile în Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România

Deși în mediul rural se regăsesc mai puțini elevi, clasele organizate în acest cadru sunt numeroase, astfel încât să se asigure o acoperire cât mai mare a instituțiilor de învățământ din mediul rural. Astfel, o treime din efectivele școlare de la nivel județean sunt înscrise în 40% din clasele organizate, restul de 60% fiind dispuse în unități de învățământ din mediul urban.

FIGURA 38. NUMĂRUL TOTAL DE CLASE PE MEDII DE REZIDENȚĂ ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

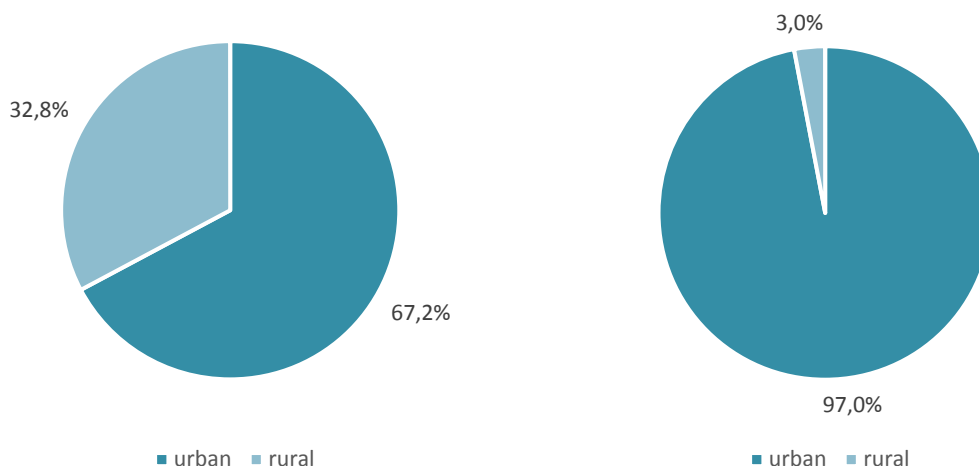

Sursa: datele disponibile în Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România

Referindu-ne la disparitățile în cazul cadrelor didactice, proporția numărului de posturi didactice este în concordanță cu proporția numărului de unități școlare, astfel că aproape o treime din posturi se regăsesc în mediul urban, pe când 67,2% sunt dispuse în localitățile rurale. Pe de altă parte, observăm că există o situație neplăcută în ce privește numărul profesorilor calificați pe medii de rezidență, doar 3% dintre aceștia provenind din mediul rural. În acest caz, se ridică problema asigurării unui nivel de pregătire echivalent elevilor din mediul rural și cel urban, acest lucru putându-se asigura doar prin mobilitatea personalului didactic în teritoriu.

Chiar și în cazul în care acest lucru s-ar realiza tot ar rămâne problema atractivității meseriei de profesor pentru persoanele din mediul rural, iar dacă nu, a disponibilității și capacității de perfecționare a acestora, astfel încât educația oferită în mediul rural să corespundă din punct de vedere al conținutului și metodelor de predare cu cel din urban.

FIGURA 39. DISTRIBUȚIA POSTURILOR DIDACTICE (STÂNGA) ȘI NUMĂRUL DE PROFESORI CALIFICAȚI PE MEDII DE REZIDENȚĂ (DREAPTA) ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

Sursa: datele disponibile în Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România

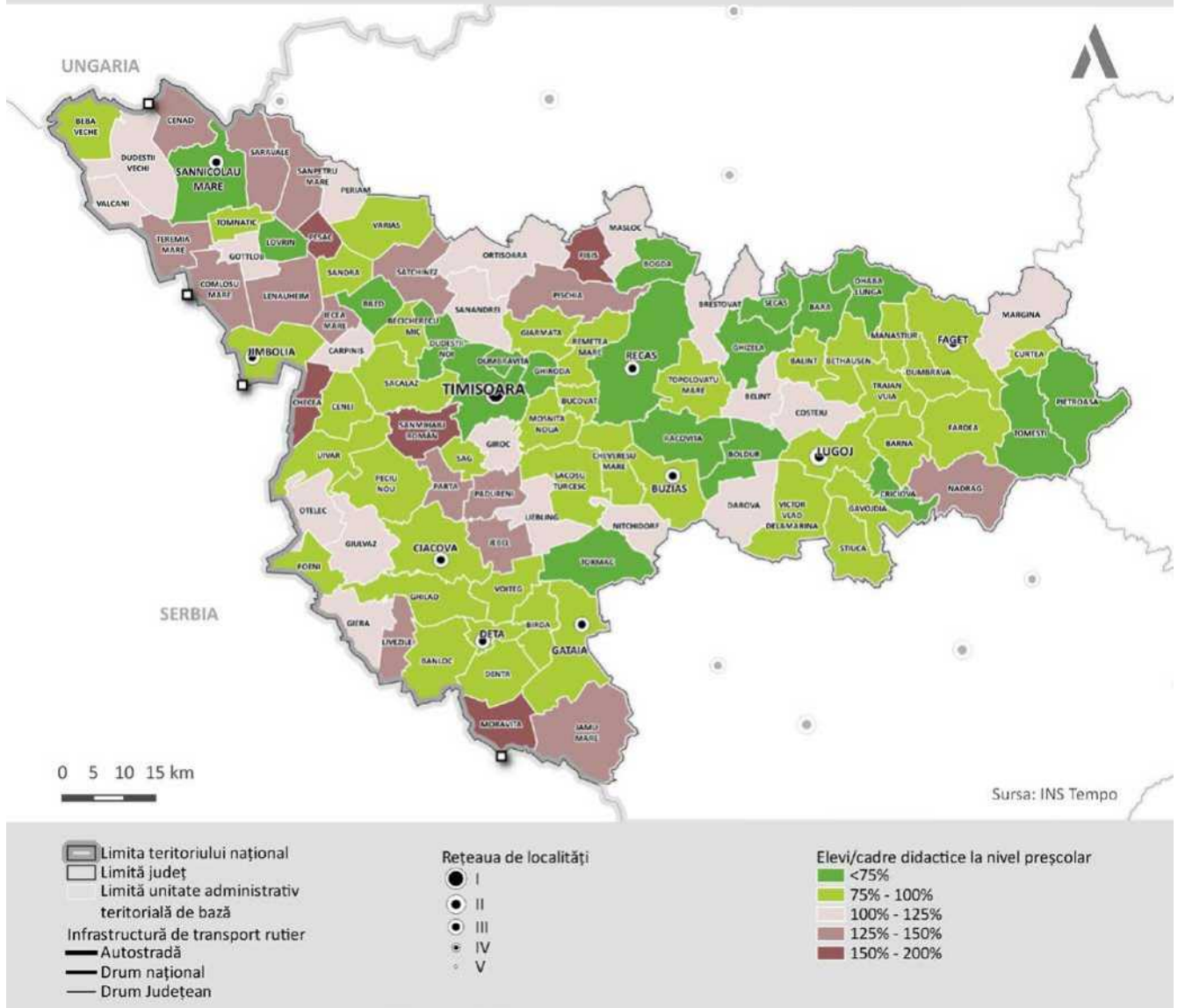
În cazul numărului de elevi de care este în medie responsabil un profesor, la nivel local se observă o medie de 18,04 a acestui indicator, iar în plan teritorial, față de această medie, mediul urban și localitățile învecinate înregistrează valori mai mici, însă în cazul localităților rurale precum Pesac, Checea, Fibiș sau Moravița, se înregistrează valori de peste o dată și jumătate față de medie.

Aceeași comparație realizată la nivelul ciclurilor primar și gimnazial arată fix opus, cu efective per cadru didactic mai mici decât media în localitățile rurale și partea de est a mediilor urbane județene. Pe de altă parte, din acest punct de vedere municipiul Timișoara se află la peste 125% din media județeană de 12,03 elevi per profesor. Chiar la mai mult de 150% se regăsesc și orașul Deta și localitățile Pesac, Parța și Jamu Mare.

Nu în ultimul rând, din punct de vedere al ciclului liceal, media județeană este de 11,71 elevi per cadru didactic, iar cu mult mai mult decât această valoare se înregistrează în orașul Făget și Nădrag, cu valori de 17,5 și respectiv 22,23. În restul mediului urban, cu excepția orașului Deta, situația este una mai bună, cele mai mici valori fiind în orașele Recaș, Gătaia și localitatea Biled.

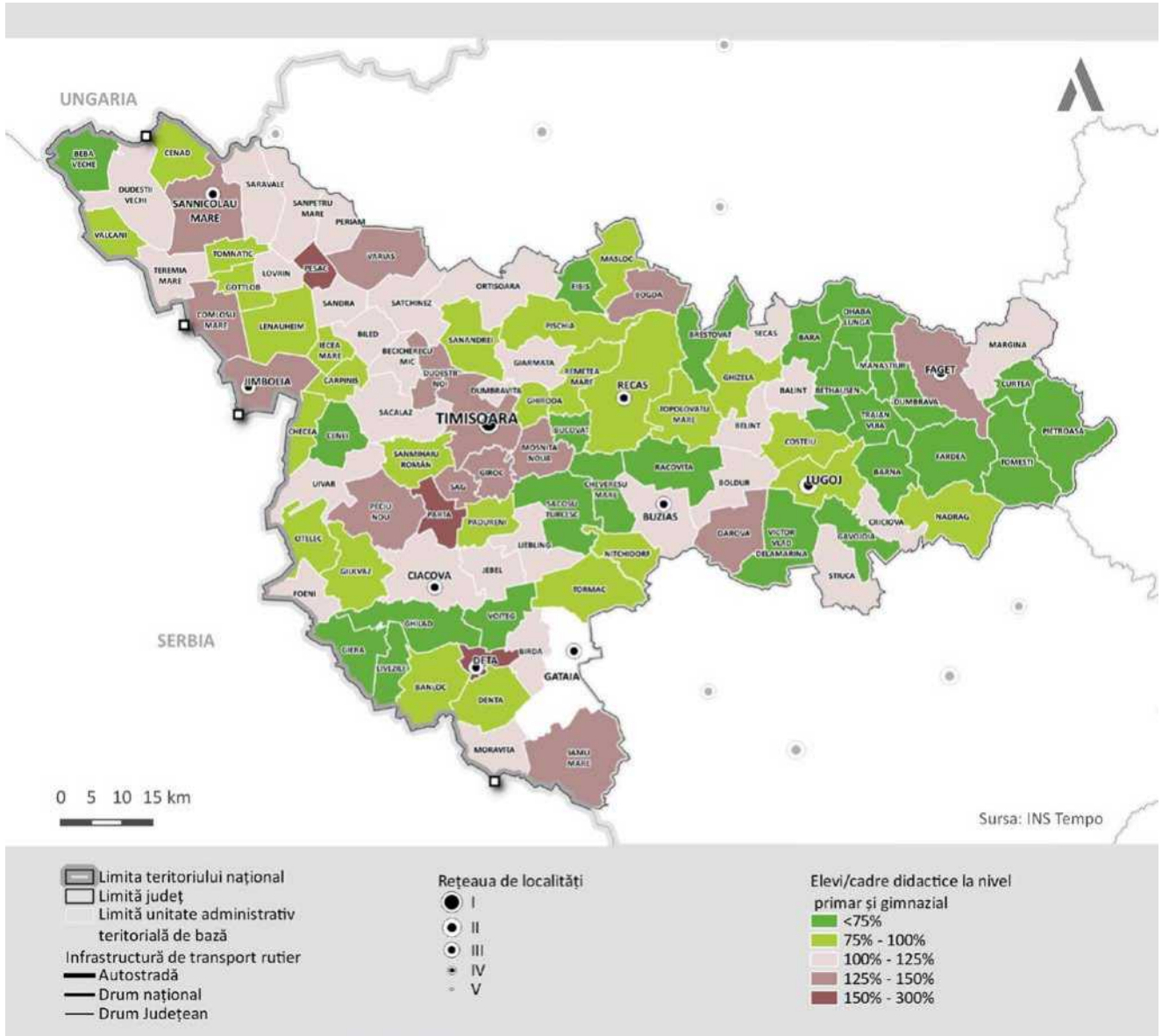

FIGURA 40. STATISTICA COMPARATIVĂ A NUMĂRULUI DE ELEVI RAPORTAT LA NUMĂRUL DE CADRE DIDACTICE LOCAL VS. MEDIA JUDEȚEANĂ, CICLUL PREȘCOLAR, 2019

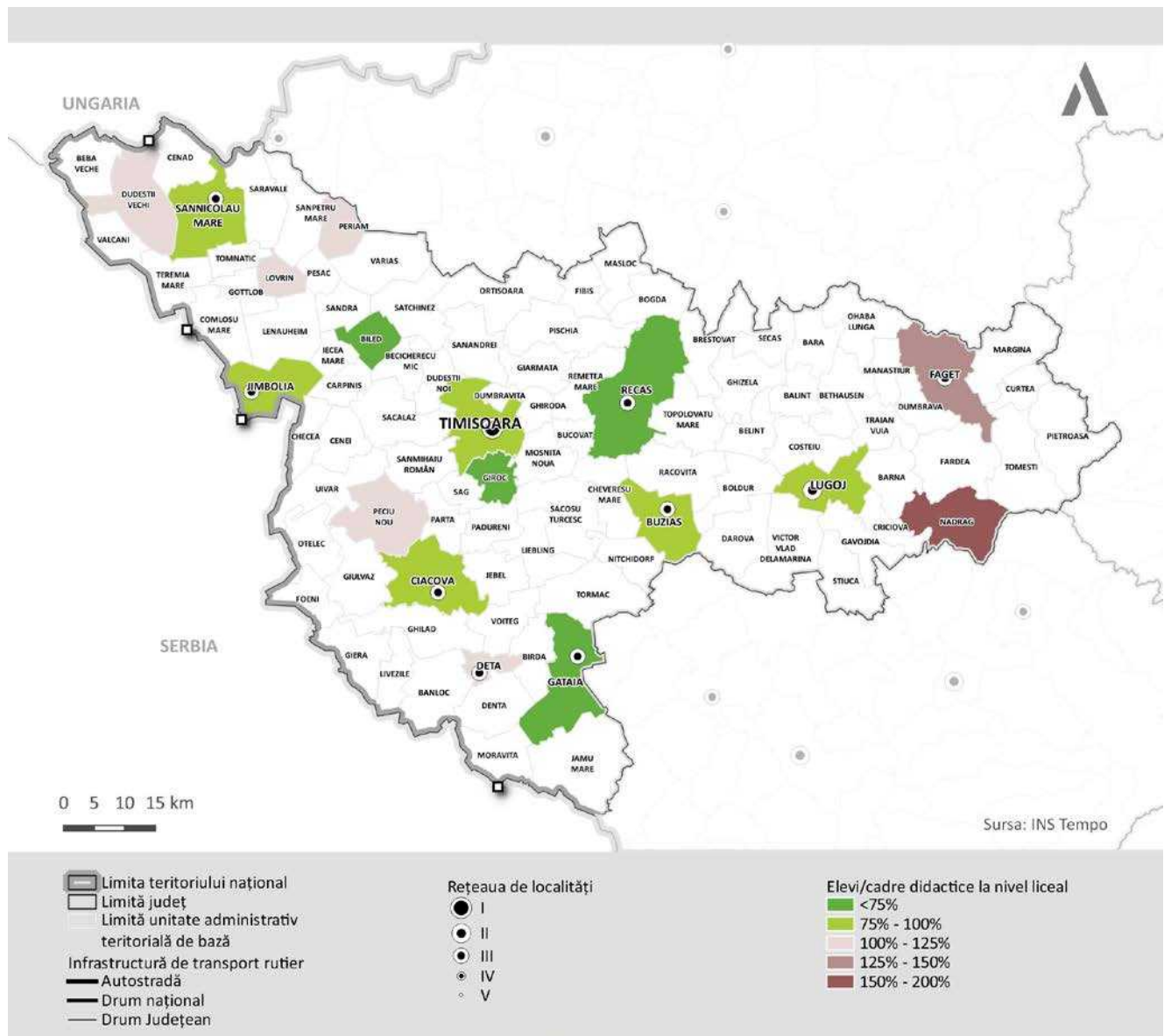
Sursa: INS Tempo

FIGURA 41. STATISTICA COMPARATIVĂ A NUMĂRULUI DE ELEVI RAPORTAT LA NUMĂRUL DE CADRE DIDACTICE LOCAL VS. MEDIA JUDEȚEANĂ, CICLURILE PRIMAR ȘI GIMNAZIAL, 2019

Sursa: INS Tempo

FIGURA 42. STATISTICA COMPARATIVĂ A NUMĂRULUI DE ELEVI RAPORTAT LA NUMĂRUL DE CADRE DIDACTICE LOCAL VS. MEDIA JUDEȚEANĂ, CICLUL LICEAL, 2019

Sursa: INS Tempo

SERVICIILE DE SĂNĂTATE

Principalele disparități remarcate între mediul urban și mediul rural identificate la nivelul județului Timiș din perspectiva infrastructurii și serviciilor de sănătate sunt următoarele:

- Discrepanțe mari la nivel teritorial din perspectiva accesului la servicii medicale (atât de bază, cât și complexe) acestea se concentrează preponderent în mediul urban, cele mai dezvoltate fiind în municipiul Timișoara;
- În mediul urban este asigurată prezența în fiecare UAT a unui cabinet medical de familie, în timp ce în mediul rural există 4 comune (Bara, Beba Veche, Secaș și Otelec) unde populația nu beneficiază de astfel de unitate sanitară;

În mediul urban se observă nerespectarea prevederilor Legii nr.351/2001 referitoare la asigurarea în fiecare localitate urbană a unui spital general public în cadrul a 4 orașe Buziaș, Recaș, Ciacova și Gătaia).

SERVICIILE SOCIALE

Principalele disparități remarcate între mediul urban și mediul rural identificate la nivelul județului Timiș din perspectiva serviciilor sociale sunt următoarele:

- Discrepanța accentuată între serviciile sociale asigurate în zona urbană reprezentată de municipiul Timișoara (chiar și municipiul Lugoj) și restul județului, în special în mediul rural.

INFRASTRUCTURA, ACTIVITĂȚILE ȘI SERVICIILE CULTURALE

Sectorul cultural a fost unul dintre cele mai afectate sectoare, alături de cel HoReCa și inclusiv de sectorul turistic în această criză provocată de pandemia de COVID-19. Cu toate acestea, această criză a oferit și contextul de dezvoltare a unor noi mecanisme, de a înțelege greutățile cu care se confruntă sectorul cultural și de a conștientiza mai bine de ceea ce au nevoie atât actorii implicați, cât și instituțiile culturale, mediul cultural-artistic și în special, rolul important pe care îl au autoritățile publice în gestionarea acestor momente.

Spre deosebire de mediul urban, zona rurală a județului Timiș prezintă anumite aspecte atât pozitive cât și o serie de aspecte care merită atenția atât a administrației publice cât și a turiștilor / locuitorilor și artiștilor care sunt în căutare de noi experiențe cultural-artistice.

Unul dintre cele mai importante aspecte observate este discrepanța mare dintre zonele urbane și zonele rurale atunci când este vorba despre infrastructură și servicii culturale. Spre deosebire de municipiul Timișoara cu 96 de dotări culturale, și municipiul Lugoj cu 14 dotări culturale, majoritatea unităților administrative și în special zonele rurale, nu beneficiază de o infrastructură culturală bogată. Există localități precum: Fibiș, Giarmata, Bogda sau Secaș, care nu beneficiază de nicio dotare culturală (bibliotecă, muzeu, colecții publice, instituții de spectacole sau cămine și case culturale care să fie în funcțiune).

Cu toate acestea, dacă ar fi să ne raportăm la diferențele între urban vs. rural, s-a constatat în cadrul analizei faptul că facilitățile culturale specializate se află preponderent în mediul urban, respectiv cinematografe, instituții și companii de spectacole și majoritatea muzeelor și colecțiilor publice, însă cele mai multe biblioteci se găsesc totuși în mediul rural 123 de biblioteci față de 107 în mediul urban, deoarece sunt luate în considerare și bibliotecile școlare, dar care nu sunt întotdeauna dotate corespunzător.

De departe unul dintre atuurile județului Timiș din punct de vedere cultural, este dat de multitudinea resurselor de patrimoniu material și imaterial. Cu peste 300 de monumente istorice, județul Timiș se încadrează în categoria județelor cu un patrimoniu relativ bogat, beneficiind de numeroase resurse arheologice și arhitecturale de interes național. Cu toate că există o serie de inițiative de valorificare și promovare a monumentelor arhitecturale, au fost identificate în continuare clădiri valoroase, ce necesită intervenții de revitalizare sau care ar trebui să fie implicate mai activ în viața culturală a județului.

Există totuși elemente de patrimoniu material, precum monumentele istorice care sunt puse în valoare mult mai bine în zonele urbane, față de cele din zonele rurale. Este de înțeles și faptul că resursele de patrimoniu sunt mult mai ușor de vizitat în cadrul diferitelor excursii sau vacanțe în municipii, și mai puțin în zonele rurale, însă foarte puține momente istorice din mediul rural sunt puse în evidență în județul Timiș. Pe lângă municipiul Timișoara care beneficiază de 119 monumente istorice ce pot fi vizitate foarte ușor în cadrul diferitelor trasee turistice culturale, puțini turiști știu despre monumentele istorice din municipiul Lugoj, sau despre cele din Sânnicolau Mare, Banloc, Margina sau ansamblul bisericilor de lemn din zona Făget de secol XVII, XVIII și XIX de la Batești, Bulza, Dobrești, Jupânești, Crivina de Sus, Pietroasa, Poeni, Românești, Zolt, Povârgina și multe altele

De asemenea, pe teritoriul județului există și o serie de monumente arheologice complexe paleolitice, așezări și necropole din neolitic, eneolitic, epoca bronzului și din prima epocă a fierului precum și așezări de factură dacică și daco-romană, care recent au intrat în atenția administrației publice prin diferitele cercetări realizate în

ultima perioadă și care au scos în evidență noi descoperiri – situl arheologic Crivina – Leopoldsberg, sit dacic descoperit în urma unor săpături desfășurate în zonă, la finalul anului 2020 în localitatea Jdioara.

Pe lângă aceasta, există în continuare multe ruine ale unor cetăți medievale importante în Banat, care sunt puțin cunoscute, reprezentate și promovate în mediul online către turiști. Majoritatea acestora se află în zonele rurale, fiind de multe ori greu de accesat pentru cei ce nu cunosc, iar informațiile despre acestea sunt foarte puține și fragmentate pe site-urile de promovare, fiind astfel și mai greu de promovat.

În afară de aceste aspecte, s-a observat o diferență mare și în ceea ce privește infrastructura sportivă de pe teritoriul județului, majoritatea infrastructurii fiind prezentă cu precădere în zonele urbane, respectiv în municipiul Timișoara – 171 de dotări sportive, și municipiul Lugoj – 28 de dotări sportive. De asemenea, singurele bazine de înot se află la Timișoara, iar în cazul terenurilor de sport și a sălilor de gimnastică, există în continuare localități din mediul rural care nu beneficiază de nicio astfel de dotare.

Pe lângă aceste aspecte statistice, în general se observă diferențe în modul de promovare a ofertei culturale în zonele urbane vs. zonele rurale. Fie că vorbim de social media, sau modul în care Centrele Culturale sau CCAJT promovează oferta culturală de la nivelul întregului județ, predominant în mediul online este promovat produsul cultural al municipiului Timișoara și mai puțin ceea ce se organizează la nivel județean.

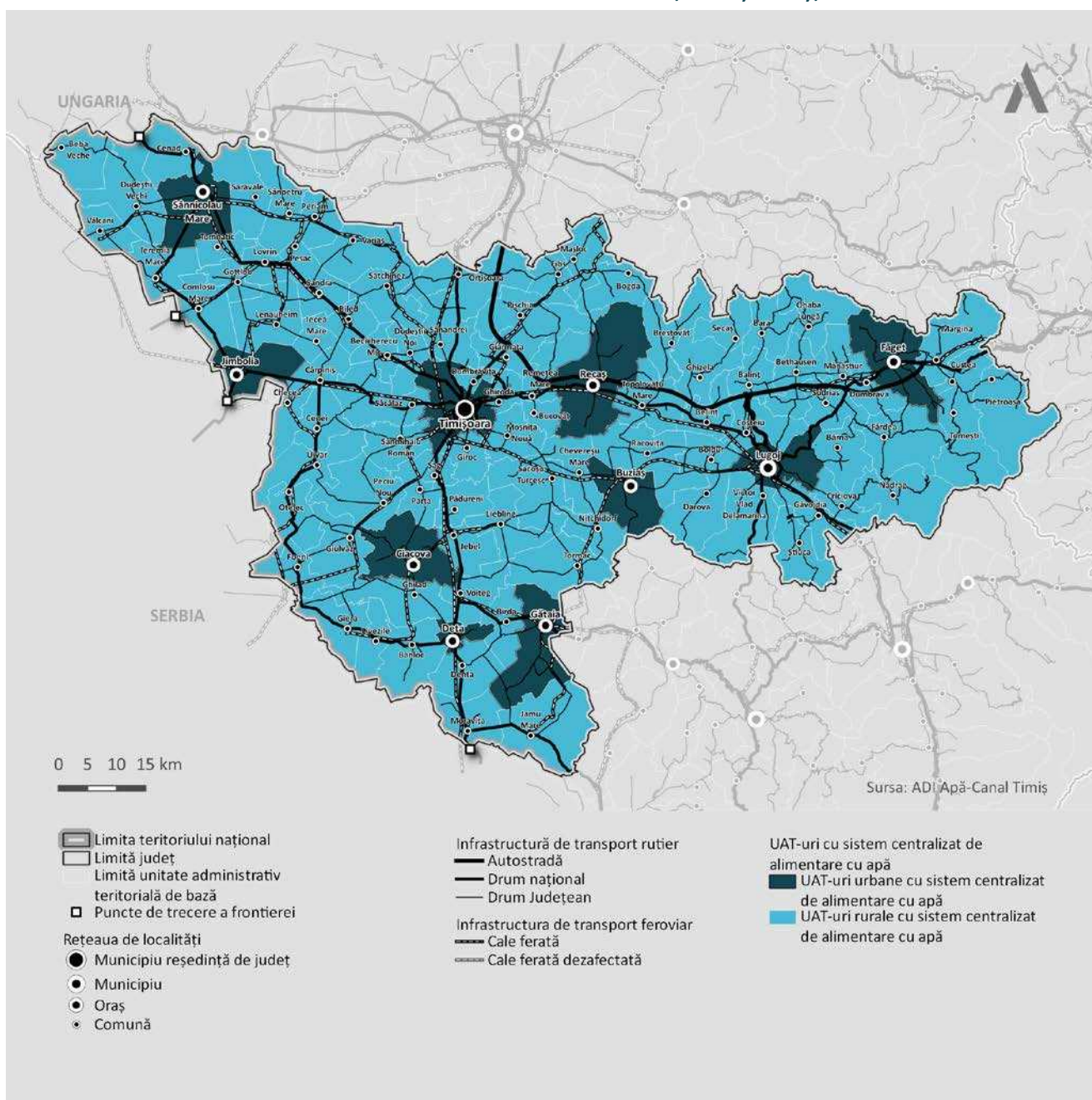
4.3.4. UTILITĂȚI PUBLICE

Analizarea situației actuale a echipării cu infrastructură de alimentare cu apă și canalizare apă uzată evidențiază situația nesatisfăcătoare din punct de vedere al canalizării și epurării apelor uzate în mediul rural.

ALIMENTAREA CU APĂ

Serviciile de alimentare cu apă sunt asigurate în toate UAT-urile din județ, gradul mediu de conectare la acest serviciu fiind de 95,1%.

FIGURA 43. ASIGURAREA SERVICIULUI DE ALIMENTARE CU APĂ, JUDEȚ TIMIȘ, UAT

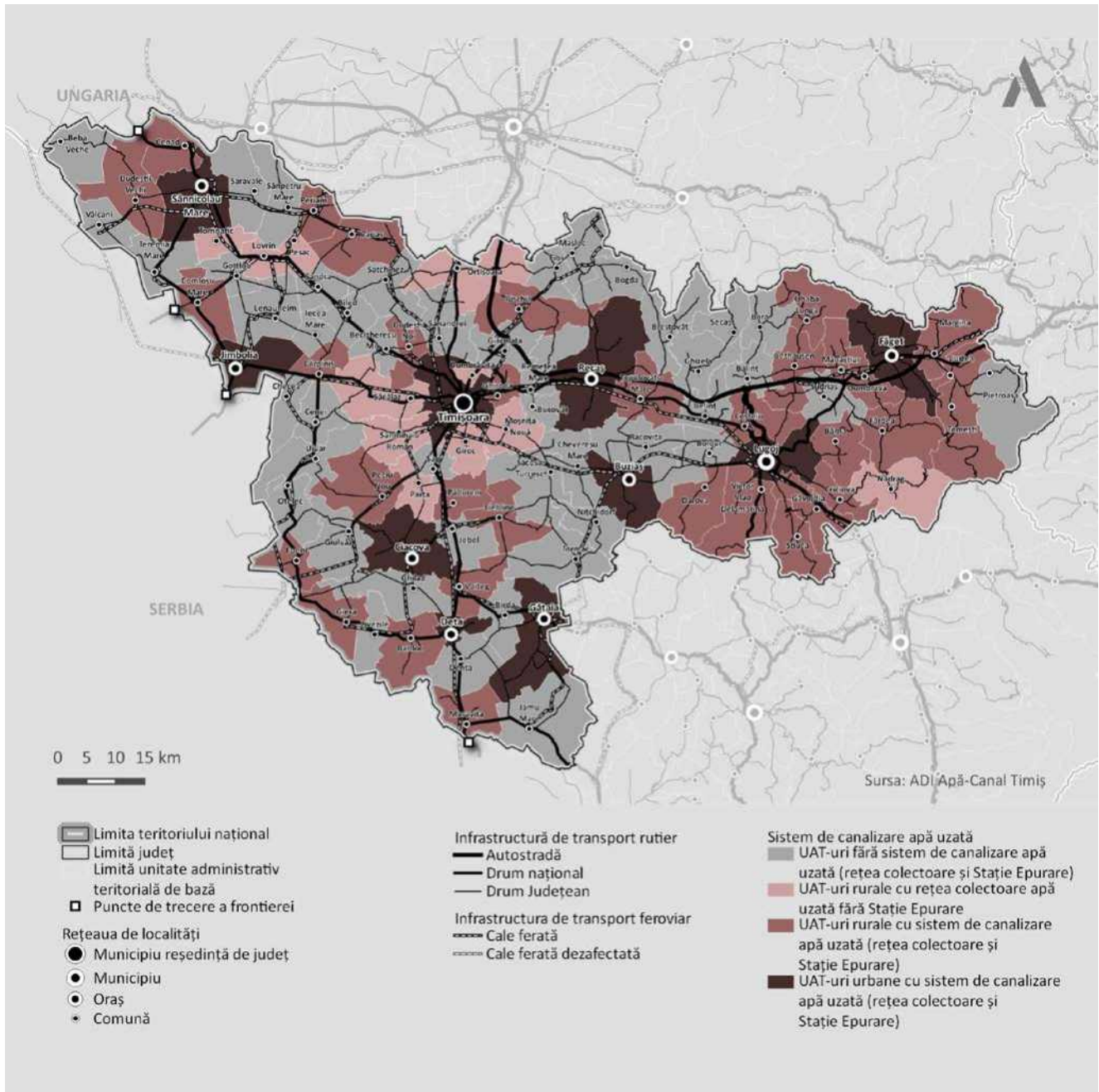
Sursa: Prelucrare date de la operatorul AQUATIM SA și INSE, Tempo Online (an 2021)

CANALIZAREA APELOR UZATE

Mediul urban are asigurat acest serviciu în toate cele 10 UAT-uri, cu o pondere peste media pe județ de 73,8%, cu excepția orașelor Gătaia, Jimbolia și Recaș care au o pondere mult sub această valoare (cca. 48,5%).

Mediul rural are asigurat acest serviciu în 46 de UAT-uri reprezentând o pondere de 51,6% în spațiul rural. Dintre acestea 33 de UAT-uri au și infrastructura pentru epurarea apelor uzate, iar 13 au numai rețea de canalizare. În 43 de UAT-uri nu există infrastructură de canalizare și epurare apă uzată.

FIGURA 44. ASIGURAREA SERVICIULUI DE CANALIZARE APĂ UZATĂ, JUDEȚ TIMIȘ, UAT

Sursa: Prelucrare date de la operatorul AQUATIM SA și INSEE, Tempo Online (an 2021)

ALIMENTAREA CU ENERGIE TERMICĂ

În cazul localităților urbane din județul Timiș, doar în Municipiul Timișoara s-a păstrat sistemul de alimentare centralizată cu energie termică (SACET), în restul localităților urbane aceste sisteme centralizate de termoficare fiind închise/desființate, încălzirea spațiilor realizându-se în sistem local, cu centrale termice individuale sau sobe ce funcționează cu gaze naturale (în orașele cu sistem de distribuție gaze naturale) sau cu combustibil solid.

În spațiul rural, în Comuna Lovrin, alimentarea cu energie termică se realizează centralizat, prin intermediul unei centrale termice geotermale. În zona comunei Lovrin au fost forate nouă puțuri de apă termală, în prezent, doar unul fiind folosit pentru încălzire, apa caldă de 84 °C, fiind pompată în rețeaua de termoficare a comunei.

În localitățile care nu beneficiază de sisteme de distribuție gaze naturale, alimentarea cu energie termică se realizează prin sisteme individuale pe bază de combustibili solizi (biomasă, lemn, cărbune), iar prepararea hranei se face cu butelii de aragaz.

O problemă o reprezintă faptul că majoritatea clădirilor sunt construcții mai vechi de 30 de ani, cu un grad de izolare termică redusă, ce duce la inconfort termic și consum mare de energie necesară pentru încălzire.

ALIMENTAREA CU GAZE NATURALE

La nivelul județului Timiș există un decalaj între zonele urbane și rurale privind numărul UAT cu distribuție gaze naturale. În județul Timiș se distribuie gaze naturale în 7 localități urbane și 27 comune. Având în vedere faptul că numărul acestora a rămas constant în perioada 2007 -2019, se poate afirma că principala problemă o constituie racordarea greoaie a localităților (orașe și comune) la rețelele de înaltă presiune, prețurile fiind foarte ridicate.

Localitățile urbane în care se distribuie gaze naturale sunt: Municipiul Timișoara, Municipiul Lugoj, Orașele Buziaș, Deta, Jimbolia, Recaș, Sânnicolau Mare. Din totalul de 10 localități urbane, doar trei dintre ele, orașele Ciacova, Făget și Gataia nu beneficiază de alimentare cu gaze naturale; 70% dintre localitățile urbane beneficiază de sistem de distribuție gaze naturale.

În cazul comunelor, dintr-un total de 89 de comune existente în județul Timiș, 27 dintre acestea au rețea de distribuție gaze naturale, respectiv cca. 30% din totalul acestora.

În anul 2019 cantitatea totală de gaze naturale distribuită în toate cele șapte localități urbane a fost 236151 mii mc, iar în cazul localităților rurale s-au distribuit 60845 mii mc gaze naturale în toate cele 27 UAT rurale; se poate spune că în localitățile rurale s-a distribuit cca. 26% din cantitatea totală de gaze naturale distribuite în zona urbană.

În cazul lungimii rețelelor de distribuție, lungimea totală a acestora are valori totale apropiate: lungimea totală a rețelelor de distribuție din localitățile urbane, în anul 2019, era de 995,5 km, iar în cazul localităților rurale, lungimea totală a rețelelor de distribuție gaze naturale însuma 945,9 km (cca. 95% din lungimea totală a rețelelor de distribuție din mediul urban).

ALIMENTARE CU ENERGIE ELECTRICĂ

Disfuncționalitățile identificate, la nivelul județului Timiș, în cadrul analizei situației existente privind alimentarea cu energie electrică și telecomunicații sunt: lipsa unui serviciu organizat de iluminat public, neutilizarea surselor regenerabile de energie pentru producerea energiei electrice și lipsa accesului la comunicații electronice broadband (localități aflate în zona albă NGN").

La nivelul teritoriului județului Timiș, dintr-un total de 99 UAT, au fost identificate 13 UAT cu mai mult de două disfuncționalități dintre cele menționate, acestea fiind, în exclusivitate, din zona rurală: Bara, Coșteiu, Ghilad, Giera, Jamu Mare, Liebling, Margina, Moravița, Nițchidorf, Teremia Mare, Topolovașu Mare, Vâlcani, Victor Vlad Delamarina.

GESTIUNEA DEȘEURILOR

Județul Timiș are infrastructură importantă de management al deșeurilor, care funcționează deja, în unele cazuri, la circa 75 % din capacitatea proiectată. Este vorba despre: centrele de colectare ale celor 3 zone de colectare, Zona 2 JIMBOLIA, Zona 3 DETA și Zona 4 FĂGET. Instalația de compostare din comuna Ghizela are o capacitate mică de compostare, iar o altă problemă este că aceasta compostează doar deșeurile biodegradabile din zonele Zona 0 GHIZELA și Zona 4 FĂGET, în celelalte zone deșeurile biodegradabile fiind depozitate. De asemenea, infrastructura de management al deșeurilor este incompletă, lipsind următoarele componente: depozit de deșeuri inerte, instalații de sterilizare și incinerare a deșeurilor de origine animală. În ceea ce privește nămolurile rezultate în stațiile de epurare, există doar un proiect aflat în faza de proiectare a unei instalații de valorificare a nămolurilor din Stația de Epurare a Municipiului Timișoara.

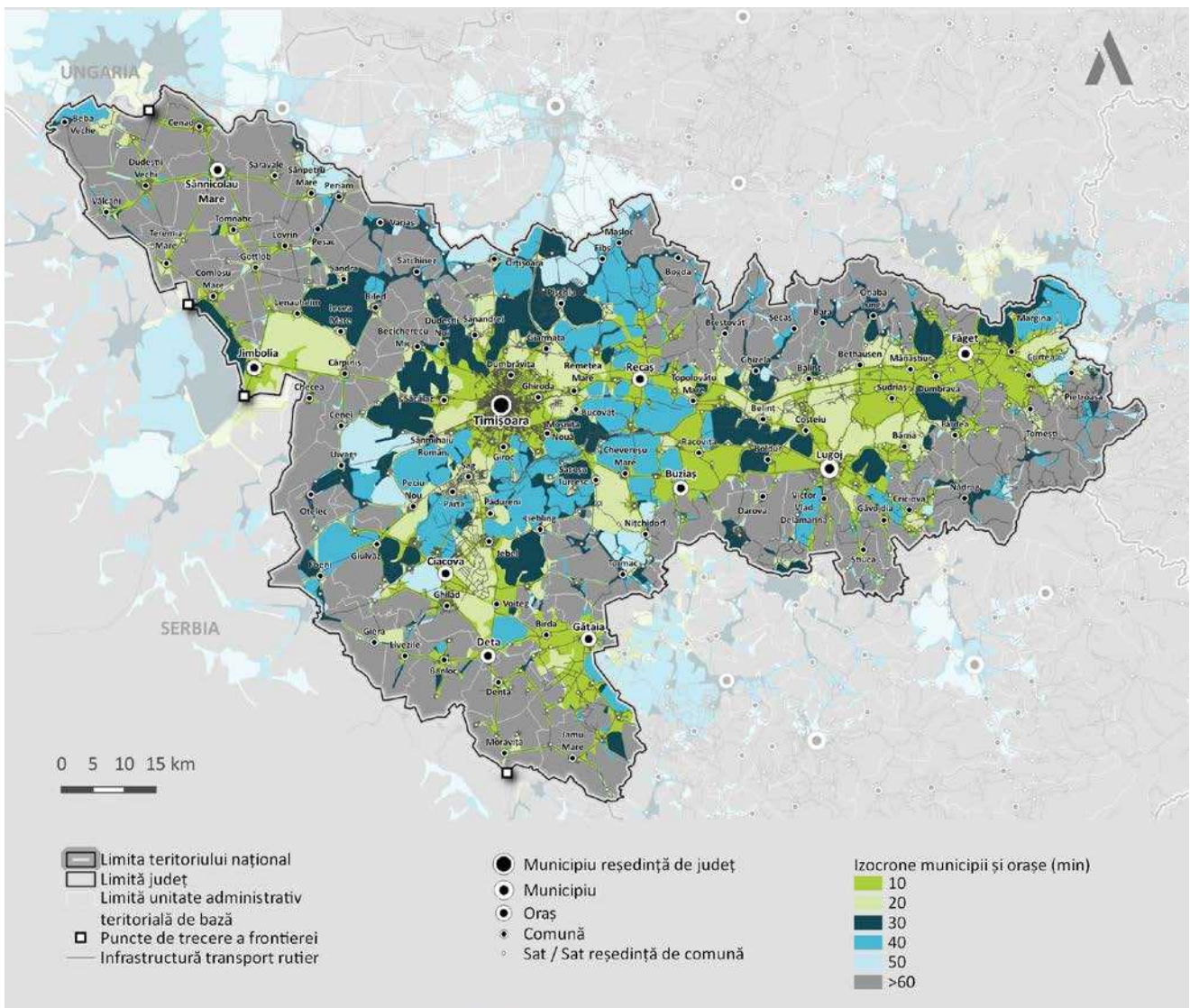
Pe viitor, va fi nevoie de realizarea unor instalații de compostare, pentru digestia anaerobă a deșeurilor biodegradabile, amplasate în zonele care, în prezent, doar depozitează deșeurile biodegradabile. De asemenea, va fi nevoie de o extindere a capacității centrelor de colectare din cele 3 zone de colectare și a capacității stației de transfer din Municipiul Timișoara, în cazul creșterii cantității de deșeuri generate. În plus, va fi nevoie de instalații de tratare și valorificare a nămolurilor și în cadrul celorlalte stații de epurare amplasate în afara Municipiului Timișoara, pentru obținerea fertilizatorului utilizat ulterior în agricultura din județul Timiș. Și cel mai important, va fi nevoie ca toții actorii județului să coopereze pentru a crește cantitatea de deșeuri reciclate care, în anul 2019, reprezenta doar 3% din totalul deșeurilor reciclabile colectate.

4.3.5. TRANSPORT ȘI MOBILITATE

La nivelul județului Timiș, municipiile și orașele dispun de o accesibilitate mai ridicată, fiind deservite de infrastructură rutieră și feroviară importantă atât la nivel local, cât și la nivel regional și național. Acestea dispun și de o varietate mai largă de servicii de mobilitate la nivel local, oferindu-le locuitorilor multiple posibilități de deplasare.

De asemenea, mediul urban concentrează și multiple dotări de interes la nivelul județului, precum și cea mai mare parte a locurilor de muncă. Astfel, acestea atrag un bazin de populație mai larg, cuprinzând și cetățeni din localitățile învecinate. Figura următoare identifică accesibilitatea așezărilor urbane, prezentând durata de timp necesară pentru a ajunge într-unul dintre orașele apropiate pe cale rutieră din mediul rural. Astfel, se remarcă faptul că mare parte din teritoriul județean are acces la un centru urban în maxim 60 de minute.

FIGURA 45. IZOCRONE DE ACCESIBILITATE CĂTRE CENTRE URBANE ÎN JUDEȚUL TIMIȘ

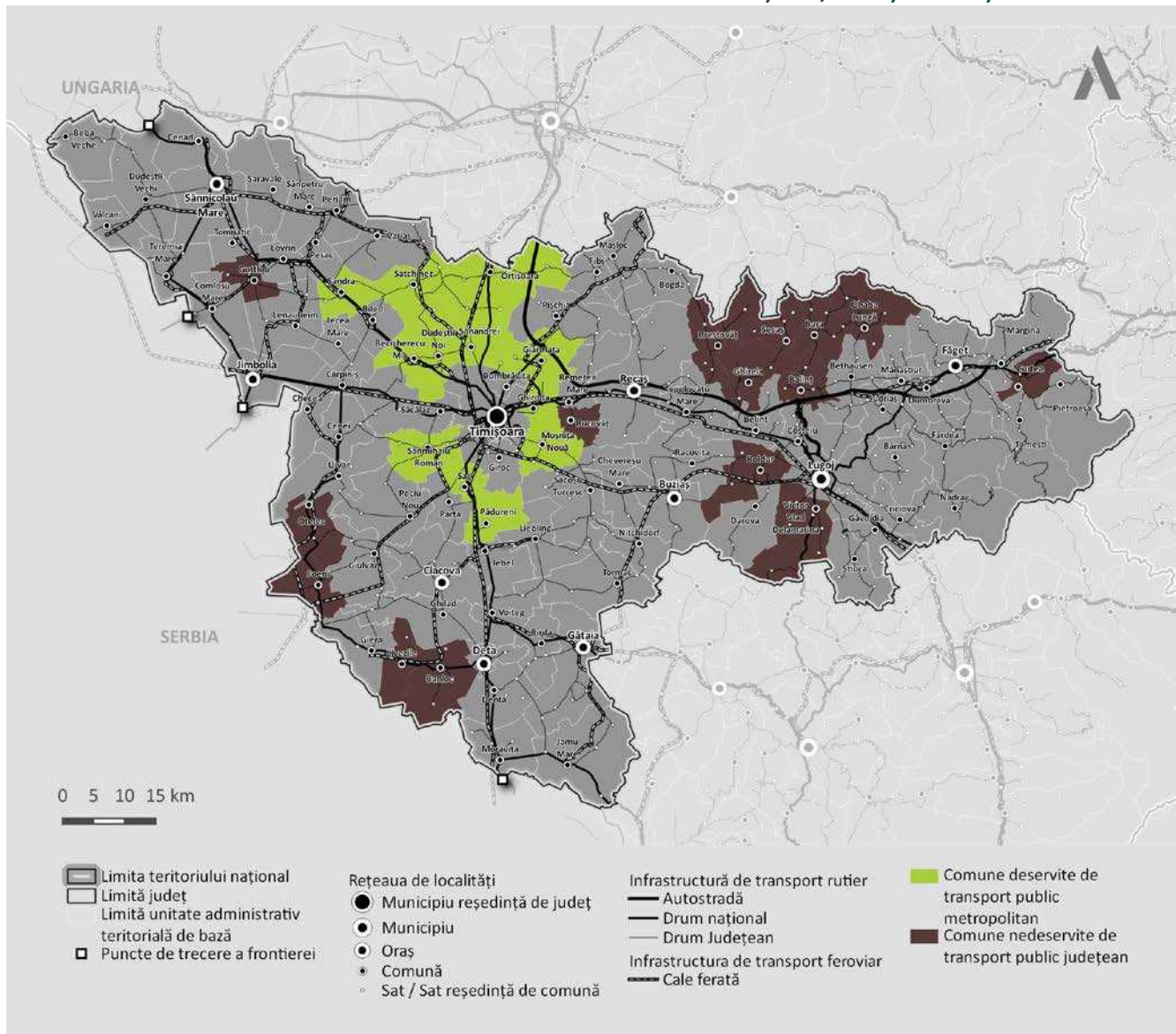
Sursa: prelucrare proprie

Județul este deservit de o amplă rețea rutieră și feroviară, ce permite deplasarea în teritoriu cu autovehiculul personal, cu transportul public județean sau cu trenul. Transportul public județean acoperă 82% din UAT-urile din județ, respectiv 95.26% din populația totală a județului. UAT-urile nedeservite din județ sunt Balinț, Banloc,

Bara, Becicherecu Mic, Boldur, Brestovăț, Bucovăț, Curtea, Foeni, Ghizela, Gottlob, Livezile, Ohaba Lungă, Otelec, Sânmihaiu Român, Secaș și Victor Vlad Delamarina.

Comunele din jurul Timișoarei, sunt deservite de transportul public metropolitan asigurat de Societatea de Transport Public Timișoara. Acest aspect le permite locuitorilor să aibă acces și la alte curse de transport public metropolitan și județean prin unul sau mai multe transferuri. Există însă încă comune în primul inel de localități din jurul Timișoarei (Giroc și Săcălaz) care nu sunt deservite încă de transportul public metropolitan. În Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Societatea Metropolitană de Transport Timișoara” există însă și alte comune încă nedeservite de sistemul de transport metropolitan (Biled, Săcălaz, Variaș și Remetea Mare).

FIGURA 46. UAT-URI NEDESERVITE DE TRANSPORTUL PUBLIC JUDEȚEAN, JUDEȚUL TIMIȘ

Sursa: prelucrare proprie pe baza datelor prezentate în HCJ 208/2019 și stpt.ro

Totodată, deși celelalte UAT-uri sunt deservite de transportul public județean, frecvența acestuia este una scăzută (sub 5 curse zilnice) în majoritatea cazurilor. Excepție fac localitățile din zona metropolitană Timișoara, acestea dispunând pe de o parte de curse de transport public județean cu frecvență ridicată (ex. Timișoara-Giroc 32 de curse zilnice) și de serviciile de transport public metropolitan, pe de altă parte.

O frecvență redusă se evidențiază și în cadrul legăturilor feroviare, cu multe dintre legăturile interne dispunând de un număr redus de trenuri / zi între localități. Totuși, optimizarea acestor legături prezintă un potențial

ridicat de susținere a navetismului județean, în special în ceea ce privește legăturile către municipiile Timișoara și Lugoj, luând în considerare faptul că cele două municipii au acces pe cale feroviară la un bazin de populație mai larg față de populația proprie.

Frecvența redusă a serviciilor de transport din județ conduc la creșterea utilizării autovehiculului personal pentru deplasările din interiorul județului, în special pentru locuitorii localităților care nu dispun de alte opțiuni de deplasare. Acest aspect este relevant în special în contextul navetismului către principalele centre urbane din județ, ce concentrează un număr ridicat de locuri de muncă. Utilizarea zilnică a autovehiculului personal de către cetățenii care au domiciliul în altă localitate față de cea în care lucrează contribuie semnificativ la problemele de congestie și poluare de la nivel local.

Un alt aspect relevant în contextul disparităților urban-rural este calitatea infrastructurii rutiere. Calitatea drumurilor naționale și a celor județene este una în general bună, acestea fiind fie modernizate fie în curs de modernizare. Însă, drumurile comunale se află într-o stare precară, cu numai aprox. 1.3% din km totali de drumuri fiind modernizați. Mare parte a drumurilor comunale (43.6%) sunt de pământ, îngreunând deplasarea atât spre localitățile deservite de aceste drumuri, cât și în interiorul localităților. Impedimentele create de calitatea scăzută a drumurilor au un efect negativ și asupra pietonilor și bicicliștilor, aceștia fiind nevoiți să se deplaseze în condiții nefavorabile de-a lungul drumurilor comunale.

Nu în ultimul rând, este de menționat faptul că infrastructura destinată modurilor alternative de transport (mers pe jos, bicicletă) sunt slab dezvoltate în mediul rural, acestea nefiind amenajate corespunzător sau lipsind cu desăvârșire (ex. Pietroasa, Hăuzești, Crivina, Poieni etc.). Există, totuși, un potențial ridicat de amenajare a acestora datorită configurației și modului de amplasare a caselor din majoritatea satelor și comunelor din județul Timiș, acestea fiind retrase pe o distanță semnificativă față de zona carosabilă. Se conturează astfel un spațiu amplu, ce permite amenajarea atât a unor infrastructuri destinate transportului nemotorizat (trotuare, piste de biciclete), cât și păstrarea unor spații verzi și/sau a unei plantații de aliniament ca măsură de protecție și siguranță față de circulația carosabilă.

Concluzionând, din punct de vedere al transportului și mobilității mediul rural din județul Timiș se află într-un stadiu incipient, fiind nevoie de modernizarea și extinderea infrastructurii de transport pentru a asigura atât deplasarea tuturor participanților la trafic în siguranță, cât și pentru a crește accesibilitate din/spre localitățile din mediul rural. Totodată, sunt necesare măsuri de încurajare a utilizării mijloacelor sustenabile de transport, asigurând servicii atractive de transport public județean care să diminueze utilizarea autovehiculului personal pentru deplasările din interiorul județului.

5. STRUCTURĂ SOCIO-DEMOGRAFICĂ ȘI DEZVOLTARE SOCIALĂ

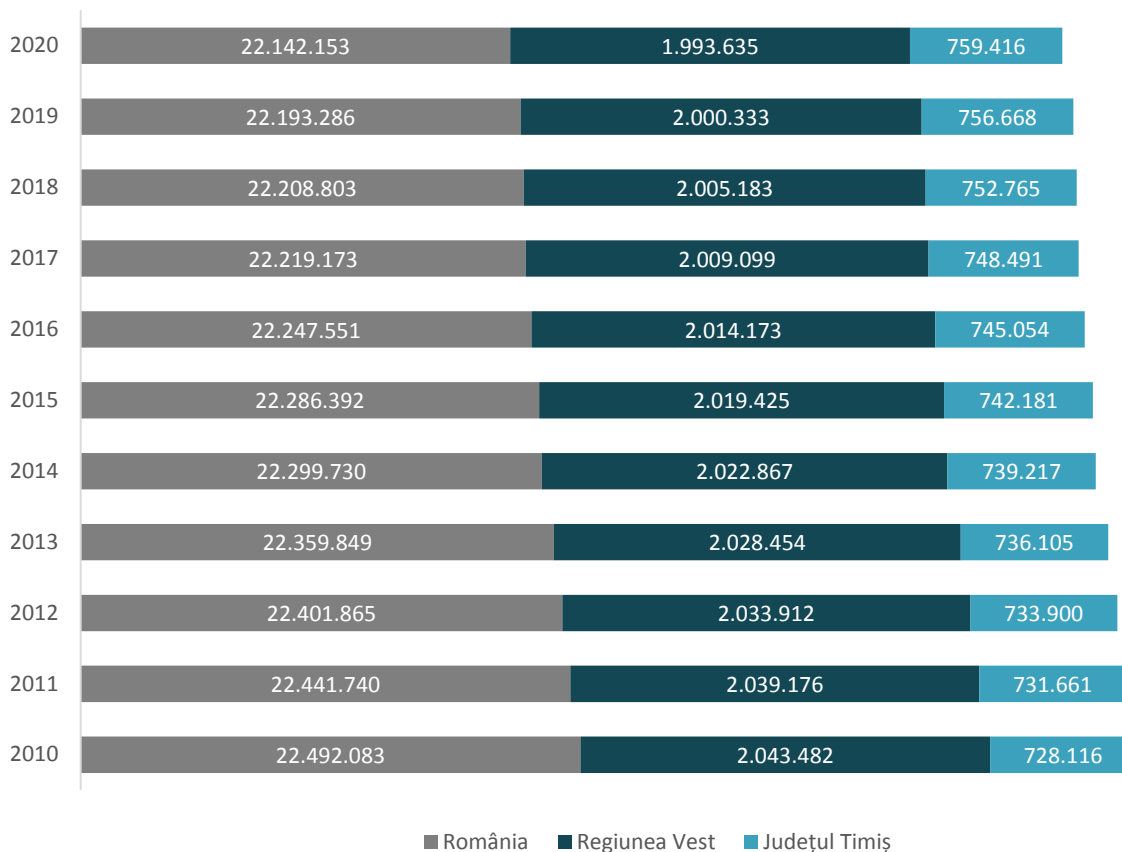
5.1. PROFIL SOCIO-DEMOGRAFIC

STRUCTURA DEMOGRAFICĂ

Populația stabilă cu domiciliul din județul Timiș era la nivelul anului 2020 de 759.416 de locuitori. Dintre aceștia, 58,4% locuiau în mediul urban și 41,6% în mediul rural. Raportat la Regiunea Vest, populația din mediul urban a județului Timiș este mai mică cu 3,9%, iar față de valoarea înregistrată la nivel național este mai mare cu 2%.

Analizând evoluția populației din județ în intervalul 2010-2020, se poate observa o tendință de creștere a populației care este în contrast cu cea generală de scădere a populației la nivel național. Astfel, creșterea este de 4,3% în perioada 2010-2020, ceea ce atrage atenția asupra faptului că județul Timiș este unul dintre cele mai dezvoltate din perspectiva tendinței demografice pozitive care s-a remarcat a fi constantă începând cu anul 2006. Inclusiv Regiunea Vest înregistrează o tendință descendentă, populația scăzând cu 2,4% în ultimii 11 ani.

FIGURA 47. EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LOCUITORI ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, REGIUNEA VEST ȘI ROMÂNIA

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Conform documentului „Proiectarea populației României în profil teritorial, la orizontul anului 2060”, se previzionează o scădere a populației de 30,6% pentru intervalul 2016-2060 la nivel național. Acest procent este

cu mult mai ridicat față de cel asociat la nivelul județului Timiș (-11.1%)³⁷, dar chiar și la nivelul Regiunii Vest (-30%)³⁸. Printre cele mai importante motive care stau la baza acestor previziuni se numără migrația externă care va influența procentul și distribuția populației pe grupe de vârstă, respectiv tendințele de îmbătrânire demografică. Astfel, numărul de tineri (0-15 ani) va scădea, iar numărul de vârstnici (peste 65 de ani) va crește, ceea ce va determina probleme din perspectiva dependenței demografice, respectiv a forței de muncă.

Cu toate acestea, încă din anul 2016, județul Timiș înregistrează printre cele mai bune valori la nivel național în ceea ce privește procentul asociat grupei de vârstă a persoanelor active (15-64 ani) și valoarea raportului de dependență demografică.

Pe de altă parte, în anul 2016 era printre județele cu cele mai mici ponderi ale persoanelor tinere (0-15 ani) și cu cele mai mici valori asociate ratei de fertilitate³⁹, deși această situație în prezent nu mai este atât de critică, remarcându-se valori ce depășesc sau se apropie foarte mult de cele de la nivelul Regiunii Vest și de la nivel național (ponderea persoanelor tinere în anul 2020: județul Timiș 14.5%, Regiunea Vest 13.6%, România 14.6%; rata fertilității în anul 2018: județul Timiș 40.5‰, Regiunea Vest - 36‰, România 37.5‰). Printre cele mai importante motive care stau la baza îmbunătățirii acestor indicatori se numără nivelul sporit de atractivitate pentru tineri de a rămâne în județ sau de a veni din alte zone pentru a beneficia de studii universitare (municipiul Timișoara și localitățile din proximitate contribuie cel mai mult la îmbunătățirea valorilor) și creșterea calității vieții în general.

TABEL 6. POPULAȚIA REZIDENTĂ ÎNREGISTRATĂ ÎN ANUL 2016 ȘI POPULAȚIA PREVIZIONATĂ PENTRU ANII 2030 ȘI 2060 VARIANTA MEDIE

	POPULAȚIE 2016	POPULAȚIE 2030	POPULAȚIE 2060	SCHIMBAREA DEMOGRAFICĂ ÎNTRE 2016 ȘI 2060
Județul Timiș	696.203	713.153	618.614	-11,1%
Regiunea Vest	1.807.287	1.659.187	1.264.735	-30%
România	19.819.697	17.892.489	13.784.413	-30,6%

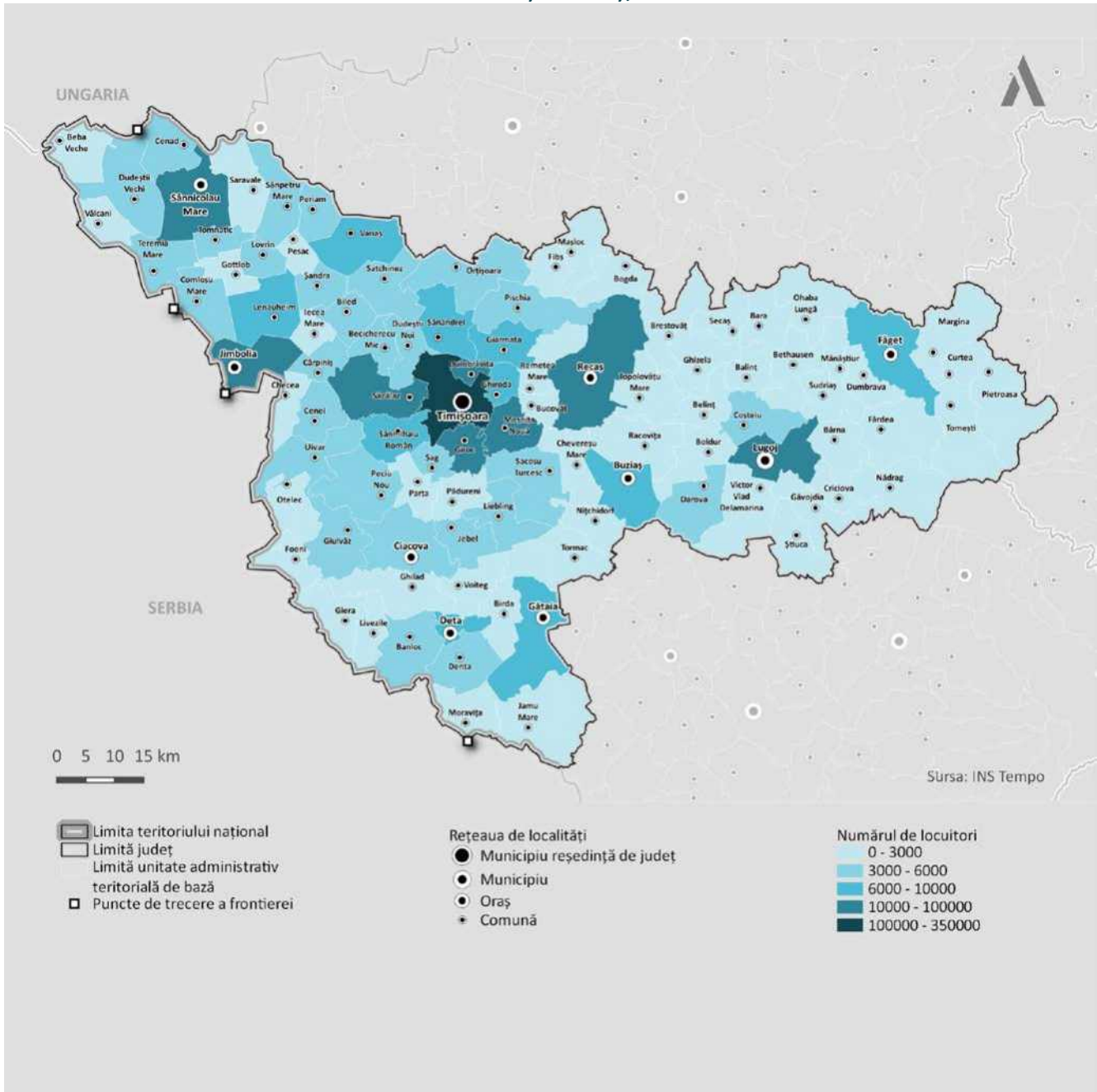
Sursa: Proiectarea populației României în profil teritorial, la orizontul anului 2060

³⁷ Chiar dacă până în anul 2030 se previzionează o creștere a populației cu 2,4%

³⁸ Se ia în considerare varianta medie care este cea mai plauzibilă în ceea ce privește prognoza (astfel că se exclud variantele constantă, pesimistă, intermediară și optimistă)

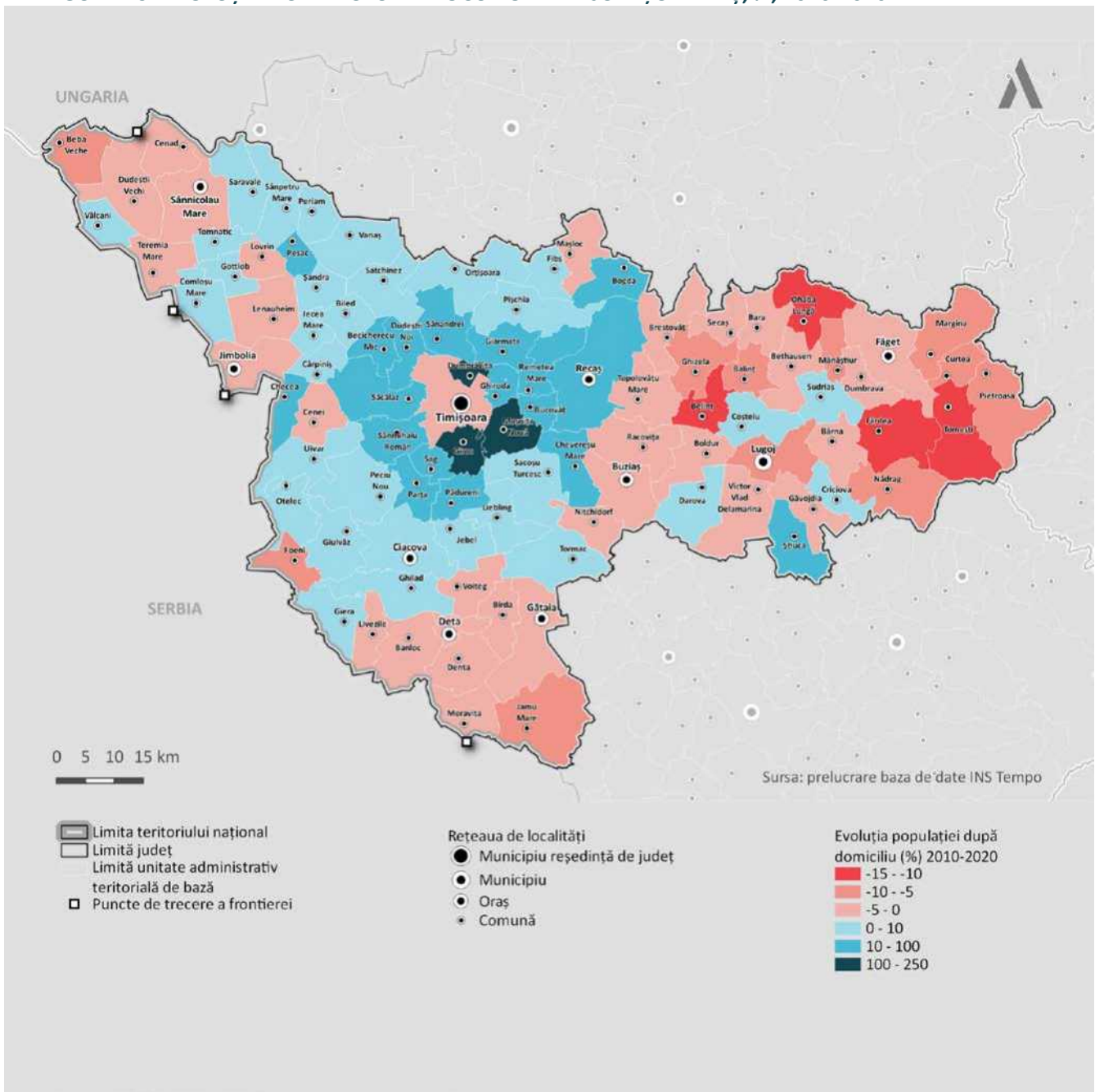
³⁹ https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/proiectarea_populatiei_romaniei_in_profil_teritorial_la_orizontul_2060.pdf

FIGURA 48. NUMĂRUL LOCUITORILOR DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

Sursa: Baza de date INS TEMPO

FIGURA 49. EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE LOCUITORI DIN JUDEȚUL TIMIȘ, %, 2010-2020

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Situația în anul 2020 la nivelul județului este foarte asemănătoare cu cea de la nivel național în ceea ce privește ponderea persoanelor vârstnice (peste 65 de ani) și tinere (0-15 ani) din populația totală. Dintre cele două medii de rezidență, cea mai vizibilă asemănare este în mediul urban din județul Timiș. La nivel național, pe ambele medii de rezidență, dar și în mediul urban al județului Timiș, procentul persoanelor vârstnice este mai ridicat decât cel al persoanelor tinere (România (mediul urban) persoane vârstnice: 16,8% și persoane tinere: 13,9%, România (mediul rural) persoane vârstnice: 17,6% și persoane tinere: 15,5%, județul Timiș (mediul urban) persoane vârstnice: 18% și persoane tinere 13,9%). Pe de altă parte, în ceea ce privește mediul rural din județul Timiș, situația se inversează, astfel că ponderea persoanelor tinere 16,2% este mai mare față de cea a vârstnicilor 14,6%.

La nivelul județului, în general, ponderea populației tinere 14.5% este mai scăzută decât cea a vârstnicilor 16.6%, fiind la distanță de 2,1 puncte procentuale pentru anul 2020. Pe medii de rezidență, valoarea ponderii tinerilor este mai scăzută în mediul urban (cu 2.9%), ceea ce înseamnă că dependența populației tinere este mai scăzută și, în consecință, definește o situație mai favorabilă față de mediul rural datorită faptului că tinerii cresc rata de înlocuire a forței de muncă. Acest fenomen se datorează unei rate a natalității mai crescute în mediul rural (11.4) decât în mediul urban (9.5)⁴⁰.

Conform datelor statistice Eurostat, se preconizează faptul că ponderea populației în vârstă de muncă va scădea până în anul 2100, în timp ce ponderea persoanelor vârstnice va fi probabil în creștere, previzionându-se o dublare a coeficientului de dependență a persoanelor vârstnice⁴¹. În Timiș, deși proporția persoanelor cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 de ani diferă ușor între cele două medii de rezidență la nivelul anului 2020, în mediul rural procentul este mai scăzut, de 69.2% față de 70.4% din mediul urban, ceea ce evidențiază o stabilitate economică ceva mai bună la nivelul orașelor din județ.

România trece printr-un proces de îmbătrânire demografică început încă din anii '90. Acest fenomen se manifestă prin reducerea populației tinere și creșterea numărului vârstnicilor pe fondul unei cauze principale reprezentate de scădere natalității sub rata optimă de înlocuire a generațiilor. La nivelul județului Timiș, diferența dintre grupele de vârste este accentuată, așa încât dependența din următorii ani se va resimți destul de puternic, mai ales dacă autoritățile locale nu reușesc să coopereze pentru a media diferențele dintre categoriile demografice.

Conform statisticilor World Life Expectancy, la nivelul anului 2016 în România, durata de viață era de 75.2 ani (71.6 pentru bărbați și 79 pentru femei). Diferența dintre cele două sexe este printre cele mai mari din Europa, și mai mult, aceasta s-a menținut în general în ultimele decenii, ceea ce sugerează un număr mare de persoane vârstnice singure.⁴²

În județul Timiș, ponderea grupei de vârstă asociată populației cu vârstă peste 65 de ani este mai mare în mediul urban 18% față de mediul rural 14.6% la nivelul anului 2020, coeficientul de dependență al persoanelor vârstnice din mediul urban fiind mai mare. La nivel județean, procentul total al vârstnicilor pentru același an de referință este de 16.6%, valoare ce se situează sub cele de la nivel regional 17.7% și național 17.2%, astfel că în Timiș situația este considerabil mai favorabilă din perspectiva dependenței populației vârstnice.

În ceea ce privește raportul de îmbătrânire demografică din întreg județul Timiș în anul 2020, valoarea acestuia 1.142,7‰ este mai mică decât la nivel regional 1.299,4‰ și național 1.179,5‰. Pe medii de rezidență, se observă faptul că în mediul urban 1.351,6‰ situația este mult mai critică față de mediul rural 902,3‰, astfel că fenomenul de îmbătrânire demografică se manifestă mult mai accentuat, ceea ce atrage atenția necesității unei preocupări speciale în ceea ce privește adaptarea pe termen lung a politicilor sectoriale și a serviciilor publice (medicale, sociale etc) la aceste tendințe.

TABEL 7. INDICATORI DEMOGRAFICI PRINCIPALI, 2020

INDICATOR	MEDIUL RURAL JUDEȚUL TIMIȘ	MEDIUL URBAN JUDEȚUL TIMIȘ	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA
Proporția persoanelor cu vârste între 0-14 ani (%)	16,2%	13,3%	14,5%	13,6%	14,6%
Proporția persoanelor cu vârste între 14-64 ani (%)	69,2%	68,7%	68,9%	68,7%	68,3%

⁴⁰ Cele mai recente date disponibile sunt la nivelul anului 2018

⁴¹ Structura și îmbătrânirea populației Eurostat statistics explained, 2019

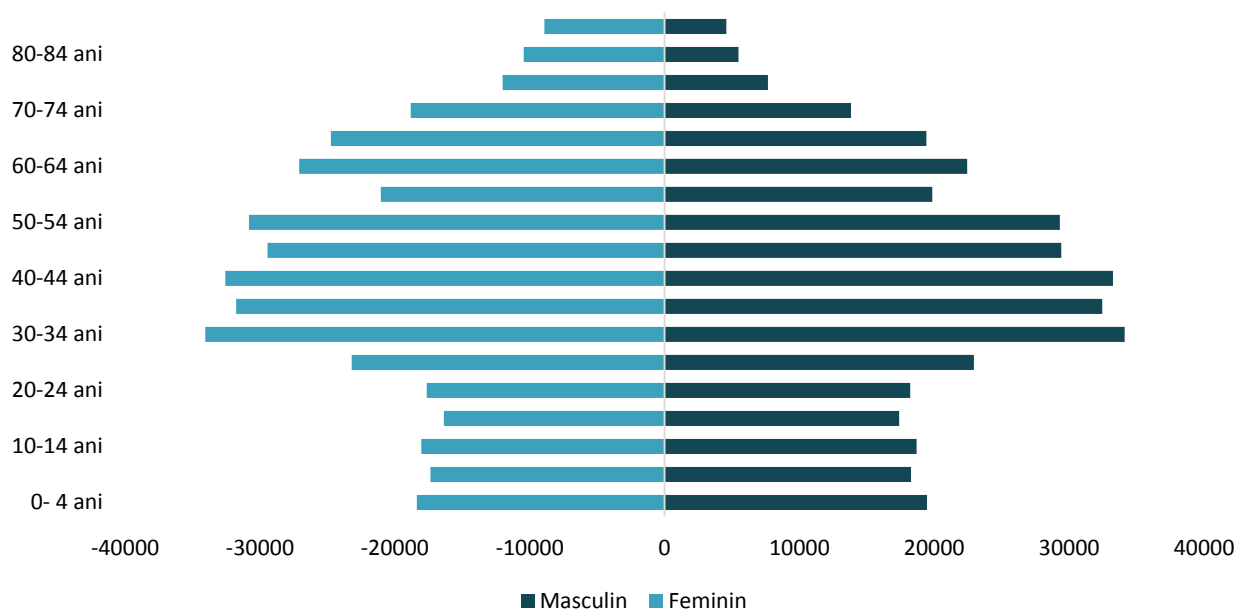
⁴² <https://www.worldlifeexpectancy.com/country-health-profile/romania>

INDICATOR	MEDIUL RURAL JUDEȚUL TIMIȘ	MEDIUL URBAN JUDEȚUL TIMIȘ	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA
Proporția persoanelor de 65 de ani și peste din populație (%)	14,6%	18%	16,6%	17,7%	17,2%
Raportul de dependență demografică (‰)	445,7	454,8	451	456,4‰	465
Coeficientul de dependență a persoanelor tinere (‰)	234,3	193,4	210,5‰	198,5‰	213,4‰
Coeficientul de dependență a persoanelor vârstnice (‰)	211,4	261,4	240,5‰	257,9‰	251,7‰
Rata înlocuirii forței de muncă (‰)	702,9	580,2	631,5‰	595,4‰	640,1‰
Raportul de îmbătrânire demografică (‰)	902,3	1.351,6	1.142,7‰	1.299,4	1.179,5

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Piramidele demografice prezintă distribuția populației în funcție de sex și grupele de vârstă cincinale. Fiecare bară corespunde ponderii sexului și grupei respective de vârstă din totalul populației (bărbați și femei). După cum se remarcă în piramidele demografice realizate atât la nivelul județului Timiș, cât și la nivel național, analizate la nivelul anului 2020, acestea au o formă romboidală ca urmare a ratelor sporite de fertilitate asociate cu apariția generației *Baby Boomers* (după cel de-al doilea Război Mondial), cei născuți în acea perioadă reprezentând încă o parte importantă a populației în vârstă de muncă. Totuși, majoritatea celor din această generație înaintează spre vârful piramidei, astfel că baza inferioară a categoriei populației active devine din ce în ce mai îngustă, în lipsa unei rate ridicate a natalității care să compenseze deficitul. Din nou, se remarcă provocările în ceea ce privește adaptarea și dezvoltarea pe termen mediu și lung a serviciilor publice care să urmărească în procesul de dezvoltare și aplicare a acestora să răspundă cât mai eficient nevoilor populației pe baza fenomenelor demografice remarcate (de exemplu, dezvoltarea cu precădere a serviciilor sociale adresate vârstnicilor care ocupă un procent considerabil din populația totală).

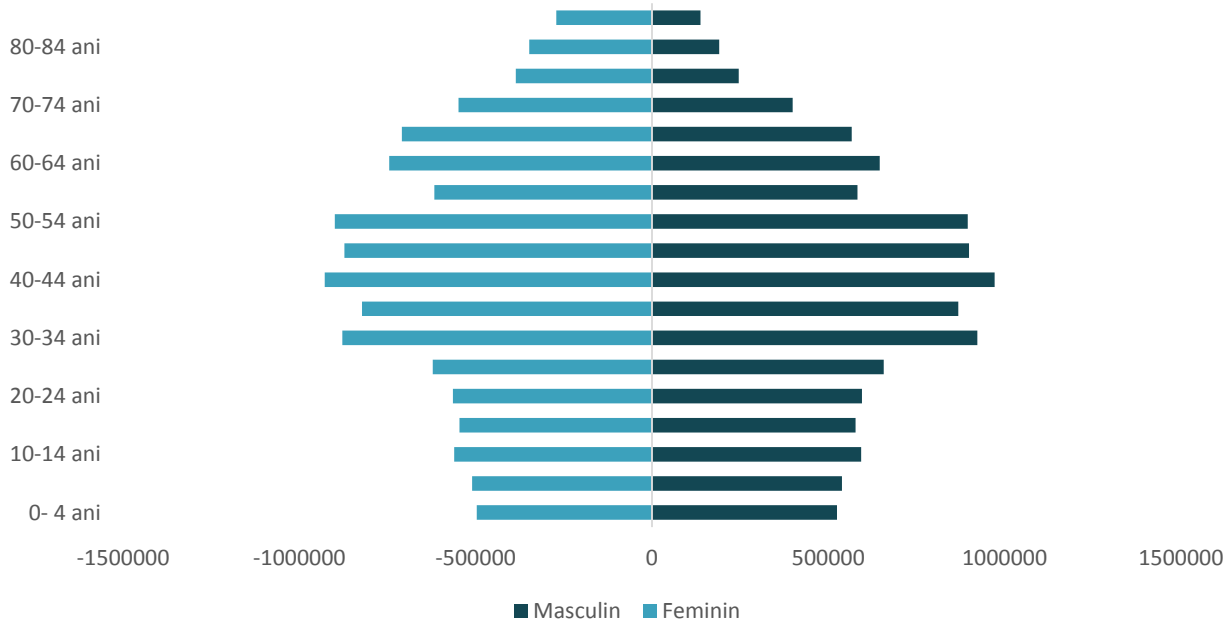
FIGURA 50. STRUCTURA PE SEXE ȘI GRUPE DE VÂRSTĂ ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

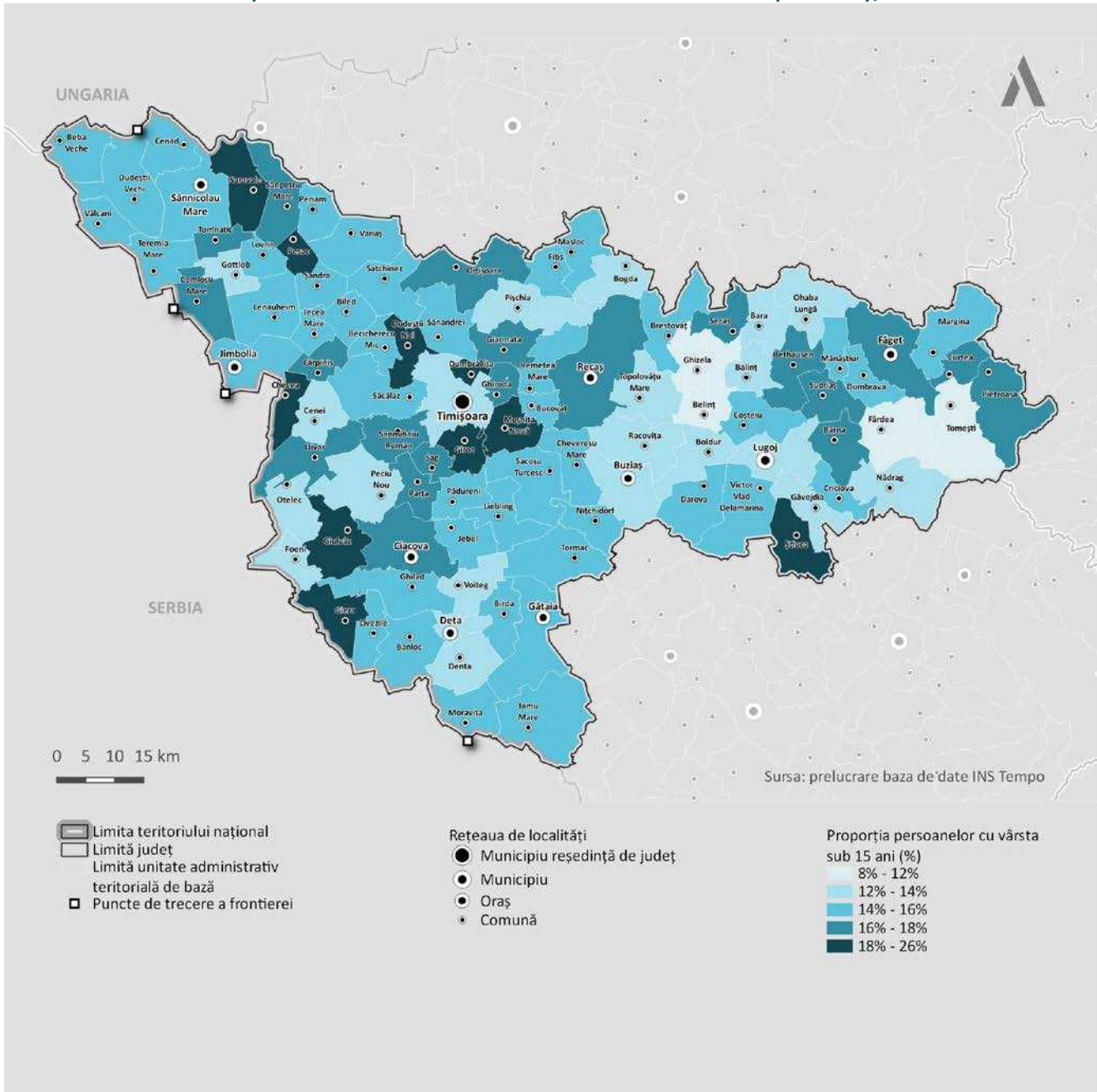
Sursa: Baza de date INS TEMPO

FIGURA 51. STRUCTURA PE SEXE ȘI GRUPE DE VÂRSTĂ ÎN ROMÂNIA, 2020

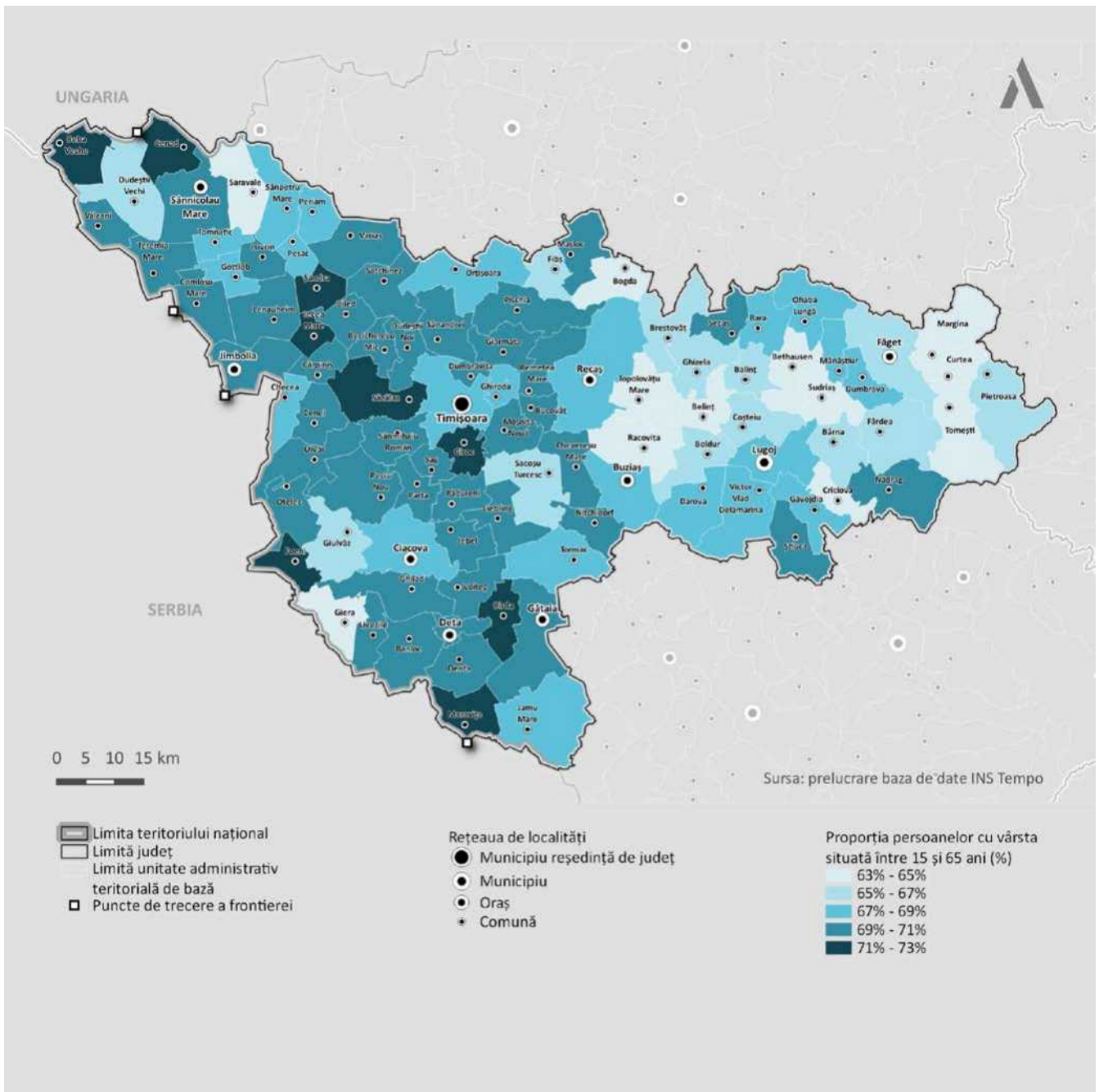
Sursa: Baza de date INS TEMPO

FIGURA 52. PROPORȚIA PERSOANELOR CU VÂRSTE SUB 15 ANI DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

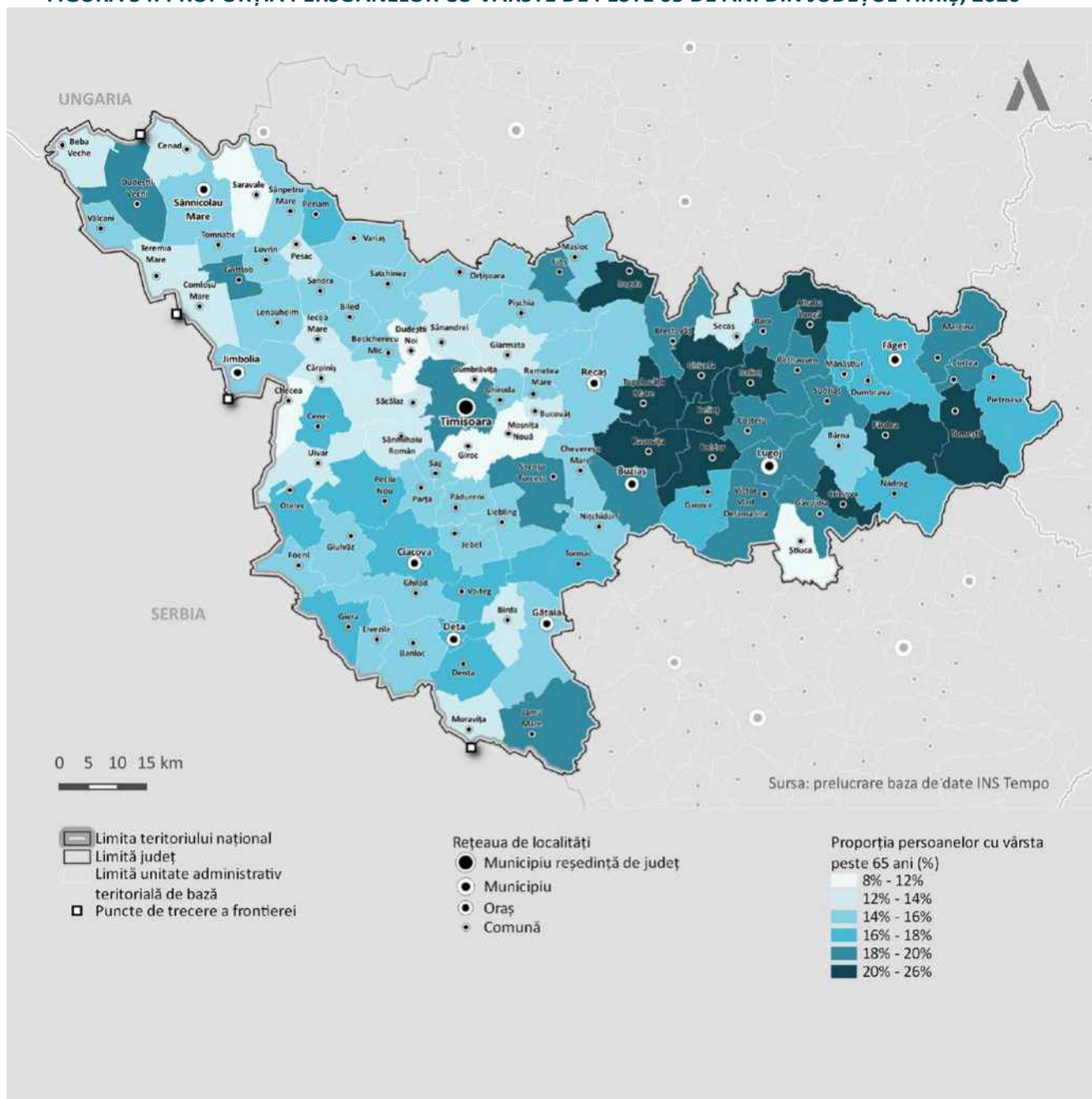
Sursa: Baza de date INS TEMPO

FIGURA 53. PROPORȚIA PERSOANELOR CU VÂRSTE CUPRINSE ÎNȚRE 15 ȘI 65 DE ANI DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

Sursa: Baza de date INS TEMPO

FIGURA 54. PROPORȚIA PERSOANELOR CU VÂRSTE DE PESTE 65 DE ANI DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

Sursa: Baza de date INS TEMPO

La nivelul județului Timiș, UAT-urile cu cea mai numeroasă populație sunt, pe lângă municipiile Timișoara și Lugoj, următoarele: comuna Giroc, comuna Dumbrăvița, orașul Sănnicolau Mare, orașul Jimbolia, comuna Moșnița Nouă, comuna Săcălăz și orașul Receaș. Acestea sunt localitățile care depășesc 10.000 de locuitori, ceea ce atrage atenția asupra comunelor, care îndeplinesc condiția de schimbare a rangului de la statutul de comună la cel de oraș. Pe fondul polarizării economice determinate de municipiul Timișoara, se remarcă fenomenul de polarizare demografică în cazul comunelor din imediata proximitate a acestuia. Astfel, există creșteri considerabile ale numărului de locuitori observate în intervalul 2010-2020, cele mai mari fiind în următoarele comune care se află pe o rază de maxim 5 km față de Timișoara: Dumbrăvița (+231.4%), Giroc (+209.1%), Moșnița Nouă (+127.7%), Sânmihaiu Român (+53%), Șag (+45%), Ghiroda (+44.8%), Bucovăț (41.7%), respectiv Săcălăz (+34.4%). Astfel, ca urmare a fenomenului de suburbanizare, se definește la nivelul județului zona cu cea mai ridicată populație, aici fiind înregistrate cele mai intense fluxuri de navetism între mediul urban și cel

rural. Pe de altă parte, municipiul Lugoj nu prezintă aceeași tendință, dat fiind faptul că atât în cazul municipiului, cât și în cazul localităților din imediata apropiere, populația este în scădere la nivelul ultimilor 10 ani.

Se observă la nivelul întregului județ că așezările cu cea mai redusă populație (sub 2.000 de locuitori) se concentrează în zona de est, unul dintre cei mai importanți factori care cauzează aceste fenomene fiind slaba dezvoltare a infrastructurii rutiere în zona de nord și de sud față de autostrada A1. Cu două excepții de comune care au înregistrat în intervalul 2010-2020 creșteri ale populației, restul de peste 10 comune cu sub 2.000 de locuitori au înregistrat scăderi. Comunele cu mai puțin de 1.000 de locuitori sunt următoarele: Ohaba Lungă, Brestovăț, Bogda, Secaș și Bara.

Deși mai mult de jumătate dintre UAT-urile din județ au înregistrat creșteri ale populației (52.5%) în ultimii ani, populația este într-un proces constant de îmbătrânire creșterea a ratei de îmbătrânire cu 20% (procentele asociate ponderilor tinerilor și vârstnicilor au crescut din 2010 până în prezent cu 0.5%, respectiv 3.2%, pe când cel al adulților a scăzut cu 3.8%). Cu atât mai mult, acest fenomen este accentuat pe fondul creșterii speranței de viață și a unei cote scăzute a fertilității.

La nivelul județului se evidențiază trei clusteruri demografice, după cum urmează:

- unul care concentrează forța de muncă a județului, dar unde dependența demografică va crește în următorii ani în lipsa unor politici socio-economice (de exemplu referitoare la dezvoltarea serviciilor sociale, la dezvoltarea mediului economic local etc);
- unul care are cea mai tânără populație;
- unul care are cea mai îmbătrânită populație.

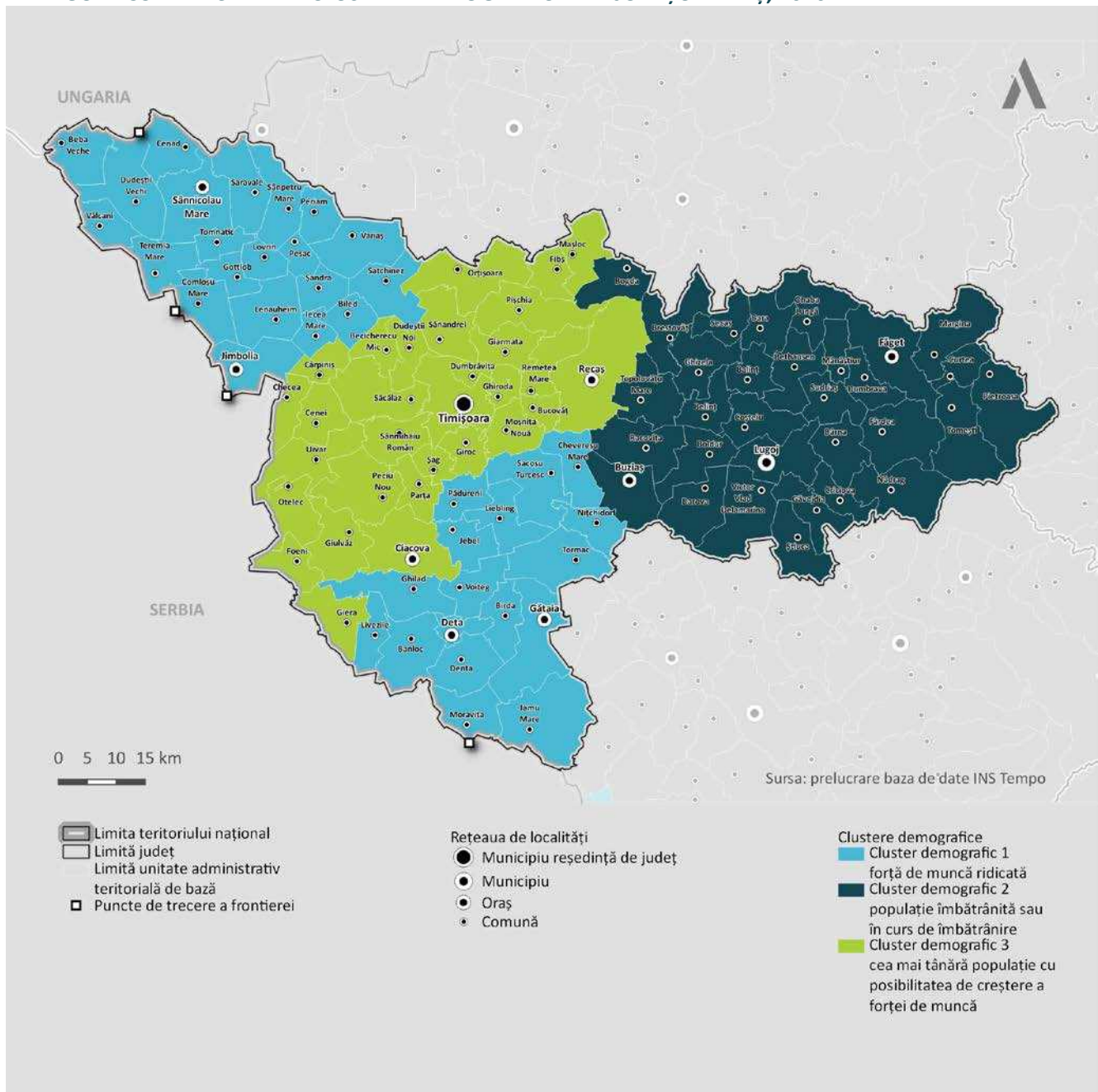
Clusterul 1 se remarcă prin concentrarea unei populații numeroase cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani. Acesta este definit de două zone, și anume partea de nord-vest și partea de sud a județului.

Clusterul 2 reprezintă zona cu cei mai mulți tineri, unde rata natalității înregistrează cele mai mari valori față de restul județului. Acesta concentrează UAT-urile ce se desfășoară pe direcția nord-est sud-vest a întregului județ, având în centru municipiul Timișoara. UAT-urile din prima coroană a municipiului reședință de județ sunt și cele care au înregistrat cele mai mari creșteri demografice în ultimii ani, existând multe familii (îndeosebi familii tinere) care s-au retras în zonele de proximitate față de oraș.

Clusterul 3 este caracterizat de o predominanță a persoanelor vârstnice, fiind foarte accentuat fenomenul de îmbătrânire demografică. Această zonă ocupă partea dinspre centrul județului către toată zona de est. Aici s-au înregistrat și cele mai ridicate scăderi ale populației, printre motivele cele mai importante care stau la baza acestei situații fiind: accesibilitatea mult mai redusă din perspectiva transportului rutier, calitatea locuirii mult mai redusă din perspectiva dezvoltării rețelelor tehnico-edilitare.

În ceea ce privește nevoile de bază pe care aceste clusteruri le au, pornind de la caracteristicile definitorii ale fiecăruia, se remarcă faptul că în cazul Clusterului 2 este necesar să se dezvolte cu precădere dotări publice și servicii socio-culturale, dat fiind faptul că acestea contribuie la sporirea nivelului de atractivitate, și în consecință la încurajarea populației de a rămâne (sau chiar de a veni) în zonă. În ceea ce privește Clusterul 3, cele mai importante măsuri care să răspundă cu prioritate nevoilor comunităților se referă la dezvoltarea serviciilor sociale și medicale, respectiv la intervenții ce țin de dezvoltarea accesibilității și a rețelelor tehnico-edilitare.

FIGURA 55. PRINCIPALELE CLUSTERE DEMOGRAFICE DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2020

Sursa: Baza de date INS TEMPO

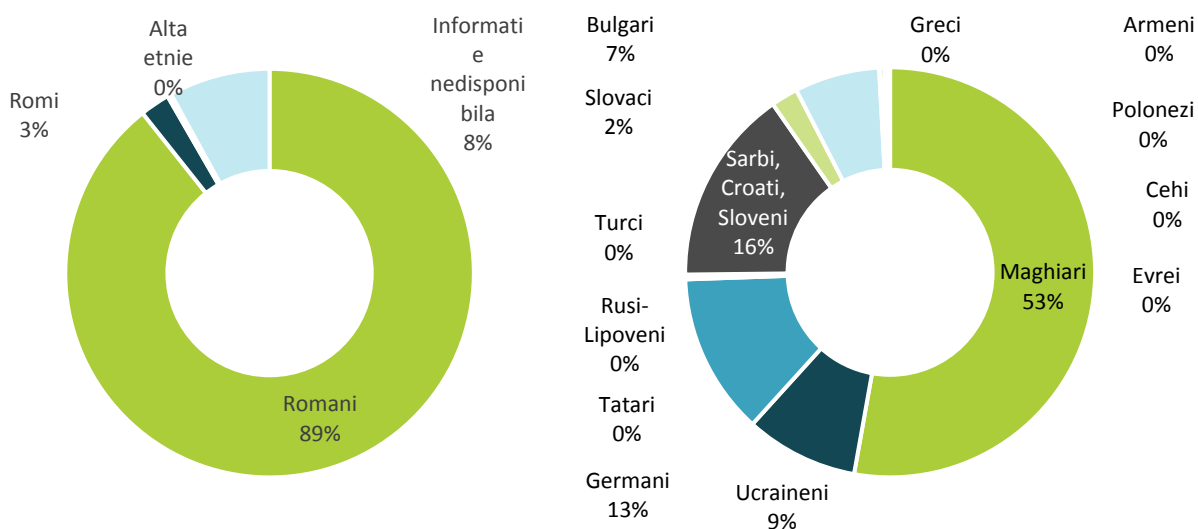
PROFIL ETNIC ȘI CONFESIONAL

Diversitatea etnică și confesională reprezintă un element valoros la nivelul culturii locale. Astfel, diversitatea de obiceiuri, tradiții, perspective reprezintă un element esențial în procesul de inovare.

În județul Timiș se remarcă, pe lângă comunitatea românească majoritară, alte comunități etnice care au tradiții culturale, religioase și lingvistice specifice, fiind un județ cu o diversitate etnică sporită. Astfel, conform RPL 2011, populația asociată etniilor minoritare reprezintă un total de aproximativ 10% din totalul locuitorilor 80.6% dintre locuitori sunt români, iar 2.1% sunt romi. Dintre etniile minoritare, majoritară este cea asociată maghiarilor (5.2%), celelalte etnii declarate prezente fiind ucraineni, germani, turci, ruși-lipoveni, tătari, sârbi, croați, sloveni, slovaci, bulgari, greci, evrei, cehi, polonezi, respectiv armeni.

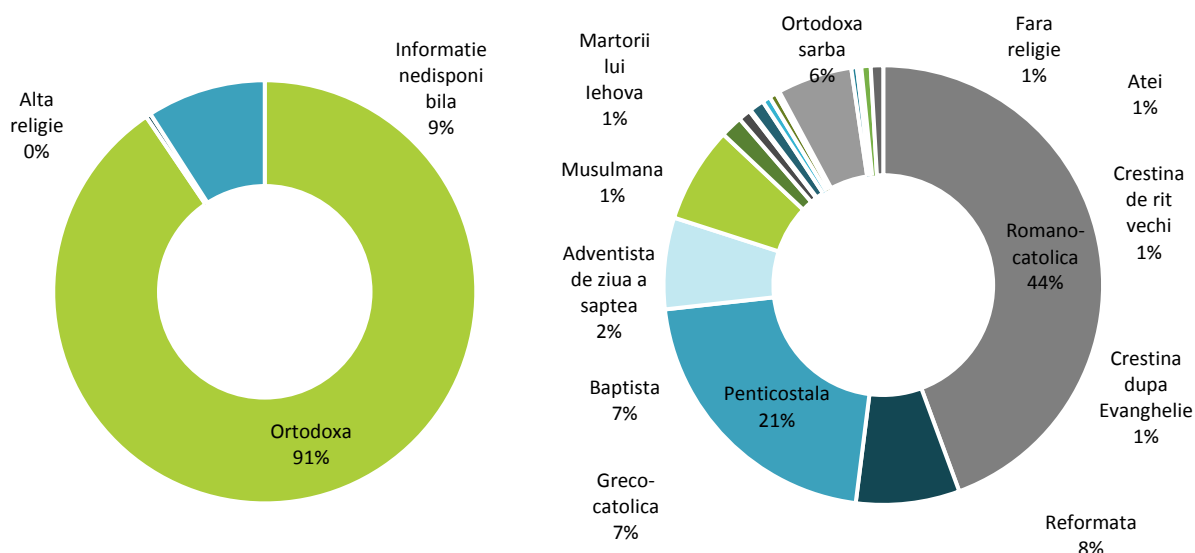
FIGURA 56. PROFILUL ETNIC PRINCIPAL (STÂNGA) ȘI ETNIILE MINORITARE (DREAPTA) DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2011

Sursa: Recensământul Populației și al Locuințelor 2011

Referitor la profilul confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (74.2%). Din perspectiva religiilor minoritare, se remarcă de asemenea o diversitate foarte mare, cea mai reprezentativă din punct de vedere numeric fiind cea a romano-catolicilor (8%), alături de cea penticostală (3.8%), reformată (1.4%), baptistă (1.3%), greco-catolică (1.2%) și ortodoxă sârbă (1%).

FIGURA 57. PROFILUL CONFESIONAL PRINCIPAL (STÂNGA) VS. RELIGIILE MINORITARE (DREAPTA) DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2011

Sursa: Recensământul Populației și al Locuințelor 2011

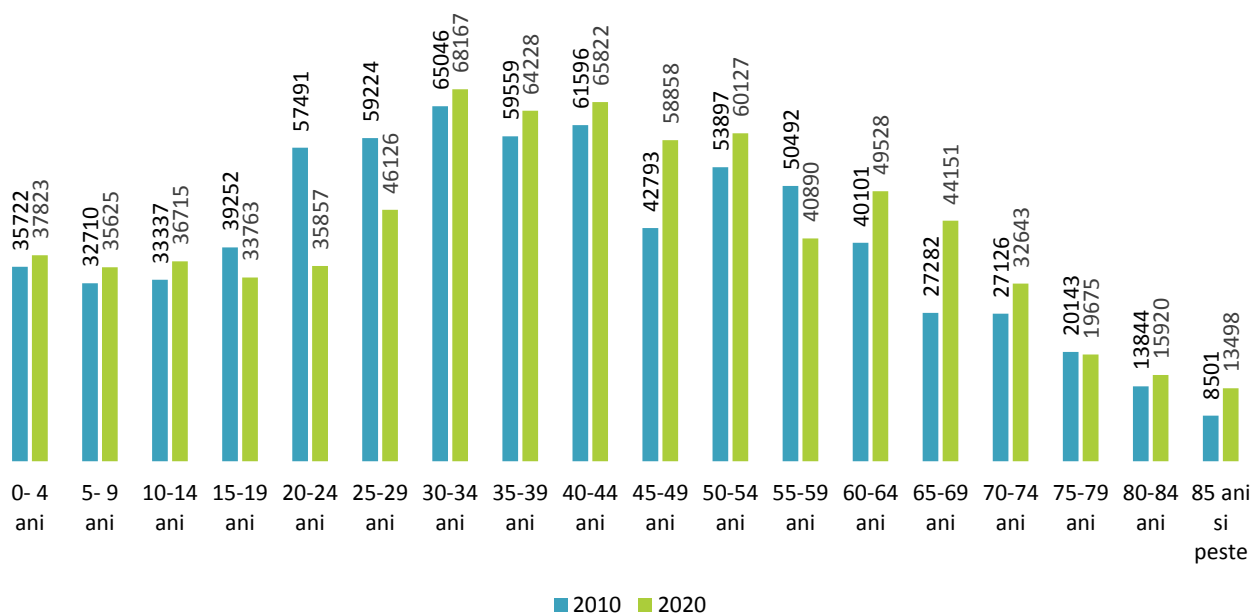
MIȘCAREA NATURALĂ ȘI MIȘCAREA MIGRATORIE

Se observă din distribuția cincinală pe grupe de vârstă faptul că majoritatea grupelor au crescut (creșteri de la 4.8% pentru grupa 30-34 de ani la 61.8% pentru grupa 65-69 de ani), cu câteva excepții unde s-au înregistrat scăderi (-2.3% pentru grupa 75-79 de ani, -14% pentru grupa 15-19 ani, -19% pentru grupa 55-59 de ani, -22.1%

pentru grupa 25-29 de ani și -37.6% pentru grupa 20-24 de ani). Totuși, se remarcă tendința de îmbătrânire și de dependență sporită îndeosebi a persoanelor vârstnice, ca urmare a înregistrării celor mai mari creșteri pentru grupele începând cu cea de 65-69 de ani până la cea de 85 de ani și peste, corelată cu scăderile asociate a 4 dintre grupele ce reprezintă populația activă (pentru restul înregistrându-se printre cele mai reduse creșteri).

Totodată, grupele de vârstă ce reprezintă populația tânără au înregistrat ușoare creșteri (prin comparație cu populația vârstnică), ceea ce contribuie la creșterea nivelului de dependență a acestora. Cu toate acestea, această tendință poate contribui pe termen lung la echilibrarea piramidei vârstelor pe fondul faptului că inclusiv rata natalității a fost în creștere în intervalul 2010-2020.

FIGURA 58. DISTRIBUȚIA CINCINALĂ PE GRUPE DE VÂRSTĂ ÎN JUDEȚUL TIMIȘ, 2010 ȘI 2020

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Conform proiecțiilor populației realizate de Eurostat pentru perioada 2018-2100, populația UE va continua să îmbătrânească, astfel că în următorii ani numărul sporit al persoanelor asociate generației *Baby Boomers* va conduce la creșterea numărului de persoane vârstnice. Cu toate acestea, până în anul 2100 piramida vârstelor se va îngusta considerabil la mijloc (palierul grupelor 45-50 și 50-54 de ani) ⁴³.

În ceea ce privește rata natalității, deși la nivel național pentru intervalul de analiză 2010-2018 ⁴⁴ valoarea acesteia a scăzut (-0,13 , de la 9,43 la 9,3%), atât în regiunea Vest cât și în județ a crescut (în regiune: +0,44 , de la 8,55 la 8,99 și în județ: +0,84, de la 9,39 la 10,23). Mai mult, creșterea din Timiș (+0.84%) este considerabil mai mare decât cea din regiune (+0.44%). Această tendință se dovedește inclusiv prin faptul că județul prezintă valori mai ridicate ale ratei fertilității față de celelalte niveluri teritoriale, chiar dacă în cazul atât al regiunii și al țării acest indicatori a înregistrat creșteri în intervalul menționat.

Analizând situația ratei natalității pe medii de rezidență, cea din mediul rural este mai bună decât cea din mediul urban. Astfel, valoarea pentru cel mai recent an disponibil (2018) în mediul rural este mai ridicată, de 11.3%, față de 9.5% în mediul urban. În principiu, în mediul urban majoritatea familiilor se limitează la un copil sau cel mult doi, pe când în mediul rural familiile a mai mulți. Acest aspect este susținut inclusiv de modelul reproductiv format în zona de Vest a Europei în ultimele decenii, astfel că cuplurile își doresc un număr mai mic de copii, pe care îi aduc pe lume la o vârstă mai înaintată tendință observată îndeosebi în mediul urban.

⁴³ Structura și îmbătrânirea populației Eurostat statistics explained, 2019

⁴⁴ Ultimul an disponibil, conform bazei de date INS TEMPO

Referitor la rata mortalității, este important de avut în vedere faptul că variația valorilor acestui indicator poate determina nivelul sporului natural și al speranței de viață. Totodată, mortalitatea este indicatorul cel mai sensibil influențat de factori socio-economici și biologici (mediu ambiant, stil de viață), precum și de serviciile de sănătate ⁴⁵.

Rata de mortalitate la nivelul județului Timiș în anul 2018 (10.1‰) este mult mai scăzută față de situația de la nivelul regiunii (11.8‰) sau chiar a țării (11.9‰). În Timiș s-a remarcat în intervalul 2010-2018 o scădere de 0.68‰, pe când în regiunea Vest valoarea a rămas aceeași, iar la nivel național a crescut. Pe medii de rezidență, valoarea este mai mică în mediul urban (9.7‰) prin comparație cu mediul rural (10.7‰). Diferențele mari între decesele pe medii urban-rural se explică și prin alte fenomene demografice. Vârsta, sexul, ereditatea sunt determinanți ai stării de sănătate asupra cărora indivizii au un control redus, însă la aceștia se adaugă condițiile de viață, de muncă, alimentația, accesul la servicii de sănătate, etc.

TABEL 8. INDICATORII ASOCIAȚI MIȘCĂRII NATURALE, 2018

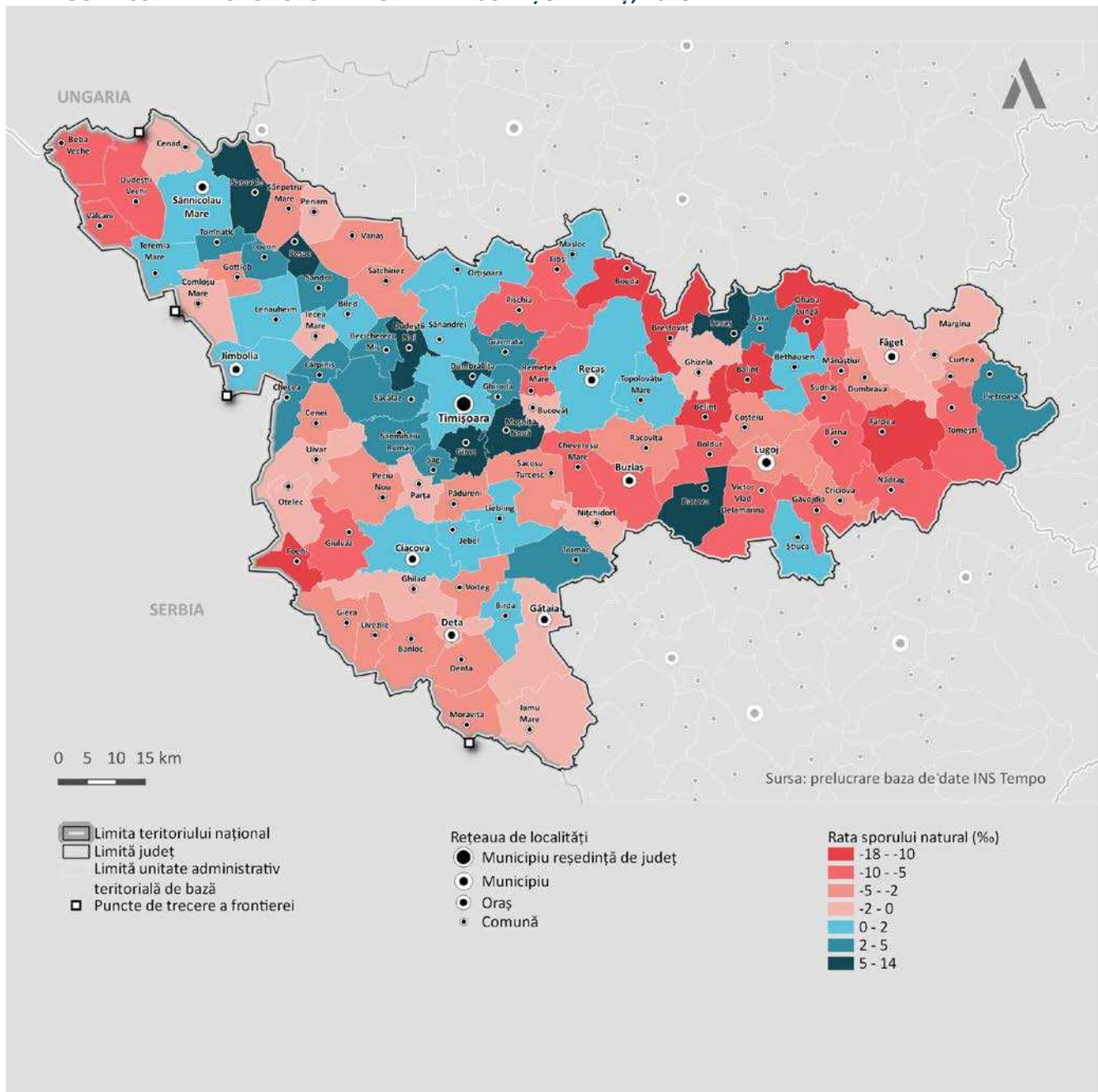
INDICATOR	MEDIUL RURAL JUDEȚUL TIMIȘ	MEDIUL URBAN JUDEȚUL TIMIȘ	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA
Născuți vii	3.436	4.263	7.699	18.030	206.575
Rata natalității (‰)	11,3	9,5	10,2	9	9,3
Rata fertilității (‰)	50	38,2	40,5	36,8	38,1
Decedați	3.252	4.357	7.609	23.557	264.317
Rata mortalității (‰)	10,7	9,7	10,1	11,8	11,9
Rata sporului natural (‰)	0,6	-0,2	0,1	-2,8	-2,6

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Sporul natural este dependent de natalitate și mortalitate, astfel că diferența dintre acești indicatori reprezintă valoarea asociată sporului. Per total, situația la nivel de județ este mult mai bună față de cea de la nivelul regiunii și al țării unde se înregistrează valori negative, în Timiș fiind pozitivă (0.1‰). Totuși, pe medii de rezidență, valorile sunt foarte diferite, astfel că în mediul urban sporul este negativ (-0.2‰), iar în mediul rural este pozitiv (0.6‰). Cele mai mari valori negative ale sporului (între -18 și -10) se observă în zona de est a județului, zonă ce se suprapune cu clusterul populației îmbătrânite. UAT-urile cu valorile cele mai îngrijorătoare sunt: Bogda, Brestovăț, Foeni, Ohaba Lungă, Belinț, Balint și Fârdea.

⁴⁵ Evoluția natalității și fertilității în România INS România

FIGURA 59. RATA SPORULUI NATURAL DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2018

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Migrația este un fenomen ce poate fi influențat de o combinație de factori economici, politici, sociali și de mediu. Deși în contextul unei posibile prosperități economice și a unei mișcări libere în contextul UE aceasta se realizează cu mai mare ușurință, este aproape sigur faptul că schimbarea de domiciliu (individuală) nu va reuși să echilibreze situația din perspectiva tendinței actuale de îmbătrânire demografică.

Mișcarea migratorie se manifestă prin intermediul a două componente și anume mișcarea internă și cea externă. În ceea ce privește schimbările de domiciliu, rezultate din ambele tipuri de migrație, se observă faptul că la nivelul județului soldul este pozitiv, județul câștigând în anul 2019 4.864 de locuitori. Această valoare este mult mai mare față de cea înregistrată la nivelul Regiunii Vest (2.944 de locuitori). Totuși, din anul 2010 în anul 2019 se remarcă o scădere a soldului schimbărilor de domiciliu, de 0,8%. Pe medii de rezidență, în anul 2019 se observă faptul că mediul urban pierde 2.182 de locuitori, în vreme ce cel rural câștigă 7.046. Acest fenomen poate avea ca explicație migrația unui procent considerabil al populației din mediul urban către mediul rural,

cum este cazul în special în cazul municipiului Timișoara și comunele din imediata proximitate (care au înregistrat creșteri ale populației de peste 230% în ultimii ani).

Schimbarea de domiciliu se realizează atunci când o persoană se stabilește la o locuință principală, iar în cazul schimbării de reședință, atunci când o persoană se află la o altă adresă față de cea asociată locuinței principale ^{46 47}.

Referitor la schimbările de reședință, soldul acestora este de asemenea pozitiv în județ, acesta câștigând în anul 2019 4.021 de locuitori (valoare în scădere puternică față de anul 2010 când erau 9.825 de locuitori). Față de situația schimbărilor de domiciliu pe medii de rezidență, în cazul reședinței aceasta este inversată. Astfel, din mediul rural pleacă oameni (-303 locuitori), iar în mediul urban se stabilesc (4.324 de locuitori). Unul dintre motive poate fi reprezentat de fluxul de studenți care se stabilesc cu reședința în municipiul Timișoara care este un important centru universitar.

Cele mai afectate UAT-uri de schimbările de domiciliu sunt municipiile Timișoara și Lugoj. Totuși, în municipiul Timișoara soldul schimbărilor de reședință este pozitiv (unul dintre motivele principale fiind și faptul că este oraș universitar și mulți studenți care vin să studieze se stabilesc cu reședința în această zonă). În relație directă soldul negativ al schimbărilor de domiciliu al municipiului Timișoara este soldul pozitiv de schimbare de domiciliu a localităților din imediata proximitate, unde fenomenul de suburbanizare este foarte accentuat, fiind la nivel de județ cele mai atractive așezări din punct de vedere al schimbărilor de domiciliu (de exemplu comunele Moșnița Nouă, Șag).

TABEL 9. INDICATORII ASOCIAȚI MIȘCĂRII MIGRATORII, 2019

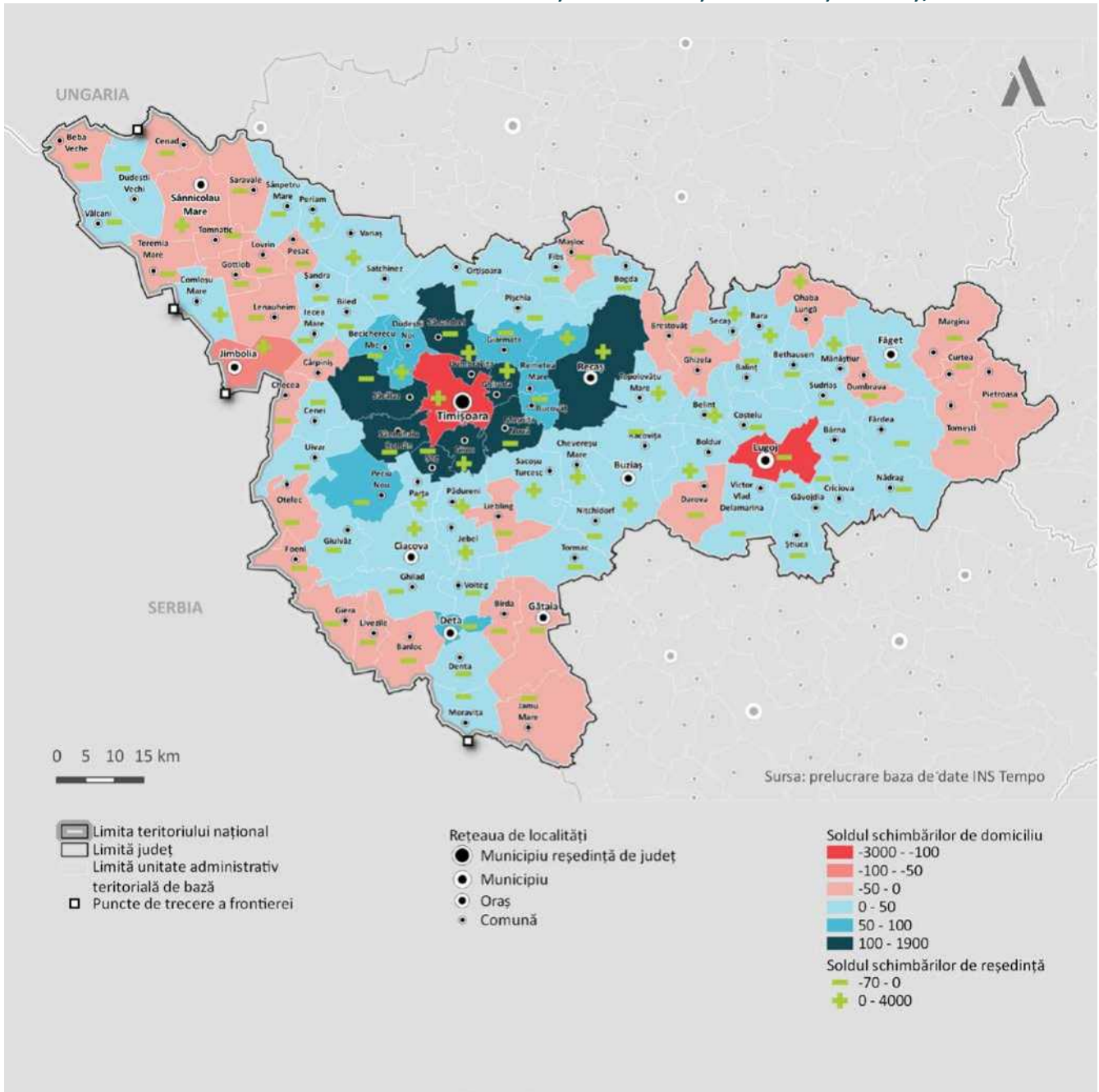
INDICATOR	MEDIUL RURAL JUDEȚUL TIMIȘ	MEDIUL URBAN JUDEȚUL TIMIȘ	JUDEȚUL TIMIȘ	REGIUNEA VEST	ROMÂNIA
Stabiliri de reședință	2.844	7.561	10.405	21.782	202.372
Plecări cu reședința	3.147	3.237	6.384	18.157	202.372
Soldul schimbărilor de reședință	-303	4.324	4.021	3.625	0
Stabiliri de domiciliu (inclusiv migrația internațională)	13.470	8.244	21.714	41.019	403.221
Plecări cu domiciliul (inclusiv migrația internațională)	6.424	10.426	16.850	38.075	403.221
Soldul schimbărilor de domiciliu (inclusiv migrația internațională)	7.046	-2.182	4.864	2.944	0

Sursa: Baza de date INS TEMPO

⁴⁶ Este important de menționat faptul că o persoană fizică nu poate să aibă în același timp decât un singur domiciliu și o singură reședință, chiar și atunci când deține mai multe locuințe

⁴⁷ Codul Civil Secțiunea a 2a (Domiciliul și reședința)

FIGURA 60. SOLDUL SCHIMBĂRILOR DE DOMICILIU ȘI DE REZIDENȚĂ DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2019

Sursa: Baza de date INS TEMPO

5.2. COMUNITĂȚI ȘI DEZVOLTARE SOCIALĂ

DEZVOLTARE UMANĂ LOCALĂ

Conform Eurostat, calitatea vieții reprezintă un concept multidimensional, care include o întreagă gamă de factori care influențează calitatea acesteia dincolo de aspectele materiale. Astfel, la nivel european s-a stabilit un set de 9 dimensiuni referitoare la calitatea vieții, dintre care 8 se referă la capacitățile oamenilor de a își asigura bunăstarea în funcție de prioritățile personale. Acestea sunt: experiența generală a vieții, mediul de viață și mediul natural, guvernanta și drepturi de bază, siguranță, loisir și interacțiuni sociale, sănătate, educație, activitate principală sau productivă, respectiv condițiile materiale de trai ⁴⁸.

Astfel, situația la nivel național, prin comparație cu media europeană, este destul de bună în cadrul a 4 dimensiuni (cele care vizează educația - diferența privind satisfacția vieții între persoane cu diferite niveluri de educație (UE: 1, RO: 1,2), siguranța - criminalitatea (UE: 12%, RO: 11,3%), guvernanta - încrederea în Parlamentul UE (UE: 48%, RO: 60%) și interacțiunile sociale - proporția persoanelor care se pot baza pe cineva în situații critice (UE: 93,3%, RO: 93,7%)), fiind mai precară în ceea ce privește condițiile economice, rata de angajare (UE: 67,7%, RO: 63,9%) sau venitul rămas în urma achitării cheltuielilor de bază (venit mediu echivalat UE: 16.909 EUR, RO: 2.742 EUR), condițiile mediului de viață (poluarea UE: 21,6 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, RO: 26,6 $\mu\text{g}/\text{m}^3$), precum și speranța de viață (UE: 81 de ani, RO: 75,3 de ani). Totuși, în ciuda dificultăților de trai, se evidențiază importanța vieții sociale a românilor, dat fiind faptul că valorile asociate percepției generale a calității vieții sunt ușor mai mari față de media europeană (UE: 7/10, RO: 7,1/10).

În România, cel mai apropiat indicator compus ce măsoară calitatea nivelului de dezvoltare umană este indicele dezvoltării umane locale (IDUL). Acesta a fost dezvoltat de sociologul Dumitru Sandu și măsoară capitalul total al localităților, considerat din perspectiva dimensiunilor sale umane, de stare de sănătate, vitală și materială. Sărăcia comunitară măsurată prin valorile reduse ale IDUL nu trebuie confundată cu simpla agregare a indicilor de consum sau de venituri la nivel individual sau de gospodărie. Componenta de deficit de acces la bunuri publice este prezentă în mult mai mare măsură în IDUL decât în ratele de sărăcie calculate la nivel local prin agregarea valorilor individuale sau de gospodărie. Aceste date sunt colectate și agregate doar la recensămintele populației și locuințelor, astfel că nu există informații disponibile mai noi de anul 2011.

Astfel, conform analizei realizate în cadrul Atlasului Zonelor Rurale Marginalizate ⁴⁹, care măsoară marginalizarea și dezvoltarea umană locală la nivel de comunitate, se observă următoarele: județul Timiș este al doilea (după județul Ilfov) cu cea mai dezvoltată populație rurală în categoria dezvoltare cuprinzătoare (33%), 55% din populație este în categoria dezvoltării medii-ridicate, 7% în categoria dezvoltării medii și 5% în cea a dezvoltării medii-scăzute. De asemenea, la nivelul județului nu au fost înregistrate comune cu cel mai mic nivel de dezvoltare, astfel că Timișul se poziționează la nivel național pe cea de-a doua poziție în ceea ce privește valoarea IDUL (69), după Ilfov (80).

TABEL 10. PONDEREA POPULAȚIEI RURALE DIN JUDEȚ AFLATĂ ÎN COMUNELE CU DIFERITE CATEGORII DE DEZVOLTARE, 2011

CATEGORII DE DEZVOLTARE		POPULAȚIE (%)
Cel mai mic nivel de dezvoltare		0
Dezvoltare medie-scăzută	Dezvoltare redusă locuire	5
	Dezvoltare redusă piața de muncă	
Dezvoltare medie		7
Dezvoltare medie-ridică	Dezvoltare prin experiența mobilității	55
	Dezvoltare structurală	

⁴⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators

⁴⁹ <http://documents1.worldbank.org/curated/en/237481467118655863/pdf/106653-ROMANIAN-PUBLIC-PI-6-Atlas-Iunie2016.pdf>

CATEGORII DE DEZVOLTARE	POPULAȚIE (%)
Dezvoltare cuprinzătoare	33
IDUL pe județ	69

Sursa: Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate

Analizând valorile IDUL la nivelul mediului urban, se remarcă faptul că cele mai mari valori (peste valoarea de la nivel de județ de 69) se înregistrează, la nivelul anului 2011, în municipiul Timișoara, municipiul Lugoj, respectiv orașele Buziaș, Ciacova și Deta. Per total, la nivelul mediului urban se observă o creștere a valorii IDUL, de la 74 la 94.⁵⁰

TABEL 11. IDUL ÎN MUNICIPIILE ȘI ORAȘELE DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2011

MUNICIPIU/ORĂȘ	POPULAȚIE STABILĂ	IDUL
Municipiul Timișoara	319.279	100
Municipiul Lugoj	40.361	85
Orașul Buziaș	7.023	74
Orașul Ciacova	5.348	54
Orașul Deta	6.260	76
Orașul Făget	6.761	68
Orașul Gătaia	5.861	65
Orașul Jimbolia	10.808	72
Orașul Recaș	8.336	67
Orașul Sănnicolau Mare	12.312	80

Sursa: Orașe competitive. Remodelarea geografiei economice a României

ZONE DEZAVANTAJATE, SĂRĂCIE ȘI DEPRIVARE MATERIALĂ

Incluziunea socială reprezintă respectarea statutului și drepturilor tuturor oamenilor dintr-o societate, cărora trebuie să li se asigure oportunitatea de a participa în aceasta în mod relevant și de a beneficia de un tratament echitabil. Procesul incluziunii sociale reprezintă un ansamblu de măsuri și acțiuni multidimensionale în domeniul precum educația, protecția socială, locuirea, sănătatea, ocuparea forței de muncă, mobilitatea, justiția, cultura, informare-comunicare, rezultatul final al acestuia fiind combaterea excluziunii sociale și asigurarea participării active a persoanelor la toate aspectele sociale, culturale, economice și politice ale societății⁵¹. Strategia Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii formula pentru acest orizont de timp obiective clare la nivel european în vederea combaterii sărăciei și a excluziunii sociale. În acest context, se urmărea ca 20 de milioane de persoane să depășească sărăcia și excluziunea socială. Totodată, se dorea ca rata de ocupare a forței de muncă să crească la 75% pentru populația în vârstă de 20-64 de ani, toate eforturile menționate fiind susținute inclusiv de Platforma Europeană de combatere a sărăciei și excluziunii sociale și de Agenda pentru noi

⁵⁰ https://www.fonduri-ue.ro/images/files/studii-analize/43814/Orașe_competitive_-_raport_final.pdf

⁵¹ Cf. Art. 6. Lit. cc din Legea nr. 292/2011 Legea asistenței sociale
(<http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Transparenta/2014-01-31-DGAS-IntrebariFrecvente-incluziune.pdf>)

competențe și locuri de muncă ⁵². Totuși, de mai mare actualitate este Agenda 2030, care vizează atingerea unor obiective durabile ce vizează inclusiv probleme cu care zonele dezavantajate se confruntă. Printre cele mai relevante obiective care răspund acestor probleme se numără următoarele: *Fără sărăcie - Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context, Foamete „zero” - Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile, Sănătate și bunăstare - Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă, Inegalități reduse - Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta.*

Se conturează astfel conceptul de grup vulnerabil, care reprezintă o comunitate ce resimte efectele prezentate mai sus, incluzând persoane sau familii care sunt în risc de a își satisface nevoi zilnice de trai pe fondul unei boli/dizabilități, sărăciei, dependenței de droguri/alcool sau alte situații care conduc la vulnerabilitatea economică și socială⁵³.

În anul 2014, Banca Mondială a elaborat un Atlas al Zonelor Urbane Marginalizate, iar în anul 2016 un Atlas al Zonelor Rurale Marginalizate. În cadrul acestora este prezentată o descriere detaliată a tipurilor de zone de sărăcie.

Astfel, analizând situația distribuției populației dezavantajate din localitățile aflate în mediul urban, se observă faptul că cele mai mari ponderi după tipologie se înregistrează în următoarele localități ⁵⁴:

- % populației în zonele marginalizate: Orașul Recaș (13,7%);
- % populației în zonele dezavantajate pe capital uman: Orașul Făget (61,2%);
- % populației în zonele dezavantajate pe ocupare: Orașul Deta (21,3%);
- % populației în zonele dezavantajate pe locuire: Orașul Jimbolia (12%) ⁵⁵.

De asemenea, se remarcă faptul că din perspectiva populației în zone dezavantajate pe locuire, în orașele Buziaș, Ciacova, Sânnicolau Mare și Făget (unde nu există nici populație în zone marginalizate) nu există astfel de grupuri.

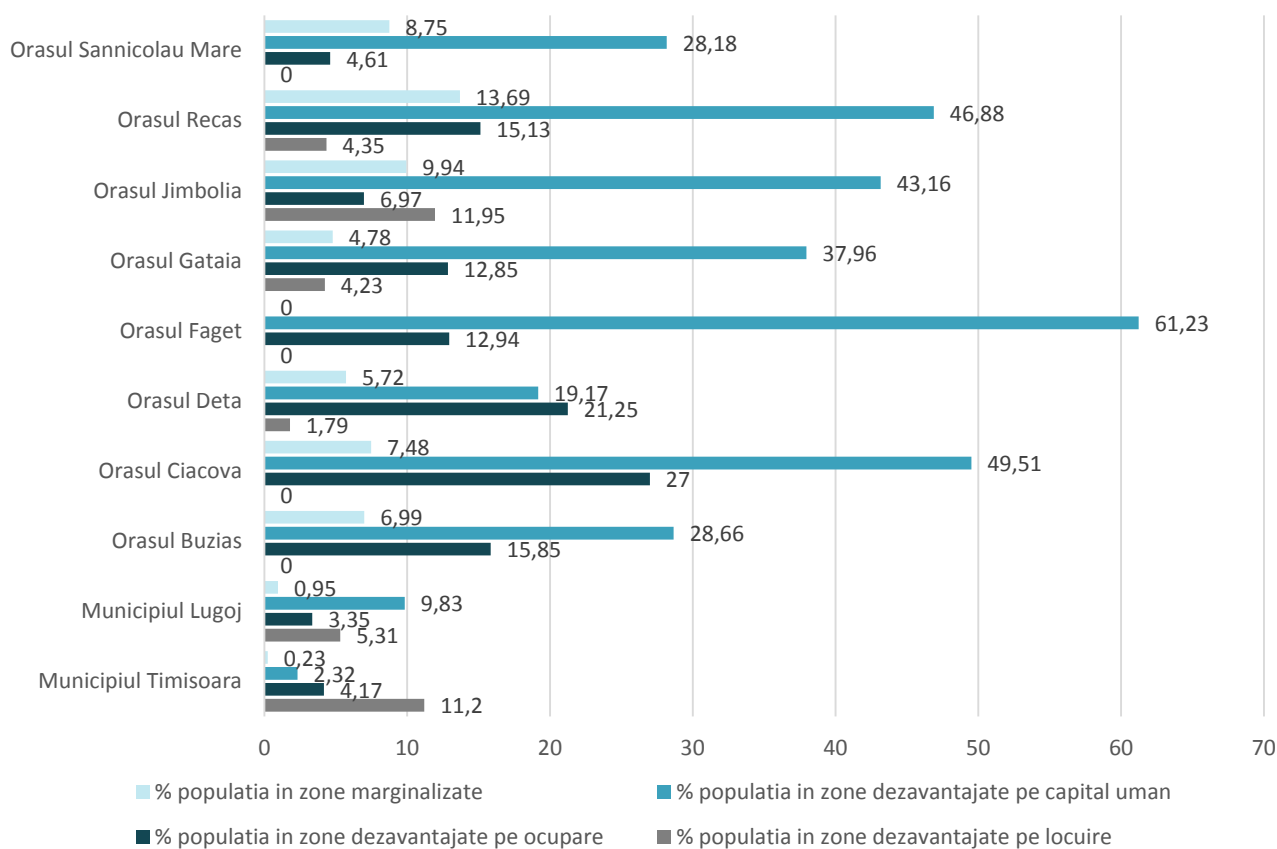
⁵² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=750&langId=ro>

⁵³ Cf. Art. 6. Lit. p din Legea nr. 292/2011 - Legea asistenței sociale (http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Transparenta/2014-01-31-DGAS-IntrebariFrecvente-incluziune.pdf)

⁵⁴ Tipologia care înregistrează cele mai mari valori per total este cea a % populației din zonele dezavantajate pe capital uman

⁵⁵ https://adrvest.ro/attach_files/Atlas_18Aprilie_RO_final.pdf

FIGURA 61. PROCENTUL POPULAȚIEI DEZAVANTAJATE DIN LOCALITĂȚILE DIN MEDIUL URBAN DIN JUDEȚUL TIMIȘ, 2014

Sursa: Atlasul Zonelor Urbane Marginalizate, Banca Mondială

În cazul zonelor marginalizate din mediul rural, la nivelul întregului județ se confruntă cu astfel de probleme 7 comune din totalul de 89. Astfel, conform atlasului, nu există comune care să se confrunte cu marginalizare severă. Totuși, în cazul a 3 dintre ele rata este peste medie (Barna, Checea și Gottlob) și pentru 2 sub medie (Jamu Mare și Moravița). În ceea ce privește nivelul de reprezentativitate numerică a populației rome, cele mai mari procente sunt în cazul comunelor Checea și Chevereșu Mare ⁵⁶.

TABEL 12. LOCALITĂȚILE DIN MEDIUL RURAL DIN JUDEȚUL TIMIȘ CARE AU ÎNREGISTRAT RATE DE MARGINALIZARE, 2016

COMUNA	POPULAȚIA TOTALĂ ⁵⁷	PONDEREA POPULAȚIEI ROME DIN TOTALUL POPULAȚIEI	RATA MARGINALIZĂRII	TIPUL MARGINALIZĂRII
Barna	1.640	0%	12 - <24%	Peste medie
Chevereșu Mare	2.272	19,32%	6.1 - <12%	La medie
Ghizela	1.155	0,09%	6.1 - <12%	La medie
Jamu Mare	2.971	2,79%	0.1 - <6.1%	Sub medie
Moravița	2.289	3,84%	0.1 - <6.1%	Sub medie
Checea	1.838	29,71%	12 - <24%	Peste medie

⁵⁶ <http://documents1.worldbank.org/curated/en/237481467118655863/pdf/106653-ROMANIAN-PUBLIC-PI-6-Atlas-lunie2016.pdf>

⁵⁷ RPL 2011

COMUNA	POPULAȚIA TOTALĂ ⁵⁷	PONDEREA POPULAȚIEI ROME DIN TOTALUL POPULAȚIEI	RATA MARGINALIZĂRII	TIPUL MARGINALIZĂRII
Gottlob	2.041	4,07%	12 - <24%	Peste medie

Sursa: Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate, Banca Mondială

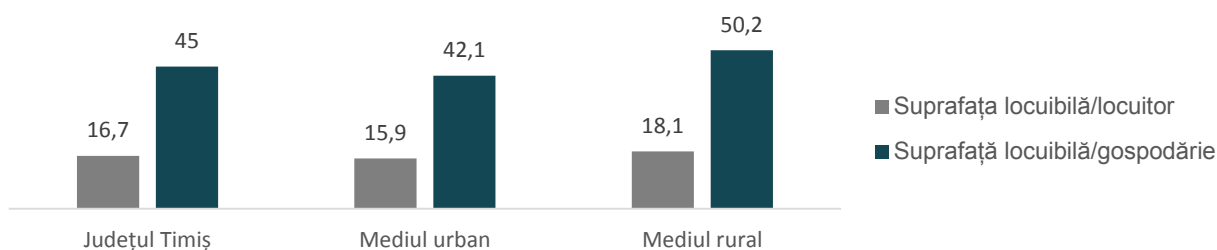
Este deosebit de important ca în procesul de tranziție către o abordare smart în ceea ce privește incluziunea socială să se acorde o atenție sporită acestor comunități vulnerabile. Educația este unul dintre pilonii principali care contribuie semnificativ la reducerea nivelului de marginalizare, alături de accesul la serviciile socio-medicale, dar mai mult decât atât este necesară dezvoltarea competențelor digitale în rândul acestor comunități. Astfel, acestor persoane li se pot spori șansele de a se integra cu mai multă ușurință pe piața forței de muncă.

LOCUIREA

Locuirea reprezintă un domeniu esențial în definirea capacității unui oraș de a se adapta la nevoile locuitorilor săi. Astfel, una dintre condițiile de bază pentru bunăstarea populației în general, o reprezintă accesul la o locuință, în special în contextul integrării sociale a celor ce aparțin unor grupuri vulnerabile.

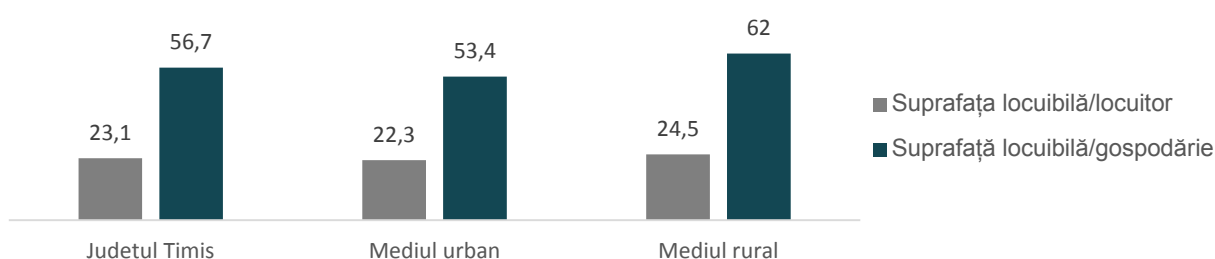
La nivelul județului Timiș, per ansamblu, numărul locuitorilor a fost în creștere în ultimii 10 ani, evoluția numărului de locuințe fiind de asemenea pozitivă (+14,2% până în ultimul an disponibil, 2019), alături de suprafața locuibilă (raportată atât la locuitor (+38,1%), cât și la gospodărie (+26%), până în ultimul an disponibil 2019). În ceea ce privește mediile de rezidență, în mediul urban creșterile sunt mai mari față de cele din mediul rural, astfel că suprafața locuibilă/locuitor a crescut în intervalul dintre 2010 și 2019 în municipii și orașe cu 40,5% și în comune cu 35%, iar suprafața locuibilă/gospodărie a crescut în municipii și orașe cu 26,8% și în comune cu 23,5%.

FIGURA 62. SUPRAFAȚA LOCUIBILĂ RAPORTATĂ LA LOCUITORI ȘI GOSPODĂRII LA NIVELUL JUDEȚULUI TIMIȘ ȘI A MEDIILOR DE REZIDENȚĂ, 2010

Sursa: Baza de date INS TEMPO

FIGURA 63. SUPRAFAȚA LOCUIBILĂ RAPORTATĂ LA LOCUITORI ȘI GOSPODĂRII LA NIVELUL JUDEȚULUI TIMIȘ ȘI A MEDIILOR DE REZIDENȚĂ, 2019

Sursa: Baza de date INS TEMPO

Din mediul urban se remarcă municipiul Timișoara cu cele mai mari creșteri în intervalul 2010-2019 în ceea ce privește evoluția suprafeței locuibile totale (+43,7%), dar și cea raportată la locuitor (+46,5%). De asemenea, orașul Ciocova înregistrează cea mai mare creștere a suprafeței locuibile pe gospodărie (+35,5%), pe a doua poziție fiind municipiul Timișoara (+30,5%). Orașul Gătaia este singurul care înregistrează valori negative din perspectiva evoluției acestor indicatori. În mediul rural, comunele Moșnița Nouă și Giroc ies în evidență cu cele mai mari creșteri ale suprafeței locuibile, de +236,9%, respectiv 226%, acestea făcând parte din așezările cu cele mai mari creșteri demografice înregistrate în cazul așezărilor din imediata proximitate a municipiului Timișoara (ca urmare a fenomenului de suburbanizare).

Referitor la suprafața locuibilă pe locuitor și pe gospodărie, cele mai mari creșteri se observă în comunele Birda, din sudul județului la vest de orașul Gătaia (+202%, respectiv 202,4%), și Dudeștii Noi din nord-vestul municipiului Timișoara (+138,6%, respectiv 159,8%). Cele mai mari descreșteri ale suprafeței locuibile/locuitor sunt în comunele Foeni din sud-vestul județului (-23,6%) și Șandra din nord-vestul județului (-10,4%). În ceea ce privește raportarea la gospodărie, cele mai accentuate descreșteri sunt în comunele Șandra (-17,9%) și Dumbrăvița din nordul municipiului Timișoara (-11,3%).

Pe lângă suprafața locuibilă, calitatea locuirii este dependentă de numeroși alți factori, de la accesul la dotări de proximitate, la oferta de locuri de muncă, de oportunități de petrecere a timpului liber sau chiar la imaginea peisajului înconjurător și la asigurarea siguranței și securității cetățenilor. Ritmul mai liniștit al vieții, prețurile mai scăzute sau apropierea de natură sunt motive care determină această nouă preferință mai accentuată pentru localitățile rurale, însă noile dezvoltări trebuie să țină cont și de asigurarea necesarului de dotare pentru aceste zone.

La nivelul județului se remarcă o serie de discrepanțe în ceea ce privește calitatea locuirii și suprafața locuibilă, ce se regăsește inclusiv la nivelul prețurilor locuințelor spre vânzare. Astfel, există 2 tipuri de zone în funcție de preț, care se diferențiază după cum urmează: în municipiul Timișoara și așezările din proximitate, în municipiul Lugoj, respectiv unele așezări din zona de est a județului care se află în apropierea autostrăzii se înregistrează cele mai mari prețuri ale caselor/apartamentelor (între aproximativ 42.000 EUR și 715.000 EUR), și restul zonelor din județ (între aproximativ 16.000 EUR și 75.000 EUR)⁵⁸. Aceste discrepanțe pot avea diferite cauze, de la dimensiunile parcelelor (în cazul locuințelor individuale), la nivelul de dotări/servicii publice, apropierea față de cele mai dezvoltate așezări urbane etc. Cele mai multe oferte se concentrează în municipiul Timișoara și localitățile din imediata proximitate, unde s-au înregistrat în ultimii ani cele mai mari creșteri demografice, aici fiind totodată prezente și majoritatea noilor dezvoltări.

IMPLICAREA POPULAȚIEI ÎN VIAȚA PUBLICĂ ȘI DINAMISMUL SOCIAL (COEZIUNEA SOCIALĂ)

Activitatea civică reprezintă unul dintre elementele esențiale pentru un oraș din perspectiva orientării către dezvoltarea acestuia în contextul smart. Participarea civică cuprinde o varietate mare de activități formale și informale care poate aduce beneficii societății în general sau unor grupuri specifice.

În județul Timiș există, la nivelul anului 2020, un total de 4.324 de ONG-uri⁵⁹, dintre acestea cele mai multe fiind reprezentate de categoria asociațiilor (91,9%). Dinamica cea mai mare se remarcă în cazul asociațiilor, astfel că pornind de la evidența cu toate ONG-urile pentru care există informații că încă funcționează, până în anul 2010 existau în tot județul 2.304 de astfel de organizații, iar între 2010 și 2020 au mai apărut încă 1.668⁶⁰. De asemenea, în cazul federațiilor, pentru aceleași perioade analizate, față de situația până în anul 2010 când erau

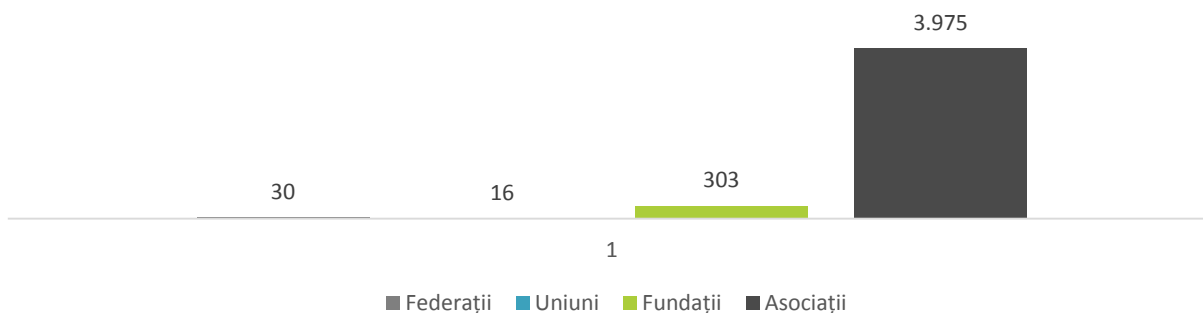
⁵⁸ <https://www.imobiliare.ro/harta/2379257#lon=21.88883915760616&lat=45.94356194301467&zoom=10&map=osm&p=&j=38>

⁵⁹ Sunt excluse cele care apar ca fiind radiate, dizolvate sau în lichidare

⁶⁰ În cadrul calculelor nu s-au luat în considerare 3 ONG-uri din această categorie, dat fiind faptul că nu au fost disponibile informații cu privire la anul înființării

16, au mai apărut încă 14 până în 2020. Astfel, per total, numărul ONG-urilor a crescut în perioada 2010-2020 cu aproximativ 66,6%.

FIGURA 64. NUMĂRUL TOTAL AL ORGANIZAȚIILOR NON-GVERNAMENTALE LA NIVELUL JUDEȚULUI TIMIȘ, 2020

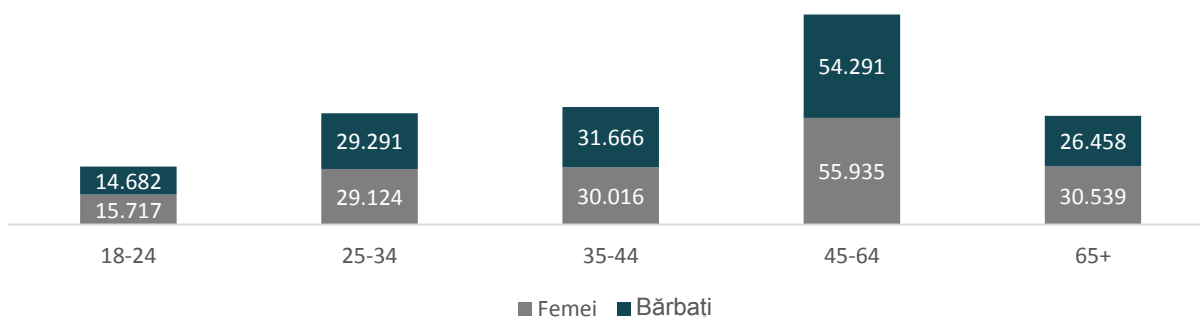
Sursa: Registrul Național ONG Ministerul Justiției

Printre cele mai importante organizații de la nivelul județului, având în vedere nivelul de notorietate și implicare în proiecte și inițiative de impact pentru populație, sunt următoarele:

- Fundația ETA2U având caracter inovator, aceasta reprezentând unul dintre principalii integratori de sisteme și soluții IT complexe din România, furnizor de produse și servicii IT și una dintre cele mai certificate companii din IT-ul românesc (filiala din Timișoara are în vedere orientarea către îmbunătățirea calității vieții, sănătății și a activităților sociale ale oamenilor și a dezvoltării sustenabile în relația cu comunitățile);
- Fundația de abilitare Speranța din municipiul Timișoara având o experiență de peste 20 de ani, aceasta sprijină copiii cu nevoi speciale și familiile acestora, având ca scop includerea copiilor în școli și grădinițe obișnuite, precum și schimbarea mentalității și atitudinii sociale față de aceștia (activitatea acestora vizează inclusiv impactul la nivel național, astfel că s-au implicat în elaborarea de politici educaționale și au elaborat Metodologia de Înființare, Organizare și Funcționare a Centrelor de Abilitare și Suport Educațional pentru copiii și tinerii (C.A.S.E.);
- Fundația Comunitară Timișoara fiind implicată în proiecte ce vizează domenii precum sănătatea, educația și incluziunea socială, aceasta face parte din seria celor 19 fundații comunitare de la nivel național;
- Fundația Județeană pentru Tineret Timiș aceasta activează ca o organizație-umbrelă pentru ONG-urile de tineret din județ (peste 30 de organizații), fiind cel mai important și vechi ONG de tineret din Vestul țării și având impact atât la nivel național, cât și internațional.

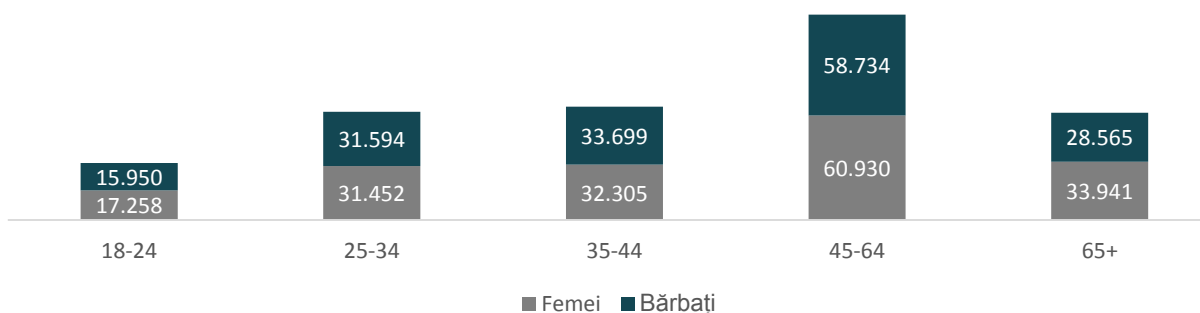
Un alt element important ce evidențiază nivelul de implicare civică este participarea la vot. Astfel, cu cât este mai ridicat numărul de votanți, cu atât se remarcă interesul mai sporit al populației de a lua parte direct la evenimentele importante ce țin de viitorul acestora. În ceea ce privește alegerile prezidențiale din anul 2019, la nivelul întregului județ s-au prezentat la urne în primul tur 50,9% din numărul total de alegători, respectiv 55,1% în al doilea tur, valori ce s-au situat peste cele înregistrate la nivel național: 47,7% în primul și 49,9% în cel de-al doilea. Grupa de vârstă cu cea mai ridicată prezență la vot este cea reprezentată de intervalul 45-64 de ani care a alocat mai mult de o treime din voturi în ambele tururi (34,7%). Per total, persoanele de gen feminin au fost mai prezente decât cele de gen masculin, astfel că diferențele dintre ponderile pe genuri au variat cu 1,6% în turul 1, respectiv 2,1% în turul 2 (cea mai mare diferență este remarcată în cadrul grupei de vârstă de peste 65 de ani).

FIGURA 65. DISTRIBUȚIA VOTURILOR ÎN JUDEȚUL TIMIȘ PE GRUPE DE VÂRSTĂ ȘI GENURI ÎN CADRUL ALEGERILOR PREZIDENȚIALE TUR 1, 2019

Sursa: <https://prezenta.bec.ro/prezidentiale10112019/romania-precincts>

FIGURA 66. DISTRIBUȚIA VOTURILOR ÎN JUDEȚUL TIMIȘ PE GRUPE DE VÂRSTĂ ÎN CADRUL ALEGERILOR PREZIDENȚIALE TUR 2, 2019

Sursa: <https://prezenta.bec.ro/>

OPORTUNITĂȚI PENTRU TINERI

Tinerii reprezintă o resursă vitală pentru dezvoltare, fiind elementul cheie declanșator al diferitor schimbări și evoluții sociale, economice și tehnologice prin inovație. În acest context, aceștia au nevoie de un mediu și de instrumente adecvate pentru a se putea dezvolta, astfel că pilonii principali în acest demers sunt educația, incluziunea socială, cultura, sănătatea și bunăstarea, participarea la societatea civilă, antreprenoriatul și ocuparea forței de muncă, activitățile de recreere (extra curriculare), respectiv activitățile de voluntariat ⁶¹. Județul Timiș, prin universitățile concentrate în municipiul Timișoara (6 din totalul de 11 de la nivelul regiunii Vest, dintre care 4 de stat și 2 private) se remarcă prin faptul că atrage an de an o mulțime de tineri (fiind singurul județ la nivelul regiunii care înregistrează creșteri ale numărului de studenți de la an la an). Mai mult, cele 4 universități publice au creat în anul 2020 prima structură de cooperare și consolidare a centrului universitar și a platformei de cercetare, dezvoltare și inovare științifică ce își propune să contribuie la promovarea municipiului Timișoara ca pol de referință pentru Europa Centrală și de Est⁶². De asemenea, în contextul conturării importanței municipiului Timișoara, aceasta a câștigat titlul de Capitala Europeană a Culturii

⁶¹ https://ec.europa.eu/info/policies/youth_ro

⁶² <https://www.opiniatimisoarei.ro/moment-istoric-la-timisoara-cele-4-universitati-au-realizat-alianta-timisoara-universitara-foto-si-video/19/06/2020>

pentru anul 2023, ceea ce va contribui la beneficiile economice, sociale și culturale pe termen lung, având impact direct și asupra tinerilor din oraș și din județ, nivelul de atractivitate pentru această zonă a țării fiind sporit^{63 64}.

Deși municipiul reședință de județ polarizează în general majoritatea activităților pentru tineri și oportunitățile adresate acestora, la nivelul întregului județ a fost realizată Strategia de Tineret a Județului Timiș pentru perioada 2017-2021, astfel că sunt propuse o serie de obiective ce vizează diferite măsuri fie de tip hard, fie de tip soft. Acestea vizează atât dezvoltarea oportunităților pentru tineri atât în mediul rural, cât și în mediul urban, respectiv valorificarea potențialului pe care întregul județ îl are:

EDUCAȚIE:

- Dezvoltarea infrastructurii și de echipare a instituțiilor de învățământ;
- Perfecționarea corpului profesoral și a personalului auxiliar;
- Dezvoltarea serviciilor educaționale, de consiliere și orientare, centrate pe elev/student;
- Dezvoltarea și promovarea educației non-formale și informale;

MUNCĂ:

- Susținerea și dezvoltarea cadrului legal pentru economia socială;
- Încurajarea asociativității economice;
- Utilizarea infrastructurii (recondiționarea spațiilor părăsite pentru a crea noi afaceri și locuri de muncă);
- Informarea asupra oportunităților de angajare;
- Facilitarea accesului la legislație;
- Promovarea oportunităților de participare la proiecte județene sau internaționale;
- Dezvoltarea Start-up-urilor sau afacerilor proprii;
- Integrarea pe piața muncii a tinerilor cu probleme de cazier;

INCLUZIUNE SOCIALĂ:

- Creșterea conștientizării prezenței și nevoilor persoanelor cu oportunități reduse în societate;
- Susținere (măsuri ce vizează susținerea persoanelor cu dizabilități, a celor cu oportunități reduse, a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție socială, a tinerilor cu oportunități reduse de acces la activități culturale etc);
- Informarea tinerilor cu oportunități reduse;
- Colaborare (încurajarea asociativității tinerilor, dezvoltarea colaborării între ONG-uri, realizarea de activități comune între tineri etc);

SĂNĂTATE ȘI MEDIU:

- Educare și prevenție;
- Susținerea de evenimente și proiecte (de exemplu Ziua Mondială anti-SIDA etc);

---

⁶³ https://www.capitalaculturala2021.ro/noutati_doc_40_orasul-timisoara-recomandat-pentru-titulul-de-capitala-europeana-a-culturii-in-anul-2021_pg_0.htm

⁶⁴ Ca urmare a izbucnirii pandemiei cu Covid-19, Parlamentul European a votat propunerea Comisiei Europene de a extinde anul exercitării titlului de Capitală Europeană a Culturii în anul 2023 (<https://timisoara2021.ro/ro/%C8%99tiri/informare-timi%C8%99oara-devine-oficial-timi%C8%99oara-2023/>)

- Stil de viață sănătos;
- Sistemul de sănătate (asigurarea dotărilor și personalului necesar în mediul rural, unde este necesar etc);
- Mediu (campanii de ecologizare etc);

VOLUNTARIAT:

- Combaterea exploatării în domeniul voluntariatului;
- Îmbunătățirea percepției asupra voluntariatului;
- Extinderea activităților de voluntariat în mediul rural;
- Extinderea activităților de voluntariat în mediul business;
- Colaborarea între voluntarii din mediul rural și urban;
- Mediul preuniversitar să încurajeze și să ofere oportunități de voluntariat;
- Creșterea numărului de tineri care participă la activități de voluntariat în județul Timiș;
- Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii pentru activitatea de voluntariat;
- Voluntariatul ca instrument de transformare socială;
- Educarea organizației gazdă pentru corecta implementare a Legii Voluntariatului;
- Încurajarea colaborării dintre organizațiile gazdă;
- Promovarea voluntariatului în rândul tinerilor din județ;
- Schimbarea percepției cu privire la voluntariat;
- Încurajarea recunoașterii beneficiilor aportului voluntarului în comunitate;

PARTICIPARE:

- Respectarea cadrului legal (crearea unui cadru instituțional) transparentă și dialog;
- Încurajarea colaborării dintre autoritățile publice locale și județene și tineri;
- Îmbunătățirea procesului de guvernare, reglementare, transparentă și accesibilitate;
- Încurajarea și oferirea de sprijin tinerilor din județul Timiș să candideze la funcții publice în anul 2020;

CULTURĂ:

- Revitalizarea spațiilor culturale către atingerea potențialului maxim;
- Încurajarea și crearea de evenimente culturale pentru tinerii din mediul rural și urban mic;
- Creșterea calității evenimentelor culturale în municipiul Timișoara și întregul județ;

RECREERE:

- Amenajarea și reamenajarea locurilor de recreere;
- Implicarea comunității în alegerea și amenajarea spațiilor de recreere;
- Promovarea activităților recreative.

Totodată, dat fiind faptul că demersul în ceea ce privește dezvoltarea direcțiilor strategice culturale este deosebit de important pentru crearea unui mediu cât mai valoros și atractiv pentru tineri, se remarcă în cadrul Strategiei Culturale a Județului Timiș 2018-2022 o serie de propuneri, precum:

- Dezvoltarea unei vieți culturale diversificate și competitive la nivel european ca element definitoriu pentru afirmarea identității naționale și coeziunii sociale din spațiul timișorean;
- Menținerea multiculturalității, ca element cheie al coeziunii sociale;
- Dezvoltarea ofertei culturale timișene în contextul titlului „Timișoara, Capitală Culturală Europeană 2021”⁶⁵.

Pentru ca și educația fizică și sportul reprezintă un palier important în contextul sănătății populației, implicat a tinerilor, se observă inclusiv preocuparea în acest domeniu prin propunerile formulate în cadrul Strategiei de Dezvoltare a Educației Fizice și a Sportului în Județul Timiș pentru perioada 2018-2023. Astfel, se urmărește dezvoltarea infrastructurii sportive, alături de alte direcții ce vizează susținerea sportului de performanță și încurajarea sportului de masă.

În ceea ce privește timpul liber, din nou municipiul Timișoara concentrează cele mai multe activități culturale, extra curriculare, de petrecere a timpului liber, respectiv de voluntariat de la nivelul întregului județ. Cu toate acestea, se mai realizează activități și în alte zone ale județului, cum sunt de exemplu activitățile extra curriculare. Astfel, se realizează cursuri în cadrul școlilor/liceelor, cluburilor/palatelor copiilor (teme abordate precum digitalizarea, robotica, securitatea informației, aplicații mobile etc⁶⁶), ateliere, spectacole, expoziții, concursuri/competiții, serbări, activități antidrog, tabere, excursii, expediții⁶⁷. Un impact important îl are programul „Școala altfel”, care urmărește să contribuie la dezvoltare competenței de învățare și a abilităților socio-emoționale în rândul copiilor preșcolari/elevilor, în afara curriculei școlare, acesta având un impact pozitiv inclusiv la nivelul județului Timiș. Cele mai multe festivaluri din județ se desfășoară în municipiul Timișoara și zonele din imediata proximitate, astfel că în această zonă se concentrează anual o multitudine de astfel de evenimente pe teme precum filmul, moda, muzica, teatrul etc. Totuși, în mediul rural și în celelalte așezări urbane din județ, aceste tipuri de activități sunt mai dezvoltate, existând o mulțime de festivaluri tematice ce sunt în strânsă legătură cu elemente de context local (tradiții, obiceiuri, literatură etc), cum ar fi „Zilele Mihai Eminescu” din municipiul Lugoj, Festivalul Ceaunelor din comuna Bethausen, Festivalul Păturatei din orașul Ciacova, Festivalul Cenei din comuna Dudeștii Vechi etc. Inclusiv activitățile de voluntariat sunt mai dezvoltate în municipiul Timișoara față de restul județului, printre cele mai reprezentative ONG-uri remarcându-se Centrul de Voluntariat Timișoara, care urmărește să construiască o comunitate responsabilă, implicată și solidară care să încurajeze implicarea unui număr cât mai mare de voluntari în diferite activități (din instituțiile publice, din ONG-uri etc), să sporească gradul de inovare în domeniul voluntariatului și să crească vizibilitatea voluntariatului în comunitate⁶⁸.

5.3. PRINCIPALELE CONCLUZII, PROVOCĂRI ȘI RECOMANDĂRI PENTRU STRATEGIE

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	ARII PRIORITARE DE INTERVENȚIE
Tendința de sporire a numărului de vârstnici, în special în zona de est a județului.	Dezvoltarea de politici sociale pentru păstrarea și atragerea familiilor tinere în județ.
Fenomenul de suburbanizare foarte accentuat din zona de proximitate a municipiului Timiș, unde comunele adiacente s-au dezvoltat foarte mult în ultimii ani.	Dezvoltarea de servicii publice complexe în cadrul acestor comune, comparabile la nivel de centru urban.

⁶⁵ Anul nou de referință este 2023

⁶⁶ ISJ Timiș

⁶⁷ <https://www.isj.tm.edu.ro/specializari/activitati-educative-extrascolare>

⁶⁸ Centrul este rezultatul proiectului VOLUNTAR VIP implementat de Fundația Student Plus Timișoara în perioada 2009-2010, finanțat de Comisia Europeană prin Programul Tineret în Acțiune (<https://www.voluntar-timisoara.ro/about/>)

CONCLUZII, PROVOCĂRI, ELEMENTE DE POTENȚIAL	ARII PRIORITARE DE INTERVENȚIE
Existența comunelor subdimensionate ce sunt greu accesibile (în special în zona de est a județului).	Încurajarea realizării de parteneriate public-private, dar și cu comunitățile locale în vederea dezvoltării de centre comunale și servicii de proximitate comune.
Concentrarea oportunităților pentru tineri preponderent în zona municipiului Timișoara.	Dezvoltarea infrastructurii și serviciilor culturale, educaționale, de petrecere a timpului liber etc și în celelalte zone din județ.

Principalele zone/arii prioritare de intervenție din punct de vedere teritorial:

- Zona de est a județului se remarcă în general cele mai mari scăderi ale populației;
- Zona de est a județului (suprapunerea cu clusterul populației îmbătrânite) se remarcă cele mai mari probleme referitoare la valorile scăzute ale sporului natural;
- Clusterelor demografice identificate localizarea principalelor concentrări demografice în funcție de forța de muncă ridicată, populația îmbătrânită și populația tânără;
- Municipiul Timișoara și comunele din imediata proximitate perceput ca centrul demografic polarizator de la nivelul județului (cea de-a doua așezare urbană din județ ca importanță, și anume municipiul Lugoj, nu echilibrează teritorial sistemul urban, acesta plasându-se în general în zona tendințelor negative din perspectiva indicatorilor demografici principali).